

В. Пупина

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СТАРИ ЈУГОСЛОВЕНСКИ УМЕТНИЧКИ СПОМЕНИЦИ

ДЕО ПРВИ

СТАРИ СРПСКИ УМЕТНИЧКИ СПОМЕНИЦИ

КЊИГА II

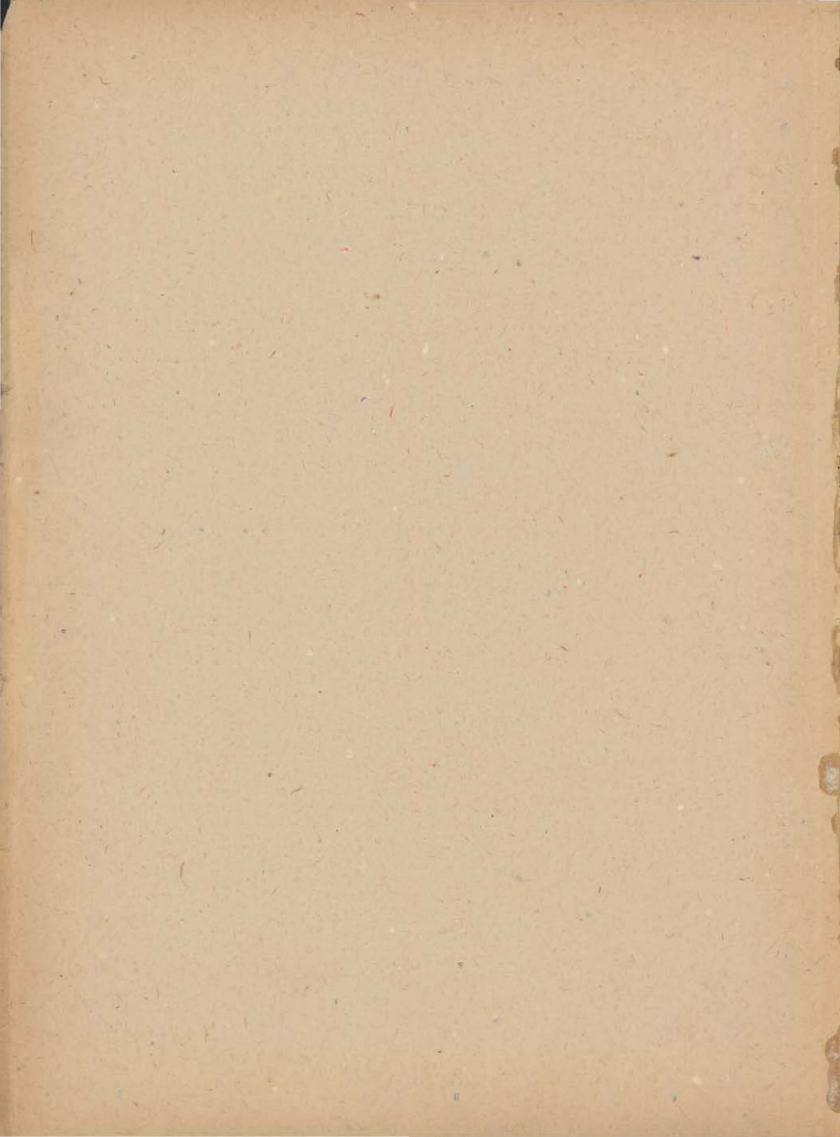
М А Н А С Т И Р
Д Е Ч А Н И

II

ИЗДАЊЕ ЗАДУЖБИНЕ МИХ. ПУПИНА

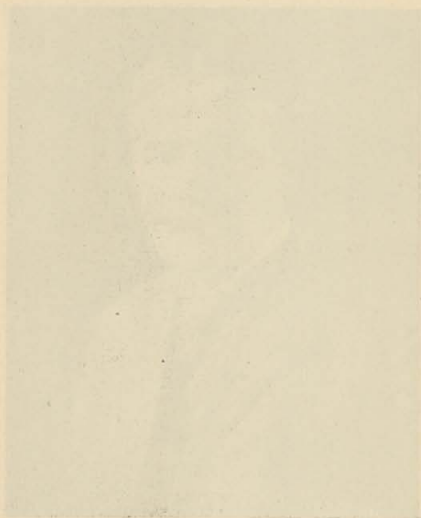
БЕОГРАД 1941

ДИНАРА 1000.—

ACADEMIA BELGICA LINGUA

ANNO 1888

Мих. Пулин

ACADEMIA REGALIS SERBICA

MONUMENTA JUGOSLAVIAE ARTIS VETERIS

SERIES PRIMA

MONUMENTA SERBICA ARTIS MEDIAEVALIS

LIBER II

DEČANI

II

EDITIO FUNDATIONIS MICH. PUPIN

BEOGRAD 1941

DINARA 1000.—

II

ЖИВОПИС — Др. Влад. Р. Петковић

[illegible]

крој Сава 17, сѣм Сава 6., десно од Вукана; краљ Радослав: Радослав(а)в са кратком прином бравом, између Микутина и Уроша I; краљ Владислав Ба(а)дн(а)в, са бравом, десно поред Уроша I; десно поред краља Драгутина насликан је Владислав: Владисла(а)в, син краља Драгутина, између Драгутина и Микутина, а лево више краља Драгутина његов син Урош (голобрад): Хрошци. У горњем реду насликане су у целим фигурама: сасвим десно краљ Шефран Дечански: краљ Хрошч.г. са дугом бравом по среди раздвојеном; у средини цар Душан: Ст(а)т(а)н(а)в црв, крупао, добро развијен, са кратком прином бравом; сасвим лево млади краљ Урош: Хрошч кра(а)в, голобрад, окренут на десно према Душану. Изнад цара Душана види се сегменат неба, у коме се појављује у бисти Исус Христос: Іс Хс ѿ Ісманѣна, који обема рукама деди благослов, док с леве и с десне стране неба озго следе по један анђео, (ангел) Г(а)в у бујаном налету; нај лево подноси цару царски плашт, а овај десно царску круну. Све остале фигуре насликане су у бистама. Између горњег и средњег реда виде се у правцу с лева на десно: Царца: Цинца цин кра(а)в Хрошч, кин Микутинова, са круном на глави; Причава (Бричава): Бричѣв, кин краљ Уроша I, са круном на глави,*) Између младога Уроша и цара Душана насликан је брат Душанов Душман: Дшманѣв, голобрад. Између Душана и Стефана Дечанског виде се: доле, Теодора; Теодора, сестра Душанова, а горе полубрат Душанов Симеон: Симѣнѣв. Десно од Стефана Дечанског насликане је његова кћи Јелена: Јелѣна, супруга хрватског магната Младена Шубина. У тимпонулу царских рава насликан је Исус Христос Емануил: Іс Хс ѿ Ісманѣна. Христос лави и голобрад, насликан у бисти. Обе је руке подигао и благослава (табл. XCVI). Друга слика Христа Емануила у слици до појаса налази се у абсиди протесиса (табл. CCLI).

Више царских врата насликан је лево цар Душан (као краљ): *сѣдѣхъ на хѣ блѣхъ и прѣсѣсноу краљу сѣхъ срѣсноу зѣмлю и помѣрѣсноу и хитѣрѣи мѣсто сѣхъ сѣго*, круна фигура кратке браде и кратких бркова. Он стоји на пурпурноме јастуку са горе уздигнутом главом, пружајући обе руке да прими свитак, који му подноси један серафим насликан у средини земаљу Душана и Стефана Дечанског (табл. LXXIV). Краљ Дечански стоји десно више врата: *сѣхъ краљу зѣмлю .г. сѣхъ срѣдѣсноу зѣмлю и помѣрѣсноу и хитѣрѣи мѣсто сѣхъ сѣго*, са шпичастом брадом, а има исту позу коју и Душан. И њему серафим подноси свитак (табл. LXXIV) Душан и Стефан Дечански уздигли су

главе пут Христа Пантократора: ІѢ ХѢ ѿ Пан-
тократора, који је насикан више њих у фи-
гури до појаса и натприродне је величине.
Христос десном руком благосиља, а у левој
држи расклопљену књигу, на којој је испи-
сано: **ІѢ ѡ ѡсѣм(ъ) дѣврѣ мною ази кѣо кѡнѣдѣтѣ**
спѣт(ъ) се кѡнѣдѣтѣ и издѣтѣ и ѡтѣ . . .
(табл. LXXV).

На јужнеи зиду насликани су с^в. *Исидор Пустинаца*. Најистичнији је св. *Јефимије*: с^в. *ІѲѳиміѣ*, љелав, морозна изгледа, са другом седам брадом у облику пламена. Хитон му је плав, а химатион зелене боје, нарамник је црвен. Носи и анавал. Обема рукама придржава дугачак развијен свитак, на коме је написано: *НѢ КДН НОУ(Ъ) ДѢ СѦВѢЩАЮЩА ТИ, НѢ КТО КО НА ИСТѢ ХРѢ БЖН* (табл. XCV). До њега је насликан св. *Антоније*, чија је сигнатура уништена. Он носи сирски вео преко главе. Хитон му је жут, а химатион црвен. Десном руком хвата за химатион испод дрвца, а у левој руци држи развијен свитак, на коме се чита: *ПЛА БОГА НѢ ВОЕ СѢ ЗА НѢ АБЛА НѢГѢ ЗА НѢ АС...* (табл. XCV). До Антонија је, по свој прилици, насликан св. *Сава Јерусалимски*, пустињак, чије су сигнатура и глава мишљени. Распознаје се само седа брада, по средини раздјелена. Хитон му је плав, а химатион црвен. Носи и анавал. Обема рукама придржава дугачак развијен свитак на коме је написано: *ВѢХѢ ТАКО ДѢ ПОСТА МНОУѢ ДОУѢ ОѢ ГЛАВНИ ВЪЗЛОЖИ(Т)А* (табл. XCV). Св. *Стефан Новонасликан* је на зиданом пиластру одмах до св. Сава. Он се распознаје по икони са ликом Христовим који држи у левој руци и на коју као да указује прстом десне руке своје. Хитон му је жут, химатион зелен, нарамник зелен. Носи и анавал (табл. XVIIII). На другOME зиданом пиластру насликан је св. *Теодосије Киновјарск*: с^в. *ІѲѳѡдіѡсѣ Кинѡвъѡрсѣ*, стар и љелав пустињак, чији је хитон жут, химатион зелен, а нарамник црвен. У руци држи савијен свитак. У југозападном травеу насликан је св. *Дови Лесвијачин*: с^в. *ІѲѳѡдѡ(а) ѡдѣте(и)чѡнѡсѣ*. Дови део фигуре је пропао (табл. XCIX). Хитон му је жут, а химатион и нарамник су љубичести. До њега је насликан св. *Јоанике*: с^в. *ІѲѳѡкинѡсѣ*, љелав, са дугом седам брадом. Хитон му је жут, химатион зелен, нарамник плав. Доњи део његова тела уништен је (табл. XCIX). До њега се види св. *Палае са Албоса*: с^в. *ІѲѳѡлкѡ елѡнѡсѣ герѡн ІѲѡУѢ*. Стар, љелав и морозан; обрве му се надиле над очима, брала седе, бровки сиње доле спуштене. Обучен је у хаљину од животињске коже, која оставља руке голе до лаката. Доњи део тела му је уништен⁷ (табл. XCIX).

¹⁾ Види *Драз. Косћин*, Име једне Немањинке принцесе (Зборник у част А. Белића 1937, стр. 155—163).

²⁾ Истога светитеља наћи ћемо насликана у цркви Доње Каменице (код Книжевца) на западноме зиду галерије са натписом: *o agios [pa]vlos in te eri te adon*.

У северо-источноме травеу на своду његову, на лудима његовим и на горњим деловима његових зидова илустрована је *легенда св. Ђорђа*. Очуваних сцена из ове легенде има шеснаест. Циклус почиње у источноме пољу свода. Ту је насликан *Св. Ђорђе пред царем Диоклецијаном*, пред којим дрско исповеда хришћанску веру. Лево седи цар на престоу полигонална облика, окренут у профилу на десно. Он је човек средовека са црном косом и црном брадом. На глави му је круна полигоналне форме, а обучен је у царску дахматiku и ноге му почињају на једноме супеданеуму. Десном руком држи поред ногу палицу са округлим дршком. Иза престола стоји телесна гарда цара. Ту се једва распознаје војник, који држи уздигнут мач преко средине и други војник са копљем у руци и са штитом. Ту се једва назире још неколико фигура. Десно стоји пред царем св. Ђорђе са нимбом око главе. Он је окренут профилу на лево. Млад је и голобрад и има густу кудраву косу. Он је обучен у дугачку плаву тунику, преко које је пребачен црвен хитатон, који се спреда испод грла закопчава аграфом. Он говори Диоклецијану и гест његових руку као да означава одлучност и смелост. С обе стране св. Ђорђа стоји по један војник, од којих та онај десно држи за рамена. Војници имају на глави округле металне шлемове са шилком на врху и са металином мрежом, која штити врат. Они носе оклоп, испод кога вири кратка туника, која пада до изнад колена. На ногама носе чакшире. Голенице су им утегнуте панталкама од коже, а ципеле су им плитке. Онај леви војник држи копље. Горе се чита натпис: *СѢМ ГИОР(Њ)ГИ ПРИВЕДЕНЪ БѢ ПРѢДЪ(Ъ) ЦРѢА ДИОКЛАНТИНА* (табл. XCIX).

Циклус се продужује у северономе пољу свода. Ну овде је слика скоро потпуно пропала. Изгледа, да је било насликано *мучење св. Ђорђа у казани са расипљеним оловом*. Једна се назире казан, обухваћен пламеном и један љедат који жарачем подстиче ватру. У западном пољу свода представљено је *вођење св. Ђорђа у шатницу*. Св. Ђорђе стоји у средини, а главу је окренуо на леву страну. Два војника у околу и са шлемом на глави воде св. Ђорђа који се налази међу њима. Десно се оцртава једна тврђава са градском капијом и са кулама. Горе се чита натпис: *СѢМ ГИОР(Њ)ГИ КИДЕНЪ БѢ(ТЪ) БѢ ТЪМНИЦѢ* (табл. C).

У јужном пољу свода насликано је *башицање св. Ђорђа*. Св. Ђорђе лежи потрубуше на земљи, а два љедата стоје више њега и из све снаге обема рукама замахују тешким батинама, које се на крају завршавају у облику буздована. Слика је јакo страдала и једва се распознаје. Сачуван је натпис: *СѢМ ГИОР(Њ)ГИ КИЕНЪ(Ъ) БѢ(ТЪ) БАТОГАНЪ*.

За тим ваља опет прећи на источну страну травеа, на којој је горе на зиду у лучноме пољу насликано *мучење св. Ђорђа на шочку*. Изнад једне дугачке даске, на којој стрче четири шиљака од копаља и четири изупчане гробени, окрехе се чотак око осовине, причвршћене за један вертикално усађен ослонац и једну балустраду на мраморним стубицима. Горе на точку лежи св. Ђорђе, чије су руке и ноге привезане за чотак. По два љедата лево и десно затежу конопце и окрећу чотак. Слика је доста страдала и много је оштећена. Није сачуван ни њен натпис (табл. CI).

На северној страни травеа у висини описане слике у лучноме пољу насликано је једно *мучење св. Ђорђа*, које је скоро сасвим уништено. Једва се јаздан, како св. Ђорђе лежи на леђима и док та лево један љедат држи за главу, други љедат десно натиче му на леву ногу обема рукама жељезне ципеле.

На потрбушју лука на западној страни травеа насликана су два мучења св. Ђорђа. Сцена, насликана јужно, много је оштећена. Изгледа да је у њој насликан *св. Ђорђе бачен у крчану*. Назире се нага фигура св. Ђорђа у рову пуном крча. Он је обе руке диго у вис, док лево и десно по јаздан љедат вари креч у рову. Од натписа је само сачувано: *СѢМ ГИОР(Њ)ГИ БѢ(ТЪ)* (табл. C). У сцени насликаној на северној половини лука види се св. Ђорђе привезан за један стуб, а лево и десно по један љедат, који се његова тела дотичу *зубчастим грабљима*. Натпис гласи: *СѢМ ГИОР(Њ)ГИ СТРАГАНЪ(Ъ) БѢ(ТЪ) ГРИЕНЪ(Њ)НЪ*.

И на потрбушју лука на јужној страни травеа насликана су два мучења св. Ђорђа. Источно је насликан св. Ђорђе наг, са драперијом око бедара, привезан рукама и ногама за један стуб; лево и десно од стуба стоји по један љедат, који замахују *волонским жицама*. Горе се у натпису чита: *СѢМ ГИОР(Њ)ГИ КИЕНЪ БѢ(ТЪ) ВОЛОУНЪМЪ ЖИЦАМЪ* (табл. CII). Затим је насликан св. Ђорђе привезан за један крст. И овде је светитељ наг, само око бедара има драперију. Лево и десно од крста стоји по један љедат и *завлачене букшине* приносе телу св. Ђорђа. Натпис објашњава ову слику: *СѢМ ГИОР(Њ)ГИ ЖИРОМЪ БѢ(ТЪ) СѢКЦАНЪ* (табл. CII).

Циклус се даље продужава на северној страни травеа с обе стране прозора, који је ту пробијен. Горе је с обе стране насликано, како *св. Ђорђе васкрсавља једног умрлог*. Лево од прозора стоји св. Ђорђе окренут на десно. Десно од прозора виде се два саркофага: један више другог, од којих је онај доњи зашворен, док је горњи отворен и из њега излази умрли. Доле је илустрована сцена у којој св. Ђорђе *оживљаје вола једнога селака*. Ова друга сцена сачувала је и свој натпис: *СѢМ ГИОР(Њ)ГИ ОЖИЕНЪ КОЛА ГАНКРИНА*. Лево од прозора

стоу, а десно седе Цариградски *пайријарх* *Митрофан*: *Митрофан патријарх* Костадина града и *Јевстајшије*, *пайријарх* *Аншохијски*:¹⁾ *Ивкстатин* *пидијуски*, док лево седе *Александар*, *пайријарх* *Александријски*: *Павлсидар*, *патријарх* *Павлсидарски* и *Силвсидар*, *пайријарх* *Силвсидарски*. Ови у руци држе јеванђеље. Цар у десној руци држи велики крст, а у левој свитак. Иза његова престола виде се два гардиста. Лево и десно архијереје, који седе на пространом престолу, прати гомила верних.

На јужној страни свода насликане су две групе противника, једна према другој. Лево је група *правоверних* архијереја са књигама у руци и са нимбима око главе и на њеном челу стоји архијереј који у десној руци држи јеванђеље а лево је подигао и показује исписан лист групи *јеретица*, која стоји посрамљена десно са *Аријом* на челу, који десном руком чупа браду. Ови су сви без нимба.

И други *васеленски сабор* насликан је на истој своду на западној и северној страни његовој (табл. CIV). Натпис гласи: *Звор . к . ђиц . рн*. кон свјашн се на *Македона* и *Плолијарк* кон сѣ говорни: *н Бѣ сѣ дѣ*. На западној страни насликан је у средини *цар Теодосије Велики*: *цѣ Теодоси* *Клан(кы)*. Он седи на престолу. Десно седе *Дамас*, *папа Римски*: *Дамас* *папа Римски* и *Мелетије* *патријарх* *Антиохијски*: *Млати* *пидијуски*, а лево седе *Некисарије*, *патријарх* *Цариградски*: *Некстатин* *патријарх* *Костантина града* и *Кирил* *патријарх* *Јерусалимски*: *Кирил* *Иврселамски*. Цар и архијереји седе на исти начин као и на представи првога *васеленскога сабора*. И овде се види група верних лево и десно.

На северној страни свода насликане су две групе противника, једна према другој. И овде група *„правоверних“* има нимбе око главе и држи јеванђеља, а онај на челу њихову нарочито истиче јеванђеље, док група „јеретика“ без нимба око глава стоји посрамљена и без књига, а онај на челу њихову посрамљено показује уста шаком.

Трећи васеленски сабор насликан је на своду средњега травеа средњега брода на источној и јужној страни његовој (табл. CV). Натпис гласи: *Звор . т . ђиц . кон свјашн се на Нисторик* и *Дусокора* и о . к кон сѣ говорни: *н Хѣ Бѣ*. На источној страни насликан је у средини *цар Теодосије Млађи*: *Цѣ Теодоси* *Млаи*. Он седи на престолу. Десно седе *Целесий*, *папа Римски*: *Кимити* *папа Римски* и *Јувенал*, *патријарх* *Јерусалимски*: *Ивѣкидан* *Иврселамски* а лево *Кирил* *Александријски*: *Кирил* *Павлсидарски* и *Мемнон* *Ефески*: *Минно* *Ивфески*. Ра-

според фигура је и овде исти као и на претходним представама, ну иза престола цара нема ниједнога гардиста, нити престо царски има задињ наслон.

На јужној страни насликане су две групе противника једна према другој. Онај, што се налази на челу „правоверних“, подиже развијен свитак, на коме је записано: *Ѣвѣнѣмо и проповѣдамо оца и сина*. Према њему стоји група јеретика са *Несторијем* и *Диоскоридом* на челу, који држе развијене свитке исписане речима које се понављају и без смисла су.

Четврти васеленски сабор насликан је на западној и северној страни истога свода (табл. CV). Натпис гласи: *Звор . а . ѣ и ѣ . стѣх(ѣ)* *ђиц* кон свјашн се на *Диоскора* и *Иветик* и *Сткирик* кон сѣ говорни: *Хѣ(н)* *н кнѣ чѣвѣ на принцдине*. На западној страни насликан је у средини *цар Маркијан*: *цѣ Маркијан*. Он седи на престолу. Десно седе *Методије*, *папа Римски*: *Митоди* *папа Римски* и *Максим*, *патријарх* *Антиохијски*: *Макенѣ* *пидијуски*, а лево *Анашолије* *патријарх* *Цариградски*: *Аналотан* *Костантина града* и *Јевсевије* *Самосатски*: *Ивксин* *Самосатски*. Распоред фигура и овде је остао непромењен, само иза престола царског сада не стоје два гардиста, већ се види само један гардист.

На северној страни виде се две групе противника једна према другој („правоверних“ и „јеретика“). Лево стоји група архијереја. Десно су „јеретици“. Онај што се налази на челу последњих има по одежди извезене орнаменте у облику куфских писмена. Његова брада је раздѣљена и он један њен раздѣлак држи једном, а други раздѣлак другом руком (чупа браду обема рукама). Правоверни држе јеванђеља и имају нимбе око главе.

Пети васеленски сабор насликан је на своду западнога травеа средњега брода на источној и јужној страни његовој (табл. CV). Натпис гласи: *Звор . . . стѣх(ѣ)* *ђиц . ѣ и ѣ .* кон свјашн се на *Стргиник* и *Дидијана* и *Владар* кон сѣ говорни(и): *Ник кити ѡскереник* и *раѣ*, *н Бѣ* *ѡчинѣ* *Пдама*. На источној страни насликан је у средини *цар Јустинијан*: *цѣ Јустинијан*, који седи на престолу. Десно седе *Јевѣкије* *патријарх* *Јерусалимски*: *Ивѣкине* *Иврселамски* и *Аволијарије*: *Плолијан* *(ѣ)* а лево *Јевѣкије* *патријарх* *Цариградски*: *Јевѣки* *Константина града* и *Тимошеј*, *патријарх* *Антиохијски*: *Тимоти* *пидијуски*. Иза престола цара стоји само један гардист. Лево и десно поред престола архијереја стоји по једна група верних. На јужној страни свода насликане су две групе противника, једна према другој. Десно су „јеретици“, а лево су „правоверни“. Правоверни имају нимбе око главе и држе јеванђеља у рукама. Јеретици немају нимба и стоје по-

¹⁾ У приручнику Дионисија на Фурие стоји Јевстајшије Јерусалимски. *Didron* п. 346.

руци чистан крст Христов и показује га цару и гомили народа која стоји с обе стране патријарха (табл. XIX). 15 септембар илустрован је на северној половини лука, који дели западни траве од средњег травеа средњег брода. Насликовано је *Сирадање св. Никитије у огњу*: **Къ . ѿ . днъ сѣмъ Никита въ огни кржжнъ кнѣъ** тако и сконча се. Види се у средини нага фигура св. Никите у пламену, који се разбуктао, а који с обе стране подстиче по један целат (доле сасвим десно на табл. CV). Више овога илустрован је 16 септембар. Насликовано је *Сирадање св. Јефимије*: **Къ . зі . днъ стмъ Ѣфимија въ пещи кржжнъ кнѣъ**. У средини св. Јефимија стоји у пещи, из које избија пламен. Десно поред пещи стоје две светитеље. Доле је насликовано, како је целат одсекао главе двају светитеља (горе, десно на табл. CV). 17 септембар илустрован је у највишој зони северне стране средњег травеа средњег брода. Насликовано је **св. Софија и њене шри кћери**: **Къ . зі . днъ с мѣ Софне . г . мѣ шри кћери** Ѣконики кнѣи. Насликан је саркофаг са одсецим главата трију девојака: Вере, Наде и Љубави. Десно поред саркофага стоји очајна мајка са уздигнути рукама, а лево стоји целат. Слика је сасвим нишчела (табл. CX). 18 септембар илустрован је на северној половини лука, који дели средњи траве средњег брода од источног травеа истог брода. Насликовано је *Сирадање св. Симеона брајца Господња, епископа Јерусалимскога*: **Къ . нѣ . днъ сѣмъ Симѣонъ Іерусалимскѣи** пригвождѣн на крстѣ. Насликовано распеће св. Симеона, а испод крста види се саркофаг са телом светитељевим (лево на табл. CIV). 19 септембар илустрован је више овога. Наслики су **св. Савијаше, св. Трофим и св. Доримедон**: **Къ . зі . днъ сѣмъ Саватикъ и Протима и Доримѣта**. Насликовано је једино одсецање главе. Десно стоје три светитеља, окренути целату: један са кратком брадом, други голобрад и трећи седе косе, како очекују свој мартирium (на табл. CV у средини десно). 20 септембар илустрован је у највишој зони северне стране источног травеа средњег брода. Насликовано је *Сирадање св. Јевсѣијаши, жене му Теописије и једнога од синова њихових*: **Къ . к . сѣмъ Ђвѣст кржжнъ кнѣъ въ мѣднѣи коѣмъ ражджжнъ**. У средини је насликан бакарни во, усидан на ватри, коју лево и десно жарачима подстиче по један човек. У волу се налазе св. Јевстатије, његова жена и његова два сина (табл. CXI). 21 септембар илустрован је, по свој прилици, на источној страни источног травеа средњег брода, одмах испод 1 септембра. Насликан је један стар светитељ, кога је тешко идентификовати, пошто се никакав натпис није сачувао (врло нејасно на табл. LXXV). До њега је насликан један стар светитељ, који у руци држи развијен свитак, на коме је написано:

Къловнѣъ въ печалъи мѣни. Ове речи дају познати у овоме светитељу **св. Јону пророка**, који се слави 22 септембра (врло нејасно на табл. LXXV).¹⁾ До њега је насликовано *одсецање главе једнога млађег свецѣишѣла* (св. Фока се слави 22. септембра).²⁾ Натпис се није сачувао. Онда је илустрован 23 септембар. Насликовано је *Зачеће св. Јована*, представљено сном, у којој се анђео јавља Захарији пред олтаром са вешу о зачећу Јована (врло нејасно на табл. LXXV). До ове сцене је насликан **св. Текла**, која се слави 24 септембра. Види се светитеља, која се удаљује на десно, праћена двама војницима, који држе мачуге на раменима. Она треба да уђе у стену, која се пред њом цепа (врло нејасно на табл. LXXV). 25 септембар илустрован је на јужној страни источног травеа средњег брода, одмах испод 3 септембра. Виде се два светитеља и две светитељке (Татија и Еуфросина): **Къ . кѣ . днъ сѣмъ(ы) мѣни(к) . . . ѿатикнѣ, етѣл ІѢфросѣ(и)на** (табл. CVI). До њих је илустрован 26 септембар. Насликан је **Смрт св. Јована Богослова**: **Къ . кѣ . днъ пригвождѣн сѣмъ Іована Богослова**. Лево светитеља двојица спуштају у саркофаг; десно стоје двојица изнад празног гроба а иза њих стоји светитељ (табл. CVI). До ове сцене илустрован је 27 септембар. Насликан је *Сирадање св. Елишарије*: **Къ . кѣ . днъ сѣмъ ІѢлишариѣ** Ѣконики кнѣи. Целат сеце главу светитељке (табл. CVI). У истој висини на јужној страни средњег травеа средњег брода, а одмах до последње сцене, илустрован је 28 септембар, под којим је насликан **св. Харитон**: **стмъ Харитѣнъ испекѣдѣнѣи** (табл. CVII). Испод њега је илустрован 29 септембар са ликом **св. Киријака**: **Къ . кѣ . днъ стмъ Кирикѣа пригвождѣн ѿцѣ** (табл. CVII), а испод овога је насликан **св. Григорије**, епископ Јерменске, који се слави 30 септембра: **Къ . а . стмъ Григорѣи** (табл. CVII).

Месец октобар почиње у продужењу одмах до 28, 29 и 30 септембра на јужној страни средњег травеа средњег брода. Под 1 октобром насликан је *Сирадање св. Ананије апостола и епископа*: **Мѣдѣ ѿсѣтѣ(и)ра къ . а . днъ сѣмъ Пнанѣк Ѣмѣни кнѣъ каминѣи** Насликовано је, како светитеља тројица убијају камењима. 2 октобар је илустрован у продужењу до ове сцене на зидноме пласту. Насликан је **св. Киријан, епископ**: **сѣмъ Кирикѣи** (табл. CVIII). Исти дан илустрован је и даље у продужењу на јужној страни западног травеа средњег брода, где је насликан *одсецање главе св. Киријана и св. Јувсѣије*. **Къ . кѣ . днъ сѣмъ Кирикѣи Ѣконики кнѣи и шинаѣ стѣмъ Ѣмѣни**.

¹⁾ У синаксару Цариградске цркве (Види *H. Delehayre, Synaxarium ecclesiae Constantinopolitanae*. Bruxelles 1902, стр. 63) пророк Јона слави се 21. септембра.

²⁾ *Ibidem*, стр. 67.

Даље у продужењу одмах до ове сцене илу-
строван је 3 октобар. Насликиано је *сидрање*
св. Дионисија ареопазита: *сѣмъ Дионисіе* *Хри-
стоу* *кнѣстѣ*. Целат је одсекао главу свети-
тељу, а светитељ предаје своју главу у руке
св. Катуле (табл. CVIII). 4, 5 и 6 октобар нису
пронађени, а вероватно је, да су били илу-
стровани у продужењу на западној страни
истогa травеа. Сада се одмах у продужењу
на зидноме пиластру распознаје младолка фи-
гура *св. Ефросина* са граном у руци: Ефросин.
У продужењу на северној страни тога травеа
илустрован је 7 октобар. *Къ . з . днѣ стѣ Баумъ*
Христовѣ кнѣстѣ. Насликиану су *св. Сергије и*
Вакхъ. Десно св. Вакху целат је одсекао главу,
а лево други целат је обуо железне чизме св.
Сергију: *а стѣ Бргіе обѣхъ кмъ сапогнъ*
жизнѣ (табл. CIX). До ове сцене илустрован
је 8 октобар, Насликиано је *покршћивање св.*
Пелагије: *Къ . и . днѣ стѣ Номѣ**1)* *пнѣсѣмъ*
крѣстѣ стѣ Флагіи (табл. CIX). У продужењу
на зидноме пиластру илустрован је 9 октобар.
Насликиан је *св. апостола Јаковъ*: *сѣмъ Иѣкова*
апостола. И у продужењу на северној страни
средњегa травеа средњегa брода илустрован
је *марширауи св. Јакова*: *Къ . д . днѣ стѣ*
Иѣкова каменимъ пѣвинѣ кнѣстѣ. Представљено
је *каменење св. Јакова* (табл. CIX, CX). До ове
слике илустрован је 10 октобар. Насликиан је
марширауи св. Еваѣлији и сестре му Еваѣ-
лије: *Къ . . днѣ стѣ Вѣлаѣ и сестрѣ иго Ю-*
лаѣ *Христовѣ кнѣстѣ* *сидѣ* *сѣ* *ножѣ*. Пред-
стављено је одсецање главе једноме светитељу
и једној светитељи, а према овима види се
једна група светитеља погнуте главе, који че-
кају на ред да буду посечени (табл. CX). У
истој висини на зидноме пиластру између сред-
његa и источногa травеа средњегa брода илу-
строван је 11 октобар. Насликиан је *апостола*
Филиѣ: *Къ . а . днѣ стѣ Филипѣ* (табл. CXI).
Поред њега стоји десно *св. Теофила Исповедникъ*:
сѣмъ Феофилаѣ (табл. CXI). Под 12 октобром на-
сликиано је *сидрање св. Прова*, *св. Тараха* и
св. Андроника: *Къ . а . днѣ стѣ Провѣ Тарахѣ*
Андроникѣ *Христовѣ кнѣстѣ*. Лево стоје ова три
светитеља у једномe каменитоме пејзажу, а јед-
ан целат је замахнуо мачем да их посече
(табл. CXI). До ове сцене илустрован је 13
октобар. Насликиано је *сидрање св. Карпа*, *св.*
Папила и *св. Агаѣадоре*: *Къ . н . днѣ стѣ*
Карпа и Папила *приказѣ* *и каичѣ* *по камено*
и тако скончаѣ стѣ и сѣ нима стѣу Пѣаѣорѣ
Христовѣ *2)* *Св. Карп (епископ) и св. Папила (па-*
скоп) везани су за репове два коња, који га-
лопирају и вуку их, а лево св. Агаѣадори це-

лат сече главу (табл. CXI). 14 октобар илу-
строван је испод 25 септембра на јужној страни
источногa травеа средњегa брода. Насликиано
је *сидрање св. Назарија и другогa му Про-*
хасија, Гервасија и Келсија: *Къ . д . стѣ мѣ-*
чѣникъ Назаріе Прѣстѣне Гервасіе Келасіе
вѣчѣнѣ кнѣстѣ. Три су светитеља већ посечена и
целат сече главу последњем светитељу (табл.
CVI). 15 октобар илустрован је за једно поље
даље у продужењу и у истој висини. Насли-
киано је *сидрање св. Лукијана свешћеника*:
Къ . и . днѣ стѣ мѣчѣникъ Лѣскѣмъ кѣрѣжѣнѣ
кнѣстѣ кѣ *морѣ*. Целат је шчепао светитеља ле-
вом руком за трбух, а десном за ногу и баца
га у воду (табл. CVI). Између 14 и 15 октобра
илустрован је 16 октобар. Насликиано је *сидра-*
ње сѣшѣника Лонѣина: *Къ . а . днѣ стѣ мѣ-*
чѣникъ Логіѣнѣ вѣчѣнѣ кнѣстѣ. Целат сече главу
св. Лонгину (табл. CVI). У продужењу илу-
строван је 17 октобар. Насликиан је *пророк*
Осија: *Къ . а . днѣ пророк Осиѣ, снажна фи-*
гура са дугом косом; хитон му је плав, а хи-
матіон црвен; у десној руци држи развијен
свитак, на коме је исписано: Тако га(а)р(е)мѣ
Гѣ *сѣрѣтѣ* *сѣ* *кѣ* *мѣчѣ* (табл. CVI). 18 октобар
илустрован је у продужењу на јужној страни
средњегa травеа средњегa брода. Насликиан је
пророк мошѣију св. Луке. *Къ . и . днѣ стѣ*
аѣла *лѣукъ* *пѣвѣсѣникъ* *Ѣ* *тѣмѣ* *кѣ* *Константиѣ*
градѣ. Лево три снажна човека носе на раме-
нима ковчег са моштина св. Луке. Десно испред
капије једногa града стоји група архијереја и
свештеника, која причекује тело Лукино (табл.
CVII). До овога је илустрован 19 октобар. На-
сликиан је *пророк Јоѣл*: *Къ . а . стѣ пророкѣ*
Исѣаѣ. Лево је руку подигао, а у десној држи
развијен свитак, на коме је исписано: Тако
гаѣ. *Гѣ* *кѣ* *они* *днѣ* *наѣ* (табл. CVII, CVIII).
Даље у продужењу на зидноме пиластру илу-
строван је 20 октобар. Насликиано је *сидрање*
св. Арѣмеѣја, царскогa војсковође у Александрији
(за време Јулијана): *Къ . к . днѣ стѣ*
мѣчѣникъ *Пѣрѣдѣмъ* *Христовѣ кнѣстѣ*. Целат сече
главу једногa његавогa светитеља сѣде браве
(табл. CVIII). У продужењу на јужној страни
западногa травеа средњегa брода илустрован
је 21 октобар. Насликиан је један *св. апѣстѣмъ*
зрелих година, који је подигао своју десну
руку, а у левој руци држи развијен свитак,
на коме је исписано: *Ѣмѣрѣнѣ* *вѣзѣнѣнѣ*
кѣ *тѣ* (табл. CVIII). То је чупени аскет *св.*
Халарѣон Велики, ученик св. Антонија Вели-
ког: *Къ . к . днѣ стѣ вѣлѣникъ стѣдѣ* *наѣ* *Па(а)-*
рисѣнѣ. До њега је илустрован 22 октобар.
Насликиан је *св. равноапѣстѣоли еѣписѣ* *Авер-*
кије: *Къ . к . стѣ* *пѣкѣрѣнѣ* *кѣнѣ* *Он* је про-
сече косе и просече браве. Насликиан је у ли-
тургиском епископскомe костиму и ен фасе. У
левој руци држи јеванђеље, а десном руком
као да се обраћа демону, који се лево налази

1) У синтаксару цркве Циргираске (Vide Delhaye о. с.
стр. 117) он се зове Номос.

2) У реченице синтаксару (Delhaye о. с. стр. 134—135)
реч је о св. Агаѣадору, који није посечен, већ је глава од-
сечена сестри Папила Агаѣонки, која се слави истогa дана.

пред њим, и заповеда му, да на леђима однесе гробни камен из Рима у Хијераполис и положи га на гроб светитеља (табл. CVIII). До њега је илустрован 23 октобар. Насликан је *св. Јаков браћу Господни*: Њ . к . стм *Икова браћа Гђа испск.* Светитељ седе браде и седе косе насликан је као епископ (Јерусалимски) у литургиском костиму и епаса. Обе је руке уздигао и раширио их у страну, а у левој руци држи јеванђеље, док десна рука показује гест говора и поуке. Он је, поуздано, представљен према прописима познате сликарске књиге са Агоса, како поучана у портикусу храма, на шта би, можда, указивала и архитектура, насликана иза њега (табл. CVIII). До овога је илустрован 24 октобар. Насликан је *св. Арефе, св. Арефе, св. Фоке и другова њихових*: Њ . к . стм *мъчница Фока и Преткъ св. Арефе* кнста. Целат је замахнуо мачем, да одсече главу неколицини светитеља (табл. CVIII). 25 октобар илустрован је у продужењу на зидном пиластру на западној страни. Слика је jako оштећена. Распознаје се *одсецање главе неких св. личност*, којима боду *св. Димитрија у срце*. Северно од прозора илустрован је 27 октобар. Насликан је *одсецање главе св. Несиора*. Слика је врло много страдала. У истој висини на северној страни западнога травеа средњег брода илустрован је 28 октобар. Насликане су горе две jako оштећене свете личности у бистама, а доле се види један епископ у сакосу и у уобичајеној пози поучавања, са архитектуром у позау. Од натписа је сачуван само: стм ... и испск. Нисина (табл. CIX). Тог дана се славе св. Теренције и Неониле са њихово седморо деце и св. Киријак, епископ Јерусалимски. До њих је илустрован 29 октобар. Насликан је *св. Аврамаје*, који се иначе слави 28 октобра: Њ . к . стм *отца наш Аврамаје*. Он представља пустињака са дугом црном брадом, који обема рукама држи развијен свитак, на коме је исписано: *И вѣди ижеде сѣас* (табл. CIX). До њега је илустрован 30 октобар. Насликан је *св. Зиновија, епископа и сестре му св. Зиновије*: Њ . а . днѣ стм *мъчница Зиновија и Зиновија* кнста. Целат сече главу светитељу и светитељки. У позау фантастична архитектура (табл. CIX). Одмах до ове сцене на зидном пиластру илустрован је 31 октобар. Насликан је *св. Аполонија и епископа Силаха, св. Амилја и св. Урбана, епископа Македоније*: Њ . а . днѣ стм *Св. Аполонија и Амилја* кнста. Целат сече главу двојице св. архијереја, Амилја и Урбана. Горе

је у бисти насликан епископ Стахије (табл. CIX).¹⁾

Месец новембар почиње на северној страни средњег травеа средњег брода одмах до 31 октобра, где је илустрован 1 новембар. Насликан су *безмилнирачи Кузман и Дамјан*: мѣсѣ новѣмѣ кн . а . днѣ стм *Кузман и Дамјан*. Они представљају људе средњих година; десном руком благосиљају, а у левој руци држе свитак (табл. CX). До њих је у продужењу илустрован 2 новембар. Насликан је *св. Анемодиса и Елпидија*: кн . а . днѣ стм *Анемодиса и Елпидија* кнста. Целат сече главу три светитеља, доле је целат посекао већ читаву гомилу светитељских глава које леже на земљи (табл. CX). До овога је илустрован 3 новембар. Насликан су *св. Акейсима (епископ), св. Јосиф (пресвитер) и св. Ашшала (након)*: кн . г . днѣ стм *Акейсима, Јосиф и Ашшала* кнста. Св. Акейсима, св. Јосиф и св. Ашшала су насликани у бистама један епископ и један свештеник, а доле се види одсецање главе једнога младога светитеља (табл. CX). До њих је на зидном пиластру илустрован 4 новембар. Насликан је *св. Јоаникије чудотворца*: кн . а . днѣ стм *Јоаникије* кнста. Он је представљен као стар пустињак седе ретке косе и браде, десном руком чини гест говора, а левом држи уздигнут развијен свитак, на коме је исписано: *Кѣмѣ мѣлѣтѣ кѣмѣ мѣмѣ...* (табл. CX, CXI). У продужењу на северној страни источнога травеа средњег брода илустрован је 5 новембар. Насликан је *св. Галактион и жене му св. Елпидије*: кн . а . днѣ стм *Галактион и Елпидија* кнста. У једноме бродитоме пејзажу целат вади мач из корица, да посече светитеља (стара, седе косе и седе браде) и светитељку, који стоје пред њим леђима му окренути (табл. CXI). До овога је илустрован 6 новембар. Насликан је *св. Павла исповедника, патријарха цариградског*: кн . а . днѣ стм *Павла исповедника* кнста. Целат сече главу светитеља и светитељки. Двојица од аријевца даде св. Павла, док је служио службу, његовим омофором. У позау се види црква (табл. CXI). До овога је илустрован 7 новембар. Насликан је *св. Лаукија и св. Тавријана*, а више њих је насликана у бисти *св. Тесалоникија*: кн . а . днѣ стм *Лаукија и Тавријана* кнста. Целат сече главу двојице св. архијереја, Амилја и Урбана. Горе

¹⁾ У споменутом Цариградском синаксару (*Dehehaye*, о. с. стр. 177) ова три светитеља славе се 30 октобра.

²⁾ *Ив. стр. 187* зове се Афонтије.

³⁾ *Ив. стр. 202* ова мученици носе имена Ауктос и Тауромос.

рок Азеј: Ђ . ѿ . днъ сѣи пророкъ Яггин. Лево је насликано неко усековање (све је закречено). 17 децембар илустрован је на северној страни свода источнога травеа јужнога брода. Насликано је *спирање св. Ананије, св. Азарије, св. Мисаила и Данила*: Ђ . ѿ . днъ стѣи(н) . г . хъ отрѣхъ Иланин, Вазари, Мисаилъ и Даниилъ) *Вен(к)и(о)лани* иши. Целат је већ одсекао главу двојци, пред којима стоје целату окренута четири млада светитеља, од којих је један пружио руке, да прими главу свога посеченога друга. Лево је насликан цар на престолу у разговору са једним човеком, који стоји десно од њега и указује му на четири светитеља (табл. CXIII). 18 децембар илустрован је на источној страни свода средњег травеа јужнога брода. Насликани су *св. Флор епископ, св. мученик Севастijan, св. Марко и св. Асѿор*: Ђ . ѿ . днъ стѣи *Флоръ и стѣи мѣи* *Севастикъ*, *Марка, Петера* и *нѣи(с) мѣи*. Лево стоји један стари епископ (Флор) и држи исправно у левој руци јеванђеље, а гест десне му руке означава говор. Он дакле држи јеванђељску поуку. Десно стоје три светитеља на челу једне велике групе свјетих људи. Онај у средини има прте св. апостола јеванђелиста Марка; онај лево је голоброд, а онај десно је средњих година. Сваки од њих држи у десној руци својој крст. У позању је нека архитектура (табл. CXIV). Илустрација 19 децембра није пронађена. 20 децембар илустрован је заједно са 15 децембром на јужној страни истога свода. Насликан је *марширум св. Игнашија Богоносца*: Ђ . к . днъ стѣи *Игнаши* *Богеносца* *зѣири* *снѣдѣи* *нѣи(с)тѣи*. Два лава раздиру св. Игнатија, који се шћућурило и склопио руке на молитву. Позади се види нека архитектура (табл. CXIV, CXVII). 21 децембар илустрован је на западној страни истога свода. Насликан је *марширум св. мученице Јулијане*: Ђ . к . стѣи *мѣи(с)и* *Јулијане*. Целат је замахнуо мачем, да одсече главу светитељке (табл. CXIV). До овога је илустрован 22 децембар. Насликано је *спирање св. Анастасије*: Ђ . к . стѣи *мѣи(с)и* *Анастасије*. Целат је замахнуо мачем, да одсече главу светитељке, која личи на мушкарца (табл. CXIV). Изгледа, да се илустрација 23 и 24 децембра налази на северној страни истога свода, где је живопис скоро сасвим уништен. Лево се једва распознаје одсецање главе једне групе светитеља, вероватно, *десет мученика на Кршту* (23 децембар). Десно је, вероватно, насликан *мученица Евгенија* (24 децембар). 25 децембар илустрован је на источној страни свода западнога травеа јужнога брода. Насликано је *Рођење Христово*: Ђ . к . днъ *Рождѣство* *Гѣи*. У средини лежи Богородица на породилици поклази и окреће се на лево, да

прими подворење три мага, који прилазе с лева са својим даровима. Из сегмента неба горе пада зрак управо на новорођенога Христа. Иза Богородице су јасле са новорођеним Христом, изнад којих се виде глава вола и магараца. На врху анђели лебде у ваздуху и један од њих обраћа се пастирима. Доле лево у углу насликано је купање Новорођеног Христа, а десно у углу се види замишљен Јосиф у разговору са једним пастиром који се ослонио на своју тешку тојагу (табл. CXV). 26 децембар илустрован је на јужној страни истога свода. Означен је као *Сабор св. Богородице*: Ђ . к . днъ *сѣи(о)у* *стѣи* *Бѣи*. Насликано је *бегство у Египат*. У средини Богородица јаше на белој мазги, коју за улар води један младић. Позади мазге корача Јосиф, који на раменима носи малог Христа. Богородица, према којој Христос пружа своју руку, окренула је главу према Христу. Десно гомила света причекује бегунце и поздравља их. У позању се види град са бележима и кулама, пред чијом капијом стоји погнут према бегунцима један човек са круном на глави и у владалачком костиму, а који симболише Египат (табл. CXV). 27 децембар илустрован је на западној страни истога свода. Насликано је *каменање св. Симѣана*: Ђ . к . стѣи *Сѣи*. Слика је много страдала. Докле је доле представљено само каменање које је сасвим ишчезло, горе се види сегмент неба, чија су врата отворена и на њима се појављује Христос (табл. CXV). 28 децембар илустрован је на северној страни истога свода. Насликано је *две хиљаде мученика у Никоудији изгорелих у цркви*: Ђ . к . стѣи *мѣи(с)и* *днъ* *т . м .* *нѣи* *св. Никоуди*. Једна црква са кубетом окружена пламеном и с обе стране њених улазних врата по једна велика група светитеља у пламену (табл. CXV). 29 децембар илустрован је на источној страни источнога травеа јужнога брода сасвим горе у пољу, које обухвата лук. Насликано је *убиство новорођенца у Вифлѣјему*: Ђ . к . стѣи *мѣи(с)и* *днъ* *т . м .* *нѣи* *св. Никоуди*. Војници бацу и секу малу децу. Десно се види Јелисавета са малим Јованом међу стенама (табл. CXVI, CLXVII). Илустрације 30 и 31 децембра нису могле бити пронађене.

Од илустрација појединих дана *Јануара* сачуван је само мали број. Изгледа, да су илустрације првих тринаест дана биле на лудима између средњег и оба гранична травеа (западног и источног) јужнога брода. Данас се може још само на јужној страни средњег травеа јужнога брода наћи илустрација 6 *Јануара* (табл. CXVII). Насликано је *Крштење Христово*: *Крштинѣи*. У средини стоји наг Христос у Јордану. Јордан је у перспективи тако претстављен, да изгледа као да се пење око тела Христовог. Он је оживљен рибама. Доле

1) Њ . стр. 322 обележен као Кастор.

су с обе стране Христа претстављене две алегориске фигуре, од којих она лево је алегорична Јордана који просипа воду из урне, okreћући главу Христу, а она десно, у облику аждаје, која се предњом половином тела сакрива испод обале, представља море („Море виде и побеже“). Христова фигура је извијена на лево. Он стоји en face, стављајући леву руку на прса, а десну, са гестом благослова и говора, спустио је према Јордану. Лево на обали стоји Јован Крститељ, који је искорачио на десно и ставља десну руку на главу Христову, а левом руком му се обраћа. Он је огрнут хитлатином, који оставља нагим ноге до колена и руке до лаката. Иза њега види се секира при корену једног дрвета. Десно на обали стоје три анђела, од којих два држе драперију одређену да се огрне Христос, кад буде изишао из воде, а трећи гледа горе на небо, из кога један зрак силази на главу Христа. На јужној половини лука између средњег и западног травеа јужног брода био је илустрован 7 јануар. Насликан је св. Јован Крститељ, који се познаје по својој аскетској фигури и по свитку у левој руци, на коме пише: *Покаити се. 14 јануар* је илустрован на западној половини лука између западних травеа средњег и јужног брода. Насликан је *спирадане игуман горѣ Синаја и Рашио ... извинених (х) на горѣ...* Испред једне цркве у планинскоме пределу виде се четири целата, који су замахнули мачевима, да посеку главе једној гомили игумана. На источној половини истог лука илустровани су 15 и 16 јануар (табл. CVIII). Под 15 јануаром је погрешно насликан Ослобођење св. Пејтра из *Шамнице*, које се слави 16 јануара: *К. к. и. извезаних ефе Петра* (табл. CVIII), а под 16 јануаром је насликан св. Јован Кућник, који се слави 15 јануара: *К. к. и. ефе Јован Кућник* (табл. CVIII). Илустрације 17, 18, 19, 20 и 21 јануара нису пронађене. 22 јануар илустрован је на зидном пиластру између источног травеа јужног и источног травеа средњег брода. Насликан су *спирадане св. ајосиола Тимошеја и св. мученик Анастас*: *К. к. ефе Тимошеја ајоса покинених киста; ефе ајоса Анастас*. Св. Анастас је насликан горе (у бисти) млад и голобрад. Испод њега је насликан како неколико целата, младих и старих, ударају св. Тимотеја, првога епископа Ефеског, тојагама и жезлима (табл. LXXVI). У продужењу је илустрован 23 јануар. Насликан је *спирадане св. Климентија, епископа Анкирског и св. Агаџангела*: *К. к. ефе Климентија и ефе Агаџангела*. Лево је целат одсекао главу епископа (са сирском капом), а десно други целат одсекао је главе два светитеља (табл. CXVI, CXVIII). До овога је илустрован 24 јануар. Насликан су св. мученица

Ксенија и спирадане св. мученика браће Павла, Павсирија и Теодотииона: *К. к. ефе мученица Павла и Павсирија и ефе Теодотииона* (у бисти). Св. Ксенија насликан је сасвим горе (у бисти) са велом преко главе и са крстом у руци. Доле је насликан одсецање главе једног старог пустињака са сирским велом преко главе. То је св. Теодотиион. Више њега две главе, једна млада, друга стара и седа, изирују из таласа реке. То су св. мученици Павле и Павсирија (табл. CXVI, CXVIII). У продужењу су илустровани 25 и 26 јануар. Насликан су св. Григорије Богослов (под 25 јануаром) и св. Ксенофон (под 26 јануаром): *К. к. ефе Григорије Богослов* (у бисти) и *К. к. ефе Ксенофон*. Горе је насликан (у бисти) један стар хелан светитељ седе браде, који је раширио обе руке у страну. Доле је насликан један стар, сед архијереј у познатој пози поучавања (у левој руци држи усправио јеванђеље, десну руку подигао у гест говора и благослова) (табл. CXVI, CXVIII). 27 јануар илустрован је у продужењу на јужном зиду источног травеа јужног брода. Насликан је *Пренос моштију св. Јована Златоустог из Јерменске у Цариград*: *К. к. ефе...* Ковчег са моштима светитеља, праћен гомилиом света, која је изишла да дочека мошти (табл. CXVIII). Испод ове сцене илустрован је 28 јануар, под којим је насликан св. Јефрем Сирац у одећу схимника са сирским велом преко главе. Он држи развијен свитак, пребачен преко десне руке (табл. CXVIII). Изнад прозора на јужном зиду и даље у продужењу илустрован је 29 јануар. Насликан је *богослужба Игњатија патријарха Антиохијског*: *К. к. ефе Игњатија*. Он има кратку шпичасту црну браду и насликан је у бисти. Обема рукама држи положено јеванђеље (табл. CXVIII). У продужењу, западно од прозора, илустрован је, како изгледа, 31 јануар. Горе су насликан (у бисти) св. *Бесребреници Кириј и Јован*, обојица стари и морозни. Даље је насликан, како је целат одсекао главу обеју светитеља (табл. CXVIII).

Месец фебруар почиње у продужењу на зидном пиластру између источног и средњег травеа јужног брода. Ту је илустрован 1 фебруар, под којим је насликан *спирадане св. Трифун*. Целат је замахнуо мачем да одсеке главу младог, голобрадог светитеља (табл. CXXIII). Даље у продужењу на јужном зиду средњег травеа јужног брода илустрован је 2 фебруар. Насликан је *Сређење Господње*: *К. к. ефе Сређење Господње* (табл. LXXVIII). Марија пружа малог Христа, који бежи у наручје Мајке, Симеону, који стоји на степеницима испред олтар. Иза Марије Јосиф, који држи два голуба. Између Марије и Јосифа види се пророчица Ана са свитком у руци, окренута

Јосифу. Илустрација 3 фебруара налази се одмах до Срећења, у продужењу. Ту је доле насликан св. Симеон Богопријатељ: *св. Симеон*, окренут на лево, пружио обе руке према сцени Срећења, а у левој руци држи спитак. Горе је илустрован 4 фебруар. Насликано је мучеништво св. Исидора, који гори у пламену: *Кл. .д. св. Исидор*. Изгледа да је 5 фебруар илустрован у продужењу. Ту је горе, по свој прилици, била насликана једна светитељска фигура (у бисти), која је сада пропала, можда св. Агаџа, а доле је илустрован 6 фебруар. Насликан је св. Власије: *Кл. .в. св. Власије*.¹⁾ Илустрација 7 фебруара није пронађена. 8 фебруар је илустрован у продужењу на зидноме пиластру. Ту је горе насликан пророк Захарија са српом у руци, а доле св. Теодор Сиритиљали у костиму ратника са једном заставом у руци: *Кл. .н. . . . (табл. СХХ)*. Горе је поред пророка Захарије са српом у руци насликан *марширум једнога голобрадога свештеша*, коме целат сече главу. То је *сиритиљали св. Нахифора*, које се слави 9 фебруара: *Кл. .д. св. Нахифора*. 10 фебруар илустрован је у продужењу на јужноме зиду западнога травеа јужнога брода, а источно од прозора. Насликан је доле *свештеномученик Харалампје*: *Кл. .п. св. Харалампје*. Више св. Харалампје насликано је одсецањем главе некога свештеномученика. Западно од прозора доле илустрован је 14 фебруар. Насликан је један архијереј: *Кл. .д. . . .* Горе је малтер отпао, те су све слике уништене. Све до 19 фебруара илустрације појединих дана фебруара нису могле бити пронађене. Оне су, како изгледа, провале. Нешто је од овога било илустровано око прозора у западном травеу јужнога брода на јужној страни, а нешто око прозора на западној страни. Овде се јужно од прозора врло рђаво сачувала сцена некога одсецања главе. Види се, како целат сече главу некога светитеља, чија је фигура сасвим пропала, а иза целата стоји гомила св. мученика која чека на своје погубљење. 19 фебруар илустрован је на зидноме пиластру између западних травеа јужнога и средњег брода на западном зиду. Насликано је *сиритиљали мученика Теодора, Максима и других*: *Кл. .д. св. муч. Теодор, Максим и други*. Виде се шест светитеља у пламену (табл. СХХ). Испод овога илустрован је 20 фебруар. Насликан је св. ајископа Архаја и 128 мученика: *Кл. .к. св. Архаја и 128 муч. св. Архаја*. Један младић са панталонама упуштеним у коси замахнуо је мачем да их посече (табл. СХХ). Остали дани месеца фебруара нису пронађени. Изгледа да су сцене, које илустрирају поједине дане месеца *марша*, почиале у југо-

источне травеу. Оне заузимају најнижу зону на јужноме зиду, одмах више ликова св. мученика. Илустрације 1 и 2 *марша*, на жалост, нису могле бити пронађене. 3 *марш* илустрован је на зидноме пиластру између југоисточнога травеа и источнога травеа средњег брода, одмах изнад лика Христовог. Насликан је *марширум св. Еуфростија, св. Клеоника и св. Василиска*: *Кл. .г. св. Еуфростија, Клеоника, Василиска (табл. LXXIX)*. Види се лево један кршевит пејзаж, а десно нека фантастична архитектура. У позади су св. Евтропије и св. Клеоник распнети на крстовима, који имају заједничку попречницу, а сасвим напред целат замахнуо мачем, да посече главу младога светитеља Василиска, чији прамен косе држи својом левом руком (табл. LXXIX). 4 *марш* илустрован је на јужној страни југоисточнога травеа. Насликан је *марширум мученика Павла, његове сестре Јулијане и другова*: *Кл. .д. св. муч. Павла и сестра његова Јулијана и други*. Целат боде ножем Јулијану, поред које клечи шћућурен њен брат Павле, а испод њих лежи петнаест одсечених глава (табл. СХХ). 5 *марш* је илустрован у прозору југоисточнога травеа на источној страни прозора. Насликан је *ошак Марко монах*: *Кл. .п. св. Марко монах*, као аскет у фигури до појаса међу стенама, а поред њега насликан је исти такав аскет у фигури до појаса, по свој прилици св. Хисихије аскет, или можда св. Конон, вртар: *Кл. .п. (св. Конон) (табл. СХХ)*. Испод њих је илустрован 6 *марш*. Насликан је *марширум св. Јована вртара*.²⁾ *Кл. .в. св. Јован вртара*. Светитељ је легао на леђа. Један човек му држи десну ногу, а други човек забија му чекињем клинче у стопало ноге (табл. СХХ). На западној страни прозора илустрован је 7 *марш*. Насликан је *марширум епископа у Херсону Василија и његових другова*: *Кл. .в. св. Василија епископа и његови други*. Сасвим лево седи изваљен на земљи епископ Василије и своју леву руку примакао је левом оку својом. Више њега целат замахнуо каменим, које држи у десној руци. Испред њега се виде како седе у профилу два епископа, његови другови, окренути на десно. Они пружају руке према целату, окренутоме према њима, који држи обема рукама шиљасто камење (табл. СХХIV). 8 *марш* илустрован је испод ове сцене. Насликани су (у бисти) св. Теофилакт епископ Никомедски и ајископа Херма: *Кл. .н. св. Теофилакт и ајископа Херма* (табл. СХХIV). Западно од споменутога прозора и одмах до њега насликано је *Четрдесет мученика*, који се славе 9 *марша*: *Кл. .д. св. муч. Четрдесет муч. св. муч. Четрдесет муч. св. муч.* Четрдесет нагих људи стоји на залеђеном језеру, осуђених да тако умиру

¹⁾ У приручнику Дювиса из Фурне *Enluminures: M. Didron, Manuel d'iconographie chretienne* 1845 p. 393.

²⁾ *Delehay* о. с. стр. 513 обележен као Конон, вртар.

у мукама. Горе се види Исус Христос: **18 ХЕ**, у фигури до појаса, а изнад глава мученика лебди четрдесет венаца, који не крунисати главе њихове (табл. СХХI). У истом реду и поред ове слике "Четрдесет мученика" на зидноме пиластру илустровани су **10, 11 и 12 март**: св. **Кодраш (10 март)**: **Бк . i . ств** мачица **Кондрат(а)** и **Ксидина** и **жк** **ск** **имак**; св. **Соборније**, архиепископ Јерусалимски (**11 март**): **Бк . ai . ств** **Се(ф)рине** и св. **Теофан Исповедник (12 март)**: **Бк . ki . ств** **Осифине**. Виде се три фигуре: једна млада и голобрада (у ередини), са лепо фризираном косом (држи обема рукама крст); један стар архијереј седе косе и седе брале, који држи у левој руци јеванђеље, а десном благосиља, на сликан лево од споменутога младога светитеља и један стари светитељ, насликан десно од овога светитеља, у одељу схимника са свитком у левој руци, док десном благосиља. Испод њих насликано је више људи, којима целат одсеца главе (табл. СХХII). **13 март** илустрован је више јужних врата. Насликан је **Пренос моштију патријарха Цариградскога Никифора**: **Бк . gi . ств** **Никифине** **мошти** **патријарха** **Никифора**. Слика је скоро сасвим ишчизела. Распознаје се ковчег са моштина умрлога и позади њега духовници са белим читама и певци са црвеним шеширима. Илустрације осам наредних дана марта биле су, како изгледа, илустроване испод 11 марта. Распознаје се св. **Кирил, епископ Јерусалимски**, који се слави **18 март**. У истом реду са мало пре описаном сценом, а на зидноме пиластру између средњег травеа јужнога брода и југозападнога травеа, илустрован је **22 и 23 март**. Насликани су горе св. **Василије**, пресвјетл цркве Анкирске и још један светитељ (уништен) (**22 март**): **Бк . kv . ств** **Бас(ан)е**... на **Истина**; а доле **маштирум св. Никона и другова**, којима целат сече главе (**23 март**) **Бк . kv . ств** **Никон** **жк** **ск** **имак**. **24 март** није пронађен. Источно од прозора у југозападноме травеу у истом реду са мало пре описаним сликама илустроване су **Благовести**, које се славе **25 март**: **Бк . kv . ств** **Благовешћине**. У средини слике види се фонтена и иза ње једно дрво, изнад кога лебди у ваздуху анђео и говори Богородици, која застрашена стоји десно од фонтене, окренута према анђелу (табл. СХХIII, LXXVIII). **26 март** је илустрован у споменутоме прозору на источној страни. Насликан је св. **Филимон**: **Бк . kv . ств** **Филимон**. Насликана су лево два млада светитеља, окренути на лево, св. **Филимон** и св. **Домнос**.¹⁾ Иза њих стоји целат, који држи мач, да би их посекао (табл. СХХIII). Више споменуто слике илустрован је **27 март**. Биле су насликане две фигуре у бистама: св.

Пафнутије и св. **Матрона**: **Бк . kv . ств**... и **Матрона**. На место св. **Матроне**, чији је лик био пропао, види се сада биста потпуно реставрисана једнога старог светитеља, која представља сасвим модеран рад (табл. СХХIV). Изгледа да је **28 март** илустрован на западној страни споменутога прозора сасвим горе (табл. СХХIV). Слика је много оштећена, а један лик (у бисти) је плод модернога реставрисања. Друга слика представља једнога младога светитеља са призматичним судом у руци. Вероватно су насликани св. **Марко** епископ и св. **Кирил**, након. Од натписа се распознаје... **жк** **имак**... **имак**. Испод ове слике илустрован је **29 март**. Насликан је **маштирум св. Вархисифа**: **Бк . kv . ств** **Вархисине**. Седи светитељ лежи на леђима, а главу му придржава обема рукама једна млада голобрада фигура, која седи иза њега. Друга голобрада фигура прилази с десне стране и из једне црвене чиније кроз левак, који је утиснут у уста светитеља, излива му у грло врелу смолу. Више ове слике види се у бисти један млад светитељ женскога лица обележен натписом као **Акакије**: **Бк . kv . ств** **Акакије** (табл. СХХIV). Западно од споменутога прозора илустрован је горе **30 март**. Насликани су св. **Јован Лествичник** и св. **Анастасије**: **Бк . kv . ств** **Анастасије** и **Акакије**. Оба су стари. Први држи развијен свитак, на коме се може прочитати: **св** **иноци** **инок**. Доле је илустрован **31 март**. Насликан је **маштирум св. Аудеје**: **Бк . kv . ств** **Аудеје**. Целат сече главу светитељу, док се иза светитеља види други целат који жарачем потпирује огањ. Испод овога прозора је насликан један стар светитељ, који лежи на леђима, а његове ноге као да се налазе у процепу, а целат га једином шипком боду у трбух.

Месец **април** почиње у истој висини са **30 и 31 март**ом на западном зиду у југозападноме травеу јужно од прозора. Горе је илустрован **1 април**. Насликана је св. **Марја Египћанка**, чија је фигура скоро сасвим пропала: познају се само мршаве наге раширене руке: **Мрш** **април** **1** **дн** **Марја** **Египћанка**. Доле је илустрован **2 април**. Насликан је **маштирум св. Таија**: **Бк . kv . ств** **Таија**. Она лежи у води са воденичним камењем о врату. У прозору на јужној страни илустрован је доле **3 април**. Насликане су две фигуре, које су потпуно ишчизеле. Оне вероватно представљају св. **Никилију** и св. **Анастасију**. **4 април** илустрован је горе. Насликани су једна светитељка и један светитељ (обоје у бисти): **Бк . kv . ств** **4 април** **и** **5 април** **и** **6 април** **и** **7 април** **и** **8 април** **и** **9 април** **и** **10 април** **и** **11 април** **и** **12 април** **и** **13 април** **и** **14 април** **и** **15 април** **и** **16 април** **и** **17 април** **и** **18 април** **и** **19 април** **и** **20 април** **и** **21 април** **и** **22 април** **и** **23 април** **и** **24 април** **и** **25 април** **и** **26 април** **и** **27 април** **и** **28 април** **и** **29 април** **и** **30 април** **и** **31 април** **и** **1 мај** **и** **2 мај** **и** **3 мај** **и** **4 мај** **и** **5 мај** **и** **6 мај** **и** **7 мај** **и** **8 мај** **и** **9 мај** **и** **10 мај** **и** **11 мај** **и** **12 мај** **и** **13 мај** **и** **14 мај** **и** **15 мај** **и** **16 мај** **и** **17 мај** **и** **18 мај** **и** **19 мај** **и** **20 мај** **и** **21 мај** **и** **22 мај** **и** **23 мај** **и** **24 мај** **и** **25 мај** **и** **26 мај** **и** **27 мај** **и** **28 мај** **и** **29 мај** **и** **30 мај** **и** **31 мај** **и** **1 јун** **и** **2 јун** **и** **3 јун** **и** **4 јун** **и** **5 јун** **и** **6 јун** **и** **7 јун** **и** **8 јун** **и** **9 јун** **и** **10 јун** **и** **11 јун** **и** **12 јун** **и** **13 јун** **и** **14 јун** **и** **15 јун** **и** **16 јун** **и** **17 јун** **и** **18 јун** **и** **19 јун** **и** **20 јун** **и** **21 јун** **и** **22 јун** **и** **23 јун** **и** **24 јун** **и** **25 јун** **и** **26 јун** **и** **27 јун** **и** **28 јун** **и** **29 јун** **и** **30 јун** **и** **1 јул** **и** **2 јул** **и** **3 јул** **и** **4 јул** **и** **5 јул** **и** **6 јул** **и** **7 јул** **и** **8 јул** **и** **9 јул** **и** **10 јул** **и** **11 јул** **и** **12 јул** **и** **13 јул** **и** **14 јул** **и** **15 јул** **и** **16 јул** **и** **17 јул** **и** **18 јул** **и** **19 јул** **и** **20 јул** **и** **21 јул** **и** **22 јул** **и** **23 јул** **и** **24 јул** **и** **25 јул** **и** **26 јул** **и** **27 јул** **и** **28 јул** **и** **29 јул** **и** **30 јул** **и** **31 јул** **и** **1 авг** **и** **2 авг** **и** **3 авг** **и** **4 авг** **и** **5 авг** **и** **6 авг** **и** **7 авг** **и** **8 авг** **и** **9 авг** **и** **10 авг** **и** **11 авг** **и** **12 авг** **и** **13 авг** **и** **14 авг** **и** **15 авг** **и** **16 авг** **и** **17 авг** **и** **18 авг** **и** **19 авг** **и** **20 авг** **и** **21 авг** **и** **22 авг** **и** **23 авг** **и** **24 авг** **и** **25 авг** **и** **26 авг** **и** **27 авг** **и** **28 авг** **и** **29 авг** **и** **30 авг** **и** **31 авг** **и** **1 сеп** **и** **2 сеп** **и** **3 сеп** **и** **4 сеп** **и** **5 сеп** **и** **6 сеп** **и** **7 сеп** **и** **8 сеп** **и** **9 сеп** **и** **10 сеп** **и** **11 сеп** **и** **12 сеп** **и** **13 сеп** **и** **14 сеп** **и** **15 сеп** **и** **16 сеп** **и** **17 сеп** **и** **18 сеп** **и** **19 сеп** **и** **20 сеп** **и** **21 сеп** **и** **22 сеп** **и** **23 сеп** **и** **24 сеп** **и** **25 сеп** **и** **26 сеп** **и** **27 сеп** **и** **28 сеп** **и** **29 сеп** **и** **30 сеп** **и** **1 окт** **и** **2 окт** **и** **3 окт** **и** **4 окт** **и** **5 окт** **и** **6 окт** **и** **7 окт** **и** **8 окт** **и** **9 окт** **и** **10 окт** **и** **11 окт** **и** **12 окт** **и** **13 окт** **и** **14 окт** **и** **15 окт** **и** **16 окт** **и** **17 окт** **и** **18 окт** **и** **19 окт** **и** **20 окт** **и** **21 окт** **и** **22 окт** **и** **23 окт** **и** **24 окт** **и** **25 окт** **и** **26 окт** **и** **27 окт** **и** **28 окт** **и** **29 окт** **и** **30 окт** **и** **31 окт** **и** **1 нов** **и** **2 нов** **и** **3 нов** **и** **4 нов** **и** **5 нов** **и** **6 нов** **и** **7 нов** **и** **8 нов** **и** **9 нов** **и** **10 нов** **и** **11 нов** **и** **12 нов** **и** **13 нов** **и** **14 нов** **и** **15 нов** **и** **16 нов** **и** **17 нов** **и** **18 нов** **и** **19 нов** **и** **20 нов** **и** **21 нов** **и** **22 нов** **и** **23 нов** **и** **24 нов** **и** **25 нов** **и** **26 нов** **и** **27 нов** **и** **28 нов** **и** **29 нов** **и** **30 нов** **и** **1 дек** **и** **2 дек** **и** **3 дек** **и** **4 дек** **и** **5 дек** **и** **6 дек** **и** **7 дек** **и** **8 дек** **и** **9 дек** **и** **10 дек** **и** **11 дек** **и** **12 дек** **и** **13 дек** **и** **14 дек** **и** **15 дек** **и** **16 дек** **и** **17 дек** **и** **18 дек** **и** **19 дек** **и** **20 дек** **и** **21 дек** **и** **22 дек** **и** **23 дек** **и** **24 дек** **и** **25 дек** **и** **26 дек** **и** **27 дек** **и** **28 дек** **и** **29 дек** **и** **30 дек** **и** **31 дек** **и** **1 јан** **и** **2 јан** **и** **3 јан** **и** **4 јан** **и** **5 јан** **и** **6 јан** **и** **7 јан** **и** **8 јан** **и** **9 јан** **и** **10 јан** **и** **11 јан** **и** **12 јан** **и** **13 јан** **и** **14 јан** **и** **15 јан** **и** **16 јан** **и** **17 јан** **и** **18 јан** **и** **19 јан** **и** **20 јан** **и** **21 јан** **и** **22 јан** **и** **23 јан** **и** **24 јан** **и** **25 јан** **и** **26 јан** **и** **27 јан** **и** **28 јан** **и** **29 јан** **и** **30 јан** **и** **31 јан** **и** **1 феб** **и** **2 феб** **и** **3 феб** **и** **4 феб** **и** **5 феб** **и** **6 феб** **и** **7 феб** **и** **8 феб** **и** **9 феб** **и** **10 феб** **и** **11 феб** **и** **12 феб** **и** **13 феб** **и** **14 феб** **и** **15 феб** **и** **16 феб** **и** **17 феб** **и** **18 феб** **и** **19 феб** **и** **20 феб** **и** **21 феб** **и** **22 феб** **и** **23 феб** **и** **24 феб** **и** **25 феб** **и** **26 феб** **и** **27 феб** **и** **28 феб** **и** **29 феб** **и** **30 феб** **и** **1 март** **и** **2 март** **и** **3 март** **и** **4 март** **и** **5 март** **и** **6 март** **и** **7 март** **и** **8 март** **и** **9 март** **и** **10 март** **и** **11 март** **и** **12 март** **и** **13 март** **и** **14 март** **и** **15 март** **и** **16 март** **и** **17 март** **и** **18 март** **и** **19 март** **и** **20 март** **и** **21 март** **и** **22 март** **и** **23 март** **и** **24 март** **и** **25 март** **и** **26 март** **и** **27 март** **и** **28 март** **и** **29 март** **и** **30 март** **и** **31 март** **и** **1 април** **и** **2 април** **и** **3 април** **и** **4 април** **и** **5 април** **и** **6 април** **и** **7 април** **и** **8 април** **и** **9 април** **и** **10 април** **и** **11 април** **и** **12 април** **и** **13 април** **и** **14 април** **и** **15 април** **и** **16 април** **и** **17 април** **и** **18 април** **и** **19 април** **и** **20 април** **и** **21 април** **и** **22 април** **и** **23 април** **и** **24 април** **и** **25 април** **и** **26 април** **и** **27 април** **и** **28 април** **и** **29 април** **и** **30 април** **и** **31 април** **и** **1 мај** **и** **2 мај** **и** **3 мај** **и** **4 мај** **и** **5 мај** **и** **6 мај** **и** **7 мај** **и** **8 мај** **и** **9 мај** **и** **10 мај** **и** **11 мај** **и** **12 мај** **и** **13 мај** **и** **14 мај** **и** **15 мај** **и** **16 мај** **и** **17 мај** **и** **18 мај** **и** **19 мај** **и** **20 мај** **и** **21 мај** **и** **22 мај** **и** **23 мај** **и** **24 мај** **и** **25 мај** **и** **26 мај** **и** **27 мај** **и** **28 мај** **и** **29 мај** **и** **30 мај** **и** **31 мај** **и** **1 јун** **и** **2 јун** **и** **3 јун** **и** **4 јун** **и** **5 јун** **и** **6 јун** **и** **7 јун** **и** **8 јун** **и** **9 јун** **и** **10 јун** **и** **11 јун** **и** **12 јун** **и** **13 јун** **и** **14 јун** **и** **15 јун** **и** **16 јун** **и** **17 јун** **и** **18 јун** **и** **19 јун** **и** **20 јун** **и** **21 јун** **и** **22 јун** **и** **23 јун** **и** **24 јун** **и** **25 јун** **и** **26 јун** **и** **27 јун** **и** **28 јун** **и** **29 јун** **и** **30 јун** **и** **31 јун** **и** **1 јул** **и** **2 јул** **и** **3 јул** **и** **4 јул** **и** **5 јул** **и** **6 јул** **и** **7 јул** **и** **8 јул** **и** **9 јул** **и** **10 јул** **и** **11 јул** **и** **12 јул** **и** **13 јул** **и** **14 јул** **и** **15 јул** **и** **16 јул** **и** **17 јул** **и** **18 јул** **и** **19 јул** **и** **20 јул** **и** **21 јул** **и** **22 јул** **и** **23 јул** **и** **24 јул** **и** **25 јул** **и** **26 јул** **и** **27 јул** **и** **28 јул** **и** **29 јул** **и** **30 јул** **и** **31 јул** **и** **1 авг** **и** **2 авг** **и** **3 авг** **и** **4 авг** **и** **5 авг** **и** **6 авг** **и** **7 авг** **и** **8 авг** **и** **9 авг** **и** **10 авг** **и** **11 авг** **и** **12 авг** **и** **13 авг** **и** **14 авг** **и** **15 авг** **и** **16 авг** **и** **17 авг** **и** **18 авг** **и** **19 авг** **и** **20 авг** **и** **21 авг** **и** **22 авг** **и** **23 авг** **и** **24 авг** **и** **25 авг** **и** **26 авг** **и** **27 авг** **и** **28 авг** **и** **29 авг** **и** **30 авг** **и** **31 авг** **и** **1 сеп** **и** **2 сеп** **и** **3 сеп** **и** **4 сеп** **и** **5 сеп** **и** **6 сеп** **и** **7 сеп** **и** **8 сеп** **и** **9 сеп** **и** **10 сеп** **и** **11 сеп** **и** **12 сеп** **и** **13 сеп** **и** **14 сеп** **и** **15 сеп** **и** **16 сеп** **и** **17 сеп** **и** **18 сеп** **и** **19 сеп** **и** **20 сеп** **и** **21 сеп** **и** **22 сеп** **и** **23 сеп** **и** **24 сеп** **и** **25 сеп** **и** **26 сеп** **и** **27 сеп** **и** **28 сеп** **и** **29 сеп** **и** **30 сеп** **и** **31 сеп** **и** **1 окт** **и** **2 окт** **и** **3 окт** **и** **4 окт** **и** **5 окт** **и** **6 окт** **и** **7 окт** **и** **8 окт** **и** **9 окт** **и** **10 окт** **и** **11 окт** **и** **12 окт** **и** **13 окт** **и** **14 окт** **и** **15 окт** **и** **16 окт** **и** **17 окт** **и** **18 окт** **и** **19 окт** **и** **20 окт** **и** **21 окт** **и** **22 окт** **и** **23 окт** **и** **24 окт** **и** **25 окт** **и** **26 окт** **и** **27 окт** **и** **28 окт** **и** **29 окт** **и** **30 окт** **и** **31 окт** **и** **1 нов** **и** **2 нов** **и** **3 нов** <

спознају се три групе светитеља. Горе је насликано одсецање главе два стара светитеља. У средини изгледа да је насликано одсецање главе два светитеља, пред којима стоји један човек са штитом. Доле су насликана два светитеља у бистама, од којих је један обележен као св. Василије, епископ: *Басиане испана*. Један епископ Василије исповедник слави се 12 априла. Исто су тако пропале и слике насликане северно од прозора. Горе се још распознаје једно свештено лице, *Маршан аапа Римски (13 априла)*, а у средини један дечак са рукама подигнутим на молитву у пламену: св. *Крискениш, 13 априла* или св. Елевтерије, Персијанац који се слави 13 априла,¹⁾ а доле одсецање двеју глава у турбану. Вероватно су у овим сликима илустровани дани између 5 и 15 априла. Тек се на зидноме пиластру, јужно од улазних врата, распознаје илустрација 15 априла. Насликани су *ајосиоли Арсифарх, Пуд и Трофим*.²⁾ Бк . и . ств ајоса ђ . е . *Арсифарх* и *Пуд* и *Трофим*. Насликан је један млад између два старија светитеља (табл. СХХV). 16 април илустрован је испод 15 априла. Лево се види како целат забаци нож у грао св. Агајије: Бк . и . ств (и)аије (табл. СХХV). До ње је илустрован 17 април. Насликан је св. Агајиш, *аапа Римски* са капом у облику савурице: Бк . и . ств *Агафита* или (табл. СХХV).³⁾ Десно од овога је илустрован 18 април. Насликан је *Козма епископ Халкидонски*: Бк . и . ств *Козма* (табл. СХХV). Илустрације следећих дана априла налазе се у продужењу на западном зиду и у тимпанону изнад улазних западних врата, али је ту врло много живописа уништено. Изгледа, да се може познати сцена, како целат хоће да посече две загрљене фигуре, можда *царице Александре вписане заједно са св. Борјем*, чије се мучеништво слави 21 априла. У тимпанону споменутих врата илустровани су (табл. СХХV): 1) 22 април, под којим је насликан епископ св. *Теодор Сикиот*. Бк . и . ств *Теодор Сикиста*. Насликан је као устивник са развијеним свитком у руци, на коме је исписано: И *настављеници* има *благ*. 2) 24 април, под којим је насликан *марширум св. Саве Сираишалаш*: Бк . и . ств *Саве Сираишалаш*. Светитељ са везаним рукама позатим подигао је главу, а целат га боде мачем у чело (табл. СХХVI). 3) 25 април, под којим је насликан св. *Марко јеванђелиста*: Бк . и . ств *Јевангелиста Марка* (табл. СХХVI). 4) 26 април, под којим је насликан св. *Василије, епископ Амасије*: Бк . и . ств *Василије* (табл. СХХVI). Северно од ових у продужењу илустрован је 27 април. Насликано

је *Пасије св. Симеона браћа Господња*: Бк . и . ств *мичи Симеона испана*. 23 април није поуздано овде илустрован с тога, што је легенда св. Борја, који се слави тога дана, насликана у северо-источном травеу. Илустрације осталих дана месеца априла нису пронађене.

Месец мај је несумњиво почињао у северо-западном травеу и то, како изгледа, у своду с. з. травеа, где је велики део слика сасвим пропао и то је узрок, што све до 9 маја нису нађене илустрације дана овога месеца. 9 мај илустрован је на своду овога травеа на северној страни његовој. Насликан је *марширум ајорока Исаије*: Бк . и . ств *пророк Исаија*. Пророк седи, а лево и десно од њега стоји по један целат и тестерине му врат. На западној страни истог свода насликан је један млад човек распет на зиду једнога града. То би могао бити *ајосиол Симон Зилош - Најшанапа*, који се слави 10 маја. На источној страни истог свода илустрован је 11 мај. Насликано је *Усесковане Мокија, презвиштера*: Бк . и . ств *Мокија*. Насликано је, како секу главу св. Мокију. До њега је насликан један архјереј поред једне цркве. То је св. *Евифаније архјерејској на Киру*, који се слави 12 маја. Илустрације 13 и 14 маја нису пронађене. 15 мај илустрован је на јужној страни истог свода. Насликан је (у бисти) св. *Алалије, епископ Ларакси*, а до њега један пустињак, поуздано св. *Пахомије*: Бк . и . ств *Испод њега илустрован је 16 мај*. Насликан је св. *Теодор Овсехени* са епитрахилом (подигао је руке): Бк . и . ств ... До њега је илустрован 17 мај. Насликан је *ајосиол Андроник*: Бк . и . ств *Андроник*, сед и њега и обема рукама држи свитак. До њега је насликан светитељ зрелијих година, како изгледа, у огњеној пећи. Илустрација 18 маја није нађена. На своду средњег травеа севернога брода на западној страни његовој сасвим лево насликано је *Погубљење једнога архјереја*. Он је повис главу на десно, а поред њега види се још једна повијена фигура. Целат је замахнуо из све снаге мачем, да би му одсекао главу. То је, по свој прилици, *епископ у Прусији Пајририје*, чије се погубљење са ученицима му слави 19 маја. 20 мај је илустрован десно од 19 маја и одмах до њега. Насликан је *марширум св. Талелеја*. Слика је сасвим пропала. Познаје се сам кнез, који је устао и замахнуо мачем, а пред њим стоји св. Талелеј, чија је фигура скоро сасвим уништена. Сачуван је натпис: Бк . и . ств *Талелеја*. На истој страни у средини илустрован је 21 мај. Насликани су св. *Константин* и св. *Јелена*: *Ств Константин* и *ста Јелена*. Обоје су у царском костиму и са крунама на глави. Они стоје и између себе држе један велики крст. Илустрација 22 маја није пронађена. 23 мај

¹⁾ Ив. стр. 600;

²⁾ Ив. стр. 601, обележени и под 14 априлом;

³⁾ Ив. стр. 611, обележен и под 18 априлом.

илустрован је на северној страни истога свода. Види се светитељ са краћом брадом (сасвим ишчиљео). Натпис гласи: **Κλ . κγ . στυ Ιων(κ).¹⁾** До овога у средини на овој страни илустрован је доле 24 мај. Виде се два јако оштећена светитеља, од којих је онај десно *св. Симеон на дивној гори: (Свм Сим)мон(κ)*, који је насликан у оделу схимника са сирским велом преко главе. Његов друг лево је стар светитељ са ретком косом на глави. Од натписа види се само: **Κλ . κδ** Сасвим десно на истој страни илустрован је 25 мај, под којим се слави *Треће Ошкровање главе св. Јована Претече: Κλ . κε . στυ Ιω(κ) Προδρομ*. Насликана је, сада јако оштећена, цела фигура св. Јована голих руку до рамена и голих ногу до колена. Поред њега доле стоји суд са главом Претече (табл. СХХVI). 26 мај није пронађен. 27 мај је илустрован на истој страни горе. Насликан су *св. Криспкин, св. Паул и св. Диоскорид у огненој пећи: στυ Κριςκτς и Παυλ и Διοσκοριδ*. Насликана су три светитеља у пећи, која горе има отвор у облику четворолиста и обухваћени су пламеном (табл. СХХVII). 28 мај илустрован је на источној страни истога свода. Насликано је *Одецање главе св. Хеликоиде: Κλ . κς . στυ Ηελικονιδ* (табл. СХХVII). Одмах до ове слике илустрован је 29 мај. Насликан је *марширум девице св. Теодосије бачене у море: Κλ . κζ . στυ Θεοδοσιε* (табл. СХХVIII). До ове слике илустрован је 30 мај. Насликан је *презвештер, св. Исакије Исиховедник: Κλ . λ . στυ Ησακι* (табл. СХХVII). Он је старији човек са ретком косом на глави и обучен је у одело схимника. Он стоји у једном каменитом пејзажу и држи свитак обема рукама. Одмах до њега сасвим десно на овој страни илустрован је 31 мај. Насликано је *погубљене ајосцола св. Ермија*, коме су изболи очи, затим га обесили стромаглавице и онда му одрезали ножем главу: **Κλ . λδ . στυ Ηερμιακ**. Он виси без главе са ногама везаним за греду, постављену на два дирека, и испружио је обе руке према глави, која лежи испод њега на земљи (табл. СХХVII).

И месец јуни илустрован је у горњим деловима севернога брода. Он почиње на источној страни свода средњег травеа севернога брода. 1 јун илустрован је више св. Хеликоиде. Насликан је *св. Еразмос: Αβλ ηοηνα κ λ . στυ Ηεραζμ*.²⁾ Он је стар човек седе браде и бела. Обучен у одело схимника и држи свитак (табл. СХХVII). До њега је илустрован 2 јун. Насликан је *св. Никифор Исиховедник паширарх Цариградски: Κλ . λε . στυ Νικιφορ*.

Он је стар човек седе косе и седе браде и држи јеванђеље (табл. СХХVII). 3 јун илустрован је на јужној страни истога свода. Насликан је *марширум св. Лукилијана³⁾ и Погубљене чешири младеца: Κλ . λς . στυ Λικηνιας κ λδ . μαδνι*. Св. Лукилијан, стар светитељ седе косе и седе браде, стоји у пећи, обавијен пламеном, а обе руке је подигао у гест молитве. Испод њега насликан је целат, који је пружио мач да посече главе четири деча. До ове сцене је илустрован 4 јуни. Насликан је *св. Мишрофан, паширарх Цариградски: Κλ . λς . στυ Μισροφαν*. Он у левој руци држи јеванђеље, а десном благосиља (табл. СХХVII). До њега је илустрован 5 јун. Насликан је *св. Јевсидије*, архиепископ Антиохије: **Κλ . λς . στυ Ηευστιδης**. До њега је насликан *св. Доротије*, епископ Тирски, који се слави 6 јуна: **Κλ . λς . στυ Δοροδι**. Он има густу црну косу и кратку браду и кратке бркове (табл. СХХVII). Више ова три споменути архиепископа насликан је у фигури до испод појаса иза једнога града са кулама голобрад и млади *св. Теодоси*, који се слави 7 јуна: **Κλ . λς . στυ Θεοδοσι** (табл. СХХVIII). *Марширум св. Теодосија* насликан је под истим даном на потрбушју лука између западнога травеа средњег брода и северозападнога травеа на његовој источној половини: **Κλ . λς . στυ Θεοδοσι**. Насликано је одецање главе светитеље. Овае је светитељ старији човек. Више овога илустрован је 8 јуни. Насликано је *Расцење св. Теодора Сирашилаша: Κλ . λς . στυ Θεοδωρ* *Стр(κ)тилат(κ)* (табл. СХХVIII). 9 јун илустрован је на западној половини потрбушја споменутога лука. Насликан су у пламену један зређији светитељ у оделу војника и еп фасе, а лево поред њега једна светитељка: То су св. Александар и св. Антонина.⁴⁾ **Κλ . λς . στυ ...**, а ту је насликан и један архиепископ са капом у облику сапурице на глави, вероватно Кирил Александрички.⁵⁾ Више овога илустрован је 10 јун. Насликано је *одецање главе св. Тимошеја, епископа и његових другова: Κλ . λς . δνς Θεωμ* *и κλς σκλνκ*. Илустрације 11, 12, 13, 14, 15, 16 и 17 јуни нису могле бити пронађене. 18 јун илустрован је на потрбушју лука између средњег и западнога травеа севернога брода на северној половини његовој. Насликан је *св. Леонидије: Κλ . λς . στυ Λεοντιν* *и κλς σκλνκ*. Поред њега три голобрада светитеља. Више њега илустрован је 19 јун. Насликано је *Погубљене св. ајосцола Јуде*, који је привезан за један стуб, а војници су уперили на њ своје стреле. Натпис гласи: **Κλ . λς . στυ Αβελ** *Јуда*.

¹⁾ Ib. стр. 703 и 706. Исиховедник Јован Психант слави се 24 маја.

²⁾ Ib. стр. 714, обележени под 28 мајем.

³⁾ Ib. стр. 726 обележени под 2 јуном.

⁴⁾ У приручнику Дионисија из Фурне Лукајан. *Didron*, о. с. р. 397.

⁵⁾ *Delehaye* о. с. стр. 729.

⁶⁾ Ib. стр. 742.

На јужној половини истогa лука илустрован је доле лево 20 јун. Насликан је св. Мешодје, епископ Пашре, огорчени противник јереси Оригенове: **Бк . к . сты Мшодди**. Поред овога десно илустрован је 21 јун са једним голобрадним светитељем, у коме је, поуздано, насликан св. Јулијан: **Бк . ка . сты ...** Више овога илустрован је 22 јун. Насликан је св. Јевсевије, епископ Самосаја: **Бк . ке . сты Вевсевије**. 23 јун илустрован је на северној страни средњегa травеа северногa брода у највишој зони. Насликана је једна светитељка у једноме кршевитоме пејзажу са свезаним напред испруженим рукама, док су два целата, један иза ње а други пред њом (а у изгледу са лева), замахнули из све снаге малевима да је убију. То је несумњиво св. Азричина, чије се страдање слави тога дана. Одамах до ове сцене илустрован је 24 јун. Насликано је Рођење св. Јована Крститеља: **Бк . ка . Рождество Ио(а)на Кр(е)стите(л)а**. Јелисавета лежи у средини на породиликјој постели. Две служавке десно приносе јој понуде у јелу и у пићу, а трећа служавка држи у руци махалицу. Лево је од постеле насликана сцена са купањем новорођеног детета (табл. СIII). До ове сцене илустрован је 25 јун са св. Феоризијом: **Бк . ки . ста Феоризиј**, а горе лево је илустрован 26 јун са св. Давидом Солунским: **Бк . кз . сты Дбдл**. Он је насликан у фигури до појаса и има врло дугачку браву и дугу косу (табл. СХ, СIII). 27 јун илустрован је на потрбушју лука између средњегa травеа северногa и средњегa травеа средњегa брода на источној половини његовој. Насликан је св. Самисон Сираиопримац: **Бк . кз . сты Самисон**. Он је стар човек нехвале главе (табл. СХ, СХХIX). Поред њега илустрован је 28 јун. Насликано је *спрадање* св. Кира и св. Јована, којима целат сече главе: **Бк . ки . сты Кирк и Ио(а)н** (табл. СХ, СХХIX). На западној половини истогa лука илустрован је 29 јун. Насликан је *спрадање* св. Петра и св. Павла: **Бк . ка . сты Петра и Павла**. Св. Петар је распет наопачке на крсту, а св. Павлу целат одсеца главу (табл. СХ, СХХIX). 30 јун илустрован је на зидном пиластру северно од улазних западних врата у највишој зони. Насликан је *сабор св. дванаест апостола*: **Бк . л . сты дванаест**. Напред стоје апостоли, а у позању се види фантастична архитектура.

Месец јул је, по свему судећи, почињао у западном травеу северногa брода, по свој прилици, на северноме зиду. Илустрације његових првих дана нису пронађене. Изгледа да је 4 јул илустрован у горњој зони западно од прозора и да је ту насликано *спрадање* мученика Теодосија и мученице Теодосије, којима одсецају главе.¹⁾ 5 јул је, вероватно, илустро-

ван испод ове сцене и ту би био насликан св. Ашанасије Ашиски, а могао би се узети у обзир и 6 јул са св. Сисојем. Поуздано се може утврдити, да је 9 јул илустрован источно од прозора у горњој зони. Насликан је епископ Тавроменски св. Панкратије: **сты Панкратие**, у архијерејском литургиском костиму, а више њега 8 јул, где се распознаје *одсецање главе* св. Прокопија. 10 јул илустрован је на зидном пиластру између западногa и средњегa травеа северногa брода, у горњој зони. Насликано је 45 мученика *исстрадалих* у Никопољу Јерменском: **(Стых . м .) мнѣ нѣки Бк Никопол**. Они стоје, а испод њих гори отањ (табл. СХХХ). До ове сцене у истој зони на северноме зиду средњегa травеа северногa брода илустрован је 11 јул. Доле је насликана св. Евфимија, коју прождиру две звери (лавони), а више ње види се гомила светитеља (*Сабор свѣих 630 ошца*). Натпис гласи: **Бк . м . ста Евфимий и сты(х) отца**. До ове сцене је илустрован 12 јул. Насликано је *спрадање* св. Прокла и св. Халарија: **Бк . ки . сты Прокла и Халарија**. Горе је насликано, како су двојица уперили стреле на једногa младогa светитеља, (онај целат десно насликан је у изгледу са лева), а доле, како целат сече главу једногa светитеља, чија је фигура јако оштећена. До овогa последњегa насликан је св. Серапион, који се слави 13 јула, а од кога се сачувала само глава (голобрад): **Бк . ги . сты Серапион**. Више њега насликан је св. Јосиф, архијерејског Солунски у архијерејском литургиском костиму. Он је обе руке раширио у страну, а у десној руци држи усправно јеванђеље: **Бк . м . сты Иосиф**. Он се слави 14 јула, а истогa дана слави се и св. Акила, апостол: **сты Акила**, који је насликан поред св. Серапиона, како у десној уздигнутој руци држи крст. Више њега насликан је св. Јусџ: **сты Иуст**, који се слави 15 јула.²⁾ Истогa дана славе се и св. Кирик и Јулишта, који су насликан на зидном пиластру између средњегa и источногa травеа северногa брода у продужењу мало пре описаних сцена: **Бк . и . сты Кирик и Занта** (табл. СХХХ). Горе је насликано *одсецање главе* св. Јулишта: Јулишта стоји погнуте главе, а иза ње стоји целат са мачем у руци; доле дечко Кирик стоји испред једног младог човека, који седи на престолу без наслона поврх једногa зеленогa јастука и живо говори са Кириком. 16 јул илустрован је на зидном пиластру између источногa травеа северногa и источногa травеа средњегa брода у горњој зони. Насликан је *свиштеносмученик* св. А(н)шиноген са *друговима*.³⁾ **Бк . м . сты Аншиноген и свѣи**

¹⁾ *Ив*. стр. 819, обележен под 14 јулом;

²⁾ *Ив*. стр. 825 обележен под 17 јулом;

³⁾ *Ив*. стр. 796 обележен под 3 јулом.

Види се десно један епископ, који у левој руци држи јеванђеље и окреше се једној групи светитеља. Сви су насликани у фигури до појаса (табл. CXXXI, XCVI). Испод ових насликано је *спирање св. Марине*, које се слави 17 јула: **Бк .дг. ств Марина**. Један целат са бизарном капом на глави исукао је мач, да одсече главу св. Марине (табл. CXXXI, XCVI). 18 јула илустрован је на зидноме пиластру између западнога травеа севернога и западнога травеа средњег брода. Доле је насликано *спирање св. Емилијана*: **Бк .н. ств Емилијан**(к), који је обухваћен пламеном. Више њега илустрован је 19 јула. Насликана је *св. Макрина*, сестра св. Василија Великог: **Бк .дг. ств Макрина**. Између св. Макрине и св. Емилијана насликан је *св. Хијасиниј*: **ств Хијасиниј**, који се слави 18 јула. Више св. Макрине илустрован је 20 јула. Насликано је *уздизање св. Илије на небо*: **Бк .к. ств Илија**. Св. Илија се на колима, која вуку два коња, уздиже на небо и баца свој плашт Јесејеу, који стоји доле. Илустрације осталих дана месеца јула нису пронађене.

Месец *август* илустрован је у зони испод илустрација дана месеца јула. На жалост, од њега је или само мамо сачувано или је немогућно идентификовати илустрације појединих дана његових. Изгледа, да је он почињао на северној страни западнога травеа севернога брода. Изгледа, да је 2 *август* илустрован западно од прозора сасвим доле. Насликано је *седам ојшрока у Ефесу*. У самоме прозору на западној страни доле илустрован је 3 *август*: **Бк .г. ств(х) ств(х)**. Насликана су три светитеља у бистама: св. Далмат, св. Фауст и св. Исакије.¹⁾ Више њих је илустрован 4 *август*: **Бк .д. ств Благоврне**. Насликано је, како једаноме голобрадом светитељу целат сече главу. Више њега је, поуздано, илустрован 5 *август*. Распознаје се одсецање главе једнога старијег светитеља, по свој прилици *св. Еусимија*. Јасно се овде у прозору распознаје *Преображење*, насликано на источној страни прозора. Оно се слави 6 *августа*. Христос (у средини), Мојсеј (лево) и Илија (десно) стоје на посебним врховима брда. Христос је подигао десну руку у благослов, а Мојсеј држи таблице закона. Доле три апостола заблеснута сјајем, који зрачи са Христа: двојица су пали стромагла на земљу, а трећи се усправља на земљи и гледа пут Христа (табл. CXXXIV). Можда у слици источно од прозора, у којој је насликано једно одсецање главе или руке, треба гледати *маријинум св. Еула архидиакона*, који се слави 11 *августа* или *маријинум св. Максима исповедника*, који се слави 13 *августа*, а испод њега *св. Фојђија* и *Аникишу*, који се

слави 12 *августа*. Онда би слика испод ове последње могла представљати илустрацију 14 *августа* са ликом *пророка Михеја*. У истој висини на зидноме пиластру између западнога и средњег травеа насликано је *Успение Богородице* које се слави 15 *августа*: **Бк .и. ств Бгд** (табл. CXXXVII). У продужењу у истој висини на северној страни средњег травеа севернога брода пропале су све слике, у којима су, несумњиво, били илустровани следећи дани месеца августа. Тек у продужењу у истој висини на зидноме пиластру између средњег и источнога травеа севернога брода налази се сачуван натпис: **Бк .кз. ств Пимин**, са упропаћеним ликом једнога светитеља, од кога је сачувано само чело и горњи део нечлаве главе, а који представља аскета *св. Пимена*, који се слави 27 *августа*. До њега је насликан скоро исто тако оштећен лик *св. Мојсеја Мурина*, који се слави 28 *августа* и представља једнога светитеља са густом црном косом и са црном брадом. Натпис гласи: **Бк .ки. ств Монеи Мурин**. 29 *август* илустрован је на зидноме пиластру између источних травеа севернога и средњег брода (више слике Богородице). Насликано је *Усековање св. Јована Претече*: **Бк .ка. ств Јоан**. Целат је замахнуо мачем, да одсече главу св. Јована (табл. CXXXI, XCVI). Више ове сцене илустрован је 30 *август*. Насликан је *св. Фалик са друговама*²⁾ (у фигури до испод појаса): **Бк .а. ств Фалик** (табл. CXXXI, XCVI).

II Наос

У доњој зони насликане су појединачне фигуре. Најисточнија фигура на *Јужном зиду* представља мајестетични лик *св. Николе*: **ств Никола**, у натприродној величини. Светитељ, обучен у литургијски архијерејски костим, држи усправно у левој руци расклопљену књигу, док је десну руку подигао са гестом говора (табл. CXXXII). До њега је, у правцу Запада, насликан *св. Теодосије Овшејевски*: **ств Теодосије** (табл. CXXXIII). Он је у оделу схимника и носи аналав и окове. Хитон му је плав, химатион жут, наравник жут. Обама рукама држи свитак. Даље у продужењу, испод прозора, насликан је *св. Сава Јерусалимски*: **ств Сава**, у оделу схимника (са аналавом). Хитон му је црвен, химатион жут, а наравник плав (табл. CXXXIII). До њега је *св. Анђелије*: **ств Анђелије**, у оделу схимника са сирским велом преко главе. Његов хитон је плав, а химатион црвен. Обама рукама држи свитак (табл. CXXXIII). До њега на зидноме пиластру насликан је *св. Павле Тивски*: **ств Павле**, морозни светитељ са брадом дугом до појаса, у

¹⁾ *Ив.* стр. 865.

²⁾ *Ив.* стр. 933 обележена су имена: Јануарије, Септимиј и Фуртуниј.

[illegible]

је **св. Симеон Столпник**: **св. Симеон**, **Св.**
Петар Александриски окрутен је на лево и у
руци држи развијен свитак, на коме је испи-
сано: **Благослови блжених ти ГИ и себјара на ти**
благочинице. На западној страни, а између св.
Ахилија и св. Петра Александриског, насликан
је у доњој зони **св. Вахалд**: **св. Вахалд**, у ар-
хијерејском литургијском костиму, који обема
рукама држи јеванђеље које постављено (табл.
CXLI), а више њега је исто тако као архијереј
насликан **св. Мемно**: **св. Мемно**, више кога
је насликан један млад, голобрад светитељ са
дугом косом, који држи крст у десној руци и
изгледа да је обележен као **св. Леон**: **св. Леон**.

У доњој зони олшара на северној страни северо-источнага ступца види се изнад иконостаса пращаци Хоја: правдѣ Нен, који обема рукама држи чамац, у коме је символансн ковчег потопа. На ногама има сандале (табл. ССХХ). Испод њега, и западно од њега, највећим делом заклоњени иконостасом, у доњој зони насликан је више ковчега са моштима Светога Краља, св. Краљ Шефан Дечанин, који обема рукама држи цркву Дечана. Интересантно је, да је црква бде припрате, а да се на јужној страни њеној распознаје параклис св. Николе, нижи од цркве и са кровом у облику пуха. Распознаје се и иквустација зидова од наизменичних слојева мраморних плоча светле и загасите боје. Поред св. Краља исписан је дугачки натпис: Прими ка(а)и(а)иу га(а) Пандексторъ принесе(а) и мене ма(а)минеиу Рела товоу Стѣфана краля сиа кои принесе(а) к(а)-кекъ крѣствѣније с(а)моу монаху браћама Стѣфану владару на такинѣи н ткоу стои гад(а) грехома своима и кою си страњнаго ти едѣни(а) тихъ припада едѣдѣжатицу немалии ми въ дни страњного есѣдица (табл. СХLVI). Више праща Хоја насликан је *Ирокок Давид*: пророкъ Даудъ, у царском костиму са круном на глави и са развијеним свитком у рукама, на коме је исписано: Самши даци и ёнокда прикаши сѹ твои (табл. ССХIII, ССХII). Више њега насликан је *Ирокок Захарја*: пророкови Захариа, отац св. Јована Крститеља. Он је у свчаноме костиму јеврејскога свештеника. На врх главе носи интересантан капу у виду чалме са једином испучењем на врху у облику клубета. У десној руци држи кадничну, а у левој дарохранилишту (табл. ССХII). До Давида, источно, у углу, што га чини лук, насликан је *Ирокок Језекил*: пророкъ Назизиам, окренут профилон на десно и у напред пруженој левој руци, док левом чини гест говора и благоговља, држи развијен свитак, на коме је исписано: Тако ка(а)гом)тъ Ял: понаси ки ст(а)и езикъ ки отъ а(а)или (табл. СХLXVII). Као пандану пророку Језекилу у супротном углу на источној страни насликан је *Ирокок Исаја*:

Поред њега је *св. Теодор Сфрашил*: *св. Феофил Стратилат*, исто тако у војничком костиму; о његовој левој бедру висе тоболац за стреле. Он у десној руци држи копље, а у левој лук и шипку за стрелу (табл. CLIII). Више њега насликан је *св. Василис*: *св. Василис* (табл. CCXV), млад светитељ са кратком брадом, а више овога *св. Полијевак*: *св. Полијевак*, голобрад који обема рукама држи крст (табл. CCXV). Више овога насликан је *св. Севастijan*: *св. Севастijan* (табл. CCX), млад и голобрад светитељ, а више овога је *св. Роман*: *св. Роман* (табл. CCX). На северној страни у доњој зони насликан је *св. Данил Силојник*: *св. Данил*, стар и морозан, представљен у фигури до појаса на једноме стубу (табл. CLV). Више њега насликан је *св. Алимпије Силојник*: *св. Алимпије*, а више овога *св. Горгоније*: *св. Горгоније*. Више *св. Горгонија* насликан је *св. Порфирије*: *св. Порфирије*, а више овога један светитељ, чији се натпис изгубио. Поред *св. Данила* у доњој зони на истој страни насликан је *св. Александар*: *св. Александар*, млад и голобрад светитељ, са дугом косом, која му пада по раменима. Он је обучен у војнички костим, у десној руци држи го мач, а лева му се рука наслана на штит. О левој бедру висе му мач (табл. CLV). Више њега насликани су *св. Никифор*: *св. Никифор*, и *св. Марин*: *св. Марин* (табл. CLXIV). Више ових насликани су *св. врач* Кузман и *Дамјан*: *св. Косма*, *св. Дамјан* (табл. CLVI), а више ових *св. Маршарје* и *св. Маркијан*: *св. Мартирије*, *св. Маркијан* (табл. CLVII). Више ових насликана су два светитеља са бизарном капом на глави. Они су обележени као *св. Савел*: *св. Савел* и *св. Исмаел*: *св. Исмаел* (табл. CLVII).

На југо-источном ступцу у доњој зони на западној страни насликан је *св. Сисефан*, *првоученик*: *св. Стефан првоученик*. Његов је хитон у доњој партији зелен, а у горњој плави. Химатион му је жути. Има тонузуру. У левој руци држи свитак, а десном руком благосиља (табл. CLV). На северној страни доња зона покривена је иконостасом. Ипак се види лик једнога светог архиепископа. У горњој зони су насликани: доле, *праведни Лой*: *праведни Лой*, који држи уз раме запаљену буктину. Он је босоног, а испод његових ногу виде се два пламена (табл. CLXXXVIII, CCXVI). Више њега је *пророк Соломон*: *пророк Соломон*, у оделу владоца, са круном нарочита облика на глави. Он држи обема рукама развијен свитак, на коме је написано: *Праведности сјада сикт крама* (табл. LXXXIII, CCXVI). Више њега је насликан *пророк Самуил*: *пророк Самуил*, који у руци држи рог помазања (табл. CCIV, CCXIX).

На североисточноме сивуцу у доњој зони на западној страни је *св. Виктор* (?) млад и голобрад светитељ у војничком костиму, окренут профилом на десно. Он у десној руци држи лук, а у левој стреле. О левој бедру висе му мач (табл. CLVII). Више њега је насликан *св. Агафон*: *св. Агафон*, голобрад светитељ, који држи крст (табл. CCXV). Више њега је *св. Сисиније*: *св. Сисиније*, светитељ средњих година (табл. CCXV), а више овога је насликан *св. Пудис*: *св. Пудис*, који је стар. Више њега је насликан *св. Агафел*: *св. Агафел*, који у десној уздигнутој руци држи крст, а лева му је рука покривена огртачем (табл. CCXI). Више овога насликан је *св. Климент* исповедник и песник: *св. Климент*, стар светитељ са крстом у руци (табл. CCXI). Поред *св. Виктора*, јужно од њега, у доњој зони насликан је *св. Меркурије*: *св. Меркурије*, у војничком костиму, са шлемом на глави. Он обема рукама држи стрелу, док му је о десноме рамену окачен лук, а испод левога пазуха му је копље. О левој бедру му је окачен тоболац за стрелама, а о десноме му бедру висе мач (табл. CLVII). На јужној страни је, као што смо већ напоменули раније, насликан *св. Сисефан Дечански* са црквом Дечанском у рукама. На источној страни насликан је *св. Павле*: *св. Павле*, у архиепископском костиму, који је леву руку подигао и у којој показује јеванђеље (познати гест јеванђељске поуке) (табл. CLVIII). На северној страни насликани су *св. Ахилије*, *св. Петар Александријски* и *св. Симеон Силојник*, као што смо већ раније напоменули.

На сивуцу севернога брода у доњој зони на западној страни насликан је *св. Евфросин*: *св. Евфросин*, млад и голобрад светитељ са крстом у руци; а на јужној страни *св. Јевстахије*: *св. Јевстахије*, Плакида, који у десној руци држи копље, а у левој, о којој висе штит, стрелу (табл. CLVIII). Више њега насликани су лекари *св. Кир*: *св. Кир* и *св. Јован*: *св. Јован*. Први представља стара, а други млађег светитеља кратке браде и кратких бркова. Први левом руком држи бочицу, а у десној руци чевцину; други држи у десној руци пелету, а у левој ковчежић са лекаријама (табл. CLVIII). Више њих су насликани *св. Кузман* и *св. Дамјан*: *св. Косма*, *св. Дамјан* (табл. CLIX), а више ових *св. Калисфрај*: *св. Калисфрај* и *св. Аршије*: *св. Аршије* (табл. CLX, CLXV). Више ових насликани су: *св. Мануил*: *св. Мануил* и *св. Јаков Персиски*: *св. Јаков Персиски* са бизарном капом на глави (табл. CLX). На источној страни насликан је *св. Мина*: *св. Мина*, у војничком костиму. Он представља стара човека седе косе и седе браде. О рамену му висе штит.

трбушу лука између источнога травеа јужнога
 брода и травеа са кубетом наслики су *и прок
 рок Јоил*: *пророк Нонаџ* (западно) (табл. CLIX,
 CLXXXIII и *прок Језекил*: *пророк Нанкил*,
 (источно) (табл. CLXXXIII). Обојана држе
 разни свитак. На првом пише: *Бъ сини дн
 нилѣ съѣ дѣ мѣнѣ*, а на другом: *Тако гѣ
 Гѣ дѣ мн да...* На потрбушу лука паралел-
 ного са овим наслики су један испод дру-
 гого: западно: *св. Бонифаџије*: *св. Бонифаџе*,
св. Марџин: *св. Марџин*, *св. Гордије*: *св. Го
 дин* (са кратком брадом), а источно *св. Андри-
 чин*: *св. Пидини* (голобрада), *св. Срѣ*: *св.
 Боргин* (табл. CCV) и *св. Валк*: *св. Каѣ* (табл.
 CCV). Обадва су голобради. Први има бисерну
 огрлицу, а други држи свитак. На потрбушу
 лука између источнога травеа севернога брода
 и травеа са кубетом наслики су *и прок Дави-
 да*: *прок Д(а)в(и)д* (источно) и *и прок Со-
 фонија*: *прок Софони* (западно). Први у ле-
 вој руци држи развијен свитак, на коме је
 написано: *Дѣ касер(а)сентѣ Бѣ и разидѣтъ ѣ
 краи ѣго*. Према њему западно наслики је
и прок Софонија: *прок Софони*, на чијем
 свитку пише: *Тако гѣтъ Гѣ*. На потрбушу
 лука паралелнога са овим наслики су источно:
св. Аџаишн (голобрада): *св. Аџис Пиданѣс*
 (табл. CXCI) и *св. Исидор* (стар): *св. Исидо-
 рѣ* (табл. CXCI); западно *св. Хрисанѣ* (голо-
 брада): *св. Хрисанѣс* (табл. CXCI) и *св. Еуџе-
 џије* (стар): *св. Вѣџиѣ* (табл. CXCI). На по-
 трбушу лука између првога и другог травеа
 севернога брода пропали су ликови, који су
 ту били наслики. На потрбушу триумфалнога
 лука наслики су *и прок Арон*: *прок Арон*
 (северно) (табл. CLXVI, CCXVIII) и *и прок Мојсе*:
прок Арон (јужно) (табл. CCXIX, CLXVI).
 Мојсе обема рукама држи скупоцени суд на
 коме се напред налази медаљон са ликом Бо-
 городице. У суду стоји седмокраки свѣтљак.
 Арон држи палицу, која је олистала и про-
 цветала. На потрбушу лука изнад улаза у
 протесис наслики су *св. Фоџије*: *св. Фоти*
 (јужно) и *св. Анџаџа* (голобрада): *св. Анџиѣ*
 (северно) (табл. CLXVII). На потрбушу лука
 између олтара и протесиса наслики су: за-
 падно и доле: *св. Поликар*: *св. Поликарѣ* и
св. Јевџаџије: *св. Вѣгѣдѣн* (табл. CLXVI) а
 горе *св. Борѣ*: *св. Георѣ* (табл. CLXVI) и
св. Миџроф: *св. Миџрофѣ* (табл. CLXVI)
 (горе). Сви су у архијерејском литургијском
 костиму. Источно су наслики: *св. Ваџла*:
св. Баџнал и *св. Валк*: *св. Касѣнѣ* (доде), *св.
 Парџиѣ*: *св. Парџиѣ* и *св. Анџиѣ*: *св. Анџиѣ*
 (горе) (табл. CLXVI, CCXXXVI). Сви су
 наслики у архијерејском литургијском ко-
 стиму. Између ње две групе насликај је у
 медаљону (у бисти) арханѣл са куглом у руци,
 на којој је написано *Бѣ Хѣ* (табл. CLXVI).

На *своду ироћесиса* насликано је по шест святих архијереја северно и јужно у литургијском костиму. На *Јужној* половини су: *св. Симељшар*: *св. Симејстис*, *св. Илијан*: *св. Илијан*, *св. Јуекалис*: *св. Јекеан*, *св. Ешишаје*: *св. Ештис*, *св. Инајшије*: *св. Игнат* и *св. Никол*: *св. Никол* (табл. CCII). На *северној* половини првоне (најзападнијем) је униште-
на сигнатура, а даље следећу *св. Анкише*: *св. Јлики*, *св. Иларје*: *св. Илар*, *св. Гризореје*: *св. Гинери*, *св. Јован*: *св. Јован* и *св. Аша-
насије*: *св. Јданис* (табл. CCII).

У олтарској абсиди испод сцене „Причења апостола“ насликана је *Богородица испрашанија од небеса*. Она је насликана en face и подига је руке, разиришви их у страну. Нен је хитон загаласио плави, у појасу приласан, а у појасу јој је заденут бело убрсу, а преко главе јој је пребачен простран мафорнион љубичасте боје који пада низ леђа. С лево и десне стране Богородице стоје арханђели Михаил и Гавриил, обучени у одећу владоаца. Сваки од њих држи у левој руци медаљон, у коме је исписано „х“, а у десној labarum у виду флеламбула, на ком је исписано три пут: *arice* (табл. CLXVIII).

У *Шамбру кубеџа* (табл. CLXIX) насликани су пророци. Северно од средњег прозора на западној страни насликан је *пророк Јона*; *пророк Исаја*, баче источно *пророк Илја*; *пророк Нана*, па *пророк Софиона*; *пророк Сефеи*, па *пророк Јеремја*; *пророк Ђирмеи*, северно од средњег прозора на источној страни. Јужно од овога прозора насликан је *пророк Исаја*; *пророк Нана*, онда долази *пророк Језекил*; *пророк Ђивкинал*, па *пророк Јоил*; *пророк Јона* и најзад *пророк Данијел*; *пророк Данијел*.

У *североисточном панданџифу* насликан је *св. Јован Јеванђелист*, који седи десно, а окренут је на лево, нагнути над листовима, које држи на десном уздигнутом колену и по њима пише: HCONH. Прему њему седи *Прохор* који је окренуо главу назад, као да ослушкује, неки глас из свемира (табл. CLXX). У *северо-западном панданџифу* насликан је *св. Лука*: Аџка, који седи на лево окренут, а пред њим стoji пут за расклопеном на њему књигом, по којој пише десном руком. У *југо-западном панданџифу* насликан је *св. Марко*, који седи на десно окренут, а пред њим је на путу раширена књига, на којој држи своју леву руку. У *југо-источном панданџифу* насликан је *св. Матеј*: Мџај, који седи на лево окренут и пише по листовима које држи на колену: књиги *роста*. Пред њим стoji двострани пут, преко кога је пречачан лист са исписаним текстом („књиги *роста* је Ха“), испод овога се налази прибор за писање (табл. CLXX).

Између Матеја и Јована насликан је на белој драперији *нерукошворни лик Христос: ети етвѣрѣсь*. Између Матеја и Марка насликан је у медаљону *арханђео Гаврил: архѣл Гавриѣл*; између Марка и Луке *св. црѣл* са ликом Христовим, а између Луке и Јована *арханђео Михаил: арх Михаил* (у медаљону).

Циклуси

1) ВЕЛИКИ ПРАЗНИЦИ

Овај циклус заузима место у кубету. Само је *Успенје Богородице*, које представља засебан циклус, насликано на западноме зиду наоса. На источној, јужној и северној страни кубетнога простора илустровано је по три пражника, а на западној страни два. Циклус почиње у горњој зони на *источној* страни, где су насликане *Благовѣстија: Благовѣстѣнне*. Десно седи на пространој четвоространој клупи поврх пурпурнога јастука Богородица, чије ноге почивају на једноме нарочито формираноме подножју. Она је окренута на лево и и смирено се погнула према арханђелу Гаврилу, који јој приступа са леве стране. Десно уздигнуто раме њено, на коме почива њена погнута глава; десна јој рука, повијена према прима и лева уздигнутој рука са дланом отвореним према гледаоцу означавају снѣбивање и одбијање. Горѣ се види сегменат неба, из кога се зрак косо спушта према Богородици. Она је обележена натписом *Мѣр Ѧѣ*. С лева приступа журним кораком арханђео Гаврил: *арханѣл Гавриѣл*, са снажно искораченом левом ногом, док је десна нога сасвим повучена у назад и савијена у колену. Он је обучен у одео владарца са лоросом пребаченим преко леве му руке, у којој држи скиптар, док је десну руку испружио према Богородици са жестом говора. У позађу архитектура (табл. CLXXI, CLXXV).

На *јужној* страни кубетнога простора у највишој зони насликано је *Рођење Христово: Рождество*. Горѣ у средини лежи на леђима на породилишћу постели Богородица и окрече се лево новорођеном Христу, који лежи лево поред ње у јаслица, изнад којих се види глава вола и магарица, и обухвата га обема рукама својим, као да га ставља у јасле. Сасвим горѣ изнад Богородице сегменат неба, из кога се спушта светли зрак до Христа. Испод овога сегмента виде се по два анђела лево и десно, окренути према Христу, са рукама испруженим у жест обожавања. Испод ових анђела десно један анђео говори двојци пастира, испод којих се види стадо оваца; предњи пастир наслана се на једну мачугу, а обојица су дигли своју десну руку у знак дивљења. Испод ових седи замишљени Јосиф, а поред њега десно виде се две овце. Лево доле поред ватре седи једна фигура. С леве стране приступају Бо-

городици три мудраца са Истока: један у белом, остала два у црвеном одећу са белним повезама око главе. Предњи је стар, задњи зредих година, а онај у средини голобрад. Испод Богородице насликана је сцена са купањем новорођенога Христа. У средини је простран суд за купање. Лево од њега клечи једна жена у плавом одећу са чаршавом пребаченим преко левега рамена и сипа воду у суд, а десно од њега седи друга жена са подавијеним ногама и левом руком придржава на крилу малог Христа, а десном руком проба у суду температуру воде. Сасвим десно доле седи Јосиф дубоко замишљен (табл. CLXXII, CLXXVI).

На *западној* страни горѣ је насликано *Сређење: Срѣтѣнне*. У средини је насликана часна трапеза, изнад које се своди раскошни киворијум, са кога у средини виси светионик. На часној трапези лежи књига: Лево Богородица, окренута на десно, подноси малог Христа Симеону, који стоји десно и пружа руке да га прими. Лево из Богородице стоји Јосиф и држи у руци два голуба. Десно иза Симеона стоји пророк Ана (у профилу), и држи свитак, на коме је исписано: *Сѣм младѣнѣ нѣо и зѣмаѣ вѣтвѣдѣ* (табл. CLXXIII, CLXXVII).

На *северној* страни кубетнога простора у горњој зони насликано је *Крштење Христово: Крѣпѣнне*. У средини стоји Христос у Јордану, који тече између каменитих обала. Он је наг (само око бедара има драперију). Изнад Христа сегменат неба, у коме се оцртавају отворена врата, а у средини њиховој рука Господња. Од врата се на главу Христову спушта зрак са звездом, у којој се оцртава фигура голуба. Христос држи обе руке спуштене, само је десну руку мало диго ради благослова, а шаку леве руке сасвим је раширио. Доле лево од Христа удаљена се на лево алегориска фигура мора, у облику жене са дугом косом и панталом уплетеном у њој. Море седи на леђима два делфина и, окрећући главу пут Христа, диже своју леву руку према њему; десно од Христа доле алегориска фигура Јордана, старог човека, који се, јашући на делфину, удаљена на десно, дижући десну руку пут Христа, према коме окрече главу. Лево на обали Јордана насликан је св. Јован Крститељ, који је искорачио својом десном ногом према Христу, чију главу додирује десном руком својом, а леву руку и главу као да је подигао према голубу изнад главе Христа. Иза њега стоји секира при корену некога дрвета. Десно на обали Јордана виде се два анђела, један из другог, окренути према Христу, држећи преко руке драперије, а трећи анђео иза ових подигао је главу према небу и обе руке, покривене драперијом, пружа према њему. Сасвим лево насликан је *Разговор Христѣа и Јована*:

Глѣта къ Иоанѣ гряди крѣсти мѣ (табл. CLXXIV, CLXXVIII).

Испод „Благовести“ на источној страни насликано је *Преображење: Преображеније*. Христос, окружен жутом ореолом, са чијег тела се разилажу плави зраци, стоји у средини, еп фасе, на врху једнога брда. Лево од Христа Илија, а десно Мојсије, који у рукама држи таблице закона, окренути према Христу и, у профилу, стоје исто тако на по једном врху брда. Доле сасвим лево један ученик (Петар) пао је на леђа, а други недалеко од овог (Јован) пао је ничице. Сасвим десно се види трећи ученик (Јаков), који се стрмоглави на земљу, са рукама напред пруженим. Лево је насликана сцена, како *Христос води Пејџа, Јакова и Јована: са њима њесреднимъ* (Матеј 17, 1; Марко 9, 1). Лево од Христа корачају с њим Јаков и Петар, а десно од Христа је Јован, коме се Христос окренуо и говори с њим. Десно је насликано како *Христос позива своја шри ученика, да не говоре никоме о њома ишѣ су видели: Никомѣ да не рѣчи сѣ видими* (Матеј 17, 9; Марко 9, 9). Христос говори Петру и Јовану, а иза њега стоји и слуша Јаков (табл. CLXXV).

Испод „Рођења Христова“ на јужној страни насликано је *Васкресење Лазарево: Васкрѣшеније Лазарево*. Лево стоји Христос, окренут на десно. Иза њега стоји група узбуђених апостола, од којих се нарочито трза крајни лево, као да хоће да се удаљи. Пред Христовим ногама лежи прострta на земљи Марија, сестра Лазарева, стављајући своју главу на леву стопалу Христову, коју је обухватила обема рукама. Христос је испружио десну руку и на његове речи помаља се Лазар на улазу гробне едикule у стени, а поред њега доле један човек зграбио је и држи поклопац скинут с гроба. Лазар је увијен у бео покров, обавијен пантљикама, које одвијају два човека, један лево испред Лазара, други десно позади Лазара. Испред овога лево стоји један човек обнаже-них ногу, који приноси своју десну руку носу, а иза истога у позању види се једна жена, која своју леву руку подноси носу, а своју десну руку пружила је према Христу. То је, поуздано, сестра Лазарева Марта. У позању иза брета, у коме је усечен гроб, види се група фигура. Ова сцена обухвата десну половину слике. У левој половини слике илу-стрована је сцена, која овој претходи. Насли-кано је како сестре Лазарева *Марѣа и Ма-рија иду у сусрѣш Христу* (Јован XI, 17—34). Обе су насликане лево: Марта стоји, а Марија се прострла по земљи. Обе су испружили руке према Христу, обраћајући му се речима испи-саним горе: *Гѣ љди си љди љма* (Јован 11, 32). Десно Христос силази једном стазом између стена, праћен апостолима, окрехући главу де-

сно, као да слуша речи, које изговара Тома (Јован 11, 15) или окрехе главу, да би сакрио сузе. Иза њега се виде бедми, који опасују Витанију (табл. CLXXVI).

Испод „Сретења“ на западној страни на-сликан је *Улазак Христѣв у Јерусалим: Цѣк-тѣносне*. Десно је илустриран град Јерусалим, испред чије капије стоји гомила света. У тој гомили једна жена води дете, а друга носи дете на рамену. Један Јеврејин, напред, уздиже у руци гранчицу. С леве стране приступа Хри-стос, јашећи на белој мази. Он благосиља десном руком, док у левој руци држи свитак. За њим иде у живом покрету поворка апостола, поређаних један иза другога. Два де-тета простиру испред маге своје одело. Више њих види се дрво, чије гране кидају горе два детета. Једна жена подиже дете, да откине гранчицу са дрвета. И с друге стране један човек стоји на врху једнога брега и дохвата руком гране на дрвету. Свуда по земљи по-суге су откинуте гранчице, а иза маге лежи прострta на земљи и једна хаљина. У позању лево види се град Витфага. У капији града стоји привезана магарница, а испред ње магаре. Испред ових два ученика Христова силазе пут-ем, доводећи магарцу Христу, како би на њој ушао у Јерусалим (Матеј 21, 21; Лука 19, 30) (табл. CLXXVII).

Испод „Крштења“ на северној страни на-сликано је *Распѣхе Христѣво: Распѣтне*. У средини је насликан Христос, распет на крсту, са главом повијеном на лево. Доле десно поред крста стоји суд у коме је сирће помешано са жучи. Лево од крста стоје Јован и Бого-родица, окренути један другоме, а иза Бого-родице стоје свете жене. Сасвим лево насли-кана је сцена са војницима, који бацају кошку, да би поделили хаљине Христѣве (Матеј 27, 35). Десно од крста види се Лонгин са копљем, којим су прободена ребра Христова. Испред њега стоји Стефатон, који даде Христу да пије сирће са жучи. Он се познаје по суду, који пред њим стоји на земљи. Иза Лонгина и Сте-фатона стоји гомила света, из које одскаче снажна фигура сатника (са нимбом око главе), који је подигао главу према Христу и говори (Лука 23, 47—48). Сасвим десно умрли устају из гроба (у облику саркофага) (Матеј 27, 52). Горе, лево и десно од крста, лебде по два уплакана анђела, а сасвим на крају лево и десно насликани су сунце и месец. У позању се целом ширином слике одигравају бедми града Јерусалима (табл. CLXXVIII).

Испод „Распѣха“ насликано је *Васкресење Христѣво: Васкрѣснне*. Христос у средини, окру-жен светлом ореолом, из које горе избијају два зрака, у левој руци држи велики крст са Голготе, а десном руком ухватио је за руку Адама, шћућурена у саркофагу, и вуче га,

Иза Адама стоји Ева, која је пружи́ла обе руке према Христу, а иза ње стоји Авељ са својом пастирском палицом у руци. Иза саркофага Адамова види се други саркофаг са пет лица, који имају нимб око главе и од којих онај најпред са цртама пророка Давида указује осталима руком на Христа. Поред Давида стоји Соломон. С десне стране приступају Христу два анђела, који држе у руци по један медаљон, у коме се налази биста са круном на глави. Сасвим десно у једном саркофагу стоје три лица са нимбима око главе. Онај предњи од њих представља св. Јована Претече, који десном руком указује на Христа. Христос гazi преко алегориске фигуре Ада и сломањених адских врата, од којих се десно виде расути клинци, браве, полуге и кључеви. Цела композиција изгледа горе обухваћена једном плавом полуелиптичном траком, која поуздано обележава границу између два света. На крајевима ове панталике лево и десно стоји по један анђео са флабелом у руци, и изгледа, као да се обраћају групи лица која стоје у крајњим саркофазима лево и десно. Исто се тако у позању називу наге фигуре грешника или демона, који беже (табл. CLXXIX, CLXXX).

Испод „Преображења“ на *источној* страни насликан је *Васкресење Господње: Њазнесење*. На потрбушу лука у средини насликан је Христос, који седи изнад дуге, окружен светлом ореолом. Ореолу носи по један анђео лево и десно, који лебде у ваздуху. Лево и десно насликана су по три апостола, који су дигли главе пут Христа и пружају руке према њему. Позади апостола виде се по два дрвета, која обележавају Маслинову гору, на којој се догађај одиграо. У пољу, обухваћеном споменутим луком, у средини је насликана Богородица: *мид др*, између два дрвета. С леве и с десне стране Богородице стоји по један анђео са скиптром у једној руци, а другим руком указује горе на Христа групи апостола лево и десно (овде их има по три), који задивљени дижу главе пут Христа, пружајући руке према њему (табл. CLXXXI, CLXXXII).

Испод „Васкресења Лазарева“ на *јужној* страни насликан је *Силазак св. Духа на апостоле: Њашествије стго дѣа*. На потрбушу лука у средини насликан је полуелиптични сегмент неба, од кога се лево и десно разилази по шест пламенова, симболи језика, од којих је сваки сишао на по једног апостола. У пољу, који обухвата овај лук, насликана је дугачка полукружна клупа са наслоном позади, на којој лево и десно седи по једна група од шест апостола у разговору један с другим. Доле је насликан Космос са круном на глави, који седи са пода се подвижним ногама, а обема је рукама раширио једну драперију, у којој се налазе дванаест свитака (табл. CLXXXIII).

2) СМРТ БОГОРОДИЧИНА

Дванаести од великих празника, *Усење Богородице*, насликан је на западном зиду наоса, изнад улазних врата и око њих. Он би могао припадати и циклусу „слика из живота Богородичина“, који је много инспирисан апокрифима. То се осећа јако и у престаји овога празника, која чини један циклус од пет сцена. На зидноме пиластру јужно од улазних врата, одмах изнад „св. Јована Претече“, насликана је *Молишва Богородичина: Молиње*. Богородица се пред своју смрт моли Богу на Маслиновој Гори, а дрвета се пред њоме приклањају и поздрављају је. Горе сегменат неба, из кога се помаља рука и зрак (табл. CLXXXIV). Више ове слике насликан је *Суреша Богородице са Томом*, када му је Богородица дала свој појас: *Подаяишт Пркѣши ѡмѣи поѣск*. Богородица је насликана на облаку, иза кога стоје два анђела. Она је насликана *en face*. Пред њом стоји облак с Томом, који носи један анђео. Тома, *о агѡс ѡмѣи*, је насликан у профилу. Богородица му предаје свој појас (табл. CLXXXIV). Изнад врата насликана је *Смрт Богородице: Огсенење Пркѣшије Ђи*. Доле у лучином пољу врата изнад натписа о ктиторству Стефана Дечанског и Душана насликана је Богородица испружена на смртној постељи. Иза постеље је насликан св. Јован апостол, који се сетно погнуо, држећи обе руке на постељи. Више њега, изван лучнога поља, насликан је, како Христос, између два анђела окренути њему, држи левом руком душу Богородичину у облику одојчета повијеног пеленама,¹⁾ а десном руком указује на њу. Лево од Богородице стоје кетири ушвелеана апостола са Петром на челу, а десно седам апостола са Павлом на челу. Изнад леве групе апостола стоји гомила ушвелењених жена, а изнад десне групе виде се два света архијереја. Горе лево један облак са пет апостола приводи један анђео, а десно један анђео приводи други облак са шест апостола. Лево и десно у позању по једна архитектура. Из оне архитектуре лево више на прозору два лица. Сасвим горе исписан је натпис: *Пн(о) (с)т(а) страна свѣтлѡи се тѣло мѡеи погнѣнѡи еѡ испѣслимѡи; тѡ же сиѣу и ѡи мон прѡиѡи дрѣ мон* (табл. CLXXXV).

Северно од врата на зидноме пиластру насликан је горе *Погрѣб Богородице: Њспѣмѡи*. Једна група апостола носе тело Богородичино, окружено горе на некој врсти одра, док друга група иде за њим. Позади постеље је насликан Јеврејин, који је хтео оборити тело Богородичино, али анђео, који лево горе

¹⁾ Према најновијем тумачењу, душа је овде, подупицајем старих египатских концепција, представљена као мунѡа. V. Vatajatin: La „Dormitio Virginis“ (y *Ephemeris Dacoromana* VI 1935 p. 40).

две велике столовате чаше, два ибрика, један светњак, два ножа, два свежња репе и за сваког од апостола по једно троугаono парче хлеба. У позађу архитектура (табл. СХСХVI).

Испод ове сцене насликано је *Пране ногу*: *Оумишине* (Јован 13, 3—11). Сасвим десно седи Петар на једној клупи у облику фотеље и обнажио је до колена своју десну ногу, чијега се стопала дотиче Христос својом левом руком, преко које је пребачен крај од запреге, којом се Христос запрегао. Лева нога Петрова почива у једном високом суду са водом, чији је отвор у облику крста. Христос говори Петру, који десном руком показује на своју главу. Иза Христа седе једанаест апостола и журно одвежу своје саблале. Иза апостола архитектура (табл. СХСХVI).

На северној половини потрбушја истога лука насликана је *Молишва Христова у врши Гешиманије*: *Моменине* Хѣ. Лево стоји Христос у једноме брдовитом пејзажу и дигао је главу пут неба, које се оцртава у облику сегмента, из кога истиче један светао зрак. Христос се левом руком дотиче своје браде, док је десну руку пружити напред. Десно: Христос у исто тако брдовитом пејзажу пао ничице на земљу и испружио обе руке на молитву. Горе у углу оцртава се сегмент неба, из кога истиче један зрак. Више Христа, позади њега, стоји један ађео и теши га (табл. СХСХVII). Испод ових сцена, десно, је насликано како апостоли спавају, седећи, у исто тако каменитом пејзажу, у разним позама. Горе је натпис: *Бдинне*. Лево је насликано како Христос стоји окренут десно Петру, који спава седећи изолован од осталих апостола и говори му. Натпис гласи: *Бдити и м(с)а(н)ти се* (Матеј 26, 40—41; Марко 14, 37—38) (табл. СХСХVII). Испод ове сцене на јужној страни северозападнога ступца насликана је једна сцена из *Издајства Јудина*: *Издајник Јуда иде напред, а за њим иду момци главара свеишеничких и фарисеји са бухињама и оружјем*. Јуда се окреће и говори им: „кога целивамо, онај је; држите га“ (Матеј 26, 48; Марко 14, 44; Лука 22, 47): *него же локажю тља не(ст)и* (табл. СХСХVIII, СХСХIX). У продужењу, у истој висини, на источној страни истога ступца насликано је, како *војници, који са Јудом беху дошли да ухаише Христа, поидаше на земљу, кад им рече, да је он тај, кога они траже* (Јован 18, 3—6): *Идоши конни кспити и падоши на зямли*. Десно је насликан Христос, праћен апостолима, како говори војницима Јудиним, од којих је једна група пала на земљу (табл. СС).

На северо-источном ступцу, на западној страни његовој, у највишој зони, насликано је *Издајство Јудино*: *Прѣданине*. Јуда је обгрлио Христа и хоће да га целива. Позади, лево и

десно од њих, група војника и момака, који прате издајника Јуду и замахују мачевима, секирама, копљима и батинама. Неки носе и запалене бухтиње, а један је подигао десну руку са трубом (?) (табл. ССII). У продужењу на јужној страни истога ступца и у истој висини насликано је, како *Петар обара Малхуса и хоће да му ошчесе ухо*, а горе, више ове сцене, види се група апостола, која се удаљава на десно. Натпис гласи: *И ошчеза немс оудо десно* (табл. ССII).

У највишој зони на северној страни југо-источнога ступца насликана је сцена *Христос пред Аном* (Јован 18, 13): *Хѣ седи се прѣд(а) Шинном*. Десно седи Ана за столом, на коме поред писаћег материјала лежи један свитак са исписаним писменима: *г н т к л а*. Иза Ане стоји његов гардист, који у левој руци држи мач, чији је балчак окренут на више. Лево пред њим стоји Христос везаних руку, а иза њега се види група војника са копљима (табл. ССII). У продужењу на западној страни истога ступца и у истој висини насликана је сцена: *Христос пред Аном и Кајафом* (Матеј 26, 57—65; Марко 14, 53—63; Јован 18, 13—24): *Хѣ соудит(а) се прѣд(а) Шинном Кашипов*. Лево стоји Христос везаних руку, окренут десно према поглавару свештеничком Кајафи, који је устао и раздире своје хаљине на прсима. Лево од Кајафе седи његов таст Ана, који указује десном руком на Христа, а при том окреће главу према Кајафи. У позађу група књижевника, старешина и лажних сведока (табл. ССIII). Испод ових описаних сцена насликано је на северној страни *Одрицање Петрово* (Матеј 26, 69—74; Лука 22, 55—60; Јован 18, 17): *Бомтанне Петрово*. У средини гори ватра. Лево седи крај ватре један човек и греје се, а поред њега стоји једна жена са напред пруженим рукама. Десно поред ватре греје се Петар шћућурен и погнуте главе. Он окреће главу према једној жени иза њега, која се левом руком дотиче његова рамена, а десну је руку пружила ка ватри. У продужењу на западној страни насликан је *Плач Петров* (Марко 14, 66—72): *Риданне Петрово*. Петар говори са слушником поглавару свештеничког. Гест његових руку значи одрицање и одбијање. Лево је иза Петра насликан стуб, на коме стоји петак. У позађу се опет види Петар, како је замисљен и тужан накланити руку на један стуб, подупирући њоме главу (табл. ССIV, ССV).

У највишој зони на источној страни југо-западнога ступца насликана је сцена: *Христа воде Пилашу* (Матеј 27, 1—2; Марко 15, 1; Лука 23, 1): *Хѣ идѣт кн Пилат*. Лево је насликан Христос везаних руку, а иза њега и поред њега виде се војници са копљима. Један испред њих носи заставу. Испред Христа иду два

главара (табл. CCVI). У продужењу на северној страни насликан је *Христос пред Пилаћом* (Матеј 27, 24): Христос седи пред Пилаћом. Десно седи Пилат и пере руке. Њему један војник приводи Христа, вукући га за десну руку. Христос је подигао леву руку и прстом указује горе. Иза Христа види се гомила војника, а испред њих један голобрад човек левом руком дотиче се рамена Христовог, а десну руку дигао је и оптужује Христа (табл. CCVII). Испод ових сцена насликано је, на источној страни, како *Јуда враћа сребрнике* (Матеј 27, 3): *И показа се Јуда и издати сребрници*. Лево седе два главара свештеничка, Ана и Кајафа, праћена гомилом људи (у позању архитектура са кубетом), а пред њима стоји Јуда и враћа им новац који је добио, да би издасо Христа (табл. CCVIII). У продужењу на северној страни насликано је, лево, *Вешање Јудино*: *И отиди Јуда и људима си*. (Дела апостолска 1, 18; Матеј 27, 5). Десно у једном каменитом пејзажу о маслиновом дрвету виси Јуда; лево стоји неколико лица и са запрепаштењем гледа на Јуду, а лево се стрмоглавце стрпоштава Јуда обнажена доња тела све до појаса (табл. CCIX). Десно је насликано, како *главари свештенички за новца, враћен од Јуде, кућу ју лончареву наву за гробље гошћима* (Матеј 27, 6—10): *И купивши село скоудљаници на погребниме страннама*. Лево стоје два главара свештеничка, од којих овај предњи стегао је у десној руци кесу са новцем, а левом руком броји новац једноме човеку, који десно стоји пред њима и показује левом руком на своју њиву, на којој напред стоје два саркофага (табл. CCIX).

На јужној страни северозападног ступца испод слике у највишој зони насликано је како *Пилаћ ишша, хоће ли ишшати Христа или Варнаву* (Матеј 27, 17): *Кого хоћите да пошљем кама: Христос или Елиас*. Лево седи Пилат на некој врсти полске столице, а иза њега стоји гардист са мачем и копљем у рукама. Десно, окренут Пилату, спуштене главе и свезаних руку стоји Варнава, окружен војницима, а иза њега стоји гомила Јефреја, која, на питање Пилатова, тражи, да се пусти Варнава (табл. CCXVIII). У продужењу на источној страни и у истој висини насликано је, како *Пилаћ изриче пресуду*. Лево седи Пилат и ослушкује, што му на ухо шапуће његова жена, која стоји иза њега и чије су речи горе исписане: *Ничтога не створи зал савм пред(о)дник, много го пострада да њи поци него ради* (Матеј 27, 19). Десно пред Пилаћом стоји Христос у пратњи наоружаних војника, од којих га један обема рукама хвата за раме. Пилат је према Христу пружио десну руку, изговарајући пресуду (табл. CCX).

На западној и јужној страни северо-источног ступца испод слике у највишој зони

(„Издајство Јудино“) насликано је *Ругање Христосу* (Јован 19, 2—3; Матеј 27, 28—29; Марко 15, 15—19): *Поругањани*. На западној страни Христос стоји у средини, насликан ен фасе, са трновим венцем на глави и са скитром од трске у руци. Лево и десно од њега, као и на јужној страни, гомила лица руга му се, клечећи, ударајући у бубањ и звекуре, свирајући у трубу и на гитари и играјући са марамом у руци (табл. CCXI, CCXII).

Циклус се даље продужује на западној страни југо-источног ступца испод сцене са Плачем Петровим, где је насликан *Пуш Христос на Голгошу*: *Христос на распигне* (Јован 19, 17). Христос иде на десно, носећи на рамену огроман крст. Један војник вуче за конопца, везан о његову врату. За њим и пред њим по један војник свира у трубу (табл. CCXIII). У истој висини, у продужењу на северној страни истог ступца, насликано је, како *Христос говори женама, да не плачу за њим*: *Даким браћо не плачте ми, сав плачте*. Христос је насликан у средини свезаних руку конопцем, за који га води један војник. Он се лево окреће женама, које плачу и говоре им, док је један војник клекнуо пред њим, а други је подигао мач према њему (Лука 23, 27—31) (табл. CCIV).

Циклус се продужава у истој висини на источној страни југозападног ступца, где је *Јуш на Голгошу* насликан још један пут. Виде се два разбојника (Лука 23, 32): *и разгонника, који наги носе на раменима свој крст, а пред њима иде Симон и носи крст, на коме ће Христос бити распет* (Матеј 27, 32; Марко 15, 21; Лука 23, 26) (табл. CCVIII). У продужењу, и у истој висини, на северној страни истог ступца насликано је, како *Христос пије сирће помешано са жучи*: *Христос пије сирће са жучи* (Матеј 27, 34). Један војник лево подноси Христу, који стоји десно везаних руку, један суд да из њега пије, али Христос окреће главу и одбија да пије. У позању три човека јашу на коњима, који галопирају и указују рукама на сцену, која је у истоме реду насликана, а у којој *Христос улази на крст*: *Христос вазиде на крст*. Крст је побијен на Голготи, који један човек учвршћује у темељу, испод кога се сасвим напред виде једна лобања и једна вилица. Уз крст су лево припољене лествице, које горе придржава један човек, посађен на попречном краку крста. Уз лествице улази наг Христос на заповест једнога војника, који стоји десно поред крста (табл. CCIX).

Распигне: *Распигне*, насликано је на јужној и источној страни северозападног ступца у истој висини. Постављена су три крста, сваки на засебном врху. Христос је у средини и сасвим доле испод крста леже лобања и вилица.

страни свода насликане су *Мироносице на гробу Христову*. Ајуће седи на саркофагу у облику куће и показује двома Маријама на покров и судариум у празном гробу. Натпис гласи: *Свјето мјесто надијмо положити и на надијмо ристи очиниомак њего Петрови* (Марко 16, 6—7) (табл. ССXVIII, ССXIX). Одмах до ове сцене на истој страни насликано је, како *Мироносице јављају апостолима о васкрсењу Христову из гроба*. Десно седе мирно апостоли и слушају обе мироносице, које стоје пред њима, и доносе им вест о васкрсу Христа. У позађу брдовит пејзаж (табл. ССXVIII, ССXIX). На западној страни истог свода насликана је *Марија Магдалена код гроба Христова* (Јован 20, 11—17). У средини дла зиђела седе на саркофагу, а иза њих се види шупљина гроба у стени. Они говоре Магдалени, која лево клечи и обазире се наатраг према Христу, који стоји сасвим лево и за кога она мисли, да је вртар, који је негде склонио тело Христово. Десно је насликана сцена „Не дотичи ме се“. Магдалена, сасвим погнута, клечи пред Христом, који се удаљава на десно, изговарајући речи: Не дотичи ме се! Горе је исписан натпис: *И се мјесто дла стајати ва њих ва* *вазвезицих се* (табл. ССXVIII). На северној страни истог свода лево је насликан *Петар на гробу васкрслог Христа*: *Петар на вјести ва гробу и прилика види ризни* (Лука 24, 12). Петар стоји поред саркофага без поклопца, у коме се виде бео покров и бео судариум и чули се (табл. ССXVIII). Десно су насликане обе сцене из Емауса; прво *Пуш у Емаус*. Напред корача Христос и окреће се Луки и Клеопи, који иду за њим; а за тим *Обед у Емаусу*: У средини за столом јајаста облика седи Христос и обема рукама предаје комад хлеба Луки и Клеопи што седе лево и десно од њега (Лука 24, 13—31) (табл. ССXVIII). На источној страни насликано је *Јављање васкрслог Христа апостолима на гори Галилејској*. Христос стоји у средини, насликан еп фасе, држећи у левој руци свитак, док је десну руку уздиго и говори апостолима, од којих једна група (њих шест, међу којима Петар повија колена) је лево а друга група (њих пет, предњи повијају колена) је десно од њега. У позађу степовит пејзаж. Горе натпис: *Дана ми јесте кључа вајати на нбси и на земаји* (табл. ССXVIII).

На јужномо зиду олтар насликано је *Прво јављање васкрслог Христа апостолима* (Јован 20, 19). Христос стоји у средини, насликан еп фасе и говори апостолима, који стоје у две групе, лево и десно од њега. У позађу архитектура. Горе натпис: *Мир вајати* (табл. ССXIX). До ове сцене насликано је, како *Христос шри пуш ишја Пејра, да ли за воли*. Десно седи Христос и обраћа се Петру, који стоји пред њим на челу осталих десет апостола. У позађу

архитектура. Горе натпис: *Петри, паси оваци мене* (табл. ССXIX). Више ове две сцене насликана је *Невера Томина*: *Стезани ђејино*. Христос стоји у средини на једном степену пред затвореним вратима и показује своју рану на прсима Томи, који стоји лево и пружа руку да се дотакне ране. Лево и десно по једна група апостола (табл. ССXIX). На северној страни олтар сасвим горе насликано је *Јављање Христа апостолима на мору Тиверијадскоме* (Јован 21, 1—13). По мору плови лађа са апостолима, од којих су неки у море спустили мреже пуне рибе. Петар плива Христу, који стоји десно. Лево стоје на обали три лица са мрежама преко рамена (табл. ССXIV).

5. ЧУДА ХРИСТОВА

На северној страни југо-западнога ступца испод „Погрба Христовог“ насликана је *Сааба у Капи Галилејској*: *Брак вајати ва Капи Галилејској*. У источној половини насликан је сто елиптичног облика, позади кога у средини седи невеста у белој хитону и има круну на глави. Десно седе младожења са дугим велом на глави и кум, који у десној руци држи чашу са вином посталим од воде и налази да је сада вино боље од онога, што је било пре тога служено. Лево седе Богородица и Христос. Богородица окреће главу Христу и говори му, да немају вина, а Христос је испружио своју руку изнад стола са гестом говора. На столу стоје два столовата суда. Пред невестом, Христом и кумом лежи хлеб. У западној половини насликано је само чудо преобраћања воде у вино. Виде се три велике амфоре. У две од њих сипају два човека воду из нарочитих судова. Лево стоји Христос, који је у срећну амфору ставио палицу, док лево од њега и њему окренута стоји Богородица са испруженим рукама према њему (Јован 2, 1—10) (табл. ССXIV).

У истој висини на јужној страни северозападнога ступца насликано је, како *Христос васкрсава сина удовичина пред капиом града Наина*: *Хџ вајати сина вајати* (Лука 7, 11—16). Лево стоји Христос, а иза њега Петар и Јован. Десно се на саркофагу у облику самитничкога одра подиже умрли увијен у бео покров и судариум. Напред удовица чула косе. Иза ње гомила света (табл. ССXX). У продужењу на источној страни овога ступца насликано је, како *Христос исцељује месечара*: *Хџ вајати вајати* (Матеј 17, 14—18; Марко 9, 14—27; Лука 9, 37—42). Лево стоји Христос, праћен трима апостолима и испружио десну руку према детету, које седи у заносу десно пред њим са назад заваљеном главом (разбавишене косе), а левом руком додирује земљу, као да хоће да се ваља. Иза њега неколико лица, од којих је онај напред отац, који се

десет губаваца: Хек нецкан .1. прокажѣнѣ (Лука 17, 12). У средини једна архитектура. Лево од ње стоји Христос праћен апостолима, а према њему десно стоји десет губавих с црвеним пегама расутих по телу и говоре са Христом (табл. ССXXVII). Источно је насликано, како *Христос исцелује двојицу са нечисти́м духом: Хек нецкан два кѣноуѣца си* (Матеј 8, 28—32). Лево стоји Христос праћен апостолима и обраћа се двојици суманутих, који десно стоје наги у саркофазима. Обојица су оковани ланцима. Из њихових уста излази демон. И око саркофага се види пуно црних демона као и свиње, које јашу демони. Види се и једна свиња, која се пропиње задњим ногама, а коју нападају два демона. Напред десно насликано је море, по коме пливају свиње, на којима јашу демони или се свиње стрмоглаве у море (табл. ССXXVIII).

Испод ових слика у доњој зони насликано је, како *Христос исцелује човека са сухом руком: Хек нецкан сѣхрѣуѣкаго* (Матеј 12, 10; Марко 3, 1—5; Лука 6, 6—11). Лево стоји Христос праћен апостолима и говори човеку са сухом руком, који стоји пред њим и испружио је напред своју десну руку, потпуно обнављену, а иза њега стоје три Јеврејина. У позању зид (табл. ССXXVIII).

На источној страни истога травеа испод сцене „Сусрета Христа са Закхејом“ насликано је, како *Христос исцелује кћер жене Хананејске, коју мучи ђаво* (Матеј 15, 22—38): *Хек нецкан Хананеј*. У средини стоји Христос, праћен апостолима. Пред њим десно гомила Јевреја, а испред ових стоји жена Хананејка, дубоко погнута према њему, насланајући се обема рукама на штале (табл. ССXXIX).

На споду западнога травеа параклиса св. Николе на јужној страни насликано је, како *Христос исцелује суманутог: Хек нецкан кѣ(е)наго* (табл. ССXXX). Лево стоји Христос праћен двома апостолима. Пред Христом десно клечи на левом колену један дечак, премашен у назад, раширивши у страну обе руке. Више дечака стоји један стар човек, који је обе руке пружио према Христу. Иза овога старог човека стоји једна стара жена, а поред њега један млад човек, како изгледа, стоји поред јединога отворенога саркофага.

На источној страни истога свода насликано је, како *Христос исцелује слепога: Хек нецкан слепѣнаго* (Марко 10, 46; Лука 18, 35). Христос лево праћен апостолима. Пред њим десно седи слепи, иза кога се налази гомила људи. Он је пружио десну руку према Христу и говори му. У позању зидови и архитектура. Слика је јако оштећена, пошто је местимиче отпао малтер (табл. ССXXXI).

На споду травеа одмах до споменутога западнога травеа параклиса св. Николе, на исто-

ној страни, насликано је, како *Христос исцелује дечака који бесни и мучи се о новоме месецу: Хек нецкан кѣноуѣца си на новоме мѣсѣ* (Матеј 17, 14—18). Лево стоји Христос праћен апостолима, а десно се пред њим погнуо један дечко, поред кога стоји исто тако погнут његов отац (табл. ССXXXVIII). На јужној страни истога свода насликано је, како *Христос утишава буру на мору: Ђѣставѣ Ёзавѣрѣти морѣ и ѣвѣ(тъ) тишина* (Матеј 8, 23—27; Марко 4, 36—39; Лука 8, 22—25). Христос је насликан на два места у лађи, која плови узбурканим таласима мора: како спава лево на крају лађе и како стоји на средини лађе профилом окренут на лево и са уздигнутом десном руком утишава буру, док апостоли стоје десно окренути као и Христос на лево (табл. ССXXXI).

6) ПАРАБОЛЕ ХРИСТОВЕ

На западном зиду западнога травеа параклиса св. Николе у највишој зони насликана је *парабола о богаштоме и сиромаштоме Лазару* (Лука 16, 19). За дугачким четвоространим столом застрвеним чаршавом седе три фигуре. Лево на ужој страни стола седи богати Лазар на некој врсти пољске столице, док му ноге почивају на високој клупици. Он је обучен у раскошну тунику са узаним рукавима и има на глави неку врсту круне. Пред њим лежи на столу чинија са воћем, кога се он дотиче својом левом руком, док у десној руци држи чашу са вином. Иза стола седе две жене. Она до богаташа има на глави венац, констелиран бисером. И она у десној руци држи чашу са вином, док се левом руком дотиче неког нејасног предмета, који лежи пред њом на столу. И друга жена, пред којом на столу стоји простран столоват суд, држи у руци неку врсту чаше, а левом руком се дотиче истог онаког предмета на столу, какав се налази и пред њеном сусетком. Десно од ове последње стоји иза стола један послужитељ и дохвата десном руком једну чашу са послужавника, који подноси други послужитељ и на коме стоји и једна бочица. Иза овога последњега на зидноме пиластру насликан је трећи послужитељ, који држи послужавник са рибом. Убоги Лазар седи на земљи, сасвим десно, према ужој страни стола. Он има на глави капу са великим ободом. Обнажене руке испружио је према богаташу, а и поглед му је управљен на богаташа. Његове ноге су наге до више колена и један пас лиже голеницу његове леве ноге (табл. ССXXXII). У пролазу на северној страни истога травеа и у истој висини насликана је *Смрт убогога Лазара: Прѣставѣлѣние ѣвѣкаго Лазара*. Убоги Лазар лежи мртв на асури од сламе са рукама прекрштеним на трбуху. Више њега два анђела лебае у ваздуху и носе душу његову,

који има нимб око главе (табл. СХСХ, СХХХХ). До ове сцене насликана је *Сирш богашаго Лазара : Оуџматине ѿ(с)гатаго Лазара*. Богати Лазар лежи на раскошном мраморном саркофагу, а изнад њега лебди у ваздуху анђео, који држи у десној руци трозубац и удара га њиме по устима (табл. СХСХ). До ове сцене сасвим десно насликан је *Богаша Лазар у огњу : Ђ(с)гата Лазара кь палиник* (табл. СХСХ). Богати Лазар седи потпуно наг, обавијен пламеном, дижући горе своју главу и своју леву руку према Авраму, који је насликан у продужењу више капитела ступца: *Убоги Лазар у крилу Авраму : Оуџи Лазара кь лонк Авраман*. Аврам седи и држи на прсима душу убогата Лазара. Он је подигао десну руку према богаташу и говори му (Лука 16, 25) (табл. СХХХ).

На јужном зиду, на западноме зидноме пиластру, испод сцене „Христос исцељује слугу сатника“ насликана је *Парабола о милосрдном Самарјанину : Чийк њки нежедаши ст(с) Јеврема кь Јуриџу и ... развоинки ...* (Лука 10, 30). Горе је насликан путник у покрету на десно, остављајући иза себе зид који опасује Јерусалим и на коме се виде две капије. Доле, испод овога, насликан је напад трију разбојника на путника, који потпуно наг иде четвороношке, док су разбојници замахнули батинама да га догугу (табл. СХХ). Илустрације приче продужава се на западном зиду испод „Параболе о богатоме и сиромашном Лазару“. Лево путник потпуно наг лежи на лежима у једном бродовитом пејзажу. Поред њега пролазе и не заустављају се један свештеник јеврејски, који је обучен у огртач изведен куфским писменима и левит који пред прсима држи једну велику књигу обема рукама (Лука 10, 31—32). Десно је насликан милосрдни Самарјанин, као Христос, са крстастим нимбом око главе, који се нагао изнад рањеног путника, што лево од њега седи на земљи и десном руком из једне боцице излива уље на његове ране (Лука 10, 33—34). Од натписа се распознаје ... и легити видџк и мимонде(ш) ... (табл. СХХХХ). Испод ове слике насликано је лево, како *Христос као милосрдни Самарјанин левом руком носи рањенога љушника*, чије руке висе. Десно рањени са повезаном главом усправља се на пространој постељи, иза чијег узглавника стоји гостионичар, коме Христос поверава на његове рањене путника (Лука 10, 34—35) (табл. СХХХХ).

Изнад средњег прозора на јужном зиду насликана је *Парабола о царској свадби* (Матеј 22, 1—14). За четвоространим столом седи шест званица. Сасвим десно је Христос, који је устао и окренут на лево показује руком на човека који седи одмах до крајњег човека лево. Два анђела златних крила слећу одозго

и хватају овога човека за косу. Натпис гласи: *о немощице крачине одаж* (табл. СХХХХ). Даље на Исток у продужењу на зидноме пиластру насликано је, како два анђела бацају стрмоглавце човека необучена у свадбено рухо у најкрајњу таму окружену бедемима и поседују људским лобањама. Натпис гласи: *Поклици кь тмоу крачине* (табл. СХХХХ).

На споду западнога травеа паракласа св. Николе на западној страни насликана је *Парабола о мишри и фарисеју : Аланине мидарино и фарисево* (Лука 18, 10—13). У средини је насликана светиња над светињама као бадахин крунисан једном куполом. Њој лево и десно воде високе степенице. Лево сасвим доле стоји митар скрушено и понизно. Десно на највишем степену стоји фарисеј са главом охолу дигнутом горе (табл. СХХХХ).

На источној страни југозападнога ступца насликана је *Парабола о мудрим и људим девојкама : Прча о . . . дава* (Матеј 25, 1—13). Десно је насликан град, опасан бедемима у коме стоји Христос са пет мудрих девојка и говори „Не позивај вас“ људим девојкама, које (њих пет) лево стоје пред затвореним вратима градским, а она на челу њиховом десном руком куца на врата, док левом руком хвата за браву (табл. СХХХ, СХХ).

На северном зиду протесиса насликана је *Парабола о изгубљеној овци* (Матеј 18, 12—13; Лука 15, 4—6). Горе Христос говори једном Јеврејину, који стоји десно пред њим, своју причу. Испред њих један младшћ хвата за рокове изгубљену овцу, док се иза њега сасвим десно види стадо оваца. Испод ове сцене насликана су три младшћ за једним столом, од којих младшћ у средини држи чашу у руци. Од натписа се једва распознаје само р . . . свец (табл. СХХХХ).

7) ЖИВОТ БОГОРОДИЦЕ

Овај циклус има извор у апокрифима. Он је илустрован у протесису и почиње на јужној страни протесиса, сасвим источно, сценом у којој *Јоаким и Ана приносе дарове храму и бивају одбијени : Искан и Мина приносе дар и не пријетни кини*. Свештеник Захарија (*про-рок Захариа*), коме Јоаким и Ана подносе дарове, насликан је на источноме зиду протесиса окренут на десно, а одмах до њега на јужном зиду протесиса Јоаким и Ана подносе по једног голуба. Обоје су окренути на лево према првосвештенику (табл. СХХХХ, СХХ). До ове сцене насликано је, како се *Јоаким и Ана враћају одбијени : Искан и Мина кьвратиста дари*. Јоаким и Ана удаљују се на десно, носећи по једнога голуба. Из њих се види храм. Даље западно је насликана сцена *Јоаким у вучишма : Искан кь истини дигама нителма*. Десно седи

Јоаким у пустињи покривеној камењем и жбуњем. Пред њим стоје пастири. Горе лево лебди у ваздуху анђео и обраћа се Јоакиму (табл. LXXXVI). До ове сцене насликана је *Молишва Ана*: *Молишва Мини*. У средини је насликано дрво, у чијем се грању налази гнездо са младунцима, коме слећу птице. До овога дрвета виде се лево друга два дрвета мање разграната, а лево од њих сасвим на крају је кландена. Између кландена и Ане налази се бачен. Ана стоји десно од дрвета са тигама, окренута на лево, и подигава је руке горе, где је насликан анђео, који лебди у ваздуху и говори Ани (табл. LXXXVI).

На западној страни протесиса насликано је *Захте Богородице*: *Зачити Бид*. Јоаким и Ана се сусрећу и падају једно другоме у загрљај.

У продужењу, семерно од ове последње сцене, насликана је једна фигура окренута на десно, која држи обема рукама чинију са неким јелом, а која припада слици насликаној у продужењу на северноме зиду протесиса, а која претставља *Рођене Богородице*: *Рождство Бид*. Ана се подиже на породилској постели, а поред ње десно у четвоространој коледи лежи новорођена Богородица. Ана као да се десном руком дотиче једнога послужавника, који јој подноси једна женска фигура (на послужавнику се виде један суд и једна чаша). Испред ове женске стоји друга женска, која држи у рукама махлицу, а иза исте женске стоје две девојке и подносе Ани *воће* (?). Крајња фигура лево на овоме зиду је девојка, која Ани подноси некаку понуду. Сасвим десно иза постеле, нагнут иза узглавника, стоји Јоаким (табл. CCXXXV). У продужењу до ове сцене насликано је, како *Јоаким и Ана милују малу Богородицу*: *Ангелине стине Бид*. Јоаким и Ана седе на једној дугачкој клупи са високим наслонем за леђа, а са ниским наслонима са стране за руке. Десно је Ана, држећи малу Богородицу, која лежи полећушке у њеном крилу. Ана наслана своју главу на главу мале Богородице. Лево је Јоаким, окренут на десно према Ани и, пружајући руке, дотиче се ногу мале Богородице. Иза Ане, десно од ње, стоји служавка са рукама прекрштеним на прсима. Са исто тако прекрштеним рукама иза Јоакима, лево од њега, стоји друга служавка. У позању архитектура (табл. CCXXXVII). У продужењу до ове сцене насликана је сцена: *Први кораци Богородице*: *Поствјанне пречеће Бид*. Лево седе један поред другог Јоаким и Ана на дугачкој клупи, као у претходној сцени, и пружају руке према малој Богородици, која стоји пред њима, пружајући им своје ручице, док је обема рукама за рамена придржава једна женска која стоји иза ње. У позању архитектура (табл. CCXXXVII).

Циклус се продужава на источној страни протесиса у апсиди, где је насликан *Благослов Богородице од шри Јереја*: *Илари калогосамају Бид*. Лево стоје Јоаким и Ана, држећи малу Богородицу и подносе је тројици Јереја, који седе десно и благосиљају је (табл. CCXXXVIII, CCL).

Циклус се продужава на северном зиду протесиса у зони испод описаних слика. Западно је насликано *Ваведене Богородичино*: *Ваведение сѣа в(а) сѣих(а)*. Десно поред светиње над светињама на степеницама своје катедре у олтару стоји првосвештеник окренут на лево и пружа обе руке малој Богородици, која стоји пред њим, праћена девојкама са свећама у руци. Сасвим лево стоје Јоаким и Ана у разговору. Изнад првосвештеника на једној катедри седе мала Богородица: *Мир ђе*, а лево изнад ње лебди један анђео у ваздуху и доноси јој храну (табл. CCXXXV, CCXXXVII). Источно до ове сцене насликано је прво, како се *Захарија моли пред валицама просилица Богородичинах*: *Молине Захарије*, а за тим *Захарија предаје Марију Јосифу*. У првој сцени насликан је Захарија (јакко оштећен) у проскинеси пред часном трапезом, која се налази у једном ограђеном простору, изнад кога се своди бадахин. На трапези леже положене палице просилица Маријиних. Марија седе горе десно изнад часне трапезе на лево окренута (табл. CCXXXVII). У другој сцени, обележеној натписом: *Иосифа примѣ Бид сѣ(а) в(а) в(а) в(а)*, види се Захарија сасвим лево. Он је окренут на десно, а пред њим погнуте главе стоји мала Марија, окренута на десно. Захарија држи у десној руци расцветалу палицу Јосифову, а левом руком указује на Марију Јосифу, који стоји десно испред Марије, окренут према њој и, праћен од неколико људи, он је подигао десну руку, као да говори са Захаријом. У позању архитектура (табл. CCXXXVII).

Циклус се продужава у трећој зони која се налази испод сада описаних слика. Испод *Молине Захарије* насликана је сцена, у којој *Марија и Јосиф иду воду изобилчења*. Лево стоји Захарија испред светиње над светињама и из једнога суда, који држи обема рукама, поји Марију, која стоји десно пред њим. Иза Марије стоји Јосиф кога прати неколико лица (табл. CCXXXVIII). До ове сцене насликана је једна јакко оштећена слика, у којој се, како изгледа, може распознавати *Сусрећ Марије и Јелисавије*.

В) ДЕЛА АПОСТОЛСКА

Овај циклус насликан је у западноме травеу севернога брода. Он обухвата двадесет једну сцену:

Циклус почиње на своду овога травеа на западној страни његовој. Насликано је, како

Горе се чита натпис: „Пованенъ вьмътъ Стѣфанъ“ (табл. CCXL). Испод ових описаних слика, а више капитела стуба на тој страни, насликано је: *Св. Стефан говори на сабору: стъ Стѣфанъ* („Дела апостолска“, VII, 2). Св. Стефан стоји у средини насликан еп фасе. Његова десна рука подигнута је у гест говора, док у левој уздигнутој руци држи свитак. Он говори Јеврејима, који су га у групама окружили лево и десно. Натпис обележава његове речи: *Посладоушати бѣ сѣмъ ѡмъ си сѣоу и (а)шмоу ѡсѣоу сѣоу сѣмоу ѡ междоуѣки* (табл. CCXL).

Изгледа, да се циклус даље продужује на западноме зиду, где је у истој висини насликана *Сахрана или Проналазак шела Св. Стефана*. Види се у средини слике отворен саркофаг од мермера, у коме лежи голобради светитељ. Лево се три старија човека нагла изнад саркофага, док десно једна жена седи шћућурена, а њене руке подигнуте у вис сведоче о великој тузи, која раздира њено срце. Више саркофага види се мраморни поклопац у облику крова куће. Нечитки натпис, који обележава ову сцену, гласи: „Погрѣниѣ стѣ Стѣфанъ“ („Делима апостолским“ (VIII, 2) већ се, како су побожни људи укопали св. Стефана и оплакали га. Несумњиво је овде насликан тај текст из Дела апостолских (табл. CCXL).¹⁾

Више слике у којој је насликана „Сахрана св. Стефана“, налазе се две слике, једна више друге, које би требале да буду илустрација већ описаних догађаја. У доњој слици распознају се апостол Петар са седом косом и седом брадом и млади апостол Јован. Они стоје пред поглаваром свештеничким, који лево седи на високом престолу и испружио је своју леву руку према апостолима, а поред њега стоји један млад човек и обема рукама држи један светљак (?). Оба света човека десно тера један човек, који у својој левој уздигнутој руци држи бату. Натпис гласи: *Ни запричѣни ѡмъ заповѣдѣхъ кама ни оучити о ѡмѣни стѣ* („Дела апостолска“, V, 28) (табл. CCXLI). Оба апостола понављају се и у горњој слици. Они бивају тучени испред истог поглавара, који је устао и обе руке подигао, а иза њега стоје три старија човека. Апостол Петар лежи повален потрушке, а тако исто и Јован, који окреће главу назад целату који му десном руком притискује раме, а у левој уздигнутој руци држи чворновак, док изнад Петра један целат из све снаге обема рукама замакује једним чворноваком (табл. CCXLII). Пошто обе

ове слике леже у висини оних слика на северној страни, у којима смо нашли апостоле Петра и Јована пред сабором јеврејских поглавара, („Дела апостолска“, V, 27—40), то у њима ваља гледати само проширење и детаљније илустравање описаних епизода, што доказују и њихови натписи.

Испод слике погребња св. Стефана насликана је једна сцена из живота апостола Филипа, која се и у „Делима апостолским“ спомиње скоро одмах у продужењу: *Аѡсѡла Филип и евнух царице Кандакије*. Аѡфео беше рекао Филипу, да у подне оде на пут, који од Јерусалима силази у Газу. На томе путу Филип сретне евнуха, Арапина, властелина царице Арапске Кандакије, који се на својим колима враћао из Јерусалима. Он је читао књигу пророка Исаије. Филип приђе колима и упита, да ли разуме, шта чита. Тада евнух умоли Филипа, да се поине у кола и да му објасни. Ну Филип му поче проповедати јеванђеље Христово („Дела апостолска“, VIII, 26—35). Ако се после овога погледа на слику, видеће се насликан један брдовит пејзаж са градом Јерусалимом у позању и са једним раскошним двоколицом, која вуку два коња. Један војник са шлемом на глави иде поред коња и са бичем у руци подстиче их на бржи ход. Друга два војника као телесна гарда иду иза кола. У колима на високом седишту седи евнух и држи на коленима расклопљену књигу, на чијим се листовима могу прочитати речи: *ѡко ѡвѣдѣ на законѣни кѡдѣлѣ* („Књига пророка Исаије“, LIII, 7). Поред евнуха седи Филип, окренут евнуху и тумачи му речи. У дугачкоме натпису горе једна се могу прочитати речи: „И се моуж... кѡжѣниѣ силѣ... Кандакиѣ цѣи и чѣтиѣ прѣка Исаиѣ... рѣчѣ жи дѣѣ Финѣфѣи прѣстоу(ѣниѣ) приѣлѣѣ си ѡвѣниѣѣ и прѣтѣ жи Финѣи сѣлѣи чѣтѣѣ прѣка Исаиѣ“ (табл. LXXXI).

Сцена, која следује овој описаној, насликана је у истој висини на зидноме пиластру одмах до споменуте слике. Насликано је, како *Филип крѣѣ евнуха* („Дела апостолска“, VIII, 36—39). У једној реци са стеновитим обалама шћућури се евнух. Навио је насликано, како он стоји на површини воде као на сухоме тлу. Лево стоји Филип на обали и нагнут изнад шћућуренога евнуха ставља своју десну руку на његову главу. У позању су насликани два човека деформисана лица и обнажена трупa, од којих један држи у левој руци дугачку бату, а указује десном руком на евнуха. Горе се чита натпис: „Крѣти Финѣи кѡжѣниѣ“ (табл. CCXLVII).

Циклус се даље продужава на северозападном ступцу, где је на западној страни савним горе, у висини обеју сцена из живота апостола Филипа, насликано, како *аѡфео узима Филипа* („Дела апостолска“, VIII, 39). Изнад

¹⁾ На ову је слику савним назив једна слика на западном зиду капеле св. Стевана у цркви St Nazaire (Beziers у J. Француској) из год. 1305—1325. Gaz. de beaux arts 1937: (dec., st. 4).

Трећи дан стварања илустрован је на северној и јужној страни свода травеа, који се западно наслана на западни траве параклиса св. Димитрија. На северној страни насликано је, како се вода под небом сабира на једно место, те се показује сува земља (Прва књига Мојсејева I, 9)... Натпис гласи: *И рчи Ђа да смити се вода нис под(а) нбем* (табл. CCLII). На јужној страни насликано је стварање флоре. Бог, у лицу Исуса Христа, стоји у једноме стеновитом пејзажу. Он пружа руку и на све стране избија жбуње. Десно доле види се алегориска фигура Земље. Горе се види сегмент неба. Натпис гласи: *И рчи Ђа да произвине земаља траве скитице* (Прва књига Мојсејева I, 11) (табл. CCLII, CCLVI).

Четврти дан стварања илустрован је на западној страни истога свода. Слика је јако општења, ну распознају се обе алегориске фигуре дана и ноћи, које се јављају у илустрацији стварања првога дана. Оне симболички виде до дана и виде до ноћи, које је Бог створио и поставио на своду небеском да обасјавају земљу (Прва књига Мојсејева I, 16—19). Средина слике је потпуно пропала. Горе се види сегмент неба, из кога избијају зраци (табл. CCLII).

Пети дан стварања илустрован је на источној страни истога свода. Насликано је стварање птица и животиња у води (Прва књига Мојсејева I, 20—21). Насликан је Бог као Христос и пред њим много птица у једноме брдовитом пејзажу. Натпис, врло нејасан, гласи: *И нариче Ђа змажу сеу а сегта кнедминеф чифи (?) и патице парацине се по змажу* (табл. CCLII).

Шести дан стварања илустрован је на своду травеа, који се источно наслана на источни траве параклиса св. Димитрија. На западној страни овога свода насликано је, како Бог, у лицу Исуса Христа, ствара животиње на земљи (Прва књига Мојсејева I, 24—25). *Рчи Ђа да извади змажу днб жикотн на роду и чикотн*. Бог, у покрету на лево, приступа са десне стране и испружио је десну руку у гест благослова и говора, а лево пред њим стоје камиле и тице (табл. CCLIII). На северној страни истога свода насликано је стварање човека (Прва књига Мојсејева I, 26): *И рчи Ђа (а)теориња чика по скарзку нашмеу и по-дошну*. Лево Адам лежи на леђима потпуно наг на стени, а с десне стране приступа Бог нагнут према њему, испружајући десну руку у гест говора (табл. CCLXI, CCLIII). На источној страни насликано је, како Бог, у лицу Христа, уводи Адама у врт Едемски (Прва књига Мојсејева II, 8—17): *И насади Ђа рачи Ђа бдомк на екстотку и кикди тоу чика него жи (с)тк(о)ри* (табл. CCLIII). Десно је насликан Рај, окружен бедемима и у њему стоји Адам нагнут према Богу, који лево стоји пред њим

и говори му. Адам је обучен. На јужној страни истога свода насликано је стварање Еве (Прва књига Мојсејева II, 21—22): *И клязжи Ђа снх кх Адама и сени*. У врту Едемском Бог, у лицу Христа, стоји десно, нагнут на лево према Адаму и Еви, који на леђима леже лево на земљи потпуно наги један поред другог. Бог у левој руци држи свитак (табл. CCLIII, CCLV).

Циклус се даље продужава на своду источнога травеа параклиса св. Димитрија. На западној страни овога свода насликано је, како Бог доводи Еву Адаму (Прва књига Мојсејева II, 22—23). У средини су насликани Бог и дрво сазнања, испод кога истичу четири реке. Бог, у лицу Христа, држи у левој руци свитак, а десном руком обраћа се Адаму, који, потпуно обучен, стоји десно од дрвета сазнања. Он се окренуо према Богу и десном руком указује на Еву, која стоји иза Бога. У позаху се виде бедеми врта. Натпис је јако општењен (табл. CCLIII). На северној страни овога свода насликано је како змија куша Еву (Прва књига Мојсејева III, 1—5). Насликан је врт Едемски и у њему десно дрво сазнања добра и зла. Лево стоји Ева, окренута према овоме дрвету, према коме је подигла своју леву руку. Иза ње се усправила змија и говори јој на ухо. Ева је потпуно обучена. Натпис гласи: *И рчи змија кх жикт чти шко рчи Ђа* (табл. CCLIII). На источној страни истога свода насликан је *Први грех*. У средини стоји дрво сазнања и испод њега истичу четири реке (Прва књига Мојсејева II, 10—14). Лево од дрвета стоји Ева, која је десну руку пружила према Адаму и говори му, а леву руку принела је устима, показујући како ваља гристи плод од дрвета. Десно од дрвета стоји Адам, који десном руком дотиче гране дрвета, а леву руку је пружао према Еви. У позаху се виде бедеми, који опасују врт. Адам и Ева су обучени. Натпис гласи: *И клязжичи с(ч)а навад него сиктс и даста и ашкс спомес* (Прва књига Мојсејева III, 6) (табл. LXXXVIII). На јужној страни истога свода насликано је, како се Адам и Ева *крјују од Бога* (Прва књига Мојсејева III, 7—9). Десно Адам и Ева наги, само са лићем سموкивом на гениталијама, шћурурили се између жбуња, а с леве стране прилази Бог и зове Адама. У позаху се виде бедеми, који опасују врт. Натпис гласи: *И клязжати Ђа Адама и рчи гдк ек* (табл. CCLIII, CCLIV).

Циклус се даље продужава на источној страни споменутога травеа где су испод сцене „Први грех“ илустроване две сцене: Северно је насликано, како Бог *шражи обашнеме од Адама и Еве* и изриче проклетство (Прва књига Мојсејева III, 11—13). У средини је дрво сазнања и испод њега змија диже главу према Богу (у лицу Христа), који прилази с леве

стране Адаму и Еви, насликаним десно од дрвета сазнања. Адам говори Богу, показујући десном руком на Еву, која поред њега стоји и брани се од прекора Бога. Адам и Ева су наги (табл. LXXXVIII). У лишћу дрвета види се биста једне фигуре у једноме жутоме медаљону са нимбом око главе. У њој ваља гледати символ главе Божијега, који изриче проклетство змији, човеку, земљи и жени (I књига Мојсејева 3, 14—17). Од натписа се чита само почетак: *Бъ пичаѣхъ.....* Јужно је насликано *Изгнане из раја*. Адам и Ева напуштају рај, чија се врата, испред којих стоји огњени херувим, оцртавају иза њих. Ева, удаљујући се на десно, окреће главу према рају, држећи леву руку на прсима, а Адам, погнут на десно, покрива лице обема рукама. Адам и Ева су наги. Натписи се нису сачували (табл. LXXXVIII).

Циклус после овога прелази на јужну страну споменутога травеа, где је испод сцене, у којој се Адам и Ева крију од Бога, насликано, како *Адам и Ева јадикую*. Они, сада обучени, седе у једноме каменитом пејзажу, а пред њима се лево оцртава рај, опасан бедемима са пространом капијом, испред које стражари пламени херувим. Обоје су обнажили прса, а Ева обема рукама чупа своју косу. Натпис гласи: *Адамъ сѣдѣ на камѣнѣхъ* (табл. CCLIV).

Одмах западно до ове сцене, изнад капители стуба, насликано је *Зачеће Кајина*: *И аѣмѣишѣи*¹⁾ *родѣи Каина* (Прва књига Мојсејева IV, 1). Адам и Ева седе загрљени у постељи, а десно поред постеље стоји мали Кајин (табл. CCLVI). Дале на Запад у истој висини насликано је испод „Стварања Еве“ *Приношење жртве Богу од Кајина и Авела*. Доле лево види се Авел, који са пастирским штапом стоји у средини свога стада оваца, а десно према њему Кајин оре земљу плугом, подстицајући палицом два вола, који вуку плуг. Горелево види се олтар, на коме гори ватра и у њој јатје, а лево од олтара стоји Авел, који је своју главу и своје руке са захвалношћу подигао напе. Пламен са олтара диже се усправно небу, које је (сасвим горе) означено у облику сегмента, из кога један зрак силази пут Авела у знак, да је принос Авелев принос од Бога. Његова жртва, према апокрифима, конзумирана је од ватре са неба, у чему се огледа *Божја наклоност према Авелу*. И горе десно види се олтар, на коме гори ватра и у њој лежи пшеница, а десно поред олтара стоји Кајин, који ужаснут, окреће главу од неба, јер пламен пада доле, а из неба не силази зрак пут Кајина, што значи, да је његов принос одбијен од Бога. Натпис гласи: *И аѣмѣишѣи* *Гъ на Пѣла и на Дари него а на Ка-*

ина и дари него на Пѣла (Прва књига Мојсејева IV, 2—5) (табл. CCLV).

У продужењу и даље на Запад, изнад капители стуба, насликано је *Убиство Авела*: *Бѣста Каинъ на Пѣла и сѣмѣи* (и Прва књига Мојсејева IV, 8). Кајин је замахнуо каменом на Авела, који пада на земљу смртно рањен (табл. CCLV). Дале на Запад испод сцене са стварањем флоре насликано је *прво Бог ѡиша Кајина, где му је браш Авел*: *И рѣи Гъ Каинѣхъ гдѣ нестѣ Пѣла кратѣ тѣон* (Прва књига Мојсејева IV, 9). Лево стоји Бог и обраћа се Кајину, који горњим телом извирује између два стеновита обронка (табл. CCLVI). Одмах до њега насликано је *Одлакивање мртвога Авела*. Ева клечи на земљи и у наручју држи укочено тело Авела, притискујући пољубави на његов образ. Иза Еве стоји Адам, дижући руке у очајању. Лево пред њима стоји анђео, који је обе руке пружио пут Адама. Иза Адама и Еве нека архитектура. Горе се чита натпис: *Ико зѣмѣи нѣи и ѣи зѣмѣи нѣи* (табл. CCLVI). Дале на Запад изнад капители стуба насликан је *Погреб Авела*: *И погребѣи Пѣла*. Адам спушта укочено тело Авела у гроб урезан у стени, а иза њега стоји Ева, која у очајању диже своју десну руку, док леву руку приноси тужно образу. Испред гроба лежи на земљи каменни поклопац (табл. CCLVII). У продужењу и сасвим западно насликано је, испод стварања свода небеског, како *Кајин зида град*: *И сѣ Каинъ зѣдѣти градѣ* (Прва књига Мојсејева IV, 17). Насликано је подизање зидова једнога града. Једин носе камене, други га тежу, трећи га уздижу (табл. CCLVII).

Циклус се даље продужава на западноме зиду параклиса св. Димитрија у горњој зони. Ту је, према апокрифима, насликано, како *Ламех убија Кајина*. Горе на једноме брегу насликан је лево Ламех (чија је фигура сасвим нишчилела) како је одапео стрелу и убија Кајина, који је насликан десно према њему. Иза Ламеха види се његов син Товел, који је води свога оца, јер он беше изгубио вид. Товел показује руком оцу на Кајина, за кога је мислио, да је нека животиња. Дале је лево опет насликан Ламех који стоји поред једне куће са степеницама споља. Он је представљен етасе и око левог рамена носи лук за стреле. Он окреће главу десно својим двома женама, Ади и Сели, које стоје десно према њему и десном руком указује горе према сину Товелу, о коме смо мало пре говорили. Између Ламеха и његових жена лежи на земљи пресавијен на леђима један убијен човек, у коме би се могао гледати или Кајин или син Ламехов Товел, пошто Ламех, кад виде, да је убио Кајина, удари неспретно руком о руку, те се одапне стрела и уби и његова сина Товела. Вероватно

¹⁾ У натпису стоји погрешно: *аѣмѣишѣи*.

је да је ту слично једној сцени у Палатинској капели у Палерму¹⁾ насликано, како Ламех извештава своје жене, да је убио Кајина (табл. CCLXV).

Сцена са убијеним Товелом насликана је у продужењу у горњој зони севернога зида западнога травеа параклиса св. Димитрија. У подножју једнога брета десно лежи лицем окренут земљи убијени Товел. Лево од њега стоји Ламех, који се окреће лево и говори са својим двома женама које стоје лево испред отвора једне архитектуре и дружиле су руке према Ламеху (табл. CCLXXXIV). Даље у продужењу на Исток на зидном пиластру у горњој зони насликан је *Опрошћај Ламехов од обе своје жене*, које га, према апокрифима, после убиства Товелова, оставише. Ламех је обгрлио обе жене око врата, повијајући нешто главу према жени лево, у којој је, поуздано, насликана Ада, јер поред ње стоје њихна деца Јовил и Јувал (Прва књига Мојсејева IV, 19—22), док поред жене десно стоји само кћи Ноема, што показује, да је она Села (мајка Товелова) (табл. CCLIX).

У горњој зони севернога зида у травеу, који се наслија на западни траве параклиса св. Димитрија, насликане су у продужењу споменутог циклуса две сцене. Доле је на подножју једнога брета, сходно апокрифима, насликан раскалашан живот потомака Кајинових. Лево су насликани музичанти: двојица свирају, дувајући у дугачке музичке инструменте, а један удара у добош. У средини један пар загрљен игра. Десно играју два човека и једна жена, држећи се за руке и машући марамом (табл. CCLX). Више ове сцене насликано је, како Бог *Возива Ноја* да начини ковчег (Прва књига Мојсејева VI, 13—22). Десно стоји Ноје на брегу, окренут на лево и подиже главу и обе руке према Богу, који се горе лево појављује, окружен светлом ореолом, из које избијају зраци. Бог је искорачио на десно према Ноју и говори му (табл. CCLX).

Даље у продужењу на зидном пиластру у горњој зони насликано је како Ноје чини *припреме за зидање ковчега*: *Пачетг Ное* *Джлти ковчег*. Три човека у једноме каменитоме пејзажу држе греде и намештају их (табл. CCXCII).

У истој висини на северном зиду травеа, који се источно наслија на источни траве параклиса св. Димитрија, насликано је *Зидање ковчега*: *Виноград Ное* *Ковчег*. Насликана је лађа и у њој на средини стоји Ноје и намешта дијагонално једну греду уз две вертикалне греде, које лево и десно држи по један син Нојев, док су обе ове греде горе повезане једном хоризонталном гредом. Десно доле

прислоњене су уз лађу ступице на једноме отвору, на коме се помаља глава једнога човека, док уз ступице улази други човек. Сасвим лево један човек као да нешто врти на лађи (табл. CCLXI).

Даље у продужењу на Исток на зидном пиластру насликано је како *Ковчег зашћадју смолом*: *И посмолани ковчег*. Ковчег је готов и двојица га затапају смолом (табл. CCLXII).

Завршна слика на северном зиду источнога травеа споменутога параклиса представља, како Ноје са својом *породицом* и са *разним животињама* *сиди* *пред ковчегом*. У средини се види ковчег у облику једне шестоугаоне пирамиде. Лево је улаз у њ и ту стоји Ноје окренут леђима улазу и као да чини припреме, како би омогућио приступ у ковчег. Он окреће главу десно према члановима свога дома, који стоје сасвим десно. Око њих су насликани тиге, змија, корњача, лав и јелени (табл. CCLXIII).

Циклус се даље наставља у прозору западнога травеа параклиса св. Димитрија. Насликано је, како Ноје *после четрдесет дана* *ојдара* *прозор* *на ковчегу* *и испушћа* *заврана* (Прва књига Мојсејева VIII, 6—7). На западној страни прозора види се ковчег, који плови површином воде, а на прозору ковчега се појављују Ноје и његова жена (табл. CCLXIV). На источној страни истог прозора насликано је, према апокрифној причи, како се гавран, кога Ноје беше испустио, да би се уверио, да ли је вода пресакла, спушта на ушери једнога човека, који лежи на леђима у једној планини и кљује га, заборавивши тако при раскошној гозби на своју мисију (табл. CCLXV).

У истој висини на пиластру зидном источно од овога прозора насликан је *Изазак Нојев из ковчега* (Прва књига Мојсејева VIII, 18). Из ковчега излази десно Ноје са *породицом*, а горе лебди у ваздуху голубица, која у кљуну носи маслинову олиставу гранчицу, по чему је Ноје познао, да је вода опала са *земље* (табл. CCXCIV).

У прозору травеа, који се источно наслија на западни траве параклиса св. Димитрија, циклус се даље наставља. На западној страни овог прозора је пропала сцена, која је ту била илустрована. Вероватно је ту било насликано како Ноје *приноси Богу жртву захвалности*. На источној страни прозора насликано је, како Ноје *обделава виноград*: *... и насади* *виногради* (Прва књига Мојсејева IX, 20). Ноје се сагао и српом реже чокот (табл. CCLXVI).

Даље источно на зидном пиластру, и у истој висини, насликано је *Пунјанство Нојево*.

¹⁾ У V. Petković, La peinture serbe du moyen âge II, 1934, табл. CXXXIX, ова сцена је, узел неке пометне, означена погрешно као „Запечавање гроба Христовог“, што се овом приликом исправља.

¹⁾ E. Bertaux, L'art dans l'Italie meridionale, p. 351.

рока Данила VI, 16—22). Данило (обележен: проф Данила) стоји у средини, и иза њега се општа пенина. С једне и с друге стране Данила поред његових стопала стоји по један лав опуштене главе. Горе десно од Данила лебди у ваздузу ањео, који доводи Авакума (табл. CCLXVII).

13) СЦЕНЕ ИЗ СТАРОГА ЗАВЕТА

Циклус осталих *сйпарозавешних сцена* показује *Лесйавце Јаковљеве*, које су насликане на северној страни северо-источнога ступца: *ак-стивца (и)је видк Икова* (Прва књига Мојсејева XXVIII, 11—12). Доле лево спава Јаков у једноме стеновитоме пејзажу. Десно пред њим оцртавају се лествице, које досежу горе до сегмента неба, у коме се појављује Богородица (у бисти). Уз лествице узлазе три ањела (табл. CCLXV). До ове слике на источној страни истог ступца насликано је *Рване Јакова са ањелом: Боринне Икова* (Прва књига Мојсејева XXXII, 24). Јаков (лево) рве се са ањелом (десно) у једноме стеновитоме пејзажу (табл. CCLXVIII). У протесису на источном зиду насликано је *Руно Гедеоново: Реуно Гдесион* (Књига о судијама VI, 36—38). Десно стоји Гедеон, окренут профилом на лево и цеди руно изнад једнога суда. Одозго се слива млаз кнше (табл. CCLXVIII). У протесису на северноме зиду испод „Ваведенја Богородична“ изнећу слика из циклуса живота Богородице насликано је, како *Мојсеј и Арон саужује у шайорну сведочансйва* (Друга књига Мојсејева XXXV—XL). Испод раскошнога шатора, који се горе завршава у три кубета, стоји у средини Ковчег завета, застрвен пурпурном тканином, на чијој је предњој страни извесен медаљон са бистом Богородице. На њему леже обе таблице закона и златна ваза са маном, а иза њега стоји седмокраки светњак. Лево од ковчега стоји Мојсеј, окренут профилом на десно. Он је голобрад и носи круну на глави, а огртнут је раскошним плаштом, по коме су извесена писмена. Мојсеј кади ручном кадионицом, коју држи у десној руци, а у левој руци држи котарицу пресних хлебова (Трећа књига Мојсејева VIII, 2). Према Мојсеју, десно од ковчега, стоји Арон, окренут профилом на лево. Он има бразу, а на глави носи круну и огртнут је скупоценим плаштом, који је извесен писменима. Арон држи у десној руци кадионицу на ланцима, а у левој котарицу са пресним хлебовима (Посланица Јепрејима 9). Изаив шатора, горе десно, виде се три лица, која су лево пружида руку, у којој подносе чинију са даровима, док своје главе окрећу десно. То су, вероватно кнезови дванаест племена Израђљевих, који доносе прилоге, да се посвети олтар (IV књига Мојсејева, 7) (табл. CCLXIX).

14) ЛОЗА ЈЕСЕЈЕВА

На западном зиду цркве илустрована је, са много детаља *Лоза Јесејева: Коркинн Иксова* (табл. CCLXIX, CCLXX, CCLXXI). Сасвим доле у средини лежи и спава Јесеј на пурпурноме душеку. Иза душека полази стабло лозе која се разврежала и чије врежје са великим бројем изданака досеже до врха зида. Десно од Јесеја илустрована је историја са *Валааом* (Четврта књига Мојсејева XXII—XXIV). Горе Валаам („Валаам“) јаше на белој магарници и замахује је тојагом, коју држи у десној руци, да је туче. Магарница окреће главу Валааму и говори му, јер пред њом стоји ањео, који у десној уздигнутој руци држи мач, док левом руком држи канију мача. Испод овога је насликано, како Валаам клечи испред олтара, на коме гори оган и иза кога стоји цар Моваски Валак („Валак“) и говори са Валааом. Више Јесеја седи протац Јаков на златном престолу са супеданеумом и држи у левој руци зрачну ореолу у облику звезде, која окружује лик Христа младенца. Иза њега се чита натпис: *И истичи ајкзда ст(а) Икова* (Четврта књига Мојсејева XXIV, 17). Лево и десно од Јакова и више њега насликани су пророци *Ахија: Икни (лево) и Наум: Нас(ам)* (десно). Они су окренути један другоме и као да говоре између себе. Лево од Јесеја насликано је како *Самуил Волазује Давида* (Правна књига Самуилова XVI, 13). Самуил („Самона“) стоји десно и обема рукама држи рог из кога излива уље на главу малага Давида, насликаног *en face* као дете. Иза Самуила стоји отац Давидов Јесеј, а лево поред Давида стоје његова браћа разнога доба старости. Горе је насликан сегменат неба, из кога се изливају зраци.

У вертикалној линији више Јесеја насликан је његов син *Давид: о профитне Д(ви)а*, који у левој руци држи књигу својих псалма. Десно од њега, а више сцене са Валааом, насликано је *Кришйене Христове: Кириине*. Десно Христос стоји у Јордану, а лево са обале сагнуће се на десно св. Јован Крститељ („ст(а) Јуан(а) Предврем“) и ставља своју десну руку на главу Христову. Горе се види сегменат неба, из кога један зрак силази на главу Христову. Десно од ове сцене насликани су у бистама преци Христови, а синови Јудини *Фарис: Фарис* (горе) и *Зара: ки Зарак* (доле). Лево од Давида илустровано је *Руно Гедеоново: Реуно Гдесион*. Десно стоји Гедеон, који је главу и десну руку подигао пут неба, чији је сегменат, из кога се изливају зраци, горе насликан, а левом руком указује на руно. Из неба се пропсидо доле дажд. Пред Гедеоном лево доле насликано је гумно, на коме се види суд у који је Гедеон испедио руно и на који он показује својом левом руком, а поред суда лежи руно. Лево од ове сцене у бистама су насли-

кани преци Христови *Салаишил* : *Салаидна* (доле) и *Елиуд* (?). *Исус*. Десно више Давида насликан је предак Христов *Јосафат* : *Јосафат*, а према њему лево више Давида *Пророк Захарија* : *о профитис Захарија*. Они су окренути један према другоме и у левој руци држе развијен свитак, а десном руком као да се обраћају један другоме.

Више Давида у вертикалној линији насликан је његов унук *цар Ровоам* : *Ровоам*, голобрад, у владалачком костиму, држи у левој руци палицу (?), а десном руком као да указује на њу. Десно од Ровоама насликан је пророк *Атеј* : *о пр(о)ф(итис) Итијас*, а лево пророк *Амос* : *о пр(о)ф(итис) Амос*. Они су окренути један према другоме, а *Атеј* држи у десној руци развијен свитак. Десно више пророка *Атеја* насликао је *Срећене Господње* : *И нпананти*. Лево *Симеон* (*Симеон*) држи обема рукама малог Христа, кога му је предала Богородица (*Мира* *Мира*) која десно стоји према њему. Лево од Ровоама, више пророка *Амоса*, у висини „Срећења“ насликао је *Уздизање Пророка Илије на небо* : *о пр(о)ф(итис) Илјас*, који се вози на двоколицама, вученим од два бела коња и окрећући се назад баца свој огртач *Пророку Јелисеју* : *о пр(о)ф(итис) Јелисеј*. Више Ровоама, десно, насликан је предак Христов *Осија* : *Осија*, који у десној руци држи развијен свитак, а главу окреће на десно и као да посматра „Срећења“. Лево од Ровоама насликан је предак Христов *Јехонија* : *Јехонија*, такође са свитком. Он окреће главу на лево и као да посматра пророка *Илију*. Десно од „Срећења“ насликани су (у бистама) преци Христови *Јоаша*м (горе) : *Јоаша*м и *Наасон* (доле) : *Наасон*. Сасвим лево више пророка *Јелисеја* насликан је још једаред предак Христов *Салаишил* : *Салаидна*.

Више Ровоама у усправној линији насликан је његов отац, а син *Давидов*, *Соломон* : *Соломон*, голобрад, са круном на глави, држи обема рукама харфу. Десно поред *Соломона* насликан је у бисти предак Христов *Садок* : *Садок*, а више овога је симболички претстављена *Стена*, из које *Мојсеј* са два удара *Палицом* изби вodu. Лево стоји Христос окренут на десно и у левој испруженој руци држи стену. Десно од Христа насликан је *Мојсеј* (*Мојсеј*). Чинећи гест десном руком као да се брани он се удаљава на десно. Стена је символ Христа, а с друге стране два удара *Мојсејева* у стену симболишу две крака крста, на коме је Христос био распет.¹⁾ Одмах до ове сцене десно насликан је предак Христов *Овид* : *Овид* (А), отац Јесејев, стар и ћелав, који окреће главу назад, а у левој руци држи

развијен свитак. Лево поред *Соломона* насликан је (у бисти), као падан *Садок*, предак Христов *Зоровавел* : *Зоровавел*. Више њега је насликан *Пожар Содом* : *Содом имприсмос*. Горе се Христос појављује, у слици до појаса, на небу, насликаном као развијен свитак. Доле се види град Содом, са испрвртаним зградама, а два велика млаза пламена спуштају се из неба на град. Лево од ове сцене насликан је *Пророк Јоил* : *о пр(о)ф(итис) Нема*, који окреће главу назад док у левој руци држи развијен свитак. Више њега насликан је *Пророк Језекил* : *Језекил*, који десном руком указује на пожар Содом. Њему на десној страни одговара предак Христов *Језекија* : *Језекија* насликан више оца Јесејева *Овида*. Више *Соломона* десно насликан је предак Христов *Назор* (у *Матеј* 1, 14 он се зове „Азор“) : *Назор*, а према њему у истој висини, лево од *Соломона* је предак Христов *Ахим* : *Ахим*, окренути један према другоме дају утисак, као да се објашњавају,

Више *Соломона* у вертикалној линији насликан је *Авиуд* : *Авиуд*, ну судећи по томе, што се „праведни *Авиуд*“ син *Зоровавелов*, према познатом сликарском приручнику *Дионисија* из *Фурне* слика као стар и ћелав човек, а овде је насликан млад и голобрад, а уз то има круну на глави, имао би се у овој фигури пре гледати краљ *Авија*, син *Ровоамов*, унук *Соломонов*. Десно више њега насликан је пророк *Данил* : *Данил*, а према овоме у истој висини лево више *Авиуда*, како изгледа, још један пут предак Христов *Наасон* : *Наасон* (и). Десно од *Данила* насликан је у бисти један стар предак Христов, који окреће главу према *Езекији* и изгледа, да представља *Ахаза* (*Ахаза*), оца *Језекијина*. Више њега насликано је *Рођење Христово*. Лево лежи на лежицама Богородица на породилској постели и окреће главу десно новорођеному Христу, који поред ње лежи у јаслица, а више кога извирују главе вола и магарца. Поред ове сцене стоји десно један пророк, који у левој руци држи свитак, а десну руку је подигао у знак дивљења. Његова глава је пропала, а ишчекао је и натпис, који је обележавао његово име. Лево од *Насона* насликан је у бисти предак Христов *Јуда* : *Јуда*, који окреће главу према пророку *Језекију*. Више њега је, како изгледа, насликано *Бегство у Египат* са Богородицом која јаше на белој мази, држећи, по свој прилици, на крилу малог Христа. Слика је скоро сасвим пропала. Иза ње један стар пророк, који у десној руци држи развијен свитак.

Више *Авије* у вертикалној линији насликан је један стар човек у владалачком костиму, чија је фигура скоро сасвим пропала. И фигура десно и лево од њега пропале су. Више

¹⁾ *Didron M. Manuel d'Iconographie chrétienne, Paris 1845 p. 100.*

овога је насликан један стар човек такође у владалачком костиму. Десно је сцена јако ишчизела, ну у којој је, по свима знацима, насликан *Сан Јаковљев*. Више овога је сцена са Христом, који се помаља на небу горе насликаном као свитак. Лево доле виде се терације, а десно седи Богородица окренута на лево, пред једним пиргом. У висини ове сцене на левој страни види се анђео, који се горе помаља у сегменту неба са мачем у руци, а доле је насликан неки град, поред кога се види нека ограда а иза ове неко лице, по свој прилици у свези са речима пророка Јеремије: „Ова ће варош опустети“ (Књига пророка Јеремије 50, 13).

У вертикалној линији један више другог насликана су још три лица, а сасвим горе је последњи изданац „Лозе Јесејеве“, Исус Христос. Десно се поред фигура пророка и предака, највећим делом оштећених, распознаје *Pacitehe*. Христос на крсту, а лево и десно од крста насликани су сунце и месец. Лево се међу фигурама пророка и предака Христових, исто тако највећим делом оштећених, прво разликује сцена са једним светитељем, који личи на Јована Крститеља, а који се нагао изнад једне колевке (?) у којој лежи неко. Више ове сцене је илустрована сцена са анђелом, који доноси Мојсеју таблице закона.

15) СТРАШНИ СУД

Овај циклус илустрован је у западноме травеу средњег брода цркве. На своду овога травеа на западној страни насликан је *Исус Христос*, окружен елиптичном мандорлом, како седи на раскошном престолу, а ноге му почивају на пурпурном јастуку. Он је обе руке раширио у страну и благосиља њима. Доле, лево и десно од Христа, лебди у ваздуху по један анђео и носе престо, на коме седи Христос. Они су обележени као „аггак Гик“ (табл. CCLXXII). На северној страни истог свода, сасвим западно, насликано је *Сунце* као алегориска фигура (у бисти) са крилима и са круном на глави у једноме светлом медалјону, из кога избија један зрак. Иза „Сунца“ лебде у ваздуху један иза другог два анђела: „аггак Гик“ и држе по један светљак обема рукама (табл. CCLXXII, CCLIX). Као пандан „Сунцу“ насликан је на јужној страни истог свода *Месец* као алегориска фигура (у бисти) са крилима и са велом преко главе. И он је окружен светлим медалјоном, из кога избија један зрак (табл. CCLXXII). Иза „Месеца“ два анђела: „аггак Гик“, свијају небо, које је насликано као развијен свитак, на коме се виде облаци, звезде и маске сунца и месеца (табл. CCLXXII, CCLXVI). На источној страни истог свода насликана су два анђела („аггак Гик“), од којих један окренут лево, а други окре-

нут десно, труби у дугачку трубу (табл. CCLXXII). Испод Христа на западној страни свода насликана је *Ешмасија*. Два анђела држе престо спремљен за судију света. На престолу се види позади крст са инструментима страдања, а пред њим књига правде поврх хитона Христовог. Лево Богородица, десно Јован Претеча стоје у познатој пози Девиса. Натпис гласи: *Ктото прихвѣстине* (табл. CCLXXIII). Испод ове слике насликани су *Адам* (Идама) и *Ева* (Ева), шћућурени једно према другоме, са горе подигнутим главама,¹⁾ а испод њих су насликани *Пресиди* и *Серафими* (табл. CCLXXIII). Испод овога насликан је *Животворни и Часни Крст*: *Животворни* чистири Кр(с)т. У средини је насликан крст, окружен ореолама у облику ромба и круга, из којих избијају зраци.²⁾ Крст има доле преграду за супеданеум, којој горе одговара преграда за натпис, а на њој је записано „О каснаге тис докае“. На месту, где се секу оба крака крста, висе трнов венац, а на попречном краку лево висе копље, а десно трска са сунђером. На крацима крста и на супеданеуму види се по један клинац. Свуда у околи лебде анђели. Лево и десно насликан је тетраморф са симболима јеванђелиста (горе орао, доле и у средини анђео, лево но, десно лав). Горе се види велики сегмент неба, из кога избијају зраци (табл. CCLXXIII).

У свези са овим сценама, на потрубују лудова, који везују југо-западни и северо-западни стуб са одговарајућим зидним пиластрима на западном зиду, насликани су анђели, који трубе у трубе Страшног Суда. На западној половини јужнога лука насликан је *Анђео*, који *труби мртвима*: *Аггак Бжи труѣни мртвима*, а исто тако и на западној половини севернога лука: *Аггак Бжи труѣни мртвима*. Оба анђела окренута су према описаним сценама. На источној половини јужнога лука насликан је *Анђео*, који *труби на земљи*: *Аггак Бжи труѣни на змалм*, док је на источној половини севернога лука насликан *Анђео*, који *труби на мору*: *Аггак Бжи труѣни на мори*.

Испод „Животног и Часног Крста“, а више „Успена Богородице“ илустрована је сцена, која је натписом обележена као *Страшни Суд*: *Страшине судици*. У средини седи Христос на пространом и раскошном престолу, а ноге му отпочивају на високом супеданеуму. На крилу му приспоњена отворена књига, на чијим листовима је исписано: *Придѣти ка(а)-*

¹⁾ У једноме илустрованоме латинском рукопису код ових престава Адама и Еве пише: „Adam, per crucem redemptus, crucem adorat“, „Eva, per crucem redempta, crucem adorat“. M. Didron, o. c. p. 270.

²⁾ У истоме рукопису поред слике крста пише: *Quae crux ita radiat quod splendorem solis et lunae sua claritate obscurat. Ib.*

г(с)а(с)ијини сада могао и пријети црство и-
(в)с)и)и. Он је десну руку испружио у гест
благослова и говора. Сасвим лево стоји Бого-
родица на једноме пурпурноме јастуку, про-
филном окренута на десно према Христу, према
коме смерно повија своју главу и са молбом
управља своје руке. Као ландан Богородице
десно је насликан св. Јован Крститељ: о а(с)
ио Пр(с)а(с)и(с)е, босоног, профилном окренут
на лево, пружајући своје руке са молбом према
Христу. У позади дуж целе слике стоје редови
анђела (табл. CCLXXIV). Јужно од ове слике
у најнижој зони зиднога пиластра насликан
је *Хор архијереја и пустињака*: *Зворь архие-*
ринскы и поустыинскы. Напред су насликани
архијереји, а иза њих пустињаци, окренути на
десно, чинећи рукама исти гест као и Бого-
родица (табл. LXXXIX). У истој висини северно
од „Страшнога Суда“ на зидноме пиластру
насликан је *Хор царева и власице*: *Зворь*
царскы и власицкы. Напред су насликани
цареви са крунама на глави. Они су окренути
на лево и чине рукама исти гест као св. Јован
Крститељ (табл. CCLXXV).

На северној страни споменутога травеа у
горњој зони насликано је, како *шесть айосило*
седе на једној дугачкој клупи са наслоном (у
свези са Матеј 19, 28). Сваки од апостола
држи књигу. Иза клупе стоји гомила анђела
у неколико редова један иза другог. Испод
ове слике у доњој зони насликане су четири
аркаде и испод сваке од њих види се по један
од хорова, којима је намењено царство не-
беско. Најзападнији је *хор архијереја*: *зворь*
архиринскы, одмах до њега је *хор пустињака*:
зворь поустыинскы. До овога је насликан хор
старозаветних пророка: *зворь пророческы*, а
најисточнији је *хор прейдобних*: *зворь прѣ-*
(в)д)е)и)и. Сви су хорови окренути на лево и
сва лица у њима чине исти гест као св. Јо-
ван Крститељ. Испод ове слике у западном
углу насликане су умрли, мушки и женски,
који устају из саркофага, а у источноме углу
виде се рибе, које пливају по води и бљују
прогутале делове људских тела (табл. CCLIX).

Слична представа је и на јужној страни
травеа. У горњој зони је и ту насликано
шесть айосило, који седе на дугачкој клупи
са наслоном и држе свитке или књиге. Иза
њих стоји читава војска анђела. Испод ове
слике у доњој зони насликане су четири хора,
сваки испод једне аркаде. Најзападнији је *хор*
айосило: *зворь ап(с)ето)а)скы*. Одмах до њега
је *хор мученика*: *зворь м)ч)и)и*. Од остала
два хора предњи је *хор пророка* (?) а други,
најисточнији, је *хор прейдобних жєна*: *зворь*
прѣд)е)и)и)и (табл. CCLXXVI). Испод
ових у западном углу насликано је, како
умрли устају из саркофага, а у источноме
углу види се горе једна тица грабливица, која

избацује руку човечију и један вук (?), који
њуши једну главу, што лежи на земљи, а у
средини један лав лежи на земљи и избацује
из уста човечију руку, а сасвим доле усправ-
но се медвед, а око њега се виде једна глава
и једна рука од човека (табл. CCLXXVII).

Хор айосило: *Зворь ап(с)ето)а)скы*, насликан је
и на западној страни југозападнога ступца
у горњој зони, а у јужној половини његовој. Св.
Петар стоји на челу групе апостола и држи у
руци кључеве од раја (табл. CCLXXVIII). На
северној половини, одмах до ове сцене, на-
сликан је *Рај*, који је окружен бедима град-
ским и има напред калвију, испред које стра-
жари огњени серафими, који у десној руци
држи копље. У Рају седи *Праведни Аврам*:
прав(с)и)и Аврам, и држи у крилу душе прав-
едника (табл. LXXXIX). Рај је насликан и у
горњој зони на западној страни северо-запад-
нога ступца. Ту горе седи *Богородица* на ра-
скошноме престолу, потпуно еп face насликана
и испружила је обе руке напред. Испод ње
је насликан *Праведни разбојник*, који стоји и
у десној руци држи огроман крст, на коме је
био распет (табл. LXXXIX).

Опсежније је насликан *Пакао*, чије се сцене
налазе испод „Раја“. Испод „Раја“ на запад-
ној страни југо-западнога ступца насликане су
Теразије правде: *М)р)и)и)и*. Из неба, чији
је сегменат горе насликан, висе теразије, испод
којих стоји потпуно нага душа једнога умр-
лога, обележена грчком речју: и *ψυχη*. Поред
левога таса теразија стоји анђео и тај је тас
претегао, нако један демон и рукама и једном
куком вуче десни тас, који је одскочио у вис.
У тасовима леже свитци, на којима су испи-
сана дела умрлога. Испод душе умрлога на-
сликан је један демон, који на леђима носи
свитке са исписаним рђавим делима, а у левој
руци држи кукасту палицу. У овде су добра
дела претегла (табл. CCLXXVIII). Испод „Раја“
на западној страни северо-западнога ступца
насликан је доле *Ад*, једна снажна фигура са
роговима на глави и седе косе и седе бrade,
која седи на једној немани разапалених ви-
лица и исплажена језика, док јој се врло ду-
гачак реп, који се навише змијасто повија,
завршава истом такоом главом. Он је леву руку
подигао у вис, окренут грешницима, који са-
свим десно стоје према њему и снєбивају се.
Натпис гласи: *И)д)а) з)е)г)и)и)и ... к)о)у) в)и)*
и)г)и)и)и ... Река неугасимога пламена иде од
Ада навише и у њој се прво више Ада сасвим
десно види једна група очајних грешника, а
за тим више њих лево шћућурена фигура бо-
гатога Лазара: Лазарь богаты, који је потпуно
нат, док су сви остали грешници обучени. Он,
умирући од жеђи и тражени кап воде, при-
ближује руке устима. Више овога један анђео
у бујноме замаху једним трозупцем, који држи

у десној руци, одгони једну групу грешника у огањ, док у левој руци држи мач. Више анђела чита се натпис: *Вит(е)ак Гњ грѣшникѣмъ вѣрѣваѣтъ въ о҃гнь* (табл. СХХХI).

Испод „Гресија правде“ на западној страни југо-западног ступца насликан је *Крајна Пана-Ма: Тела крадљивца*. У једној мрачној пехини стоји гомила нагих грешника (са драперлијом око бедара), од којих је само један десно зогнуту драперлију (табл. CCLXXIX). На истој страни испод „Хора апостолског“ насликан је у паклу онај „*који је бесјавно захваћео Алкуму у Шћу нису*“: то се одређује по томе, јер Један грешник потпуно наг са везаним рукама на леђима виси у ваздуху, повјен под правим углом. О врату му висе тежак камен, који се држи један десно, а о неге му је окачен плуг (табл. CCLXXIX). Испод овога грешника насликан је *Кавешник: калестина*, који седе потпуно наг, а око његова тела се обавија огромна мата. Испод овога лежи у пламену друга једна потпуно нага личност (жена), око чијег се тела обмотала врло велика змија, која гризе њене дојке (табл. CCLXXIX). То је свадострашница. Испод ових насликана је група потпуно нагих грешника, по чијем телу гамижу црви, *ишо нихад не сјајашу*: црви неусањени (табл. CCLXXX).

На зиду између олтара и параклеса св. Николе, који представља западни зид Јакоњикона, насликана је у дојољој зони сцена *Десиса*. ОDMAH до св. Стефана на западној страни југоисточног ступца насликана је у натприродној величини *Богородица : Мlpo ђе Хитрој* је љубичаст, а хитманом маслинасте боје. Она се окренула на десно, ставивши леву руку на прса, а десну је руку испружила према Христу, молећи га, да буде милостив грешницима (табл. XC). ODMAH до не налази се колосална фигура *Христa : le Xe о пати-кратор*. Он десном руком благославља, а у левој руци држи отворену књигу, на чијим је листовима исписано : *Паk ka cнџ дга и него жи коd(и)недо (?) пренеги ка нам (мо)ме токме ка пресекаст(и) се ет(и)днa о бнк. Пандкт(и) кагин снa овогe и наслeдоукотв(и) вгетован(и) вала црствe ет(и) сложини мфа* (табл. XC). Десно од Христа, и окренут њему, насликан је св. *Јован Прелтева*, у натприродној величини : *o агте(и) Іс Продоме*. Он је обе руке испружио према Христу, молећи га да буде милостив грешницима (табл. CX.LVIII). Више Христа насликана је сцена похвала под именом *Епtамасја : Отговетонде (прfетем)*. У средини је насликан златан и раскошан presto са наслоном. На њему лежи хитон Христов, а уз позади наслон припојен је крст, о који је горе окачен трнови венчац, за чијем попречном краку су привршени копље и трска са сувићером. Испред престола на супеданеуму

стоји двокрака хидрија, у коју се изишла крв
распетог Христа. Иза престола стоје *сера-
фими* и *престоли* (насликани као крилати точ-
кови). Лево и десно од престола стоји по
једна велика група анђела, који обеа рукама
држе светљак са запаљеним свећама (табл.
CCLXXX).

16) ЛИТУРГИСКИ ЦИКЛУС

Слика из овога циклуса наћи ће се у источним деловима цркве и у кубету. У олтарској апсиди насликано је *Причешће апостола*. У средини је насликана часна трапеза, застрена раскошном ткивином, по којој су изнели медальони са двојланим оравима. Иза трапезе стражаре два огњена серафима, а иза њих се види раскошан кириорум, који се има замислити изнад часне трапезе. На трапези лежи дугачка чинија са осењеним хлебовима. Ту, поред трапезе, стоји Христос, обучен у сакос, по коме су изнели медальони са крстовима. Испред Христа стоји анђео, обучен као ђакон, и држи обема рукама једну раскошну рипиду. Христос окренут на лево, држи у левој руци свитак, а десном руком предаје осењени хлеб апостолу Петру. Тоји стоји на челу осталих једанаест апостола, насликаних иза њега. Са Петар, смерно погнут, испунио је десну руку, коју одоздо подупи левом руком, да прими осењени хлеб из Христове руке. И остали апостоли су испунили руке, да приме хлеб. У позању, иза апостола, насликана је једна колонада. Горе је исписан натпис: *Прмакти и џидати си ист тѣло мое*. И десно од часне трапезе стоји Христос обучен у сакос. Испред њега стоји анђео у ђакономској костиму са рипидом у рукама. Христос је окренут на десно и из једнога суда, који држи обема рукама, поји св. Јована, који стоји на челу осталих једанаест апостола насликаних иза њега. Горе је исписано: *Пити отъ(и) мне кен си неѣ кръв моя* (табл. CCLXXXIII).

Агнец је насликан у ниши олтарске абсиде параклиса св. Димитрија и параклиса св. Николе. На часној трапези лежи Христос са рукама на трбуху. Иза трапезе види се кивориум. Лево и десно од часне трапезе стоје по један аићео у ђаконскоме костиму окренут према Христу и држи рипиду (табл. CCLXXXIII).

Часна *шрайза*, на којој лежи суд са часним даровима, иза које се налази херувим, а с обе стране које се приклања по један анђео, насликана је у абсиди протесиса (табл. CCLI). У истој абсиди изнад прозора насликана је *Богородица* са рукама подигнутим на молитву, а с обе стране њене клањају јој се арханђели Михаил и Гаврил, обучени у одело владалаца (табл. CCLXXXIV).

св. Димитрија, којима прилазе с једне и с друге стране бесени и невојни (табл. ССХСVIII).

На јужноме зиду олтарске апсиде, изнад слике св. Николе, насликано је, како св. Димитрије *води*же *паду* кулу града Солуна, пострадаога од земљотреса. Насликан је Солун, опасан беодемама. Напред се види градска капија. Десна кула више капије накренула се, да падне. Ту испод куле стоји св. Димитрије у оделу војника (мач му виси о левоме бедру) и обема рукама подупире ову кулу. Натписа нема (табл. ССХСIX). Више ове слике насликано је: *Св. Димитрије благослови Нестора, да убије Лија: Св. Димитрије каљави* св. Нестора *да бие* св. Лија. Лево седи св. Димитрије и благослови Нестора, који се скрушено сажине према њему. У позању се види једно дрво и једна архитектура (табл. ССС).

На западној страни ступца, који се налази јужно од средњега зиднога пиластра на северној страни цркве и у истој хоризонтални, насликано је горе испод слике „Кајни убија Авела“, како св. Нестор *убија* Лија: *Св. Нестор* *убија* Лија. На асени за борбу св. Нестор је савладао Лија и одбацио га тако, да он пада пољешушке, док испод њега стоје копла са врховима горе окренутим, на која су се набадали побеђени од њега, а на која ће се сада он набојсти. У позању архитектура, из чијега отвора горе вири један човек (табл. ССLV, СССI). Испод ове слике насликано је *Позубљене* св. Нестора: *Св. Нестор* *убија* св. Лију. У средини слике на једноме бречуљу стоји св. Нестор погнут, напред испружених неаних руку, а више њега целат је снажно замахнуо мачем, да му одсече главу. У позању беодема града, изнад чије капије у ливети види се лик арханђела (табл. СССI).

III Иконографија

Распоред изолованих фигура у нартексу не показује ништа необично. Уобичајено је, да се ту у доњој зони сликају *свешти* аскези, као што ће се и фигуре *арханђела* Михаила и Гавријела наћи на обема странама улазних врата и у многим другим црквама. Исто се тако *васелењски сабори* скоро редовно сликају у нартексима цркава.

Од нарочитога су интереса *хислориске слике*. Лоза Немањина, која има своје претходнике у Грачаници и у Патријаршији Пешкој, испиријисана представама „Лозе Јесејеве“, управо је апотеоза једне династије, под којом је Србија све више јачала и цветала.

Пада у очи распоред композиција у источноме травеу севернога брода нартекса. Док је ту у доњој зони на северноме зиду насликан неки непознати *власи*шели, а на источном зиду *Служба агнецу*, сав остали простор резерви-

сан је за слике из *легенде* св. Ђорђа. Има се утисак, да је овај травеу управо једна капела, слична капелама цркава на Западу (на пр. чувена Бранкачи капела у цркви Santa Maria del Carmine у Фиренцу), које носе име каквога великога дародавца цркве. Тај утисак појачава присуство слике *Службе агнецу* на источноме зиду, чију би појаву на овоме месту било тешко друкчије протумачити. Циклус слика из *легенде* св. Ђорђа показује, да је ова капела била посвећена овоме популарном светитељу. У средњовековном српском живопису овај ће се циклус наћи насликан и у Ђурђевим ступовима код Новог Пазара и у Старом Нагоричину. На целој православној Истоку овај је циклус много сликан¹⁾ и за упоредно проучавање ових слика Дечани могу пружити много материјала.

Од великога је значаја илустрација *црквенога календара*. Ту је управо дванаест минеја преведено у слику. Наши стари рукописни минеји, синаксари и проложни житија служили су као извор овим илустрацијама. У нашем старом живопису срећне се ових илустрација из 14 века у Старом Нагоричину,²⁾ Грачаници, Жичи (врло фрагментирано) и Трескавцу (само у фрагментима). Ну док је у Нагоричину циклус ових илустрација почињао месецем *маршом*, дотле у Дечанима, као и у Грачаници,³⁾ он је, изгледа, почињао месецем *септембром*. Распоред композиција био је увек такав, да је циклус почињао у највишој зони средњега брода, развијајући се хронолошки у овом броду, а затим прелази прво у северни, а затим у јужни брод, да би се завршио у доњој зони јужнога брода. У највишој зони средњега брода у Нагоричину илустрован је месец *марш*, док се на истоме месту у Дечанима и у Грачаници налазе илустрације месеца *септембра*. Жича и Трескавац не могу нам дати, у том погледу, никакве полазне тачке, пошто је дотичан живопис скоро сасвим пропао и још су од њега остали само беодин фрагменти. Интересантно је да и чувени календар Василија II, у коме су илустровани само дани првих шест месеца, почиње септембром.⁴⁾

Представа ктитора изнад улазних врата у праву цркву стоји у вези са обичајем, установљеним у византиској цркви, да владалац, кадгод би посетио цркву, па би кроз при-

¹⁾ Уоп. Josef Myslivoec, *Svaty Jiri ve vychodokrestanskem umeni* (у „Byzantinostavica“ — V, 1934, р. 304—375).

²⁾ Влад. Р. Пејковић, *Календар у старом живопису српском* (Старинар 1922).

³⁾ Влад. Р. Пејковић, *Из црквенога календара у живопису Грачанице* (Гласник Српског Н. Д. XIX 1938 стр. 80—86).

⁴⁾ G. Millet, *L'art byzantin* (A. Michel, l'histoire de l'art, р. 257).

прату хтео да уђе у инос, буде дочекиван на улазним вратима у нас од патријарха и клира и да ту пред вратима три пут падне ничице, пре него што би ступио у праву цркву.¹⁾ Као и у познатом мозаику цркве св. Софије у Цариграду овде налазимо и сцену *Девиса* оснивачима цркве.²⁾ Богородица је насликана одмах до улазних врата, северно од њих, а јужно од њих насликан је Христос, на чијој је раскрытој плећој књижи исписан исти текст као и у цркви св. Софије у Цариграду.

У правој цркви насликана је око две стотине светих лица. Нека од њих насликана су више пута: св. Никола, св. Стефан првомученик, св. Кузман, св. Дамјан, св. Ђорђе, св. Димитрије, св. Калистрат, св. Роман, св. Агатионик, св. Стефан Нови, Дионисије, Доротеј, Хијакин, Теопемитос и др. Падају у очи међу њима и чисто латинска имена светитеља: Бонифатије, Власије (Влах), Јулијанис, Јустин, Кварт, Мартин, Севастијан, Силвестар, Луп, Геронтије, Трофим итд. На триумфалној луку цркве *S. Paolo fuori le mura* у Риму налази се престава св. Петра, који, као у Дечанима, носи у руци два кључа.³⁾

У представи *Богородице* *Апостраније* од небеса пада у очи, да предмет, који арханђео Михаил и арханђео Гаврил држе у левој руци, подсећа много на Италију. На једноме мозаику XII века катедрале у Торчељу оба арханђела имају исту позу, као у Дечанима, и исто тако носе флабелу.⁴⁾ И у цркви *S. Apollinare in classe* у Равени у једноме мозаику арханђел Михаил држи *labatum*. Међу новооткривеним фрескама у т.з. Одаларџија у Цариграду једна фреска у апсиди представља исту тему и ту арханђели Гаврил и Михаил држе такође *labatum*.⁵⁾

Иконографија *великих празника* показује доста особености. Пада у очи, да су ови празници заузели место у савременом седишту цркве, у простору кубета. Као што се на иконама и диптисима они око главне слике распоређују у четири групе тако, да се на свакој страни јавља по три празника, тако и овде у Дечанима на трима странама су илустрована по три празника, а само два празника илустрована су на западној страни, намењеној

иначе за представу „Смрти Богородице“, која се овде налази на западној зиду цркве изнад улазних врата и која се развија у један засебан циклус од пет слика. Циклус почиње „Благовести“ на источној страни у горњој зони, а завршава се „Силаском светог духа на апостоле“ на јужној страни у доњој зони.

У *Благовести*ма арханђео Гаврил појављује се у одећу владарца као један од кнезова небеских. Овај мотив је више својствен иконографији Запада,⁶⁾ док је у византиским представама арханђео увек смиран и скромно је обучен.⁷⁾

У *Рођењу Христову* наглашен је мотив Богородице, која смешта свога новорођеног сина у јасле, где га нађоше мудраци, који дођоше са Истока. И овај мотив је више у духу схватања Запада, који је у својој иконографији ове теме задржао истовременост Рођења Христова и Поклоњења мудраца.⁸⁾ У духу италијанских представа насликано је, како млада девојка из сцене купања новорођеног Христа сипа воду клечећи на коленима.⁹⁾

У *Сређењу Господњу* Јосиф и Марија заузимају леву половину слике, а Симеон и Ана десну. Мали Исус не пружа своје руке према Симеону, већ се припија за мајку.

У *Крштењу Христову* пада у очи, да је Христос насликан десно од Јована. Пошто је он главна фигура, то је композиција ове теме била срачуњена на то, да се посматра с десна на лево.¹⁰⁾ Исто тако пада у очи, да су насликана три анђела, као представници трију анђелских хијерархија. Ово тројство анђела је у X веку из представа Кападокије и Сирије могло прећи у иконографију Запада, који у илустрацији ове теме у XII веку стално одржава три анђела.¹¹⁾ У једноме мозаику цркве св. Марка у Венецији Крститељ Јован, као овде у Дечанима, диже леву руку према звезди са голубом,¹²⁾ слично старим обрасцима из Кападокије. Алегориска фигура мора, у спези са псалмом 114, 5: „Што ти би, море, те побеже и теби Јордане, те се обрати натраг“, насликана је као жена, пошто је у грчком језику „*Θαλάσσα*“ женског рода.

Сцена „Крштења“ овде је комбинована са епизодом, у којој *Исус дозива Јована да га*

¹⁾ A. Grabar, *L'empereur dans l'art byzantin*. Paris 1936, стр. 101.

²⁾ Упор. G. Osieczkowska, *La mosaïque de la porte royale à Ste Sophie de Cplé (Byzantine IX ctp. 48)*.

³⁾ E. Male, *L'art religieux du 12 siècle en France*, стр. 252. Упор. P. Muratoff, *La peinture byzantine*. Paris 1928, ca. LXXVII.

⁴⁾ P. Muratoff, o. c. ca. CXV.

⁵⁾ P. Schazmann, *Des fresques byzantines récemment découvertes... à Odalar djamii Istanbul* у *Atti del V congresso internazionale di studi bizantini* Roma 1940 ctp. 328 таб. CXXII.

⁶⁾ E. Male, *L'art religieux du 13 siècle en France* p. 54.

⁷⁾ G. Millet *Recherches sur l'icôneographie de l'évangile* p. 87.

⁸⁾ G. Millet o. c. p. 138.

⁹⁾ G. Millet o. c. p. 105. Упор. A. A. Павловского

Живопись Паладинской капеллы в Паладино 1890 p. 100 слика 27.

¹⁰⁾ Влад. P. Пейкович, *Један рани хришћански саркофаг из Београла (Глас Ц. К. А. LXXII)* p. 210 и сл.

¹¹⁾ G. Millet, o. c. p. 178.

¹²⁾ P. Muratoff, o. c. слика CXXII.

крсти. „Дођи и крсти ме“ гласи натпис, који управо представља парафразу текста из јеванђеља Матеја III, 13—14. Интересантно је, да се исте речи налазе исписане на грчком у једноме рукопису у Грота Ферати у Италији.¹⁾

У *Преображењу Христову* Христос у белој халини окружен је надземалском светлошћу, изван које стоје Илија и Мојсеј (са таблицама закона). Ту се, несумњиво, осећа утицај хесијаста, према чијем учењу Илија и Мојсеј нису могли учествовати у неприступној светлости, која је била резервисана само за Христа.

Сцена „Преображења“ комбинована је са два епизодама, од којих једна: *Христос води на Табор своја штир ученика*, претходи „Преображењу“, а друга: *Христос се враћа са Тора са своја штир ученика* следије истој сцени.

У *Васкрсењу Лазарева* неколико мотива упућују на Запад. Два човека, који са мртвога Лазара одвијају пантомиме, којима је био повезан, симетрично су постављени лево и десно од Лазара, као на слици у *S. Angelo in Formis*.²⁾ У минијатурама Саксоије и Тиригје наћи ех се мотив са човеком, који је аграбио поклопац са гроба Лазарева.³⁾ Исто тако се у иконографији Средњег Века латинског врло често понавља, како Марија, сестра Лазарева, пада ничице пред Христа, док Марта стоји,⁴⁾ као што је случај овде у Дечанима.

У *Уласку Христџа у Јерусалим* велики је удео дат деци, која поздрављају Христа, што је нарочито карактеристично за иконографију Запада.⁵⁾ У споменицима византиске Сицилије налази се оријенталски мотив са два дечка, који простиру своје халине пред Христом истим гестом као у Дечанима, а тако исто и мотив са једном мајком, која води своје дете и са другом, последњом у групи оних, који су изишли из града да поздраве Христа, која своје дете држи на раменима.⁶⁾ Исто се тако, као у Дечанима, у иконографији Латина XIII века сцена „Уласка Христовог у Јерусалим“ комбинује са сценом одашљивања ученика ради доношења магара, на коме ће Исус ући у Јерусалим.⁷⁾

У *Распичењу* се уочљиво истиче у позађу зид града Јерусалима, коме Христос окреће леђа, мотив, који је Запад нарочито прихватио, до-

дајући често и вучицу Рима као знак, да је Христос своју главу обратио према Риму. Тело Христово је на крсту скоро неprimетно извијено; нема угла ни у лактовима ни у коленима, те не изгледа да се одаја од крста, а исто се да констатовати и на представама у Немачкој и у Италији.⁸⁾ Богородица држи десну руку пред прсима, левом руком допије се образа, а главу је подигла. Према њој, и десно од ње, стоји Јован, чији гестови руку као да значе, како би он хтео одвести Богородицу својој кући, у спези са текстом јеванђеља Јована 19, 27, а који се мотив срета и у минијатурама немачким.⁹⁾ Ну присуство Лонгина, који беше пробоо копљем ребра Христовог и Стефатона, који му даде да пије сирће помешано са жуци, упућује у највећој мери на иконографију латинског Запада, који је показивао предилекцију за ове представнике паганца и Јевреја.¹⁰⁾ У Дечанима нису представљени акт пробадања ребара Христовог и акт подишошења сирћета са жуци Христу. Лонгин стоји десно и држи копље, окрећући се на десно према сатнику. Испред њега стоји Стефатон, испруживши руке напред и дигнувши главу према Христу, а пред њим стоји на земљи поред крста суд, у коме је сирће помешано са жуци. У ирским минијатурама Стефатон не пружа Христу на трски суићер, већ суд.¹¹⁾ Чуда, која су се десила приликом издасја Христовог, отворила су очи и Лонгину и Стефатону и они осећају да је њихова улога завршена.

Васкрсење Христово насликано је као „Силазак Христов у Ад“. Идеја, која у овој представи у Дечанима доминира, истиче победу Христову над Адом и ослобођење прародитеља. Христос не газ непосредно „врата ада“, већ се ногама својим опире о фигуру Ада, испод кога се налазе прекрштена оба крила адских врата. Ад је насликан као потпуно нага фигура стара човека разбарушене ретке косе и седе брале са исплаженим језиком. Он лежи изваљен на своју десну страну; руке су му прекрштене и свезане ланцима, који иду око врата. И ноге су му у ланцима. Десно од Ада назире се прво једна нага фигура, која има само драперију око бедара, чији је један крај пребачен преко рамена. Она седи, а десну руку пружа Христу. Десно од ове фигуре назире се друга нага фигура. Она седи, окренута десно, са десном ногом подмијеном под тело, а левом ногом одупире се о земљу, ослањајући о колена лакат своје леве руке, којом подупире своју главу док је леђа окре-

¹⁾ G. Millet, o. c. p. 201.

²⁾ Ibidem, p. 236.

³⁾ Ibidem, p. 243.

⁴⁾ Ibidem, p. 249.

⁵⁾ Ibidem, p. 260, у апокрифном јеванђељу Николајем вели се: „Деца Јевреја држаху границе својим рукма и простираху своје халине“.

⁶⁾ Ibidem, p. 270.

⁷⁾ Ibidem, p. 268.

⁸⁾ Ibidem, p. 411.

⁹⁾ Ibidem, p. 438.

¹⁰⁾ Ibidem, p. 427.

¹¹⁾ L. Gouganof, The earliest Irish representation of the Crucifixion p. 260.

вула Христу. Јесу ли то поред Аде остали вратари пакла, о којима говори Anastasius Confessor, а које је Христос победио при својој силаску у ад?¹⁾

Слика *Васкрсења* показује један врло интересантан мотив, за који би тешко било дати дефинитивно разјашњење. С десне стране пристујају Христу два ањела и као да му подносе по један медаљон са бистом једне алегориске фигуре, обучене у царску далматику, са неком врстом круне на глави. Обе ове алегориске фигуре су идентичне и подсећају на представе сунца, какве се обично сликају у сценама „Распећа“. Да ли у овој представи ваља гледати одјек извесних оријенталских идеја, које су биле продале и у античку уметност, а нарочито су биле заступљене у апокрифима? Стари су Египћани веровали, да Сунце (као бог Озирис) сваке ноћи пролази кроз подземни свет. Уз то се у неким античким споменцима у Сирији и богиња Немезис, која прибавља задовољење правди, представља поред сунца. Сунце, које све види и које је управо „око правде“, прати богињу Немезис као њен атрибут.²⁾ Један папирус магиске садржине из IV века садржи једну молитву трима мистичним сунцима, која се свакога часа налазе поред богиње Немезис.³⁾ Немезис се свата као господар космоса и као судија света⁴⁾ и у том погледу она је идентична са Христом, кога црквене песме зову „сунце правде“ (Упор. Књига пророка Малахије 4, 2).⁵⁾ У апокрифима се пак говори о ањелима, који свако вече доносе престолу Бога венац сунчев. У апокрифном „Открочењу Варухоном“, сачуваном и у неким рукописима српским и бугарским, на једноме се месту каже: „Кад се сврши дан и сунце зађе, ањели узму венац сунчев и узнесу га до престола Бога, јер се оно оскрњи од земље и од грехова земаљских... због чега се очишћава на престолу Бога.“⁶⁾ У „Књизи тајна Енохових“, познатој у апокрифној литератури Срба и Бугара, каже се: „Када сунце изиђе на западна врата, четири стотине ањела узму његов венац и носе га Господу, а сунце на својим колима прелази без светлости седам часова ноћи.“⁷⁾ Слично ће се наћи и у апокрифној књизи „Разумник“, која

садржи питања и одговоре трију јерараха: „Када зађе сунце, узму га ањели и носе га на престо Господњи и полагају га на крило Господа.“⁸⁾

Можда би се оба ањела, овде насликани, имала схватити као арханђели Михаил и Гавријел, којима се у кабалистичким списима јеврејским даје улога заступника Јевреја, те они у тренутку васкрсења пледирају за Јевреје.⁹⁾ На познатој мозаици у Торчелу, у коме је „Васкрсење“ (Силазак Христов у ад) насликано заједно са „Страшним Судом“, види се, како арханђели Михаил и Гавријел, обучени у костим владоца, са скиптром у једној, а са куглом у другој руци, стоје с једне и с друге стране слике.¹⁰⁾ Према истим списима поједини народи имају своје ањеле чуваре и своје звезде заштитнице!¹¹⁾ У евхаристичкој молитви египатској ањели посредују код Бога за умрле. Арханђел Михаил, као пратилац душо, био би управо египатски Анупис. Исто се тако у литургији латинске цркве тражи посредништво ањела код Бога.¹²⁾ У томе погледу је од значаја, што се у иконографији „Смрти Богородичине“ душа Богородице, коју држи Христос, слика и као биста у једном медаљону, а то је управо лик Богородице озарен кругом светлости.¹³⁾ У апокрифима се вели, да је Христос душу умрле Богородице предао својој арханђелу Михаилу, господару раја и шефу Јевреја, а за њим је ишао арханђел Гавријел.¹⁴⁾ Према томе могло би се узети, да оба арханђела у овој сцени, „Васкрсења“ у Дечанима носе душе умрлих.

Иначе се „Васкрсење“ слика и у свези са псалмом 82, 8 „Васкрсни, Боже, суди земљи“, као што је то случај у једној минијатури Хлудовског псалтира¹⁵⁾ или у свези са једном молитвом, која се чита у цркви за време последње

¹⁾ Ibidem, стр. 263.

²⁾ Max Seligsohn у „Jewish Encyclopedia“ VIII, p. 536.

³⁾ Н. Покровског, Страшним суђу ње памјатникахъ византиског и руског искусства, стр. 4.

⁴⁾ Kaufmann Kohler у „Jewish Encyclopedia“ X, p. 383.

⁵⁾ G. Olszchowska La mosaïque de la porte royale à St Sophie de Constantinople (by Byzantion) IX, p. 54–55.

⁶⁾ На пр. у једној позно-романској књизи перикла у Минхену. Види G. Swarzenski, Die Salzburger Buchmalerei, таблица LX, као и у минијатури једног псалтира романске епохе из Прага. Ibidem табл. LXVIII или у минијатури једног псалтира романске епохе из Минхена: Ibidem, табл. LXIX. Упор. и једну минијатуру у т. з. јенајелу Бернуфа. Види V. Vatajano, Dormito Virginis у „Ephemeris Dacoromana“ VI (1935), с. 5, стр. 28. — Јмце тако ношено претставља божанску личност на небу, његову небеску славу. W. Weisbach, о. с. р. 143.

¹⁴⁾ M. Jugie, La littérature apocryphe sur la mort et l'assomption de Marie à partir de la seconde moitié du VI s. (у „Echos d'Orient“ 159 (1930) p. 265.

¹⁵⁾ Н. П. Кондаков, Минијатури греческом рукописи псалтира IX в., 1878.

¹⁾ Byz. Zeitschrift XIII (1904) p. 291.

²⁾ H. Seyrig, Antiquités syriennes, (Syria) XIII, p. 61.

³⁾ Ibidem, p. 67. Код старих Ермбана је Хорус сунце, које се паја: Pa (Pe) је сунце у подне, а Озирис сунце које залази.

⁴⁾ Ibidem, p. 55.

⁵⁾ Упор. F. Dolger, Antike und Christentum, Bonn, 1936, p. 109 и са.

⁶⁾ Упор. Иаколов, Богомислени књиги и легенди. Софија 1925, стр. 198.

⁷⁾ Ibidem, стр. 171.

недеље великога поста, а која гласи: „Ко грехѣ паоети, ко адѣ съ дѣше ѿко Богѣ, къ ранѣ съ разсониѣмѣ и на прѣстоѣхъ кѣмѣ ѿси, Христа, се ѿиѣмѣ и дѣмѣмѣ, всѣ исполнѣни исплнѣнѣи“¹⁾.

У сцени *Вазнесења*, која управо означава апотеозу и улазак хероја у небо, Христос држи у руци свитака²⁾. Богородица држи своју леву руку пред прсима са дланом окренутим гледаоцу, а исто тако показује и длан десне руке савијене на више у лакту. О њеном присуству у овој сцени не говори се ни у канонском јеванђељу, ни у апокрифима. Она је символ цркве, коју је Христос дижући се на небо оставио на земљи.

У сцени *Силаска св. Духа* на апостоле виде се две симетричне групе од по шест апостола са Петром и Павлом на челу њихову³⁾. Наглашена је и фигура „Космоса“, који држи драперију са дванаест свитака на њој, подељених у две једнаке групе, а у којима се симболише јеванђеље написано на дванаест разних језика, од којих ће сваки апостол узети свој. Космос, који симболише „свет“ у који ће се кренути апостоли ради проповеди, насликан је сасвим изолован испод апостола.

Смрти Богородичина показује много мотива позајмљених из апокрифа. Већ врло рано беху се око смрти Богородице испеле многобројне легенде, које су нашле одјека у песмама фантастичним и пуним полета⁴⁾. Легенде су се прво формирале у Палестини и инспирисале су многе црквене песме, које се највећим делом певалу о дану Успења Богородице. У Дечанима падају у очи многобројни мотиви апокрифнога карактера: Молитва Богородице на Маслиновој Гори и клањање дрвета пред њом; пут апостола на облацима; покушај Јеврејина да оскврњи тело Богородице; сусрет апостола Томе са Богородицом, која се узноси на небо; празан гроб Богородичин. Међу многобројним апокрифима, који су могли интересовати уметника из Дечана, нарочито се истиче апокрифна легенда, која се приписује св. Јовану јеванђелисту, св. Јовану архиепископу из Солуна и епископу из Сарда Мелитону⁵⁾. Многобројне су

верзије ове легенде. Извесни мотиви из циклуса слика „Смрти Богородице“ стоје под утицајем латинских верзија ове легенде. Мотив предаје појаса Томи од Богородице дугује се овој верзији⁶⁾.

Циклус „Смрти Богородичине“ и у суштини својој ближи је западном схватању ове теме него чисто византиском. У византиској иконографији стоји у средишту сама смрт Богородице, док је за западну иконографију важије вазнесење Богородице. И сам празник носи на Западу име „Вазнесење Богородице“ (Assumption, Himmelfahrt, Assunta⁷⁾). Представа вазнесења Богородице била је нарочито омиљена на Западу. Изгледа, да се већ у XII веку могу констатовати најстарије представе ове теме на порталима цркава у Француској а у XIII веку је илустровање ове теме необично популарно у Француској. У Дечанима сам догађај вазнесења Богородице није, истина, насликан, али сцена са празним гробом већ упућује на то.

У циклусу *дејавијосија Христове и јавнога живоша Христова* пада у очи велики број сцена, које илуструју додир Христов са Јеврејима, било да им Христос даје тражена објашњења, било да их поучава.

Циклус *Сирадана Христова и последњих дана његова живоша* развија се у четрдесет и три сцене, од којих се неке (Гетсиманија, Легенда Јуде, Издајство Јудино, Христос пред Пилатом, Васкрсење Христово) развијају у мање посебне циклусе.

У *Тајној Вечери* је уметник поставио себи задатак, да илуструје тренутак, када Христос говори и открива издајника, који пружа руку и дохвата се јела у здели на столу. У западној иконографији је исто тако нарочито наглашаван исти моменат. Христос у средини својих ученика, између којих се налази и Јуда и заузима доста истакнуто место, карактеристични су мотиви за иконографију Запада, а отуда и је позајмљива и Византији⁸⁾. За ову иконографију Запада карактеристичан је и мотив апостола, који гестикულიрају као оде у Дечанима⁹⁾. У Дечанима је јасно насликано, како апостоли седе за столом, на земљи или на ниској клупи, док би се за Христа на први поглед рекло, да стоји. Ну овде се, свакако, има пре приписати невестини уметника, који је иначе хтео Христа представити већера раста од апостола, да тачно представи позу седења, јер би иначе мотив стајања Христа у „Тајној Вечери“ представљао нешто јединствено, што до сада није било познато.

¹⁾ У томе погледу су веома интересанте слике у саборној цркви манастира Мораче, које илуструју ову молитву. Упор. и слику у Дохиару на Атосу. G. Millet, *Monuments de l'Art de 1927*, табла 220.

²⁾ О иконографији *Вазнесења* H. Schrade, *Zur Ikonographie der Himmelfahrt Christi* (у *Vorträge der Bibl. Warburg* 1928/29).

³⁾ О иконографији A. Grabar, *Иконографическая схема Пятидесятницы* (у *Seminarium Kondakivianum* II п. 223—239).

⁴⁾ Песма сирског песника Јакова из Септуа са краја V века (*Oriens christianus* V).

⁵⁾ M. Jugie, *La littérature apocryphe sur la mort et l'assomption de Marie à partir de la seconde moitié du VI s* (у *Echos d'Orient* 159, 1930, п. 265—295). Упор. V. Vatastanu о. с. п. 1—49.

⁶⁾ M. Jugie, о. с. п. 294.

⁷⁾ Види Ва. Р. *Пейкович*, *Животис цркве у Луботу* (Гласник Скоп. науч. друштва II стр. 109 и сл.).

⁸⁾ G. Millet, о. с. п. 288.

⁹⁾ *Ibidem*, п. 308.

У сцени *Прања ногу* избегнут је, управо, груби реализам саме акције прања, карактеристичан за иконографију Истока, па се истиче, како Христос, дотичући се убрисом ноге апостола Петру, ову брише. То је чист византиски мотив¹⁾, док се мотив Христа, који у овој сцени диже десну руку у гест говора, управо претрпе Петру, срета у сликама Ђота и Дућа²⁾.

У сценама, које се дешавају у *Гешиманији*, апостоли, који спавају, подељени су у две групе. Апостол Петар је насликан потпуно изолован од групе осталих апостола који седе и спавају поред два кршевита брега. Позе апостола су најразноврсније. Један је сасвим извалио главу на леђа, други је наслонио главу на десну руку, трећи је наслонио главу на десно колено, четврти се завалио на леђа, а левом руком додирује главу и т. д.

Издајство Јудина представља један циклус од четири епизоде. У групи, коју Јуда води, могу се разликовати слуге обнажених ногу и руку, фарисеји у дугачким хаљинама и војници у кратким туникама и са шлемовима на глави. Први не носе ништа, други држе буктиње, а војници су наоружани мачевима и кољима. И у минијатурама ће се наћи сцена, у којој се Христос сам показује Јудима издајника Јуде³⁾. Овде у Дечанима Христос у следећој сцени стоји у средини две симетричне групе: десно су апостоли, а лево су Јуди издајника Јуде. У сцени самога „Издајства“ Христос држи у левој руци свитак, а десна рука његова, спуштена доле, а за коју га је ухватио Јуда, показује гест довера и благослова. Један војник, насликан у изгледу са леђа, хвата Христа левом руком за хаљину на трбуху, а десну руку је подигао и завилава мач, којим прети Христу. То је источњачки мотив, који је усвојен и у иконографији Запада и био је омиљен у Италији⁴⁾. Нарочито је пуна реализма сцена са Малхусом. Петар је оборио Малхуса на земљу и хвата левом руком за његово ухо, док у десној руци држи нож. Остали апостоли удаљују се на десно и беже у једноме брдовитом пејзажу.

У сцени *Христос пред Аном* пада у очи свитак на столу исписан произвољним писменима. На столу се види и прибор за писање и неколико неписаних свитака.

У сцени *Христос пред Аном и Кајафом* пада у очи, да она није насликана у свему према дотичећем Јеванђељском тексту, пошто се у Јеванђељу Јованову (18, 24) каже, да је Ана обочио Христа Кајафи, а овде се Христос

суди у присуству обојице. Пада у очи један млад човек у краткој туници, који стоји одмах десно од Христа. Он је диго своју десну руку и тај гест би се могао протумачити намером, да удари Христа (Јован 18, 22), али је вероватније, да овде овај млад човек оптужује Христа.

Одрицање Пејрово и Плач Пејров комбиновани су у једној слици. Сличне сцене наћи ће се и у неким споменицима источњачким⁵⁾ као и у западним⁶⁾. На нашој слици пада у очи хаљина жене, која се обраћа Петру. Ова хаљина је са необично широким рукавима као код дама из виших кругова византискога друштва.

Христос пред Пилајом представља циклус од четири сцене. Несумњив је утицај минијатура на ове слике у Дечанима. У сцени, у којој „Пилат пере руке“ пада у очи фигура младог човека, који оптужује Христа.

Легенди издајника Јуде посвећене су три слике. И оне подсећају на минијатуру.

Ругање Христу насликано је уз присуство акробата и музичара.⁷⁾ Пада у очи, да није насликано „Шибље Христа“.

У једној слици *Пућ на Голготу* видимо Христа, који носи свој крст, а не Симона, као што је то уобичајено у византиској иконографији. У другој слици Симон носи крст Христов у друштво оба разбојника, који носе своје крстове, а то се сматра као италијанизам⁸⁾. Прва слика ближа је иконографији Италије и Запада.⁹⁾ И овде се ова сцена, као и у другим споменицима, комбинује са сценом са „Јерусалимским женама“.

Друга слика, где су насликана *два наза разбојника*, који носе своје крстове, на којима ће бити распети у друштву Симона, који иде пред њима, упућује на апокрифе, (нарочито *Acta Pilati*), где се помињу и разбојници, који иду на Распеће. „Meditationes“, које се приписују Псеудо-Бонавентури, опсежно говоре о овим разбојницима, који су заједно са Христом ишли на Голготу, да би се нарочито сасрели пажња на понижење, које је Христу овим друштвом приређено.¹⁰⁾ Мотив са разбојницима, који у поворици иду на Голготу, био је одо-

¹⁾ *Ibidem* 374.

²⁾ *Ibidem* 372, 375.

³⁾ A. Grabar, La peinture religieuse en Bulgarie, Paris 1928, p. 240 наводи је трагове овогак исмевања код Вавилона Јевреја и Римљана, код којих је био обичај, да се робу или злоробљенику осуђеном на смрт одлази почасти, које се указују кнежевима.

⁴⁾ P. Henry, De quelques italianismes dans la peinture religieuse romaine au XVI s. у „Atti del V congresso internazionale di studi bizantini“ — Roma 1940 стр. 163.

⁵⁾ G. Millet о. с. 368.

⁶⁾ A. Grabar о. с. p. 319.

¹⁾ *Ibidem*, p. 312.

²⁾ *Ibidem*, p. 314.

³⁾ H. O., Évangiles avec peintures byzantines du XI-e siècle II, pl. 172.

⁴⁾ G. Millet, о. с. p. 344.

маћен у иконографији италијанској.¹⁾ Конопац око врата Христа, која воде на Голготу, више је оријенталска црта.

У сцени *Христос пије сирће поменуто са јучи* насликана су у позању шри коњаника, који галопирају уз једно брдо, а онај предњи испружио је леву руку напред.²⁾ Они, по свој прилици, припадају сцени, која је у истој вишини насликана, а у којој је представљено: *Христос узлази на крст*. Ова је несумњиво западног порекла.³⁾

Распеће показује Христа између оба разбојника и подсећа на сличне композиције у рукописима западним из епохе Отона.⁴⁾

Скидање с крста, коме претходи сцена, у којој је насликано, како *Јосиф из Ариматије моли Пилата за тело Христово*, илустровано је скоро потпуно у складу са поменутиим „*Meditationes*“ од Псеудо-Бонавентуре.⁵⁾

У *Опакљивању тела Христовог* поред Никодима и Јосифа из Ариматије виде се још само жене. Падају такође у очи у позању слике крст са Голготе и зид Јерусалима. Овде се сретла и један мотив, који није уобичајен у иконографији ове теме. Богородица, која седи поред саркофага са телом Христовим, пада у несвест, те јој једна од светих жена придржава главу, клонулу назад. Овакав реализам упућује на манир уобичајен у иконографији Запада.

Положаје тела Христовог у гроб показује Никодима, који је обухватио тело Христово, увијено у покров, око ногу, и Јосифа, који га је обухватио око рамена. Пада у очи одсуство апостола Јована. У свези са овом сценом насликане су: сцена са обема *Маријама, које су издалека посматрале* место, где је Христос погребен, а према јеванђељском тексту и у свези са апокрифима.⁶⁾ сцена са Пилатом, који издаје наређење, да се на гробу *Христову пошлаци сираха* и сцена *Печаћења гроба Христовог*.

У слици *Мироносице на гробу Христову*, која је обично замењивала сцену „Васкрсења Христовог“, маркантно је истакнута фигура анђела, који седи на једном саркофагу од мрамора. Исти мотив истакнут је у истој сцени насликаној на своду олтара.

Сцена *Не дођиш ме се*, илустрована према јеванђељу Јованову, упућује на иконографију Запада.⁷⁾

¹⁾ *Ibidem*

²⁾ A. Grabar (о. с. р. 320) нашао је сличне коњанике у живопису Бугарске 16. 17 и 18 века и наводи, да је тај мотив позајмљен од италијанских сликара 14. века.

³⁾ G. Millet о. с. р. 385 и сл.

⁴⁾ *Ibidem* р. 438.

⁵⁾ *Ibidem* р. 468.

⁶⁾ *Ibidem* 465, 8.

⁷⁾ *Ibidem* р. 540.

Сцена *Мироносице јављају апостолима о васкрсењу Христа* илустрована је према тексту из јеванђеља Луке (24, 10—11), у коме се говори о неверици апостола. У истој сцени на своду олтара илустрован је углавном текст из јеванђеља Матејева (28, 8), у коме нема речи о неверовању апостола, те се у слици и не слика дискусија, која би се, иначе, о самоме догађају водила између апостола и мироносица.

Циклус *Чуда Христових* обухвата двадесет и две слике, које су расуте свугде по цркви и насликане су на зидовима, на стубовима и на сводовима цркве. Заступљена су највећим делом чудотворна дела Христовог, која је учинио у Галилеји, али има и извештан мањи број дела, учињених у Јудеји. Највећим делом се она тичу само појединаца, те се не може наћи насликано „Чудотворно умножавање хлебова и рибе“, које се, иначе, радо представљало у старореформске живопису. Изгледа, да је распоред слика овога циклуса у цркви произвољан исто онако као и њихов избор. „Исцељење месечара“, и „исцељење човека са нечистим духом“ насликано је на по два места у цркви. У почетку VII века писао је архимандрит Павле на острву Кипру на сиреском језику списак химни, које је саставио био патријарх антиохијски Север, на пада у очи, да су скоро сва поменута чуда имала по једну песму посвећену себи.⁸⁾

У циклусу *Парабола Христових* илустровано је шест парабола са тринаест сцена. Оне су скоро све сконцентрисане у јужном делу цркве. Само је „парабола о изгубљеној овци“ насликана у протесису. Нарочито је обилно разрађена „парабола о богатом и сиромашном Лазару“, која је илустрована у пет слика. Парабола о „милосрдном Самарјанину“ илустрована је у три слике, а парабола о „царској свадби“ у две слике. И параболама Христовим биле су врло рано посвећене песме у којима се истицало њихово симболично значење.⁹⁾ Прича „о мудрим и лудим девојкама“ је због свога симболичног значења замењивала представу „Страшног Суда“.¹⁰⁾

Циклус *Дешисења Богородичина* илустрован је у четрнаест слика, које се налазе у протесису. Извор за њих узалуд ће се тражити у светим књигама, које је црква признала. Оне су, на против, инспирисане легендама о Богородици, веома омиљеним код широких маса народних, а чијој дражи нису могли одолети ни уметници. Нарочито су српски уметници били плењени романтичним причама апокрифних јеванђеља. *Пројојеванђеље Јакова*; *јеванђеље о рођењу Марје* приписивано св. Ма-

⁸⁾ *Patrologia orientalis* VI р. 93—94.

⁹⁾ *Ibidem*.

¹⁰⁾ Песма о овој причи у *Oriens christianus* XII—XIV р. 21—29.

теју, док се латинска редакција придавала св. Јерониму; *хисторија рођења Марије и дејствија Силасије* давали су инспирације уметницима.¹⁾ У једном јерменском синаксару из 1309 год. под 8 септембром прича се цела романтична историја детињства Марије и њене младости, која је дословце преведена у слику у Дечанима.²⁾ Циклус се завршава сценом *Сусрећа Марије и Јелисавије*, који се једино празнује у западној цркви (*festum visitationis*) и први пут се као такав спомиње 1247 год.

Циклус *Дела айсоџолских*, који обухвата двадесет и једну сцену и дотиче се историје апостола Петра, Павла, Јована, Филипа и архиђакона Стефана, долази у ред најразгранатијег циклуса те врсте. Он је, како изгледа, мало интересовао уметнике из Византије, па чак није узет у обзир ни у познатом Сликарском приручнику Дионисија из Фурне. Пада у очи, да је заступљен у мозаицима цркава на Сицилији, међу којима се нарочито истичу мозаици Капеле Палатинске у Палерму и катедрале у Салерну.³⁾ Ну док ће се у овим мозаицима наћи и извесних мотива, позајмљених из апокрифа, у Дечанима су слике дословце насликане према јевејевскоме тексту.

Циклус *Акаџијева Богородичиних* је од врло великога значаја, јер он представља најстарији пример до сада познатих слика, које припадају томе циклусу. У живопису српских цркава он је врло радо сликан све до 18. века. У поредним проучавањем свих до сада познатих споменика у Србији, Румунији,⁴⁾ Грчкој и Русији, на којима је илустрован овај циклус, може се доћи до закључка, да нема циклуса, који би се могао окарактерисати као проста копија каквога другог циклуса. У свакоме ће се наћи посебних црта или сасвим друкчијих схватања, него што се то може констатовати на другоме месту.⁵⁾ J. Myslivec у својем чланку, у коме опсежно расправља о овој теми, говори о 12 икосу и 12 кондаку, илустрованим у Дечанима, долази до закључка, да је у њима насликано богослужење, које се поводом певања акатиста Богородичиних вршило на двору српских краљева на бденију о великој недељи Пасхе и коме је присуствовао владар са породицом.⁶⁾ Исти је обичај био и у Византији на двору василеа, као што се може видети

код Кодиона.⁷⁾ Присуство Душана са цариком и младим краљем на овој слици говорило би у прилог овога мишљења.

Акатисти би се иначе могли издвојити у три групе, према томе, да ли је садржина у њима хисториска, догматична или апологетична.⁸⁾ У прву групу би дошли првих шест икоса и кондака, у којима су илустроване поједине хисториске сцене; у другу, у којој преовлађују симболи, дошли би 7, 8, 9, 10 и 11 икос; 7, 8, 9 и 11 кондак (нарочито *девети кондак*, у коме је симболисано „Васкрсење из ада“); у трећу групу, која истиче триумф Богородице и поклоњење њеној икони, дошли би 12 икос и 10 и 12 кондак.

Циклус *Књазе Посијана* обухвата четрдесет и шест слика, од којих тридесет и једна припадају *Сиварану*, *Хисторијама Адама и Еве*, *Кајина* и *Авела* и *Ламеха*, а петнаест је посвећено *враоцу Ноју*. Због овога обила сцена циклус је од врло великога значаја. Пре свега пада у очи, да је овај циклус врло много представљан на споменицима Запада. Мозаици у Палатинској капели у Палерму⁹⁾, у катедрали Монреале (на Сицилији)¹⁰⁾, у катедрали Отранта¹¹⁾, у баптистеријуму Фиренца¹²⁾, у цркви св. Марка у Венецији¹³⁾ показују, колики су интерес овојем циклусу придавали уметници XII—XIII века у Италији. И чувени палиоти из Салерна показује петнаест сцена из „Стварања свега“¹⁴⁾. На Западу се овај циклус радо представљао на вратима цркава. Најчувеније примере за то пружају бронзана врата цркве св. Михаила у Хилдесхајму и бронзана врата цркве у Аугсбургу поред оних у црквама Ахена и Мајнца¹⁵⁾.

Циклус у Дечанима у многим цртама упућује на Запад. Он, као у црквама Запада, заузима северну страну цркве, која је тамо била резервисана за старозаветне сцене¹⁶⁾. У представама Запада ће се исто тако наћи као у

¹⁾ Codinus Caropaltas (ed. Bon.) str. 72, Цитирано код Myslivec-а о. с. стр. 117.

²⁾ J. Myslivec о. с. стр. 129.

³⁾ А. А. Павловско, о. с. стр. 68 и сл. E. Bertaux, l'art dans l'Italie meridionale, p. 351.

⁴⁾ А. А. Павловско, о. с. стр. 68 и сл. R. van Marle, о. с. I, p. 251.

⁵⁾ E. Bertaux о. с. p. 491.

⁶⁾ R. van Marle, The development of the Italian schools of painting, I, p. 264 и сл.

⁷⁾ Ibidem, p. 231, O. Demus, Die Mosaiken von San Marco in Venedig, 1933.

⁸⁾ A. Venturi, Storia dell'arte italiana II p. 463; E. Bertaux, о. с. p. 431.

⁹⁾ A. Goldschmidt, Die deutschen Bronzetüren des frühen Mittelalters, 1926.

¹⁰⁾ E. Mäle, о. с. p. 5.

¹⁾ E. Mäle, L'art religieux du XIII siècle en France, p. 242.

²⁾ Patrologia orientalis V, p. 523—548.

³⁾ А. А. Павловско, Живопис Палатинског Капела у Палерму. С. Петербург 1890, стр. 116 и сл.

⁴⁾ P. Henry, Quelques notes sur la representation de l'hymne akathiste dans la peinture murale exterieure de Bukovine (Melanges II, 1928) p. 33—49.

⁵⁾ J. Myslivec, Ikonographie Akathisti Panny Marie (Seminarium Kondakovianum V, Praha 1932) str. 127.

⁶⁾ Ibidem, str. 117.

Дечанима, да је Творац света представљен у лицу Исуса Христа (према јеванђељу Јована 12, 45 и 14, 9¹⁾). Ово стоји у вези са егзегезом западних црквених отаца²⁾. Вероватно се тиме даје објаснити и велики утицај античке уметности у алегориским представама као и утицај апокрифне литературе. Дан и ноћ представљају се као на античким споменицима. Исти је случај и са представом *Земље*. Нарочиту пажњу привлачи једна алегориска фигура представљена у сцени, у којој Бог изриче *Пресуду* и *Проклејство* *Прародишљивима* и *змији*. У лишћу дрвета сазнања види се један медаљон са бистом једне фигуре, која има нимб око главе. А *Голдшмит* нашао се сличну фигуру у једној сцени на бронзаним вратима цркве у Аугсбургу³⁾. Између грана дрвета сазнања ту провирује једна глава, док се лево и десно од од дрвета изијају по једна змија, над којима је Бог изрекао проклетство. *Голдшмит* ту главу објашњава као символ гласа Божијега, који изриче проклетство⁴⁾. Ну овде је можда исти случај као и у слици „Васкрсења Христа“ у кубету, где су поред Христа насликана два анђела, који држе по један медаљон са бистом једне фигуре⁵⁾. Та биста у медаљону, која треба да буде символ сунца, атрибут је богиње Немезис, која припрема одмазду за сваки грех. И овде, где Бог изриче осулу, реч је о одмазди, те је речена фигура, може бити, алегорична Немезиса.

Апокрифне легенде имале су исто тако утицаја на поједине мотиве у сликама овога циклуса у Дечанима. Оруђе, којим Кајин убија Авела, у Дечанима је камен. Иначе ће се другде наћи представљен маљ, секира, будак, тојага или грана са дрвета сазнања. Камен ће се редовно наћи на представама споменика од слоновог кости⁶⁾, као и у неким минијатурама. У једноме апокрифном спису, који је познат под именом „Тиверијадско море“, сачуваноме у једној руској верзији, вели се, да је „Кајин убио Авела каменом“⁷⁾. Исто је тако интере-

сантна и легенда *Ламеха*, која је у Дечанима обилно илустрована. Сличне представе наћи ћемо у Палатинској капели у Палерму⁸⁾, у Монреалу⁹⁾, у баптистеријуму Фиренца, у Санро Санто Пизе¹⁰⁾. У једноме апокрифном спису, познатоме под именом „Разумник“, који је сачуван у српској и у бугарској редакцији, а чија се садржина састоји из питања и одговора, на питање: „Како је Ламех устрелио Кајина, кад је био слеп?“ следећи одговор: „Пошто је гнев Божији био на Кајину, он је ишао згрчен тако, да му је глава била код ногу, те је вођа Ламехов мислио за њ, да је звер, па управо Ламеху стрелу на њ и тако овај устрели Кајина“¹¹⁾. Према овоме тексту илустровано је убиство Кајиново у Дечанима.

На Запад упућује и мотив „Зачећа Кајина“¹²⁾. У западној уметности познога Средњег Века сексуална љубав се представља као загрљај човека и жене¹³⁾. И у једноме мозаику у цркви св. Марка у Венецији сретемо сличну представу¹⁴⁾. Слика *Зачећа Кајинова* у Дечанима показује исти мотив.

Циклас *Прича Соломонових*, у коме се слави *Премудрост*, стоји несумњиво у вези са *Пармијама* (т. з. „паримејама“), које се читају на вечерњи великих празника и за време великога поста и на царским часовима Богородичиних празника. Иначе се служба Софији, *Премудрости Божијој*, врши 16 августа (по старом календару)¹⁵⁾. У тропару, који се пева тога дана у цркви, *Премудрост* се назива „огнезрочним престолом Христа Бога нашега, јер се у њу усели неизречено Слово Божије и постаде тело, јави се невидимо и неприкосновено из ње изиђе.“ У *Премудрости Божијој* долази, дакле, до израза чистота девичанства Пресвете Богородице, која плод утробе своје, пречисто тело свог сина, даје за храну човечанству¹⁶⁾. Због тога је ова слика, као символ „Причешћа“, у Грачаници, насликана у самоме олтару. Што је она у Дечанима насликана у самој цркви, то би се, вероватно, могло довести у везу са т. з. вотијним службама, које су биле установљене у најстарије доба хришћанско, а у VIII веку Алкуин по жељи св. Бонифација беше сачинио нарочите формуларе за вотијне службе

¹⁾ *Ibidem*, p. 29. Упор. А. А. Павловски, о. с. стр. 71.

²⁾ *Beda Venerabilis* вели: *In principio sibi coaeterno fecit Deus coelum et terram, hoc est in unigenito Filio, qui est Sapientia Patris* (Migne, Patr. lat. 93, p. 207) или: *Principium Christus est* (*Ibidem*, p. 208). Са *Исходом* вели: *In principio fecit Deus coelum et terram. Principium Christus est*. (Migne, Patr. lat. 83).

³⁾ *A Goldschmidt*, о. с. таблица 91.

⁴⁾ *Ibidem*, p. 30.

⁵⁾ *Ibidem*, стр.

⁶⁾ *E. Weigand*, у *Byz. Zeitschrift* 32, 2, стр. 379. Према њему камен је први пут спомиње у „књизи Јубилеја“ („мала књига постања“) из I века пре Хр., сачуваној у етнотомском и делатичном, у латинском преводу.

⁷⁾ *Иор. Иванов*, о. с. стр. 298. У другој руској верзији (*ibidem*, стр. 293) вели се: Ђаво од искони беше сотона, не жељени добра роду аугдаскоме, на указа Кајину у пољу на камен, те уби брата свог Авела.

⁸⁾ *E. Bertaux*, о. с. p. 351.

⁹⁾ *P. Muratoff*, *La peinture byzantine* 1928 с. CXXXII.

¹⁰⁾ *R. van Marle*, о. с. V, p. 264, слика 173.

¹¹⁾ *Иор. Иванов*, о. с. стр. 263.

¹²⁾ *J. J. Tikkanen*, *Die Psalterillustration im Mittelalter* 1, 2 p. 101.

¹³⁾ *O. Demus*, о. с. слика 29.

¹⁴⁾ *Богословски Вѣстникъ* XXI (1912 год.) април, стр. 1—19.

¹⁵⁾ *Узор. Јерофакон Иринеј* у „Богословском Гласнику“ XVI (1909) стр. 81—89.

за сваки дан преко недеље. У недељу (као *feria prima*) вотивна служба посвећена је Тројици (*de Trinitate*), а у понедељник Премудрости (*de Sapientia*).¹⁾ Вероватно је, да су овакве вотивне службе посвећене Премудрости, које су вршене у цркви, утицале, да и циклус Премудрости буде наскачан у самој цркви (а не у нартексу). Св. Јован Златоусти види у Премудрости Сина Божијег, очеловечена, који сазида себи дом, а седам стубова су или седам дарова Духа Светог или су то апостоли.²⁾ Св. Атанасије Александриски тумачи речи „Премудрост сазида себи кућу“: „Јединородни Јетворац свога тела“ или је то анђео од Духа Светог.³⁾

И циклус *Књиге пророка Данила* има свезе са „паримизма“. „Прича о Навуходоносоровом сну“ чита се у очи Божија. Мистични камен из овога сна, који постаје тако велики брег, да испуни целу земљу, управо је Христос, који се рађа од Богородице (и због тога на камену стоји лик Богородице) и чије ће царство испунило цео космос. У слици *Данила у лавској пећини* пада у очи један мотив, који има везе са апокрифима. Насликано је, како један анђео приводи Данилу пророка Авакума, који му доноси храну. У једном апокрифном трактату „Вал и аждаха“, сачуваном на грчком језику као додатак „књизи пророка Данила“, говори се, како је Данил остао неповређен у лавској пећини шест дана, пошто га је за то време хранио пророк Авакум, ког из Јудеје пренесе у Вавилон један анђео, држећи га за косу на глави.⁴⁾ Несумњиво је у свези са апокрифима и слика *три јеврејска младића у зажареној пећи*, чије симболичко значење упућује на „Страшни Суд“, те, вероватно, није случајно што је насликана у непосредној близини циклуса „Страшног Суда“. Апокрифна „песма три јеврејска младића у зажареној пећи“ постоји као додаток „књиге пророка Данила.“⁵⁾

У циклусу осталих сцена из *Синајага Завета*, „Лествице Јаковљеве“ и „Руно Гедеоново“ су симболи непорочног зачета Богородице. Изгледа да је са овим симболиком у свези и представа „Шатора сведочанства“. Андреја Критски у једном своме говору назива Богородицу „шатором“⁶⁾ И у литанијама (екте-

нијама) Западне цркве Богородица се назива „Foederis arca“⁷⁾ Она је символ коцкета завета, јер је она носила Нови Закон у себи. Иначе пада у очи да је ова тема нашла место и у познатом сликарском приручнику Дионисија из Фурне.⁸⁾ Она је сликана на Атосу (Хиландар, Протатон, Лавра, Дохиариу, Дионисију), а исто је тако много илустрована у Влашкој (Арцеш, Козина, Снагов, Говора, Трговиште и др.) и у Молдавији (Сучевина, Драгомира). И. Стефанеску⁹⁾ доводи ову тему у везу са посланицом апостола Павла Јеврејима (глава 9), од које се један одломак чита пре јеванђеља и чини део службе посвећене специјално Богородици. Он се односи и на причешће и на жртву Синаистеља и на тему Агнуса и због тога се у неким црквама ова тема слика у олтарској абсиди (на пр. у Грачаници).

У слици *Лоза Јесејева* илустрована је једна од најинтересантијих тема. У српском живопису она ће се сresti већ у XIII веку у Сопотанима и у Арлију. У XIV веку њу показује и црква у Матејићу. То су у исто време и најстарији примери у живопису Истока. Доцније ће се иста тема сresti у неких црквама на Атосу и на спољашњим странама зидова неких цркава у Румунији.¹⁰⁾ На Западу се она јавља већ у првој половини XII века. Најстарији пример за њу наћи ће се у цркви чувене опатije St. Denis у Француској пре 1144 год. Чувени опат у овој цркви Симјер (Suger) створио је први ову тему.¹¹⁾ Крстоносци су ову композицију однели на Исток и она је год. 1169 била насликана у цркви у Витлејему.¹²⁾ Клавихо (1403) је видео једну овакву слику у цркви Перилептос у Цариграду.¹³⁾ У Италији ова тема представљена је на порталима катедрале у Ђенови, баптистериума у Парми и на вратима св. Зенона у Верони.¹⁴⁾ Слика у Дечанима је нарочито интересантна због великог броја симболичких сцена у њој илустрованих. Највећи број тих сцена сретше се доцније у сликама ове теме на Атосу и у Румунији. У манастиру Дохиариу на Атосу у овој сцени

balkanique du 14 s. (*Orient et Byzance* IV, Paris 1930), који ову представу доводи у везу са 12. насом ајатиста Богородичних, р. 303.

⁷⁾ M. Didron. Manuel d'iconographie chrétienne, Paris 1845, p. 99.

⁸⁾ Ibidem

⁹⁾ J. D. Stefanescu, La peinture religieuse en Valachie et en Transylvanie, Paris, 1932, p. 39.

¹⁰⁾ P. Henry, L'arbre de Jessé dans les églises de Bukovine (y Melanges 1928) Bucarest 1929, p. 1-31.

¹¹⁾ E. Mâle, o. c. p. 166.

¹²⁾ E. Mâle, L'art religieux du XII-e siècle en France p. 178.

¹³⁾ A. Watson, The early iconography of the tree of Jesse, Oxford 1934.

¹⁴⁾ E. Mâle, o. c. p. 178.

¹⁾ V. Thalhoffer, Handbuch der katholischen Liturgik, II, 1912, стр. 246-251. Упор. Ваад. Р. Пейкович. Фреске са представом Премудрости (Зборник у част Богана Поповића, Београд, 1929) р. 320.

²⁾ Migne, Patr. gr. LXIV p. 679.

³⁾ Ibidem XXVI, p. 1203.

⁴⁾ The Jewish Encyclopaedia IV p. 428; VI p. 117; II p. 650.

⁵⁾ Ibidem II p. 2.

⁶⁾ Migne, Patrol. gr. 97 p. 868. В. Oriens christianus 1930, 3-4 стр. 263, где се о Богородици пева: „О девице, шаторе, мајко јатвита ко беседат“. Упор. чланак N. Beljaev, Le tabernacle du témoignage dans la peinture

насликане су и теразије, које висе из неба и Богородица испред једне куле.¹⁾ Од грчкога натписа поред ове слике може се разабрати само: *Αληθεια εκ της γης ... δικαιοσυνη εκ του ουρανου*. Христос је „суње правде“ и „небеса огласише правду његову“ (Псалам 50, 6), а Богородица је „ступ (кула) истине“, како се назива у познатој химни актиста.

Циклус *Страшног Суда* илустрован је у 26 појединачних сцена, расутих свуда у западноме травеу средњег брода цркве. Ма колико да је он инспирисан једном беседом Јефрема Сирца, која је пуна појединости о свршетку света и о страшном суду,²⁾ у њему су извесне сцене нарочито истакнуте. Пада у очи нарочито сцена, у којој се глорификује „часни и животворни крст“. Хонорије из Отена у Француској (из XII века) вели у свом делу „*Elucidarium*“, да ће на Страшном Суду „крст засијати светлошћу сјајнијом од сунца“ и да ће анђели однети сунце и месец, који су сада постали непотребни.³⁾ Тамо где су насликане животиње на земљи, које избацују прогутане делове људских тела,⁴⁾ пада у очи да је тих животиња на броју четири. Оне су, по свој прилици, симболичке фигуре четири царства. Медвед је символ вавилонског, лав је символ римског, змај македонског царства, а четврта је животиња символ царства антихриста.⁵⁾

Сцена са „праведним меридима“, где се на тасовима теразија одмеравају дела умрлих, у складу је са концепцијом старих Египћана, који су веровали у суд Озириса, при коме се срце умрлог мерило на теразијама правде. Она је првобитно нашла места у иконографији Истока,⁶⁾ па је отуда пренесена и у Византију и на Запад, ну нарочито је била много распрострањена у Француској у епоси романској.⁷⁾ Овде обично теразије држи анђео, док у Дејчанима оне силaze са неба.

У целој композицији преовлађује идеја сурове казне греха. Ад је представљен као ужасно чудовиште, из чијих разапљених чељусти избија пламена река. По телима грешника гамижу црни, који су вечног будни. Крадљивац,

клеветник, сладострастница подвргнути су ужасним мукама. Утисак сурове казне појачава се распеканошћу сцена, које су одвојене једна од друге. И Христос, као судија света, прави утисак осветника, који не познаје милосрђа према грешницима. С тога је у серији ових сцена, које илуструју муке Пакла насликан и Христос сведржитељ са мачем у руци. Натпис вели да тај мач сече грехе. Ова идеја сурове освете несумњиво је оријенталског порекла, ну изгледа, да је она била више наглашена у иконографији Византије. Са Запада је прешла у иконографију ортодоксних народа у 17. и 18. веку, када су утицаји западне уметности добили превалу у уметности православног Истока.

Свакако је више западног карактера и распеканост композиције у велики број сцена, одвојених једне од других. У место да се цела композиција развија на западном зиду, како је то уобичајено у српским црквама, она је распарчана у 26 сцена, расутих свуда у западноме травеу средњег брода цркве. Исто тако су, несумњиво под утицајем Запада, *Девисис* и *Еџимасија* још један пут насликани у непосредној близини олтару јужно од њега, као пандан *Првме греху*, насликаном северно од олтару, а на истој страни.

Литургијски циклус показује сцене уобичајене у живопису средњевековних цркава на Балкану. У свези са дотичним богослужбеним радњама *Агнец* се слика у проскомидији, *Причешиће аџосћола* у главном олтару, *Небеска литургија* у самоме кубету, испод којега се врши свечана процесија „великог входа“ при појању херувимске песме, а ова је процесија управо и илустрована у овој слици „Небеске литургије“. И доцније, у XVI и XVII веку, срећне се често у живопису српском слика „Небеске литургије“ у кубету.⁸⁾

У циклусу слика, које илуструју *Легенду св. Јована Крститеља*, налази се пет сцена. Осим *Благовести* *Захарије* све остале сцене су више симболичког карактера.

Циклус слика из *Легенде св. Николе* показује седамнаест сцена. Изгледа, да се најстарији пример овога циклуса са великим бројем сцена налази у Бојани у Бугарској.⁹⁾

Циклус слика из *Легенде св. Димитрија* развија се у дванаест сцена. Оне су верна илустрација текста из „Житија св. Димитрија“. — Већ у првој сцени се, у складу са текстом, илуструје, како св. Димитрију буду коњем оно исто место на прима, које је било прободено и распетоме Христу. Од хисториског

1) G. Millet, Monuments de l'Athos, pl. 240, 1.

2) Н. В. Покровског Страшњи суд из паматникахъ византијског и русског искуства (Труды VI Арх. Съезда) стр. 9.

3) Migne, Patrologia lat. CLXXII p. 1166. Упор. Е. Мале, о. с. р. 413.

4) *Horius delictarum* представља у „Страшном Суду“ „*Corpora et membra hominum a bestis et volucris et piscibus olim devorata nutu Dei representantur...*“ M. Didron, о. с. р. 266.

5) Н. В. Покровски, о. с. стр. 26.

6) V. H. Rott, Kleinasiatische Denkmäler, Leipzig, 1908 слика на стр. 270 у једној пустињској цркви у *Перистиреми* (стеновита црква у Кападокији).

7) E. Malle, о. с. р. 413.

8) Влад. Р. Пешиков, Српски споменици XVI и XVIII века (*Службеник* VI. 1911, стр. 174, 199).

9) A. Grabar, La peinture religieuse en Bulgarie, Paris, 1928, p. 127.

су значаја сцене, у којима „св. Димитрије одбија Кумане од Солуна“ и „баца под ноге бугарског цара Калојана“. Под „Куманима“ ваља, несумњиво, разумети Словене.

IV Закључак

Пре свега пада у очи врло велики број циклуса, илустрованих у Дечанима. Сликари су се налазили пред врло тешким задацима да на површинама, које су им унутра у цркви стајале на расположењу, учине подесан распоред тако, да сваки од ових многобројних циклуса чини једну посебну целину. Ну и поред свих тешкоћа, да се онако огроман број композиција уврста у посебне целине на површинама, које нису увек биле подесне да задовоље планове мајстора у томе погледу, ипак се успело, да се поједини циклуси, и поред скоро редовних распарчаности, јасно издвоје као целине. Једино је циклус „акатиста Богородичиних“ остао много раскомадан, ну и он се оцртава раздвојен у више посебних целина. У томе погледу не стоје боље ни друге цркве, које имају да покажу нешто већи број илустрованих циклуса (на пр. Грачаница), те Дечани не би остали усањени.

Анализа иконографије цркве у Дечанима измела је на видело многобројне елементе Запада. Већ сама појава врло великог броја циклуса, илустрованих са тенденцијом, да у слици буде овалована свеокупна доктрина цркве, упућује на *енциклопедиску уметност* готских катедрала. Три циклуса у припрати, од којих циклус са илустрацијама црквеног календара садржи неколико стотина слика, и деветнаест циклуса у правој цркви сведоче о *енциклопедиској програму*, који је изведен у живопису Дечанске цркве, а који има толико много додирних тачака са програмима изведеним у декорацијама цркава на Западу у епоси готског стила.

И у погледу стила живопис у Дечанима има много додирних тачака са уметношћу Италије и Запада. Фигуре у много случајева праве утисак фигура насликаних на стаклу. Композиције у многоме подсећају на позно-романске и готске минијатуре. Традиције византиске мешају се са традицијама латинског Запада. Боја меса фигура је жута, коса је обично црвена. Сенке су мрке боје и јављају се испод образа и бrade, испод доње усне и носа, (на грбини носа, кад је фигура у профилу, а кад је фигура en face, онда на једној страни носа), испод очију, већа и косе. Често су мишићи образа упадљиво маркирани (на пр. код св. Јована Златоустог и св. Василија Великог). Нарочито се често јавља косо држање јепанђеља кол појединих свети

теља, што показује утицаје романске и готске уметности.¹⁾

У Дечанима је, несумњиво, радио већи број сликара. Неке слике су шта више нешто дошине биле рестаурисане. Трагови таквога рестаурисања виде се, на пример, сасвим јасно на слици *Христ са мачем*, а ни слика *Лоза Неманића* није била поштеђена позијеге ретуширања. Уз то су неке слике нешто дошинега датума. Лик другог *игумана Дечанског - Данила* није савремен осталоме живопису у цркви, а на слици царице *Јелене са младим Урошем* и са неком *непознатом принцесом* види се, да су место ње ту раније биле насликане две фигуре са крунама на глави, па кад се, врло вероватно, приликом заручења младога Уроша са принцесом Палеологом из Цариграда осетила потреба, да младенци буду насликани у цркви, онда је на место споменуте две фигуре, чије главе нису могле бити потпуно избрисане, насликана слика са царцом и са младенцима. Срећним случајем пронађено је име једнога сликара у Дечанима.²⁾ У параклису св. Димитрија на једноме капителу стуба записао се „*Срђ грчки*“. То је, несумњиво, име сликара, који је овде сликао циклус „Постање света“. Његово име, Срђ, упућује на Далмацију, исто онако као и име Вите, главнога архитекта цркве Дечанске. Да ли је и Срђ био минорит? Одговор на ово питање могао би бити потврдан с обзиром на околност, да би се један уметник православне вере пре потписао као „Срђије“, а не као „Срђ“.

Име „Срђ“ упућује у сваком случају на Далмацију и на Запад. Далмација има да забележи у XIV веку велики број уметника (вајара, сликара, архитеката и др.) византиских, који су, несумњиво, дошли из Италије. Год. 1367 јуна 28 постао је грађанин Дубровника „Емануил Грк сликар“, коме општина одређује 10 перпера годишње за стан и атеље.³⁾ Год. 1384 марта 28 спомиње се у Дубровнику „мајстор Георгије Грк сликар.“⁴⁾ У Котору је око 1330 год. имала кућу и винограде породица „Николе Грка сликара.“⁵⁾ а 1331 год. спомињу се „грчки сликари цркве св. Трифуна.“⁶⁾ Веома је значајно, да ови „Грци“ раде у католичким црквама. На земљишту Италије беше се у

¹⁾ P. B. Jorgenson. Zur Frage des Charakters der byzantinischen Plastik während der Paläologenezeit (у Byz. Zeitschrift 29, str. 275).

²⁾ Б. Мано - Зуца, Један запис капитела из Дечана (у „Старинар“, V, 1928—30 год. стр. 185—193).

³⁾ Monumenta Ragusina IV, p. 96.

⁴⁾ K. Jurečik, Staat und Gesellschaft im mittelalterlichen Serbien III, 2, str. 68.

⁵⁾ Ibidem и Ва. Ђорђевић, Грчки сликари у Котору XIV века („Старинар“ V, 1928—30, стр. 39).

⁶⁾ Ва. Ђорђевић, Ibidem.

13—14 веку формиралз у области живописа једна уметничка школа, која је комбиновала традиције Византије са традицијама Запада и Истока. Ова уметност више космополитскога карактера могла је у највише случајева, да појединачно задовољи обе хришћанске цркве, католичку и православну. Далмација је била пуна уметника, који беху дошли из Италије.¹⁾ Нарочито се истиче сликар Михаил из Болоње, који је радио фреске у цркви Велике Госпође (Sta Maria Maioris) у Дубровнику 1318—1324 год.²⁾ Да ли није то онај Михаил, који је сликао фреске у Старом Нагоричину и у св. Никити (код Скопља)? Несумњиво је и сликар Срђ припадао истој космополитској школи, којој и ови сликари Грци у Дубровнику и у Котору.

Бех и многобројне погрешке у натписима поред појединих слика у Дечанима упућују на

мајсторе, који нису били упознати са језиком, из коме су ови натписи написани. У том погледу нарочито је карактеристичан натпис поред слике: *Јован Крстиѡѡ ѡговори фарисејѡма и садукеејѡма, који су дошли да их крстиѡ.*³⁾ Или натпис поред илустрације 9, *кондака акаѡѡѡѡѡ Богородичинѡѡ*: „стетихоте“ у место „сп(а)сти хоте“. Очигледно је, да мајстори, који су те натписе поред слика исписивали, нису разумели, шта су писали. На Италију јасно упућују и форме имена у сигнатурама слика појединих светитеља: Хрисогоне, Куарте, Калистрате, Иакните, Доротее, Антима, Вахе и т. д.

Све ово даје довољно елемената за претпоставку, да су слике у Дечанима радили домаћи мајстори према византиским обрасцима донетим из Италије.

¹⁾ K. Jireček, о. с. стр. 5.

²⁾ Monumenta Ragusina V, str. 128; K. Jireček о. с. стр. 68.

³⁾ В. стр. 56.

DIE MALEREI

Narthex

Alle Wand- und Gewölbeflächen sind mit Malereien bedeckt. Man findet an der Westwand in der untersten Reihe isolierte Figuren der heiligen *Maximus* (Taf. XCI), *Joasaph* (Taf. XCI), *Barlaam* (Taf. XCI), *Erzengels Gabriel* (Taf. XCI), *Peter* (bei der Tür), *Paul* (nördlich von der Tür) und *Erzengels Michael* (Taf. XCVIII), des ersten *Higumenos* von *Dečani* *Arsenius* (Taf. XCII), des Erzbischofs *Sava* von *Serbien* (Taf. XCII) und *Joanikios*, Patriarchen von *Serbien* (Taf. XCII). In der untersten Reihe der Nordwand sind gemalt: der junge König *Uroš*, *Dušan* Sohn (Taf. XCIII); *Dušan* (als König, Taf. XCIII); *Helene*, *Dušan*s Gemahlin (Taf. XCIII); ein unbekannter Eremit (Taf. CCXVII); *Ephraim* von *Syrien*; ein unbekannter Edelmann (vielleicht *Georg Ostouša Pečpal*), welcher von dem hl. *Georg* zum *Christus* geführt wird (Taf. XCIV). In der untersten Reihe der Ostwand sind gemalt: der Protomartyrer *Stefan*; die heiligen *Johannes Chrysostomos* und *Basilius der Grosse* lesen die Messe dem *Agnus Dei* (Taf. XCV, XCVI); die Jungfrau *Maria* (nördlich von der Tür, Taf. XCVI); *Dušan* (oberhalb der Tür, Taf. LXXIV); *Stefan Dečanski* (oberhalb der Tür) (Taf. LXXIV); *Pantokrator* (Taf. LXXV); *Jesus Christus* (südlich von der Tür, Taf. CXXI); der Stammbaum der *Nemankiden* mit 22 in drei Reihen angeordneten Figuren (Taf. LXXIII); ganz unten ist gemalt *Nemanja* in der Mitte zwischen seinen Söhnen *hl. Sava* und *Stefan* dem Erstgekrönten. In der Centralreihe findet man den König *Milutin* zwischen seinem Vater König *Uroš I* und seinem Bruder König *Dragutin*. Zwischen *Milutin* und *Uroš I* ist gemalt König *Radoslav* (im Brustbild) und rechts von *Uroš I* König *Vladislav* (im Brustbild). Bei *Dragutin* findet man seine Söhne *Vladislav* und *Uroš II* (in Brustbildern). Zwischen den beiden Reihen findet man *Vukan* (im Brustbild) zwischen Erzbischof *Sava II* und *Stefan*, seinem Sohn (in Brustbildern). In der obersten Reihe ist gemalt *Dušan* zwischen seinem Vater *Stefan Dečanski* und seinem Sohn *Uroš*. Zwischen der obersten und der Centralreihe sind gemalt (in Brustbildern) *Carica* (*Milutins* Tochter), *Prnjača* (*Uroš's I* Tochter), *Dušan* (*Dušan*s Bruder),

Theodora (*Dušan*s Schwester), *Simeon* (*Dušan*s Bruder) und *Helene* (*Dušan*s Schwester). In der untersten Reihe der Südwestwand sind gemalt: die Eremiten *Euthymios* (Taf. XCV), *Antonius* (Taf. XCV), *Sabbas* von *Palästina* (Taf. XCV), *Stefan der Jüngere* (Taf. XCVIII), *Theodosius Kolobiarichis*, *Johannes Klimax* (Taf. XCIX); *Joannikios* und *Paul* von *Athos* (Taf. XCIX).

Im Ostfelde des Nordschiffes ist die Legende des hl. *Georg* illustriert (16 Szenen): *Georg* redet mit *Kühnheit* zu *Diokletian* (Taf. XCIX); der Heilige wird in einen siedenden Kessel mit geschmolzenem Blei geworfen; der Hl. wird in Gefängnis geführt (Taf. C); der Hl. wird mit Keulen geschlagen; der Hl. an messerbesetzten Rad hängend (Taf. C); dem Hl. werden eiserne Stiefel angezogen; der Hl. wird in eine Kalkgrube geworfen (Taf. C); der Hl. wird mit Gabeln abgekratzt; der Hl. wird mit Ochsenziemen geschlagen (Taf. CII); der Hl. wird mit brennenden Fackeln gebrannt (Taf. CII); der Hl. erweckt einen Toten wieder; der Hl. macht den Ochsen von *Glykerius* wieder lebendig (Taf. CXXVIII); der Hl. wirft die Götzenbilder eines Tempels nieder (Taf. XCVI, C); der Triumph des hl. *Georg* (Taf. XCVI, C); der Hl. wird zum Tode verurtheilt (Taf. XCVI, CII); die Enthauptung des Hl. (Taf. XCVI, CIII).

An den Gewölben des Centralschiffes sind sechs oekumenische Kirchenversammlungen illustriert (Taf. CIV, CV).

Alle übriggeliebene Wand- und Gewölbeflächen des Narthex sind mit den Kalenderillustrationen geschmückt. Der Zyklus beginnt mit dem Monat *September* im Ostfelde des Centralschiffes in der obersten Reihe (Taf. LXXV, CIV, CV, CVI, CVII, CVIII, CIX, CX, CXI). In den unteren Reihen findet man die Illustrationen der *Oktober-* und *Novemberherberge* (Taf. CVI, CVII, CVIII, CIX, CX, CXI). Der Monat *December* beginnt in der untersten Zone desselben Feldes (an der Nordseite) und entwickelt sich im Südschiff (Taf. CVII, CX, CXII, CXIII, CXIV, CXV, CXVI, CXVII, CXXII, CLXVII), wo man auch die Illustrationen von *Januar* (Taf. LXXVI, CVIII, CXVI, CXVII, CXVIII), *Februar* (Taf. LXXVII, CXIX, CXXIII) und *März* (Taf. LXXVIII, LXXIX, CXX, CXXI, CXXII, CXXIII, CXXIV)

findet. Der Monat April beginnt im Westfelde des Südschiffs und etwckelt sich im Central-schiff (Taf. CCXXV, CCXXVI). Die Monate Mai (Taf. CCXXVI, CCXXVII), Juni (Taf. CIII, CX, CCXXVII, CCXXVIII, CCXXIX), Juli (Taf. XCVI, CCXX, CCXXI) und August (Taf. XCVI, CCXXIV, CCXXI, CCXXVII) sind im Nordschiff illustriert.

NAOS

I Isolierte Figuren

a) An der Südwand findet man in der untersten Reihe die Figuren der hl. Nikolaus (Taf. CCXXXII), Theodosios Koinobiarchois (Taf. CCXXXIV), Sabbas von Palästina (Taf. CCXXXIII), Anthonius (Taf. CCXXXIII), Paul von Thebanis (Taf. CCXXXIV), Simeon von Serbien (Taf. CCXXXV), Sava von Serbien (Taf. CCXXXV), König Milutin (Taf. CCXXXVI), Stefan Dečanski (Taf. CCXXXVII), Dušan (Taf. CCXXXVII).

b) An der Westwand findet man in der untersten Reihe die Kaiserin Helene zwischen ihrem Sohn Uroš und seiner Braut(?) Princessin Palaeologina (Taf. LXXX) und weiter nördlich die Figuren der hl. Trofimius (Taf. CXLV), Johannes der Vorläufer (Taf. CCXXXVIII), Peter (südlich von der Thür) (Taf. CCXXXIX), Paul (nördlich von der Thür) (Taf. CCXXXIX), Nikolaus (Taf. CXL), Konstantin und Helene (Taf. CXL), Callistrat (Taf. CXL), Pachomius mit dem Erzenkel (Taf. CCXXXIV).

c) An der Nordwand findet man in der untersten Reihe: Zosimas mit Maria Aegyptiaca (Taf. CCXXXVI); einen unbekannten Eremit (Taf. CCXXXVI); Kosmas und Damianus (Taf. CXLII); Johannes Baptista (geflügelt) (Taf. CCXXXVIII); Hermyon (Taf. CXLIII); Hariton (Taf. CXLIII); Athanasius von Athos (Taf. CCXXXVIII); Georg und Demetrius (Taf. CXLIV).

d) In den Fensteröffnungen der Südwand erkennt man nur den hl. Hyakinthus und in den Fensteröffnungen der Nordwand die hl. Porphyrius und Christophorus (Taf. CCLXIV); Johannes Kalybtis (Taf. CXL) und Euphrosinos (Taf. CCLXXIX, CXLV); Photina (Taf. CXLV).

e) In der Kapelle des hl. Demetrius findet man die hl.: Stephan (an der Nordwand) (Taf. CXLVI); die Messe dem Agnus Dei mit Arsenius von Serbien (Taf. CXLVI) und Sava von Serbien (Taf. CXLVI); Nikolaus (an der Süd-wand) (Taf. CXLVII).

f) In der Prothesis sind gemalt: Epifanios; Arsenius, der erste Hgumenos von Dečani (Taf. CXLVII); Arsenius der Eremit (im Brustbild); Euthymius (im Brustbild); Dionysius (Erzbischof); zwei unbekannte Bischöfe; Methodius (Erzbischof); Euplos; Stephan; Gregorius; Jacob; Timotheus; Achilles; Peter von Alexandrien; Simeon Stylit; Babylas (Taf. CXL);

Memnon; Leon; die Jungfrau (Taf. CCLXXXIX).

Zwischen Prothesis und Altarraum findet man die hl. Bischöfe Polycarpus (Taf. CXLVI); Anthymus (Taf. CXLVI); Eusthathius (Taf. CXLVI); Georg (Taf. CXLVI); Mitrofan (Taf. CXLVI); Babylas; Blasius (Taf. CXLVI); Part-henius (Taf. CXLVI).

g) Im Altarraum findet man: Noah (Taf. CCXXI); König Stefan Dečanski (Taf. CXLVII); David (Taf. CCXXII, CCXXIII); Zacharias (Taf. CCXXII); Ezechiel (Taf. CXLVIII); Isaias. In der Absis findet man: Nikolaus (Taf. CCXXXII); Gregorius Theologos (Taf. CCXXXII); Johannes Chrysostomos; Basilus; Athanasius von Alexandrien (Taf. CXLIX); Gregorius von Nyssa (Taf. CXLIX); Cyril von Alexandrien (Taf. CXLIX); Johannes der Mildthätige (Taf. CLXIV); Ignatius Theophoros (Taf. CLXIV); Tarasius (Taf. CLXIV); Spyridon; Polycarpus; die Jungfrau Platytera (Taf. CLXVIII). Im Nordfenster sind gemalt: Gregorius; Matthäus; Methodius; Amphilo-chius. Im Centralfenster: Hippolyt; Eleutherius; Leontius; Aniklus. Im Südfenster: Kyriacus; Hypathus; Hermolaos; Johannes.

h) In der Kapelle des hl. Nikolaus findet man: Dionysius; die Messe dem Agnus Dei mit Dorotheus und einem unbekannten Bischof; Mitrofan.

i) An dem südwestlichen Pfeiler sind gemalt: Pantocrator mit dem Schwert (Taf. CLV); Christinus (Taf. CL); Nicetas (Taf. CL); Oib-lanus (Taf. CL); Akakius (Taf. CL); Paternutius; Romanus (Taf. CLII); Chrysogonus (Taf. CL); Alexander (Taf. CLII); Stefan der Jüngere (Taf. CLII); Artemon (Taf. CLII); Hyacinthus (Taf. CCXIV, CL, CL); Quartus (Taf. CCXIV); Nazarius (Taf. CCVIII); Kelsius (Taf. CLII); Protasius (Taf. CLII); Gervasius (Taf. CCVIII); Simeon von Serbien (Taf. CLIII); Justinus (Taf. CLIII, CCXIV); Maria mit Jesuskind (Taf. CLIII); Georg und Procopius (Taf. CLII).

k) An dem nordwestlichen Pfeiler findet man: die Madonna Episkeps (Taf. CLIV); Martin (Taf. CLIV); Orestus (Taf. CCXXI); Auxentius (Taf. CCXXI); Agathoneus (Taf. LXXXIX, CCXXIX); Theopemptos (Taf. LXXXIX); Nestor (Taf. LXXXVIII); Demetrius (Taf. LXXXVIII); Theodor Tyrone (Taf. CLIII); Theodor Stratilates (Taf. CLIII); Basiliscus (Taf. CCXV); Polyukt (Taf. CCXV); Romanus und Sebastianus (Taf. CCX); Daniel Stylit (Taf. CLV); Alypius; Gorgonius; Porphyrius; Alexander (Taf. CLV); Nikelorus (Taf. CLXIV); Mar-inus; Cosmas und Damianus (Taf. CLVI); Martyrius und Markianus (Taf. CLVII); Sabel und Ismael (Taf. CLVII).

l) An dem südöstlichen Pfeiler findet man: Stephan Protomartyr (Taf. CLV); Loth (Taf. CLXXXVIII); Salomon (Taf. CCXVI); Samuel (Taf. CCIV, CCXIX).

m) An dem nordöstlichen Pfeiler findet man: Victor und Mercurius (Taf. CLVII); Agathon (Taf. CCXV); Sysinius (Taf. CCXV); Pudis(?); Agathangelus (Taf. CCXI); Clemens (Taf. CCXI); Stephan Dečanski; Paul (Bischof) (Taf. CLVIII); Achilles; Peter von Alexandrien; Simeon Stylit.

n) An dem Pfeiler des Nordschiffs sind gemalt: Euphrosinus; Eusthatus (Taf. CLVIII); Cyrus und Johannes (Taf. CLVIII); Cosmas und Damianus (Taf. CLIX); Callistrates (Taf. CLX, CLXV); Artius (Taf. CLX, CLXV); Manuel (Taf. CLX); Jacob der Perser (Taf. CLX); Minas (Taf. CLIV); Panteleimon (Taf. CLX).

o) An dem Pfeiler des Südschiffs findet man: Stefan Archidiaconus; Daniel Higumenos von Decani (Taf. CLXI); Theodor Studit (Taf. CLXI); Arethas (Taf. CLXI); Thyrus und Seleukius (Taf. CLXII); Marinus und Emilianus (Taf. CLXII); Neophyt und Theofilakt (Taf. CLXIII); Kallinikus und Terentius (Taf. CLXIII).

p) An den Arcadenflächen sind gemalt: Theopemptos und Hermilos; Polyukt und Stratonikus; Nestor und Lupus (Taf. CCLVII); Kyricus und Julitta (Taf. CCLVI); Markianus und Martirius; Arethas und Sabbas von Palästina; Andreas und Sabbas; Arethas und Artemon (Taf. CLXIII); Gerontius (Taf. CLXIV) und Euplos (Taf. CLXV); Eudokimus; Romanus und Platon; Erzengel Michael und Gabriel (in der Kapelle des hl. Demetrius); der gerechte Henoch; Abel und Seth; Erzengel Michael und Gabriel (in der Kapelle des hl. Nikolaus); Joel (Taf. CLIX) und Ezechiel (Taf. CXLVIII); Bonifatius; Martin; Gordias; Andronicus; Sergius (Taf. CCV) und Bacchus (Taf. CCV); David (Taf. CCXII, CCXIII) und Sophonias; Agathonikus (Taf. CXCI); Isidorus (Taf. CXCI); Hrysant (Taf. CXCI); Eupsychius (Taf. CXCI); Aaron und Moses (Taf. CLXVI, CCXVIII, CCXIX); Photius und Anicetas (Taf. CLXVII) und Bischöfe: Polycarpus Eusthatus, Georg, Mitrofanos, Babyllas, Blasius, Parthenius, Anthimus (Taf. CLXVI, CCXXVI).

r) Am Gewölbe der Prothesis findet man die hl. Bischöfe (Taf. CCII) Silvester, Ilanus, Juvenalis, Euthychius, Ignatius, Nikolaus, Aniklus, Hillarius, Gregorius, Johannes und Athanasius.

s) In der Kuppel findet man die Propheten: Jonas, Elias, Sophonias, Jeremias, Isaia, Ezechiel, Joel, Daniel.

t) In den Pendentifs findet man die Evangelisten Matthäus (Taf. CLXX), Marcus, Lucas und Johannes (Taf. CLXX).

II Die Cyrklen

1) *Cyklus der Grossfeste.* In dem Kuppelraum findet man: die Verkündigung (Taf. CLXXI); die Geburt Christi (Taf. CLXXII); die

Darstellung Christi im Tempel (Taf. CLXXIII); die Taufe Christi (Taf. CLXXIV); die Verkündigung Christi (Taf. CLXXIV); die Auferweckung des Lazarus (Taf. CLXXVI); der Einzug in Jerusalem (Taf. CLXXVII); die Kreuzigung (Taf. CLXXVIII); Christus in der Unterwelt (Taf. CLXXIX, CLXXX); die Himmelfahrt Christi (Taf. CLXXXI, CLXXXII); die Herabkunft des hl. Geistes (Taf. CLXXXIII). Der 12. Fest des Todes Mariae ist an der Westwand gemalt und bildet einen besonderen Cyklus aus, wo man die folgenden Szenen findet: das Gebet der Jungfrau (Taf. CLXXXIV); Tod Mariae (Taf. CLXXXV); Leichenzug (Taf. CLXXXVI); Himmelfahrt Mariae (die Jungfrau reicht dem Apostel Thomas ihren Gürtel) (Taf. CLXXXIV); die Aposteln umstehen das offene Grab der Jungfrau (Taf. CLXXXVI).

2) *Cyklus der Tätigkeit Christi:* Christus erteilt Ablass der Ehebrecherin (Taf. CCLXXXVII); die Pharisäern und Sadducäern suchen ein Merkzeichen vom Christus (Taf. CXCI); die Sadducäern befragen Christus (Matth. 22, 23) (Taf. LXXVII); die Verfluchung des Feigenbaums (Taf. CLXXXVIII); Christus lehrt die Aposteln (Lucas 11, 1) (Taf. CLXXXVIII); Christus bei dem aussätzigen Simon (Taf. CCXVII); Christus bei Martha und Maria (Taf. CLXXXIX); die Berufung Philipps und Nathanaels (Taf. CLXXXIX, CXCI); die Juden suchen ein Kennzeichen vom Jesus (Matth. 12, 38) (Taf. CCVI); Christus und die Samariterin (Taf. CXCI, CCXXV, CCXXIX); Christus und Zachäus (Taf. CCXXIX); Christus in der Synagoge lesend (Taf. LXXXII); Christus die Handelsleute aus dem Tempel hinausjagend (Taf. LXXXIII); die Berufung des Matthäus (Taf. CXCI); Johannes 7, 37 (Taf. CXCI); Christus im Tempel lehrend (Joh. 7, 14) (Taf. CXCI); Christus auf dem Meere wandelnd (Taf. CXCV); Christus ein Kind segnend (Taf. CXCI); Christus zwischen den Aposteln (Taf. CCLXVII).

3) *Cyklus der Leidengeschichte Christi:* das Abendmahl (Taf. CXCVI); die Fusswaschung (Taf. CXCVI); Christus am Oelberge (Taf. CXCVII); Judas Verrath (drei Szenen) (Taf. CXCVIII, CXCI, CC, CCI, CCII); Christus vor Annas (Taf. CCII); Christus vor Annas und Kaiphas (Taf. CCIII); die Verleugnung Petri und seine Reue (Taf. CCIV, CCV); Christus wird von Juden zu Pilatus geführt (Taf. CCVI); die Handwaschung des Pilatus (Taf. CCVII); die Reue und das Erhängen des Judas (Taf. CCIX, CCVIII); die Hohenpriestern verschaffen sich für das Geld des Judas den Acker des Töpfers (Taf. CCIX); Barabas vor Pilatus (Taf. CXCVIII); Pilatus kündigt sein Urtheil an (Taf. CCX); die Verspottung des Herrn (Taf. CCXI, CCXII); der Weg auf den Calvarienberg (Taf. CCV, CCXIII);

Simon von Cyrene und die beiden Schächer schleppen die Kreuze (Taf. CCVIII); Jesus weigert sich aus dem Kelch mit Essig zu trinken (Taf. CCIX); Christus steigt die Leiter zum Kreuz hinan (Taf. CCIX); die Kreuzigung (Taf. CCXVIII); Joseph von Arimathea um den Körper Christi bittend (Taf. CCXI); die Kreuzabnahme (Taf. CCXII); die Beweinung und die Grablegung des Herrn (Taf. CCXIV); die beiden Marien schauen von ferne an (Taf. CCXX); Pilatus auf die Wache ziehend (Taf. CCXX); das Grab Christi wird versiegelt (Taf. CCXV); die Myrrhentragenden am Grabe (Taf. CCXV, CCXVIII, CCXIX); *Noli me tangere* (Taf. CCXVI, CCXVIII); die Frauen melden den Aposteln über die Auferstehung Christi (Taf. CCXVII, CCXVIII, CCXIX); der Gang nach Emmaus und das Mahl im Emmaus (Taf. CCXVIII); die Erscheinung des Herrn vor den Aposteln auf dem Berge von Galliläa (Taf. CCXVIII); die erste Erscheinung des Herrn vor den Aposteln (Taf. CCXIX); dreimalige Frage des Herrn dem Petrus (Taf. CCXIX); der ungläubige Thomas (Taf. CCXIX); die Erscheinung des Herrn vor den Aposteln auf dem Tiberiasmeere (Taf. CCXCIV).

4) Zyklus der Wunder: die Hochzeit zu Kana (Taf. CCXIV); die Auferweckung des Sohns der Witwe (Taf. CCXX); die Heilung des Mondsüchtigen (Taf. CCXV, CCXXXIII, CCXXXVIII); die Auferweckung der Tochter des Synagogenvorstehers Jairus (Taf. CCXV); die Heilung eines Taubstummen (Taf. CCXXI); die Heilung des Centurionssohns (Taf. CCXCI); die Heilung des Aussätzigen (Taf. CCXXI); die Heilung eines Besessenen (Taf. CCXXII); die Heilung der verschiedenen Kranken (Taf. CCXXIII); die Heilung der Schwiegermutter Petri (Taf. LXXXIV); die Heilung des Gichtbrüchigen (Taf. LXXXV, CCXII); die Heilung eines Tauben und eines Blinden (Taf. CCXXIV); die blutflüssige Frau (Taf. CCXXXI); die Heilung des Wassersüchtigen (Taf. CCXXV); die Heilung der zehn Aussätzigen (Taf. CCXXVI); die Heilung der zwei Besessenen (Taf. CCXXVII); die Heilung des Mannes mit dem getrockneten Arm (Taf. CCXXXVIII); die Heilung der Tochter der Kanaanaerin (Taf. CCXXIX); die Heilung eines Stotternden (Taf. CCXXX); die Heilung eines Blindgeborenen (Taf. CCXII, CCXXIII); der Sturm auf dem Meere (Taf. CCXXXI).

5) Zyklus der Parabeln (Gleichnisse): Die Parabel vom armen Lazarus und von dem hartherzigen Reichen (fünf Szenen) (Taf. CXCIV, CCXXX, CCXXXII); die Parabel von dem guten Samariter (drei Szenen) (Taf. CLXXXVII, CCXX, CCXXXIII); die Parabel von der Hochzeit (zwei Szenen) (Taf. CCXXXI, CCXXXIV); die Parabel von dem Zöllner und von dem Pharisäer (Taf. CCXXXIII); die Parabel von zehn Jungfrauen (Taf. CCXIV, CLIII); die Parabel von

dem verirrtten Schaf (zwei Szenen) (Taf. CCXXXV).

6) Zyklus des Lebens der Jungfrau Maria: die Gaben von Joachim und Anna werden zurückgestossen (Taf. CCXXXVI); die Rückkehr von Joachim und Anna (Taf. CCXXXVI); Joachim in der Wüste (Taf. LXXXVI); das Gebet der Anna (Taf. LXXXVI); die Empfängnis Mariä; die Geburt Mariä (Taf. CCXXXV); Joachim und Anna liebosen die kleine Jungfrau (Taf. CCXXXVII); Erste Schritte der Jungfrau (Taf. CCXXXVII); die Segnung der drei Priester (Taf. CCXXXVIII, CCLI); die Darstellung Mariä im Tempel (Taf. CCXXXV, CCXXXVII); das Gebet des Zacharias vor den Stäben der Freier (Taf. CCXXXVII); die Übergabe der Jungfrau dem Joseph (Taf. CCXXXVII); die Vorwürfe des Joseph; der Trank des Fluchwassers (Taf. CCXXXVIII); Mariä Heimsuchung; die Verkündigung am Brunnen (Taf. CCL, CCLI).

7) Zyklus der Apostelgeschichte: Peter und Johannes heilen einen Lahmgeborenen (Taf. CCXXXIX); Peter und Johannes vor Annas und Kaiphas (Taf. CCXXXIX); die Geschichte des Ananias und der Saphira (Taf. CCXXXIX); Peter und Johannes heilen die Kranken (Taf. CCXXXIX); Peter und Johannes werden in den Kerker geführt (Taf. CCXL); der Engel erscheint dem Peter und Johannes im Kerker (Taf. CCXL); Peter und Johannes werden von einem Engel befreit (Taf. CCXL); die Versammlung der jüdischen Vorsteher (Taf. CCXL); Peter und Johannes werden vertrieben (Taf. CCXL); der hl. Stephan spricht den Juden (Taf. CCXL); die Steinigung des hl. Stephan (Taf. CCXL); das Begräbnis des hl. Stephan (Taf. CCXL); Peter und Johannes vor den Hohenpriestern (Taf. CCXL); Peter und Johannes werden geschlagen (Taf. CCXLI); Philipp und der Eunuch der Kandakia (Taf. LXXXI); der Eunuch wird von Philipp getauft (Taf. CCXLVII); Philipp wird von einem Engel hinweggenommen (Taf. CCXXXIV); Paul bekommt die Genehmigung die Christen zu ergreifen (Taf. CCXLII); die Bekehrung Pauls (Taf. CCXLII); Paul auf dem Wege nach Damascus (Taf. CCXLII); Paul wird von Ananias getauft (Taf. CCXLIII); Paul predigt das Evangelium in Damascus (Taf. CCXLIII).

8) Zyklus des Hymnos Acatistos: 1. Strophe (Taf. CCXXXIX, CCL, CCLI); 2. Strophe (Taf. CCXXXIX, CCXLV); 3. Strophe (Taf. CCXXXIX); 4. Strophe (Taf. CCXXXIX, CCL); 7. Strophe (Taf. CCXLIV); 8. Strophe (Taf. CCXLV); 9. Strophe (Taf. CCXLV); 10. Strophe (Taf. CCXLIV, CCLXXXI); 11. Strophe (Taf. LXXXVII); 12. Strophe (Taf. CCXLVI); 13. Strophe (Taf. CCXIII); 14. Strophe (Taf. CCLXXV); 15. Strophe (Taf. CCXLVIII); 16. Strophe (Taf. CCLXXV); 17. Strophe (Taf. CCXLVII); 18. Strophe (Taf. CCXCVII); 19.

Strophe 20. Strophe; 21. Strophe; 22. Strophe; 23. Strophe (Taf. CCXLVIII); 24. Strophe (Taf. CCXLIX).

9) *Cyklus der Genesis*: Der erste und der zweite Tag der Schöpfung des Weltalls (Taf. CCLII, CCLVII, CCLXI); der dritte, vierte und fünfte Tag der Schöpfung (Taf. CCLII, CCLVI); die Erschaffung des Adam und der Eva (Taf. CCLIII, CCLV, CCLXI); Gott führt Eva dem Adam herbei; die Schlange sucht Eva zu verführen (Taf. CCLIII, CCLXIII); der Sündenfall (Taf. LXXXVIII); Adam und Eva verstecken sich vor dem Gott (Taf. CCLIV); Gott befragt Adam und Eva (Taf. LXXXVIII); die Vertreibung des Adam und der Eva (Taf. LXXXVIII); die Wehklage des Adam und der Eva (Taf. CCLIV); die Geburt Cains (Taf. CCLVI); Abel weidet die Schafe; Cain pflügt das Land (Taf. CCLV); Cain und Abel opfern (Taf. CCLV); Cain tötet Abel (Taf. CCLV); Gott befragt Cain (Taf. CCLVI); Adam und Eva weinen über Abel (Taf. CCLVI); die Beerdigung Abels (Taf. CCLVII); Cain eine Festung erbauend (Taf. CCLVII); Lamech tötet Cain (Taf. CCLVIII); Lamech benachrichtigt seine zwei Frauen über die Tödtung Tobels (Taf. CCLXXXIV); Lamech nimmt Abschied von seinen Frauen (Taf. CCLIX); das wollüstige Leben der Nachkommenschaft Cains (Taf. CCLX); Noah bekommt vom Gott den Befehl die Arche zu verfertigen (Taf. CCLX); die Herstellung der Arche durch Noah (Taf. CCLXI, CCXCII); die Arche wird mit Pech überzogen (Taf. CCLXII); Noah mit seiner Familie und mit den Thieren jeder Art am Eingang der Arche (Taf. CCLXIII); Noah macht das Fenster auf und lässt einen Raben hinaus (Taf. CCLXII); der Ausgang des Noah aus der Arche (Taf. CCXCIV); Noah opfert dem Gott; die Anpflanzung des Rebstocks (Taf. CCLXIV); Trunkenheit Noahs (Taf. CCLXV); Noah verflucht Cham (Taf. CCLXIV); Noah segnet Sem und Japhet (Taf. CCLXIV); der babylonische Thurmbau (Taf. CCLXIV).

10) *Cyklus des Buchs der Weisheit* mit vier Szenen (Taf. CCLXVI).

11) *Cyklus des Buchs des Propheten Daniel* (Taf. CCLXVII); der Traum Nabuchodonosors; drei junge Hebräer im glühenden Ofen; Daniel in der Löwengrube.

12) *Cyklus des alten Testaments*: Jacobs Leiter (Taf. CCLXV); das Ringen Jacobs mit dem Engel (Taf. CCLXVIII); Gedeon das Vlies zusammendrückend (Taf. CCLXVIII); die Stiftshütte (Taf. CCLXIX).

13) *Die Wurzel Jesse* (Taf. CCLXIX, CCLXX, CCLXXI).

14) *Das jüngste Gericht* (Taf. CCLIX, CCLXXII); Jesus Christus als der gerechte Richter (Taf. CCLXXIV); *Hefimasia* (Taf. CCLXXIII, CCLXXVI); das Lebenspendende hei-

lige Kreuz (Taf. CCLXXIII); die Posaunenengel (Taf. CCLXXII); *Delis* (Taf. XC); *Bischofs- und Eremitenchor* (Taf. LXXXIX); *Königs- und Adelschor* (Taf. CCLXXV); *Apostelchor* (Taf. CCLXXVI, CCLXXVII); *Chöre* (Taf. CCLXXVI); die Auferstehung der Todten (Taf. CCLXXVI); das Paradies (zwei Szenen) (Taf. LXXXIX, CCLXXVIII); die Wage der Gerechtigkeit (Taf. CCLXXVIII); *Apostelchor, Märtyrerchor, Frauenchor* (Taf. CCLXXVI); der Höllenfürst und der Feuerstrom (Taf. CXXXI); die äussersten Finsternisse (Taf. CCLXXIX); der Dieb des Ackers seines Nachbarn (Taf. CCLXXIX); der Verleumder (Taf. CCLXXIX); die wollüstige Frau (Taf. CCLXXIX); nagende nimmer schlafende Würmer (Taf. CCLXXX).

15) *Liturgischer Cyklus*: *Communion der Apostel* (Taf. CCLXXXII); *Agnus Dei* (Taf. CCLXXXIII, XCVI); die himmlische Liturgie (Taf. CLXIX).

16) *Die Legende des hl. Johannes des Täufers*: die Verkündigung an Zacharias (Taf. CCLXXX); Johannes predigt auf den Jordanufern (Taf. CCLXXXV); Christus auf der Tenne mit Spaten (Taf. CCLXXXV); Johannes und die Axt bei dem Baum (Taf. CCLVI); die Jünger des Johannes richten das Wort an Christus (Taf. CCLXXXVI).

17) *Die Legende des hl. Nicolaus*: Die Geburt des Nicolaus (Taf. CCLXXXVII); die Eltern führen Nicolaus in die Schule (Taf. CCLXXXVIII); dem Nicolaus wird die Diaconusweihe ertheilt; dem Nicolaus wird die Priesterweihe ertheilt (Taf. CCXCI); Nicolaus wird Bischof geweiht (Taf. CCLXXXIX); Nicolaus erscheint im Traum dem Kaiser Constantin (Taf. CCLXXXIX, CCXC); Nicolaus erscheint im Traum dem Eulavius (Taf. CCLXXXVII); drei Feldherrn im Kerker (Taf. CCXC); die Feldherrn bei dem Kaiser Constantin (Taf. CCLXXXVIII); Nicolaus rettet die Verurteilten von Andriake (Taf. CCLXXXI); Nicolaus wirft Geld ins Haus der drei Schwestern und entzieht sie den Ausschweifungen (Taf. CCXC); das Wunder auf dem Meere; Nicolaus rettet einen Mann aus dem Meere (Taf. CCXCI); Nicolaus stürzt die Götzenbilder (Taf. CCXCII); die befreiten Feldherrn bekommen ein Evangelium und zwei Armeuchtern von dem Kaiser Constantin (Taf. CCXCIII); die befreiten Feldherrn machen dem Nicolaus Geschenk (Taf. CCXCIII); der Vater der drei Schwestern, welche Nicolaus den Ausschweifungen entriß, sagt Dank dem Nicolaus (Taf. CCXCIV).

18) *Die Legende des hl. Demetrius*: der Märtyrertod des hl. Demetrius (Taf. CCLXXII); Demetrius treibt die Kumanen zurück (Taf. CCXCV); die Heilung des Statthalters von Illyricum (Taf. CCLXXXVI); Demetrius drückt zum Boden den bulgarischen Tzar Kalojan

(Taf. CCXCV); *Demetrius befiehlt einem Matrosen sein Schiff nach Thessaloniche zu lenken* (Taf. CCXCVII); *das Gebet des Demetrius* (Taf. CCXCVIII); *die Vision des Illustrius* (Taf. CCXCVI); *die Ergiessung des Myrons* (Taf. CCC); *Demetrius hebt in die Höhe den umgestürzten Thurm von Thessaloniche* (Taf. CCXCIX); *Demetrius segnet Nestor* (Taf. CCC); *Nestor tödtet Lias* (Taf. CCLV, CCCI); *die Enthauptung Nestors* (Taf. CCCI).

III Die ikonographische Analyse

Die grosse Zahl von Cyklen, die in der Kirche von Decani illustriert worden sind, legt an den Tag dasselbe encyclopädische Programm, welches die gothische Kirchen im Abendlande angenommen hatten. Die Compositionen von Decani rufen ins Gedächtniss die gothische und romanische Miniaturen wie auch die Glasmalereien der abendländischen Domkirchen. Die ikonographische Analyse der Themata bringt an den Tag viele neue Tendenzen, welche mit der byzantinischen Überlieferung nicht übereinstimmen.

In der *Verkündigung* erscheint der Erzengel Gabriel in der Kaisertracht als einer von den grossen himmlischen Fürsten. Dieses Thema ist mit der Auffassung des christlichen Abendlands übereinkommend, während der byzantinische Erzengel nach einer traditionellen Auffassung bescheiden wird.

In der *Geburt Christi* sieht man, wie in der Badscene das junge Mädchen, nach der italienischen Art, das Wasser kniend giesst.

In der *Taufe Christi* erhebt Johannes seinen linken Arm nach dem Stern mit der Taube wie in einem Mosalkbilde von San Marco in Venedig. In einer Handschrift von Grottaferrata findet man dieselbe Inschrift, wie hier in Decani: „Komm, taufe mich“.

In der *Auferweckung des Lazarus* findet man einige Motifs, die auf das christliche Abendland hinweisen. Jede von zwei symmetrischen Figuren entrollt je ein Bändchen von Lazarus wie in Sant Angelo in Formis, in Monreale oder in Florenz. In den sächsisch — thüringischen Miniaturen findet man ebenso den Mann, welcher die Grabplatte des Lazarus mit seinen ausgestreckten Händen erfasst hat. Die aufrecht stehende Martha und niedergefallene Maria werden oft von dem lateinischen Mittelalter wiederholt.

In dem *Einzug in Jerusalem* ist besonders betont, wie Jesus von den Kindern empfangen wurde, ein charakteristischer Zug, der in der lateinischen Ikonographie des X und XI Jahrhunderts vorherrscht. In den Denkmälern des byzantinischen Siciliens findet man ebenso die

beiden Kinder, welche, ein bei dem anderen, ihren Mantel mit der identischen Geberde strecken; ebenso eine Mutter, welche ihr Kind mit der Hand hinhält und eine andere Mutter, die hinterste in der Gruppe, welche ihr Kind auf seinen Schultern trägt. In der Ikonographie der Lateiner verbundene man, wie in Decani, den Einzug in Jerusalem mit der Scene, in welcher Christus seine zwei Jünger das Esselfallen, welches er reiten soll, suchen lässt.

In der *Kreuzigung* sind sehr auffallend die Mauern von Jerusalem, welchen Christus den Rücken wendet um seinen Kopf nach Rom zu richten. In den deutschen Miniaturen findet man die Geberden von Johannes, welche verstehen lassen, dass Johannes die Jungfrau nach seinem Hause führen möchte. Die Figuren von Longinus und Stephon, der Vertreter der Heiden und der Juden, weisen auf die Ikonographie des lateinischen Abendlands hin.

In dem *Christus in der Unterwelt* findet man ein interessantes Detail, welches einigen romanischen Miniaturen eigen ist. Zwei Engel, die sich rechts von Christus befinden, tragen zwei Medaillons mit je einer Büste in der Kaisertracht. In einigen romanischen Darstellungen „des Todes Mariae“ stellen diese Büsten die Seele der Jungfrau dar.

Der Cyklus des *Todes Mariae* ist nach seinem Grundcharakterzug viel näher der Auffassung des lateinischen Abendlands, für welches die Himmelfahrt („Assumption“, „Asunta“) der Jungfrau von einer besonderen Bedeutung war.

Einen anderen lateinischen Zug findet man in der Darstellung des *Abendmahls*. Das sind die gesticulirenden Aposteln.

In dem *Judaskuss* ein Soldat, welcher in der Rückenansicht sich zeigt und Jesus greift, hat seinen rechten Arm über den Kopf Christi erhoben, sein Schwert schwingend, was auf Italien hinweist.

Noli me tangere, nach Johannes illustriert, weist auf die Ikonographie des lateinischen Abendlands hin.

Der Cyklus der *Apostelgeschichte* findet sich in den Mosalkbildern der Kirchen Siciliens illustriert.

Der Cyklus der *Genesis* war auch im Abendlande mit Vorliebe illustriert (in Palermo, Monreale, Florenz, Venedig, Hildesheim, Augsburg Mainz etc.). Der Cyklus befindet sich im Nordraum der Kirche in Decani wie in den Kirchen des Abendlands und der Schöpfer des Weltalls trägt, der Exegese der Väter der lateinischen Kirche gemäss, die Züge Christi.

Die *Geburt* (gerechterweise „Empfängnis“). Cains weist auf das christliche Abendland hin.

Der Cyklus des *Buchs der Weisheit* findet sich, wahrscheinlich nach dem Einfluss der Votivmessen, im Naos illustriert.

Im Zyklus des *jüngsten Gerichts* ist die Idee der harten Strafe und der Rache vorherrschend, was auf die Ikonographie des lateinischen Abendlands hinweist. Die Zergliederung des Zyklus in 26 Szenen ist ebenso ein abendländischer Charakterzug.

Die schräge Stellung der Evangelien, welche einige heiligen Bischöfe tragen, ist eine Reminiscenz der romanischen und gotischen Malereien. Unter den Heiligen, welche in der Kirche gemalt worden sind, findet man eine grosse Zahl mit den lateinischen Namen: Bonifatius, Blasius, Juvenalis, Justinus, Quartus, Martin, Silvester etc.

Das Ostfeld des Nordschiffs im Narthex, welches ohne Zweifel dem hl. Geord geweiht ist, macht den Eindruck einer Kapelle der abendländischen Kirchen (z. B. die bekannte „capella Brancacci“ in der Kirche Santa Maria del Carmine in Florenz).

Die Form selbst einiger Inschriften, welche die Namen der Heiligen bezeichnen (z. B. „Chrysogone“, „Callistrate“, „Anthime“ etc.) weisen auf Italien deutlich hin.

In der Kirche zu Dečani hat ohne Zweifel eine grössere Zahl von Malern gearbeitet. Wir kennen nur den Namen eines gewissen „Srdj“. Dieser Name weist auf Dalmatien hin, welches der Kirche von Dečani ihren Architect schon geliefert hatte. Der Maler Srdj war, wahrscheinlich, ebenso ein Franziskaner. Viele Fehler in den slavischen Inschriften der Malereien geben zu erkennen, dass die Meister der altslavischen Sprache unkundig waren.

Man könnte die Hypothese vorlegen, dass die Maler in Dečani aus Dalmatien stammten. Sie hatten sich gebildet in der sogenannten italo-byzantinischen Schule, welche in Italien blühte und welche byzantinische Überlieferungen mit den Überlieferungen des christlichen Abendlands vereinigt hatte. Diese Schule hatte eine kosmopolitische Kunst erzeugt, welche mit dem Geschmack der beiden Kirchen, orthodoxen und katholischen, vereinbar war. Und wir wissen, dass in Dalmatien eine grosse Zahl der Maler sich befand, welche aus Italien hingekommen waren.

ТАБЛИЦЕ

Verzeichniss der Tafeln

- LXXIII Лоза Немањина — der Stammbaum der Nemaniden.
- LXXIV 1) Краљ Душан — König Dušan;
2) Краљ Стефан Дечански — König Stefan Dečanski.
- LXXV Пантократор; Душан; Стефан Дечански — Pantocrator; Dušan; Stefan Dečanski.
- LXXVI Из црквеног календара: 22. јануар — Aus dem Kirchenkalender: d. 22 Januar.
- LXXVII 1) 2. фебруар — d. 2 Februar;
2) Садукеји питају Христа (Mat. 22, 23—33) — die Saducäern befragen Jesus (Matth. 22, 23—33).
- LXXVIII 1) 25. март — d. 25 März;
2) св. Нестор и св. Димитрије — die hl. Nestor und Demetrius.
- LXXIX 3. март — d. 3 März;
- LXXX Царица Јелена; краљ Урош; једна непозната принцеса — Kaiserin Helene; König Uroš; eine Princessin.
- LXXXI 1) Богородица Милостива — die Gottesmutter Elefmon (die Barmherzige);
2) Апостол Филип и евнух арапске краљице Кандакије — Apostel Philipp und Eunuch der Königin der Araber Kandakia.
- LXXXII Христос чита у зборници у Назарету — Christus in der Synagoge lesend.
- LXXXIII Христос изгони продавце из храма — Christus die Handelsleute aus dem Tempel hinausjagend.
- LXXXIV Исељење таште Петрове — die Heilung der Schwiegermutter Petri.
- LXXXV Исељење узетого — die Heilung des Gichtbrüchigen.
- LXXXVI Јоаким у пустињи; Молитва Анина — Joachim in der Wüste; das Gebet der Anna.
- LXXXVII Акатисти Богородичини: 6 икос. — Hymnos Acatistos: 11 Strophe.
- LXXXVIII Први грех; Бог тражи објашњење од Адама и Еве; Изгнанство из Раја — der Sündenfall; Gott befragt Adam und

- Eva; die Vertreibung aus dem Paradies.
- LXXXIX 1) Страшни Суд; хор архидјереја и пустињака — das jüngste Gericht: Bischofs- und Eremitenchor;
2) Рај; св. Теопемптос; св. Аратоник — Paradies; hl. Theopemptos; hl. Agathonikus.
- XC Пантократор; Богородица Заступница — Pantocrator; die Gottesmutter.
- XCI 1) св. Максим; св. Јоасаф; св. Варлаам — die hl. Maximus, Joasaph und Barlaam.
2) Арханђео Гаврила — Erzengel Gabriel.
- XCII Игуман Арсеније; св. Сава; патријарх Јоаникије — Higumenos Arsenius; Sabbas von Serbien; Joannikios Patriarch von Serbien.
- XCIИ Душан, Јелена, Урош — Dušan, Helene, Uroš.
- XCIV Непознат властелин — Ein unbekannter Edelmann.
- XCv 1) Служба Агнецу — die Messe dem Agnus Dei;
2) св. Јевтимије, св. Антоније, св. Сава Палестински — die hl. Euthymius, Antonius und Sabbas von Palästina.
- XCVI св. Ђорђе обара идоле; триумф св. Ђорђа; погубљење св. Ђорђа; служба Агнецу; сцене из календара; св. Богородица Заступница — der hl. Georg wirft die Götzenbilder eines Tempels nieder; der Triumph des hl. Georg; der Hl. wird zum Tode verurtheilt; die Enthauptung des hl. Georg; die Messe dem Agnus Dei; die Scenen aus dem Kirchenkalender; die Gottesmutter.
- XCvII 1) И. Христос Емануел — J. Christus Emmanuel;
2) Агнец — Agnus Dei.
- XCvIII 1) св. Стефан Нови — der hl. Stefan der Jüngere;
2) Арханђео Михаил — der Erzengel Michael.
- XCIX 1) св. Јован Лествичник; св. Јоаникије; св. Павле — die hl. Johannes Klimax, Joannikios und Paul von Athos;

- 2) св. Ђорђе пред царем Диоклецијаном — der hl. Georg vor dem Kaiser Diokletian.
- C 1) св. Ђорђа воде у тамницу — der hl. Georg wird ins Gefängniß geführt;
- 2) св. Ђорђе бацан у кречану — der hl. Georg wird in eine Kalkgrube geworfen.
- CI Мучење св. Ђорђа на точку; св. Ђорђе обара идоле; триумф св. Ђорђа — der hl. Georg am messerbesetzten Rad hängend; der Hl. wirft die Goetzenbilder eines Tempels nieder; der Triumph des hl. Georg.
- CII 1) св. Ђорђа жегу свечама — der hl. Georg wird mit brennenden Fackeln gebrannt.
- 2) св. Ђорђе тучен волујским жилама — der Hl. wird mit Ochsenziemern geschlagen.
- CIII 1) Поругавање св. Ђорђа — der hl. Georg wird zum Tode verurtheilt; die Enthauptung des Hl.;
- 2) 24., 25., 26. јуни — der 24, 25, 26 Juni.
- CIV I и II васељенски сабор — die I und II oekumenische Kirchenversammlung.
- CV 1) V и VI васељенски сабор — die V und VI oekumenische Kirchenversammlung;
- 2) III и IV васељенски сабор — die III und IV oekumenische Kirchenversammlung.
- CVI 3., 25., 26., 27. септембар; 14., 15., 16., 17. октобар; 8., 9., 10. новембар — der 3, 25, 26, 27 September; der 14, 15, 16, 17 October; der 8, 9, 10 November.
- CVII 6., 28., 29., 30. септембар; 18., 19. октобар; 12., 13., 14. новембар; 9., 10. децембар — der 6, 28, 29, 30 September; der 18, 19 October; der 12, 13, 14 November; der 9, 10 December.
- CVIII 9., 10. септембар; 2., 3., 19., 20., 21., 22., 23., 24. октобар; 15., 16., 17., 18. новембар; 15., 16. јануар — d. 9, 10 September; d. 2, 3, 19, 20, 21, 22, 23, 24 October; d. 15, 16, 17, 18 November; d. 15, 16 Januar.
- CIX 14. септембар; 7., 8., 9., 28., 29., 30., 31. октобар; 24., 25., 26. новембар — d. 14 September; d. 7, 8, 9, 28, 29, 30, 31 October; d. 24, 25, 26 November.
- CX 17. септембар; 9., 10. октобар; 1., 2., 3., 4., 26., 27., 28. новембар; 26., 27., 28., 29. јуни — d. 17 September; d. 9, 10 October; d. 1, 2, 3, 4, 26, 27, 28 November; d. 26, 27, 28, 29 Juni.
- CXI 20. септембар; 11., 12., 13. октобар; 4., 5., 6., 7., 27., 28., 29., 30. новембар; 1., 2., 3., 4. децембар — d. 20 September; d. 11, 12, 13 October; d. 4, 5, 6, 7, 27, 28, 29, 30 November; d. 1, 2, 3, 4 December.
- CXII 1) 5., 6. децембар — d. 5, 6 December;
- 2) 9. децембар (Зачење св. Ане) — d. 9 December (Empfängniß der hl. Anna).
- CXIII 13., 14., 17. децембар — d. 13, 14, 17 December.
- CXIV 15., 18., 20., 21., 22. децембар — d. 15, 18, 20, 21, 22 December.
- CXV 25., 26., 27., 28. децембар — d. 25, 26, 27, 28 December.
- CXVI 29. децембар; 23., 24., 25., 26. јануар — d. 29 December; d. 23, 24, 25, 26 Januar.
- CXVII 15., 20. децембар; 6. јануар — d. 15, 20 December; d. 6 Januar.
- CXVIII 1) 23., 24., 25., 26. јануар — d. 23, 24, 25, 26 Januar;
- 2) 27., 28., 29., 31. јануар — d. 27, 28, 29, 31 Januar.
- CXIX 1) 19., 20. фебруар — d. 19, 20 Februar;
- 2) 8. фебруар — d. 8 Februar.
- CXX 1) 4. март — d. 4 März;
- 2) 5., 6. март — d. 5, 6 März;
- CXXI 1) 9. март — d. 9 März;
- 2) Исус Христос — Jesus Christus.
- CXXII 1) 11., 12. март — d. 11, 12 März;
- 2) 10. децембар — d. 10 December.
- CXXIII 1) 25., 26. март — d. 25, 26 März;
- 2) 1. фебруар — d. 1 Februar.
- CXXIV 1) 27., 28., 29. март — d. 27, 28, 29 März;
- 2) 7., 8. март — d. 7, 8 März;
- 3) 6. август — d. 6 August.
- CXXV 15., 16., 17., 18. април — d. 15, 16, 17, 18 April.
- CXXVI 21., 22., 23., 24., 25. април — d. 21, 22, 23, 24, 25 April.
- CXXVII 27., 28., 29., 30., 31. мај; 1., 2. јуни — d. 27, 28, 29, 30, 31 Mai; d. 1, 2 Juni.
- CXXVIII 1) 7., 8. јуни — d. 7, 8 Juni;
- 2) св. Ђорђе оживе вола Гликеријева — der hl. Georg macht den Ochsen von Glycerius wieder lebendig.
- CXXIX 1) 27., 28. јуни — d. 27, 28 Juni;
- 2) 29. јуни — d. 29 Juni.
- CXXX 1) 10. јули — d. 10 Juli;
- 2) 15. јули — d. 15 Juli.
- CXXXI 1) 16., 17. јули; 29., 30. август — d. 16, 17 Juli; d. 29, 30 August;
- 2) Пакао — die Hölle.
- CXXXII 1) св. Никола — der hl. Nikolaus;
- 2) св. Никола, св. Григорије Богослов — die hl. Nikolaus und Gregorius Theologus.
- CXXXIII св. Сава Палестински; св. Антоније Велики — die hl. Sabbas von Palästina und Antonius Magnus.
- CXXXIV 1) св. Павле Тиваидски — der hl. Paul von Thiebaïs;
- 2) св. Теодосије Општежитељ — der hl. Theodosius Koinobiarichs;
- 3) св. Пахомије и аџео — der hl. Pachomius mit dem Erzengel.
- CXXXV св. Симеон српски; св. Сава српски — die hl. Simeon von Serbien und Sabbas von Serbien.
- CXXXVI 1) Краљ Милутин — König Milutin;

- 2) св. Зосим са св. Маријом Египћанком — der hl. Zosimas reicht der hl. Maria Aegyptiaca die Sterbesakramente;
- 3) Један св. пустињак — Ein hl. Eremit.
- CXXVII Краљ Стефан Дечански; Душан — König Stefan Dečanski, Dušan.
- CXXVIII 1) св. Јован Претеча — der hl. Johannes der Vorläufer;
- 2) св. Јован Крститељ — der hl. Johannes Baptista;
- 3) св. Атанасије Атонски — der hl. Athanasius von Athos.
- CXXXIX 1) св. Петар — der hl. Petrus;
- 2) св. Павле — der hl. Paulus.
- CXL 1) св. Никола — der hl. Nicolaus;
- 2) св. Константин и Јелена — die hl. Constantin und Helene.
- CXLI 1) св. Калистрат — der hl. Callistrat;
- 2) св. Јован Каливит — der hl. Johannes Calybitis;
- 3) св. Вавила — der hl. Babylon.
- CXLII св. Кузман и Дамјан — die hl. Cosmas und Damianus.
- CXLIII св. Хермон и Харитон — die hl. Hermon und Chariton.
- CXLIV св. Ђорђе (?) и Димитрије (?) — die hl. Georg (?) und Demetrius (?).
- CXLV 1) св. Јефросин — der hl. Euphrosinos;
- 2) св. Фотина — die hl. Photina;
- 3) св. Трофим — der hl. Trophimus.
- CXLVI 1) св. Стефан — der hl. Stefan der Protomärtyrer;
- 2) св. Арсеније српски — der hl. Arsenius von Serbien;
- 3) св. Сава српски — der hl. Sabbas von Serbien.
- CXLVII 1) св. Никола — der hl. Nicolaus;
- 2) Арсеније игуман Дечански — Arsenius Higumenos von Dečani;
- 3) Стефан Дечански — Stefan Dečanski.
- CXLVIII 1) Пророк Језекил — der Prophet Ezechiel;
- 2) св. Јован Претеча — der hl. Johannes Prodromos.
- CXLIX св. Атанасије Велики, св. Григорије Ниски, св. Кирил Александријски — die hl. Athanasius von Alexandrien, Gregorius von Nyssa, Cyrill von Alexandrien.
- CL 1) св. Христијан — der hl. Christianus;
- 2) св. Хиакинт, св. Патермутије, св. Хрисогон, св. Олбијан, св. Акакије, св. Роман — die hl. Hyacinthus, Paternutius, Chrysogonos, Olbianus, Akakius, Romanus.
- CLI 1) св. Никита, св. Стефан Нови — die hl. Nicetas und Stefan der Jüngere;
- 2) св. Хијакинт, св. Патермутије — die hl. Hyacinthus und Paternutius.
- CLII 1) Непознат светитељ, св. Артемон, св. Протасије, св. Роман, св. Александар, св. Кеасије — Ein unbekannter Hl., die hl. Artemon, Protasius, Romanus, Alexander, Celsius;
- 2) св. Ђорђе, св. Прокопије — die hl. Georg und Procopius.
- CLIII 1) св. Јустин; Прича о 10 девојака; св. Симеон; Богородица — der hl. Justinus; die Parabel von 10 Jungfrauen; hl. Simeon; Madonna;
- 2) св. Теодор Тирон, св. Теодор Стратилат — die hl. Theodor Tyron und Theodor Stratilates.
- CLIV 1) св. Мартин, Богородица Заступница — der hl. Martin, die Gottesmutter Episkopsis;
- 2) св. Мина — der hl. Menas.
- CLV 1) св. Данил Столпник, св. Александар — die hl. Daniel Stylites und Alexander;
- 2) Исус Христос Пангкратор — Pantocrator;
- 3) св. Стефан првомученик — der hl. Stefan Protomärtyrer.
- CLVI св. Кузман и Дамјан — die hl. Cosmas und Damianus.
- CLVII 1) св. Сабел, св. Исмаел, св. Мартирије, св. Маркијан — die hl. Sabel, Ismael, Martyrius, Marcianus;
- 2) св. Виктор, св. Меркурије — die hl. Victor und Mercurius.
- CLVIII 1) св. Павле — der hl. Paulus;
- 2) св. Евстатије — der hl. Eustathius.
- 3) св. Кир и Јован — die hl. Cyrus et Johannes.
- CLIX 1) св. Кузман, св. Дамјан — die hl. Cosmas und Damianus;
- 2) Пророк Јоил — der Prophet Joel.
- CLX 1) св. Мануел, св. Јаков Персијски, св. Калистрат, св. Артије — die hl. Manuël, Jacob der Perser, Callistrates, Artius;
- 2) св. Пантелеимон — der hl. Panteleimon.
- CLXI 1) Данил, игуман Дечански — Daniel, Higumenos von Dečani;
- 2) св. Теодор Студит — der hl. Theodor Studit.
- 3) св. Арепа — der hl. Arethas.
- CLXII 1) св. Тирс, св. Селевкије — die hl. Thyrsus und Seleukius;
- 2) св. Марин, св. Емилијан — die hl. Marinus und Emilianus.
- CLXIII 1) св. Калиник, св. Теренције, св. Неофит, св. Теофилакт — die hl. Callinicus, Terentius, Neophyt, Theophylact;
- 2) св. Арепа — der hl. Arethas.
- CLXIV 1) св. Кирил Александријски, св. Јован Милостиви, св. Игнатије, св. Тарасије, св. Спиридон, св. Поликарп — die hl. Cyrill von Alexandrien, Johannes der Mildtätige, Ignatius, Tarasius, Spyridon, Polycarpus;

- 2) св. Геронтије — der hl. Gerontius;
3) св. Марин (?), св. Никифор — die hl. Marinus (?) und Nicerphorus.
- CLXV 1) св. Еуплос — der hl. Euplos;
2) св. Калистрат, св. Артије — die hl. Callistrates und Artius.
- CLXVI 1) св. Влаха, св. Антим, св. Партеније, св. Георгије, св. Митрофан — die hl. Blasius, Anthimus, Parthenius, Georg, Mitrophanes;
2) св. Ђорђе, св. Митрофан, св. Поликарп, св. Јевстатије — die hl. Georg, Mitrophanes, Polycarpus, Eusthatus;
3) Пророк Мојсеј — Moses;
4) Пророк Арон — Aaron.
- CLXVII 1) св. Фотије, св. Аникита — die hl. Photias und Anicetas;
2) 29. децембар — d. 29 December.
- CLXVIII Богородица пространија од небеса — die Gottesmutter Platytara.
- CLXIX Небеска литургија; Пророци — Die himmlische Liturgie; die Propheten.
- CLXX 1) Јеванђелист Јован — Johannes der Evangelist;
2) Јеванђелист Матеј — Matthäus der Evangelist.
- CLXXI Благовести — die Verkündigung.
- CLXXII Рођење Христово — die Geburt Christi.
- CLXXIII Срећење Господње — die Darstellung Christi im Tempel.
- CLXXIV Крштење Христово — die Taufe Christi.
- CLXXV Преображење Христово — die Verkündigung Christi.
- CLXXVI Рођење Христово; Васкрсење Лаазрево — die Geburt Christi; die Auferweckung des Lazarus.
- CLXXVII Срећење; Улазак Христов у Јерусалим — die Darstellung Christi im Tempel; der Einzug in Jerusalem.
- CLXXVIII Крштење Христово; Распеће — die Taufe Christi; die Kreuzigung.
- CLXXIX Васкрсење Христово — Die Auferstehung Christi (Christus in der Unterwelt).
- CLXXX Васкрсење Христово (детал) — Christus in der Unterwelt (Detail).
- CLXXXI Вознесење Господње — die Himmelfahrt Christi.
- CLXXXII Вознесење (фрагмент) — die Himmelfahrt Christi (Fragment).
- CLXXXIII Силазак св. Духа на апостоле; пророк Језекил; пророк Јоил — die Herabkunft des hl. Geistes; die Propheten Ezechiel und Joel.
- CLXXXIV 1) Молитва Богородице — das Gebet der Jungfrau;
2) Богородица предаје Томи свој појас — die Jungfrau reicht dem Apostel Thomas ihren Gürtel.
- CLXXXV Успење Богородице — der Tod Mariae.
- CLXXXVI 1) Погреб Богородице — der Leichenzug Mariae;
2) Апостоли налазе празан гроб Богородице — die Aposteln umstehen das offene Grab der Jungfrau.
- CLXXXVII Парабола о милосрдном Самарјанину (фрагмент); Христос и прељубница — die Parabel vom dem guten Samariter (Fragment); Christus ertheilt Ablass der Ehebrecherin.
- CLXXXVIII 1) Христос проклиње суку смокви — die Verfluchung des Feigenbaums.
2) Лот; Христос поучава апостоле — Loth; Christus lehrt die Aposteln (Lucas 11, 1—13).
- CLXXXIX Христос код Марте и Марије; Сусрет Христа са Натанаилом — Christus bei Martha und Maria; die Berufung Nathanaels.
- CXC 1) Филип врбује Натанаила — Philipp und Nathanael;
2) Христос препоручује апостолима, да буду као дете — Christus ein Kind segnend.
- CXCI 1) Садукеји и фарисеји траже знак од Христа — Die Saducaern und die Pharisäern suchen ein Merkzeichen vom Christus;
2) Христос и сатник — die Heilung des Centurionsohns.
- CXCII Христос и Самарјанка; Самарјанка позива људе из града, да виде Исуса; Исцељење узетога; Исцељење сепнога; св. Хрисант; св. Еупсихије; св. Исидор; св. Агатионик — Christus und die Samariterin; die Samariterin ladet die Leute aus der Stadt ein, Christus zu sehen; die Heilung des Gichtbrüchigen; die Heilung des Blinden; die hl. Chrysanth, Eupsychius, Isidorus, Agathonicus.
- CXCIII 1) Христос позива Матеја — die Berufung des Matthaeus;
2) Акатист Богородици: 7 икос — Hymnus Acatistos: 13, Strophe.
- CXCIV Христос на мору Тиберијадском; Христос говори Јеврејима; Христос поучава у храму — die Erscheinung Christi vor den Aposteln auf dem Tiberiasmeere; Johannes 7, 37; Christus im Tempel lehrend (Johannes 7, 14).
- CXCV Христос иде по мору; Парабола о богатоме и сиромашном Лазару — Christus auf dem Meere wandelnd; die Parabel vom armen Lazarus und von dem hartherzigen Reichen.

- CXCVI Тајна вечера; Прање ногу — Das Abendmahl; die Fusswaschung.
- CXCVII Гетсиманија — Christus am Oelberge.
- CXCVIII Издајство Јуде; Пилат пита, ко да буде распет; Распече Христово — Verrath des Judas; Barabas vor Pilatus; Kreuzigung.
- CXCIX Издајство Јудино (Marej 26, 48) — Verrath des Judas (Matth. 26, 48).
- CC Издајство Јудино (Јован 18, 36) — Verrath des Judas (Joh. 18, 36).
- CCI Издајство Јудино — Verrath des Judas.
- CCII 1) Издајство Јуде (фрагмент) — Verrath des Judas (Fragment);
2) Христос пред Аном — Christus vor Annas;
3) св. Силвестар; св. Илијан; св. Јувеналис; св. Еutihије; св. Игнатије; св. Никола; св. ?; св. Аникије; св. Иларије; св. Григорије; св. Јован; св. Атанасије — die hl. Silvester, Jlianus, Juvenalis, Euthychius; Ignatius, Nikolaus, ?, Anicius, Hilarius, Gregorius, Johannes, Athanasius.
- CCIII Христос пред Аном и Кајафом — Christ vor Annas und Kaiphas.
- CCIV Одрница Петрово; Христос говори женама, да не плачу за њим; пророк Самуил — die Verleugnung Petri; Anrede Christi an die Töchter Jerusalems; Prophet Samuel.
- CCV Плач Петров; Пут Христов на Голготу; св. Сph; св. Вахх — die Reue Petri; der Weg auf den Calvarienberg; die hl. Sergius und Bacchus.
- CCVI 1) Христа воде Пилату — Christus von Juden zu Pilatus geführt;
2) Јевреји траже знак од Христа — die Juden suchen ein Kennzeichen vom Christus.
- CCVII Пилат перу руке — die Handwaschung des Pilatus.
- CCVIII Јуда враћа сребрнике; два разбојника; св. Гervasije; св. Назарије — die Reue des Judas; die beiden Schächer und Simon von Cyrene schleppen die Kreuze; die hl. Gervasius und Nazarius.
- CCIX Вешање Јудино; Куповање лончарево њиве; Христос није жуч; Христос се пене на крст — das Erhängen des Judas; die Hohenpriestern verschaffen sich für das Geld des Judas den Acker des Töpfers; Christus weigert sich aus dem Kelch mit Essig zu trinken; Christus steigt die Leiter zum Kreuz hinan.
- CCX Пилат изриче пресуду; Мироносице (из „Распече“); св. Роман; св. Севастijan — Pilatus kündigt sein Urtheil an; Myrrenträgerinnen (aus der „Kreuzigung“); die hl. Romanus und Sebastianus.
- CCXI Рување Христу; Јосиф тражи тело Христово; св. Климент; св. Агатангел — die Verspottung Christi; Joseph von Arimathea um den Körper Christi bittend; die hl. Clemens und Agathangelus.
- CCXII Рување Христу (детал); Скидање с крста; пророк Захарија — die Verspottung Christi (Detail); die Kreuzabnahme; der Prophet Zacharias.
- CCXIII 1) Христос иде на Голготу — die Weg auf den Calvarienberg;
2) Стража на гробу Христову; пророк Давид — die Wache auf dem Grabe Christi; der Prophet David.
- CCXIV 1) Оплакивање Христа; Парабола о мудрим и лудим девојкама; св. Кварт; св. Хијакинт; св. Јустин — die Beweinung Christi; die Parabel von zehn Jungfrauen; die hl. Quartus, Hyacinthus und Justinus;
2) Полагање Христа у гроб; Свадба у Кани Галилејској — die Grablegung Christi; die Hochzeit zu Kana.
- CCXV 1) Запечавање гроба Христово; Исцелјење месечара; св. Полиевкт; св. Василиск — das Grab Christi wird versiegelt; die Heilung des Mondsüchtigen; die hl. Polyekt und Basiliscus;
2) Мироносице на гробу Христову; Исцелјење кхери Јаирове; св. Сисни; св. Агathon — die Myrrenträgerinnen am Grabe Christi; die Heilung der Tochter des Jairus; die hl. Sysinius und Agathon.
- CCXVI Noli me tangere. Пророк Соломон — Noli me tangere; der Prophet Salomon.
- CCXVII 1) Мироносице јављају апостолима о васкрсењу Христову; Христос код Симона губавога — die Myrrenträgerinnen melden den Aposteln über die Auferstehung Christi; Christus bei dem aussätzigen Simon;
2) Један св. пустињак — Ein unbekannter Eremit;
3) Из црквенога календара: 15. август — d. 15 August.
- CCXVIII Сцене из Страдања Христово; процорци Мојсеј и Арон — die Scenen aus der Leidengeschichte Christi; die Propheten Moses und Aaron.
- CCXIX Мироносице на гробу Христову; Мироносице јављају апостолима о васкрсењу Христову; Невера Томина; Прво јављање васкрселога Христа апостолима; „Паси овце моје“; пророк Мојсеј; пророк Самуил — die Frauen am Grabe; die Frauen melden den Aposteln über die Auferstehung Christi; der ungläubige Thomas; die erste Erscheinung Christi vor den Aposteln; dreimalige Frage des Herrn dem Petrus; die Propheten Moses und Samuel.
- CCXX 1) св. жене посматрају из далека; Пилат одређује стражу на гроб Христов;

- Христос васкрсава сина удовичина — die beiden Marien schauen von ferne an; Pilatus auf die Wache ziehend; die Auferweckung des Sohns der Witwe;
- 2) Парабола о милосрдном Самарјанину — die Parabel von dem guten Samariter.
- CCXXI 1) Стража на гробу Христову; Исцељење глухо-нема; Ноје — die Wache auf dem Grabe Christi; die Heilung eines Taubstummen; Noah;
- 2) Исцељење губавога — die Heilung des Aussätzigen.
- CCXXII 1) Исцељење суманутога — die Heilung eines Besessenen;
- 2) Исцељење месечара — die Heilung des Mondsüchtigen.
- CCXXIII 1) Христос исцељује болесне од разних болести — die Heilung der verschiedenen Kranken;
- 2) Христос исцељује слепога — die Heilung eines Blinden.
- CCXXIV Исцељење слепога и глухога — die Heilung eines Blinden und eines Tauben.
- CCXXV Христос и Самарјанка; Исцељење човека са воденом болешћу — Christus und die Samariterin; die Heilung des Wassersüchtigen.
- CCXXVI Христос исцељује десет губавца — die Heilung der zehn Aussätzigen.
- CCXXVII Исцељење двојице са нечистим духом — die Heilung der zwei Besessenen.
- CCXXVIII 1) Исцељење човека са сухом руком — die Heilung des Mannes mit dem getrockneten Arm;
- 2) Христос исцељује дечка, који се мучи о новоме месецу — die Heilung des mondsüchtigen Knaben.
- CCXXIX Самарјанка позива људе из града; Разговор Христа са Закхејом; Исцељење кћери Хананејкине — die Samariterin ladet die Leute aus der Stadt; Christus und Zachäus; die Heilung der Tochter der Kananaeerin.
- CXXX 1) Христос исцељује суманутога — die Heilung eines Stotternden;
- 2) Убоги Лазар у крилу Аврамову — der arme Lazarus im Schoosse des Abraham.
- CCXXXI 1) Христос утишава буну; Парабола о царској свадби — der Sturm auf dem Meere; die Parabel von der Hochzeit;
- 2) Исцељење крвоточне жене — die Heilung der Blutflüssigen.
- CCXXXII Парабола о богатоме и сиромашном Лазару — die Parabel vom armen Lazarus und von dem hartherzigen Reichen.
- CCXXXIII 1) Парабола о милосрдном Самарјанину — die Parabel von dem guten Samariter;
- 2) Парабола о митру и фарисеју — die Parabel von dem Zöllner und von dem Pharisaeer.
- CCXXXIV 1) Парабола о царској свадби — die Parabel von der Hochzeit;
- 2) Анђео узима Филипа — Philipp wird von einem Engel hinweggenommen.
- CCXXXV 1) Парабола о изгубљеној овци — die Parabel von dem verirrtten Schaf;
- 2) Рођење Богородице; Ваведење — die Geburt der Jungfrau; die Darstellung der Jungfrau im Tempel.
- CCXXXVI Јоаким и Ана приносе дарове; Јоаким и Ана одбијени од храма; св. Антим; св. Партеније — die Gaben von Joachim und Anna werden zurückgestossen; die hl. Anthimus und Parthenius.
- CCXXXVII 1) Миловање Богородице; Први кораци Богородице; Молитва Захарије пред палицама просица; Захарија предаје Марију Јосифу — Joachim und Anna liebosen die kleine Jungfrau; Erste Schritte der Jungfrau; das Gebet des Zacharias vor den Stäben der Freier; die Übergabe der Jungfrau dem Joseph;
- 2) Ваведење — die Darstellung Mariae im Tempel.
- CCXXXVIII 1) Благослов три јејеја — die Segnung der drei Priester;
- 2) Марија и Јосиф пију воду изобичења — die Wasserprobe.
- CCXXXIX 1) Петар и Јован исцељују хромога; Петар и Јован пред Аном и Кајафом; Погибија Ананија и Сапфоре; Петар и Јован исцељују болеснике — Petrus und Johannes heilen einen Lahmgebornen; Petrus und Johannes vor Annas und Kaiphas; die Geschichte des Ananias und der Saphira; Petrus und Johannes heilen die Kranken;
- 2) Акатист Богородици: 1. икос, 1. кондак, 2. икос, 2. кондак — Hymnus Acatistos: 1. Strophe, 2. Strophe, 3. Strophe, 4. Strophe.
- CCXL Петра и Јована воде у тамницу; Анђео се јавља у тамници Петру и Јовану; Анђео изводи апостоле из тамнице; Сабор јеврејских главара; Апостоле туку; Камењање св. Стефана; св. Стефан говори на сабору — Petrus und Johannes werden in den Kerker geführt; Petrus und Johannes werden von einem Engel aus dem Kerker befreit; die Versammlung der jüdischen Vorsteher; Petrus und Johannes werden vertrieben; die Steinigung des hl. Stephan; der hl. Stephan spricht den Juden.
- CCXLI Петар и Јован тучени и изгнани; Сахрана св. Стефана — Petrus und Johannes vor dem Hohepriester; Petrus und Johannes

werden geschlagen und vertrieben; das Begräbniss des hl. Stephan.

CCXLII Паве пред поглаваром свештеничким; Преображање Павлово; Паве пред капијом Дамаска — Paul bekommt die Genehmigung die Christen zu ergreifen; die Bekehrung des Paul; Paul auf dem Wege nach Damascus.

CCXLIII 1) св. Ананије крсти Павла — Paul wird von Ananias getauft;
2) Проповед Павла у Дамаску — Paul predigt das Evangelium im Damascus.

CCXLIV Акатист Богородици: 4. икос, 5. кондак — Hymnus Acathistos: 7. Strophe, 10. Strophe.

CCXLV Акатист Богородици: 1. и 4. кондак, 5. икос — Hymnus Acathisto: 2., 8., 9. Strophe.

CCXLVI Акатист Богородици: 6. кондак — Hymnus Acathistos: 17. Strophe;

CCXLVII 1) Акатист Богородици: 9. икос — Hymnus Acathisto: 17. Strophe;

2) Филип крсти евнуха — der Eunuch wird von Philipp getauft.

CCXLVIII 1) Акатист Богородици: 12. икос — Hymnus Acathistos: 23. Strophe;
2) Акатист Богородици: 8. икос — Hymnus Acathistos: 15. Strophe.

CCXLIX Душа, Јелена, Урош (12. кондак) — Dušan, Helene, Uroš (24. Strophe).

CCL 1) Акатист Богородици: 2. кондак — Hymnus Acathistos: 4. Strophe;

2) Акатист Богородици: 1. икос — Hymnus Acathistos: 1. Strophe.

CCLI Христос Емануел; Часна трапеза; Благослов три јереја; Јоаким и Ана подносе дарове (фрагмент); Акатист Богородици: 1. икос — Christus Emmanuel; die hl. Tafel; die Segnung der drei Priester; die Gaben von Joachim und Anna (Fragment); Hymnus Acathistos: 1. Strophe.

CCLII 1) Први и други дан стварања — der erste und der zweite Tag der Schöpfung des Weltalls;
2) Трећи, четврти и пети дан стварања — der dritte, vierte und fünfte Tag der Schöpfung des Weltalls.

CCLIII 1) Шести дан стварања — der sechste Tag der Schöpfung des Weltalls;

2) Бог показује Адаму и Еви дрво са знања; змија куша Еву — Gott führt Eva dem Adam herbei; die Schlange sucht Eva zu verführen.

CCLIV 1) Адам и Ева крију се од Бога; Адам и Ева јадикују — Adam und Eva verstecken sich vor dem Gott; die Wehklage des Adam und der Eva;

2) Секира код корена дрвета — Johannes Baptista und die Axt bei dem Baum.

CCLV 1) Стварање Еве; Кајин и Авељ приносе жртву Богу — die Erschaffung der Eva; Cain und Abel opfern;

2) Убиство Авеља; Нестор убија Лију — der Totschlag Abels; Nestor tötet Lias.

CCLVI 1) Стварање флоре; Бог пита Кајина за брата Авеља; Оплакивање мртва Авеља; св. Кирик; св. Јулита — die Erschaffung der Flora; Gott befragt Cain; Adam und Eva weinen über Abel; die hl. Cyricus und Julitta;

2) Заچه Кајина — die Geburt Cains.

CCLVII 1) Поргеб Авеља — die Beerdigung Abels;

2) Други дан стварања; Кајин зида град; св. Луп; св. Нестор — der 2. Tag der Schöpfung; Cain eine Festung erbauend; die hl. Lupus und Nestor.

CCLVIII Ламех убија Кајина — Lamech tötet Cain.

CCLIX 1) Општај Ламеха од својих жена — Lamech nimmt Abschied von seinen Frauen;

2) Страшни Суд — das jüngste Gericht.

CCLX Бог наређује Ноју, да начини ковчег; Орије потомства Кајинова — Noah bekommt vom Gott den Befehl die Arche zu verfertigen; das wollüstige Leben der Nachkommenschaft Cains.

CCLXI Стварање човека; Зидање ковчега — die Erschaffung des Adam; die Herstellung der Arche durch Noah.

CCLXII 1) Натапање ковчега смолом — die Arche wird mit Pech überzogen;

2) Ноје испушта гаврана из ковчега — Noah macht das Fenster auf und lässt einen Raben hinaus;

3) Гавран се спушта на леш једног удављеника — der Rabe auf dem Leichnam eines Ertrunkenen.

CCLXIII Кушање Еве; Улазак Ноје у ковчег — die Schlange sucht Eva zu verführen; Noah mit seiner Familie und mit den Thieren jeder Art am Eingang der Arche.

CCLXIV 1) Ноје обделава виноград; св. Христофор — die Anpflanzung des Rebstocks; der hl. Christophoros;

2) Ноје проклиње Хама — Noah verflucht Cham;

3) Сим и Јафет; св. Јефросин — Sem und Japhet; der hl. Euphrosinos;

4) Зидање Вавилонске куле — der babylonische Turmbau.

CCLXV 1) Пијанство Нојево — Noe's Trunkenheit;

2) Лестнице Јаковљеве — Jacobs Leiter.

CCLXVI Прича о Премудрости — das Buch der Weisheit.

- CCLXVII Сан Навуходоносор; Три јеврејска младића у зажареној пећи; Данил у лавској пећини; Христос поучава апостоле — der Traum des Nabuchodonosor; drei junge Hebräer im glühenden Ofen; Daniel in der Löwengrube; Christus lehrt die Aposteln.
- CCLXVIII 1) Руно Гедеоново — Gedeon das Vlies zusammendrückend;
2) Рвање Јакова са анђелом — das Ringen Jacobs mit dem Engel.
- CCLXIX 1) Шатор сведочанства — die Stiftshütte;
2) Лоза Јецејева (фрагмент) — die Wurzel Jesse (Fragment).
- CCLXX Лоза Јецејева — die Wurzel Jesse.
- CCLXXI Лоза Јецејева (фрагмент) — die Wurzel Jesse (Fragment).
- CCLXXII 1) Страшни Суд (фрагмент) — das jüngste Gericht (Fragment);
2) Мартириум св. Димитрија — der Märtyrertod des hl. Demetrius.
- CCLXXIII Етимасија; Адам и Ева; Престоли и Серафими; Часни и животворни крст — Hetimasia; Adam und Eva; Throne und Seraphim; das Lebenspendende heilige Kreuz.
- CCLXXIV Страшни Суд — das jüngste Gericht.
- CCLXXV 1) Страшни суд: хор царева и властеле — das jüngste Gericht: Bischofs — und Eremitenchor;
2) Акатист Богородици: 7 и 8 кондак — Hymnus Acatistos: 14. und 16. Strophe.
- CCLXXVI Страшни суд (фрагмент) — das jüngste Gericht: die Chöre.
- CCLXXVII Страшни Суд (фрагмент) — das jüngste Gericht (Fragment).
- CCLXXVIII 1) Пај са Аврамом; хор апостола — Paradies mit Abraham; Apostelchor;
2) Праведно мерило — die Seelenwägung.
- CCLXXIX 1) Крајња тама — die äussersten Finsternisse;
2) Отимах туђе својине; Клеветник — der Dieb des Ackers seines Nachbars; Lästere.
- CCLXXX 1) Црви, који никад не спавају — nagende nimmer schlafende Würmer;
2) Благости Захарији — die Verkündigung an Zacharias.
- CCLXXXI 1) Акатист Богородици: 5. кондак; Етимасија — Hymnus Acatistos: 10. Strophe; Hetimasia;
2) Св. Никола ослобођава од смрти три невинно осуђена — der hl. Nicolaus rettet die Verurteilten von Andriake.
- CCLXXXII Причење апостола — Communion der Apostel.
- CCLXXXIII Агнец — Agnus Dei.
- CCLXXXIV 1) Богородица пространја од небеса — die Gottesmutter Platytera;
2) Ламех убија Товела — Lamech tödtet Tobel.
- CCLXXXV 1) Христос са лопатом на гуму — Christus mit Spaten auf der Tenne;
2) св. Јован говори фарисејима и садукеејима — Johannes Baptista predigt auf den Jordansufern.
- CCLXXXVI 1) Ученици Јованови питају Исуса — die Jünger des Johannes richten das Wort an Christus;
2) Епарха Илирика уносе у храм св. Димитрија — die Heilung des Statthalters von Illyricum.
- CCLXXXVII 1) Рођење св. Николе — die Geburt des hl. Nicolaus;
2) св. Никола се јавља у сну Еулавију — der hl. Nicolaus erscheint im Traum dem Eulavius.
- CCLXXXVIII 1) Вођење св. Николе у школу — die Eltern führen den hl. Nicolaus in die Schule;
2) Цар Константин ослобођава три војводе — Drei Feldherren bei dem Kaiser Constantin.
- CCLXXXIX 1) Посвећење св. Николе за епископа — der hl. Nicolaus wird Bischof geweiht;
2) св. Никола јавља се у сну цару Константину — der hl. Nicolaus erscheint im Traum dem Kaiser Constantin.
- CCXC св. Никола јавља се у сну цару Константину; Три војводе у тамници; св. Никола избавља три сестре од блуда — der hl. Nicolaus erscheint im Traum dem Kaiser Constantin; drei Feldherren im Kerker; Nicolaus wirft Geld ins Haus der drei Schwestern und entzieht sie den Ausschweifungen.
- CCXCI Посвећење св. Николе за попа; св. Никола избавља из мора једнога човека — dem hl. Nicolaus wird die Priesterweihe erteilt; der hl. Nicolaus rettet einen Mann aus dem Meere.
- CCXCII 1) св. Никола обара идолу паганскога храма — der hl. Nicolaus stürzt die Goetzenbilder;
2) Ноје припрема зидање ковчега — Noah macht die Arche.
- CCXCIII 1) Ослобођене војводе код цара Константина — die Feldherren bei dem Kaiser Constantin;
2) Ослобођене војводе код св. Николе — die befreiten Feldherren machen dem hl. Nicolaus Geschenk.
- CCXCIV 1) Отац трију сестара, спасених од блуда, захваљује св. Николи — der Vater der drei Schwestern, welche der hl. Nicolaus den Ausschweifungen entrisen hat, sagt Dank dem hl. Nicolaus;

- 2) Изазак Нојев из ковчега — der Aus-
gang des Noah aus der Arche.
- ССХСV 1) св. Димитрије одагна Кумане од
Солуна — der hl. Demetrius treibt die Ku-
manen zurück;
- 2) св. Димитрије обара бугарскога цара
Калојана — der hl. Demetrius drückt zum
Boden den bulgarischen Tzar Kalojan.
- ССХСVI Визија Илустрија — die Vision des
Illustrius.
- ССХСVII 1) Акатист Богородици: 9. кондак
— Hymnus Acatistos: 18. Strophe;
- 2) св. Димитрије преноси лађу у Солун
— der hl. Demetrius befiehlt einem Matro-
sen sein Schiff nach Thessalonice zu lenken.

ССХСVIII Молитва св. Димитрија — das Ge-
bet des hl. Demetrius.

ССХСIX св. Димитрије подиже палу кулу
града Солуна — der hl. Demetrius hebt
den umgestürzten Thurm von Thessalonice
in die Höhe.

ССС св. Димитрије благослови Нестора, да
убије Лију — der hl. Demetrius segnet
Nestor.

СССI св. Нестор убија Лију — der hl. Nestor
tödtet Lias;

2) Погубљење св. Нестора — die Enthaup-
tung des hl. Nestor.

РЕГИСТАР

Август, в. Календар црквени.

Авель 27; А. приноси жртву Богу 48, CCLV; убиство А. 48, CCLV; оплакивање жртвог А. 48, CCLVI; погреб А. 48, CCLVII.

Авија 52, CCLXXI.

Авиуд 52.

Аврам 54, LXXXIX.

Агеј, в. св. А.

Агнец 55, 69, XCVI, CCLXXXIII, В. Служба А.

Ада 54, 61, 69, CXXXI.

Ада, жена Ламехова, 48, 49, CCLVIII, CCLIX, CCLXXXIV.

Адам, стварање А. 47, CCLIII, CCLXI; Бог показује А. и Еву дрво знања 47, CCLIII; А. и Ева крију се од Бога 47, CCLIV; Бог тражи објашњење од А. и Еве 47, LXXXVIII; А. и Ева јадикјују 47, CCLIV; А. и Ева (из Страшног Суза) 53, CCLXXXIII, В. Ева; в. *Напомена из раја*.

Азарје, в. св. А.

Азор В. Назор.

Активности Богородичини: 44; 1. икос 44, CCXXXIX, CCL, CCL; 1. кондак 44, CCXXXIX, CCLV; 2. икос 44, CCXXXIX, CCL; 2. кондак 44, CCXXXIX, CCL; 3. икос 45; 3. кондак 45; 4. икос 45, CCLV; 4. кондак 45, CCLV; 5. икос 45, CCLV; 5. кондак 45, CCLV, CCLXXXI; 6. икос 45, LXXXVII; 6. кондак 45, CCLVI; 7. икос 45, CXIII; 7. кондак 45, CCLXXV; 8. икос 45, CCLVIII; 8. кондак 45, CCLXXV; 9. икос 45, CCLVII; 9. кондак 45, 71, CCXCVII; 10. икос 45; 10. кондак 46; 11. икос 46; 11. кондак 46; 12. икос 46, CCLVIII; 12. кондак 46, CCLIX.

Александар, патријарх Александријски 6, CIV, В. св. А. *Acta Pilati* 64.

Алзуни 67.

Амос, пророк 52, CCLXX.

Ана, првосвештеник Јеврејски 42; в. *Страдање Христово*.

Ана, мајка Богородице, в. *Живот Богородице*.

Ананије, А. у закланој пещи 50, CCLXXVII; В. св. А.; В. *Деца апостолска*.

Anastasis Confessor 61.

Анастасије, патријарх Цариградски 6, CV.

Андреја Крститељ 68.

Андриаша 57.

Анђео труби мртвима 53, CCLXXVII; А. труби на земљи 53, CCLXXII; А. труби на мору 53, CCLXXII.

Анубис 62.

Апокрифна списи 48, 49, 63, 65, 67, 68.

Аполинарије, патријарх 6, CV; јеретик 6.

Април, в. Календар црквени.

Арија 6, CIV.

Арије 68.

Арон, в. св. А.

Арсеније, први игуман Дечана 1, 23, CII, CXVII; в. св. А.

Арханђел, в. св. Гавријел, св. Михаила, Рагуел.

Арсеније 68.

Аугсбург 66, 67.

Ахас 52, CCLXXI.

Ахен 66.

Ахија, пророк 51, CCLXX.

Ахили, предак Христов 52, CCLXXI.

Бегство у Египат (26. децембар) 13, CXV; 52, CCLXXI; 45, LXXXVII.

Благовести, в. Богородица; в. Захарја.

Богородица, са Христом 25, CIII; Заступница 2, 55, XC, XCVI; Емискепсије 25, CIII; Милостива 24, LXXXI; Платитера 28, 60, CLXVIII, (у протесу) CCLXXXIV, Благовести 16 (25 март); 28, 60, 44 (1. икос), 46 (1. икос), LXXXVIII, CLXXI, CLXXV, CCXXXIX, CCL, CCL; Рођење Б. 7, 41, CCXXXV; Вавелене Б. 11 (21. новембар), 41, CCXXXV, CCXXXVII; Сабор Б. (26. децембар) 13; Успење Б. 20, 28, 31, 63, CCXXVII, CLXXIV; Погреб Б. 31, CLXXXVI; Молитва Б. 31, CLXXXIV; Б. предаје Топи појас 31, CLXXXIV; Апостоли на славе празни гроб Б. 32, CLXXXIV; Сусрет Б. и Језусевите 41, 44, 66; В. Живот Богородице; Активности Богородичини, Дејство, Страшни Суд.

Бојана, манастир у Бугарској 69.

Болана 71.

Вавелене, в. Богородица.

Вавилонска кула, Знање В. 50, CCLXIV.

Вазнесење Господње, в. Исус Христос.

Вал и аждаја 68.

Валаам 51, CCLXX.

Валак 51, CCLXX.

Васелени сабори, I и II В. 5, CIV; III и IV В. 6, CV; V и VI В. 6, 7, CV.

Васкрсење Христово, в. Исус Христос.

Васкрсење Лазарево 30, 61, CLXXVI.

Велики празници 28, 60.

Венеција 60, 66, 67.

Верона 68.

Вита, архитект Дечана 70.

Витлејем, убиство новорођенца у В. (29 децембар) 13, CXVI, CLXVII; црква у В. 68.

Владислав, краљ 3, LXXIII; син краља Драгутина 3, LXXIII.

Властелин непознати 2, XCIV.

Вотивне службе 67.

Вукан 2, LXXIII.

Галазија, фарисеј 42, CCL.

Гедон, Руно Г. 51, 68, CCLXVIII, CCLXX.

Напомена. Арапске цифре означају стране у тексту, а римске цифре означају број табанице.

Георгије Грк 70.
Гетсиманија В. Страдање Христово.
Говора 68.
Грчаница 59, 67, 68, 70.
Грешник, који је бесправно захватао туђу њињу 55, CCLXXIX.
Grotta ferrata (у Италији) 61.

Давид, пророк, в. св. Д.
Давидија 70.
Дамас, папа Римски 6, CIV.
Дамаск 44.
Дан (алегориска фигура) 46, 47, 67, CCLII.
Данил, други игуман Дечана 27, CLXI, 70; в. св. Д.
Декисе 55, 69, XC, CCLXXIV; 60.
Деца апостолика 41; Петар исцељује хромога 42, CXXXIX; Петар и Јован пред Анон и Кајафом 42, CC, CXXXIX; Аналије и Сапфира 42, CXXXIX; Петар и Јован исцељују болестнике 42, CXXXIX; Петра и Јована воде у тамницу 42, CXXI; Анео се јавља Петру и Јовану у тамници 42, CXXI; Анео изводи Петра и Јована из тамнице 42, CXXI; Сабор јеврејских поглавара 42, CXXI; Петар и Јован избијени 42, CXXI, CXXLI; Каменање св. Стефана 42, CXXI; Св. Стефан говори на сабору јеврејском 42, CXXI; Сахрана св. Стефана 43, CXXLI; Филип и епископ царике Кандакије 43, LXXXI; Филип крсти епископа 43, CXXLVII; Анео узима Филипа 43, CXXXIV; Павле пред поглаварима свештеничким 44, CXXLI; Преобраћање Павла 44, CXXLI; Павле пред вратима Дамаска 44, CXXLI; св. Атанасије крсти Павла 44, CXXLI; Провод Павла у Дамаску 44, CXXLI.

Детинство Богородице, в. Живот В.
Децембар, в. Календар црквени.
Дидим, јеретик 6.
Дионисије, манастир на Атосу 68.
Двоскор, јеретик, 6.
Довла Каменица (код Књажевца) 3.
Дохиариу, манастир на Атосу 68, 63.
Драговирија 68.
Драгути, краљ 2, LXXIII.
Дрво сазнања 47, CCLII, LXXXVIII.
Дубровник 70; црква Велике Госпође у Д. 71.
Дубо 64.
Душан, краљ и цар 1, 3, 21, LXXIV, LXXV, XCII, CXXXVII, CXXIX.
Душман, брат Душанов 3, LXXIII.
Бенова 68.
Бого 64.
Бурба Остоуша Певала 2.
Бурбени ступови 59.

Ева 53; Стварање Е. 47, CCLV; Бог доводи Е. Адаму 47, CCLII; Змија куша Е. 47, CCLIII, CCLII; Адам и Е. крсти се од Бога 47, CCLIV; Бог тражи објашњење од Адама и Е. 47, LXXXVIII; Адам и Е. јадикну 48, CCLIV.

Евагарије, јеретик, 6.
Евзивије 57.
Евану 52, CCLXX.
Elucidarium 69.
Емануел, Грк 70.
Емкус, в. Страдање Христово.
Еворије, јеретик, В. Христове.
Епифаније Ефески 7, CV.
Етимасија 53, 55, 69, CCLXXXIII, CCLXXXI.

Живот и детињство Богородице: Јоаким и Ана приносе дарове 40, CXXXVI, CCLII; Јоаким и Ана

праћају се одбијени 40, CXXXVI; Јоаким у пустињи 40, LXXXVI; Молитва Анија 41, LXXXVI; Зачеће Богородице 18, 41; Рођење Богородице 7 (8. септембар), 41, CXXXVI; Јоаким и Ана мишују малу Богородицу 41, CXXXVII; Први кораци Богородице 41, CXXXVII; Благослов три јереја 41, CXXXVIII, CCLII; Вавелје 41, CXXXVII; Захарија се моли пред ланцима просакана 41, CXXXVII; Захарија предаје Марију Јосифу 41, CXXXVII; Марија и Јосиф пију воду изобилчења 41, CXXXVIII; Прекори Јосифа 45.

Жича 59.

Захек: Сусрет Христа са 3, 33, CXXXIX.
Зара, предак Христов 51, CCLXX.
Захарија, в. св. 3.
Зачеће Кајиново, в. Кајин.
Земља (алегориска фигура) 47, 67.
Зоровавел, предак Христов 52, CCLXXI.

Игнање из раја 48, LXXXVIII.
Издајство Јудина, в. Страдање Христово.
Иконографија 59.
Илија, в. св. И.
Иустрије, Визнија И. 58, CXXXVII.
Исус Христос 2, CXXI; Емануел 3, 45, XCVII, CXCIII, CCLII; праведни судија 53, CCLXXII; Пантоскатор 3, 24, 55, 69, LXXV, XC, CIV; Рођење Х. 13, 29, 32, 45, 52, 60, CLXXII, CLXXVI, CXXXI, CCLXXI; Сретене 14, 29, 45, 60, CLXXIII, CLXXVII, CCLXVI, CCLXX; Крштење Х. 13, 60 (6. јануар), 29, 51, CXXVII, CLXXIV, CLXXXVIII, CCLXX; Улазак Х. у Јерусалим 30, 61, CLXXVII; Преобраћање 30, 30, 61, CLXXV; Распеће 30, 53, 62, CLXXXIII, CCLXIX; Васкрсење Х. 30, 61, 66, CLXXIX, CLXXX; Вазнесење Х. 31, 63, CLXXI, CLXXII; Х. позива Јована да га крсти 29, 60, CLXXIV, CLXXXVIII; Х. води Петра, Јакова и Јована и позива их, да никоме не причују, шта су видели 30, CLXXV; Марта и Марија иду у сусрет Х. 30, CLXXVI; Х. води на Тавор своја три ученика и враћа се с њима са Тавора 30, 61, CLXXV; Х. оправдава предаубницу 32, CLXXXVII; Х. даје поуке ученицима 32, CLXXXVIII, CCLXXVII; Х. одговара садукеејима и фарисејима 32, CXXI; Јевреји траже знак од Х. 32, CXXI; садукееји питају Х. о жени, која се седам пута удавала 32, LXXVII; Х. код Марте и Марије 32, CLXXXIX; Х. проклиње суху смокву 32, CLXXXVIII; Х. у кући Симона гуљавога 32, CXXVII; сусрет Х. са Натаналом 32, CLXXXIX; Х. и Самарјанка 33, CXXII, CXXXV, CXXXIX; сусрет Х. са Закхејом 33, CXXXIX; Х. чита у зборници Назарега 33, LXXXII; Х. изгони трговце из храма 33, LXXXIII; Х. позива Матеја 33, CXXIII; Х. говори Јеврејима 32, 33, CXXIV; Х. поучава у храму 33, CXXIV; Х. иде по мору 33, CXXV; Х. препоручује апостолима, да буду као деце 33, CXX; Х. међу апостолима 33, CXXXVIII; Х. са лопатом на гумену 56, CCLXXXV; В. Страдање Христово; В. Чуда Христова; В. Параболе Х.; В. Васкрсење Лазарево.

Јавр, В. Чуда Христова.
Јаков, в. св. Ј.
Јануар, в. Календар црквени.
Јафет, В. Ноје.
Јевсевије Самоситски 6, CV, В. св. Ј.
Јевстатије, патријарх Антиохијски 6, CIV; В. св. Ј.

Евтихије, јеретик 6.
 Евтихије, патријарх Јерусалимски 6, CV; патријарх Цариградски 6, CV; В. св. Евтихије.
 Језекија, пророк; В. св. Ј.
 Језекија, предак Христов 52, CCLXXI.
 Језекија, царица 1, 21, 70, LXXX, XCII, CCXLIX; кћи Стефана Дечанског 3, LXXIII.
 Јесасвета са малим Јованом међу стенама (29. децембар), 13, CXVI, CLXVII. В. Богородица.
 Јелисеј, пророк 52, CCLXX.
 Јеремија, В. св. Ј.
 Јеремија 6, 7, CIV, CV.
 Јесеј, лоза Ј. 51, CCLXIX, CCLXX, CCLXXI.
 Јехонија, предак Христов 52, CCLXX.
 Јоаким, в. св. Ј.; в. Живот Богородице.
 Јованкије, патријарх српски 1, XCII; В. св. Ј.
 Јован, предак Христов 52, CCLXXI.
 Јован, в. св. Ј. Претеча; В. Дела апостолска; В. св. Ј. Богослов.
 Јовиз, син Ламехов 49.
 Јовиз, пророк; В. св. Ј.
 Јордан 13, 29, CXVII, CLXXIV, CLXXVIII.
 Јосиф, предак Христов 52, CCLXX.
 Јувал, син Ламехов 49.
 Јувенал, патријарх Јерусалимски 6, CV.
 Јуда, предак Христов 52, CCLXXI; апостол, В. Страдање Христово.
 Јули, В. Календар црквени.
 Јули, В. Календар црквени.
 Јустинијан, цар, 6, CV.
 Кајафа, В. Дела апостолска; В. Страдање Христово.
 Кајна: зачеће К. 48, 67, CCLVI; К. и Авелa приносе жртву Богу 48, CCLV; К. убија Авелa 48, 67, CCLV; Бог пита К. где му је брат Авелa 48, CCLVI; К. анда град 48, CCLVIII; Ламех убија К. 48, CCLVIII; Раскашан живот потомства К. 49, CCLX.
 Календар црквени: 59, јануар 13—14, LXXVI, CVIII, CXVI, CXVII, CXVIII; фебруар 14—15, LXXVII, CXIX; март 15—16, LXXVIII, LXXIX, CXX, CXXI, CXXII, CXXIII, CXXIV; април 16—17, CXXV, CXXVI; мај 17—18, CXXVII; јуни 18—19, CIII, CX, CXXVII; јули 19—20, CXXX, CXXXI; август 20, CXXIV, CXXXI, CXXVII; септембар 7—8, CVI, CVII, CVIII, CXI, CXIX; октобар 8—10, CVI, CVII, CVIII, CIX, CX, CXI; новембар 10—12, CVI, CVII, CVIII, CIX, CX, CXI; децембар 12—13, CVII, CXI, CXII, CXIII, CXIV, CXV, CXVI, CXVII, CXXII.
 Кандија, царица арапска 43.
 Кирја Јерусалимски 6, CIV; Александарски 6, CV.
 В. св. К.
 Казвиho 68.
 Казетник 55, 69, CCLXXIX.
 Књига јубилеја 67.
 Књига постава 46, 66.
 Књига пророка Данила 50.
 Коди 66.
 Коза, манастир 68.
 Константин цар 5, CIV; К. ослобођава три војводе 57, CCLXXXVIII; ослобођене војводе примају од К. јеванђеље и два светњака 58, CCXIII. В. св. К.; В. св. Никола.
 Константин Поговат 7, CV.
 Космос 31, 63, CLXXXIII.
 Котор 70.
 Крадљивац (из „Страшног Суда“) 69; В. Грешник.
 Крајња тама 55, CCLXXIX.
 Крит: десет мученика на К. (23. децембар) 13.
 Крст живописни 53, 69, CCLXXIII.

Крстов дан (14. септембар) 7, CIX.
 Крштене Христово, В. Исусе Христосе.

Лавра св. Атанасија 68.
 Лазар, параболa о богатом и сиромашном Л. 39, CCXXXII; богати Л. у паклу 54, CCXXXI; В. Параболe Христове; В. Васкрсење Лазарево.
 Ламех, Л. убија Кајна 48, CCLVII; Л. изаштава своје жене о сирти Товела 49, CCLXXXIV; Л. се опрашта од својих жена 49, CCLIX.
 Лиј, в. св. Димитрије; В. св. Нестор.
 Литургијски циклус 55, 69.
 Лоза Јесејева 51, 68, CCLXIX, CCLXX, CCLXXI.
 Лоза Немањина 2, LXXIII; 59, 70.
 Лонгија 61.
 Мај, В. Календар црквени.
 Мајин 66.
 Макарије, архиепископ 7, CV.
 Македоније, јеретик 6.
 Максим, патријарх Антиохијски 6, CV; В. св. М.
 Милхус, апостол Петар одсече ухо М. 34, 64, CCII.
 Марија Магдалена, В. Страдање Христово.
 Маркијан, цар, 6, CV.
 Март, В. Календар црквени.
 Матејин 68.
 Мелетије, патријарх Антиохијски 6, CIV.
 Мелитон 63.
 Мемнон Ефески 6, CV.
 Меси у Страшном Суду 53, CCLXXII.
 Методије, папа Римски 6, CV; В. св. М.
 Милутић краљ 2, CCXXXVI.
 Милутић 62.
 Мисаил, В. св. М.
 Митрофан, патријарх Цариградски 6, CIV.
 Микхал, санкар 71.
 Молдavia 68.
 Монреале 66, 67.
 Морнах 63.
 Море (алегориска фигура) 14, 29, 60, CXVII, CLXXIV.
 Мученици пострадали у Никопољу јерменском (10. јули) 19, CXXX.
 Наасон, предак Христов 52, CCLXXI.
 Навуходоносор, Сан Н. 50, 68, CCLXXVII.
 Нагоричино Старо 59, 71.
 Назор, предак Христов 52, CCLXXI.
 Наум, пророк, в. св. Н.
 Небеска литургија 56, 69, CLXIX.
 Небо 45, 47, CCLII, CCLVII.
 Нектарије, патријарх Цариградски 6, CIV.
 Немезис 62, 67.
 Никита Св., манастир 71; В. св. Н.
 Никола Грк 71; В. св. Н.
 Нерукотворни лик Христов 29.
 Несторије, јеретик 6, CV.
 Никомедија, Две хиљаде мученика у Н. (28. децембар) 13, CXV.
 Новембар, В. Календар црквени.
 Ноје 23, CCXXI; Бог позива Н. да начини ковчег 49, CCLX; Н. чини припреме за зидање ковчега 49, CCXXII; Н. анда ковчег 49, CCLXI; Н. натала ковчег сином 49, CCLXII; улазак Н. у ковчег 49, CCLXIII; Н. испушта гаврана из ковчега 49, CCLXII; излазак Н. из ковчега 49, CCLXIV; Н. приноси жртву Богу 49; Н. облазива виноград 49, CCLXIV; пијанство Н. 49, CCLXV; Н. проклете Хама 50, CCLXIV; Н. благосиља Симу и Јафету 50, CCLXV.
 Ноб (алегориска фигура) 45, 47, CCLII, 67.

Овид, предак Христов 52, CCLXXI.
Одрядице Петрово, В. Страдање Христово.
Озирис 62, 69.
Октобар, В. Календар црквени.
Ориген, јеретик 6, 7, CV.
Осија, предак Христов 52, CCLXXI.
Откровење Варухово 62.
Отранто 66.

Павле, архимандрит на Кипру 65.
Пакао 54, CXXXI; вратари П. 62.
Палермо 66, 67.

Параболе Христове: П. о богатом и сиромашном Лазару 39, 65, CXC, CXXXII; Смрт убогата Лазара 39, CXC, CXXXII; Смрт богата Лазара 40, CXC; Богати Лазар у огњу 40, CXC; Убоги Лазар у крилу Аврамову 40, CXXX; П. о милосрдном Самарјанину 40, 65, CXXX, CLXXXVII, CXXXIII; П. о царској свадби 40, 65, CXXXI, CXXXIV; П. о митру и фарисеју 40, CXXXIII; П. о мудрим и лудим девојкама 40, 65, CLIII, CXXIV; П. о изгубљеној овци 40, 63, CXXXV.

Пармије 67.
Парма 68.
Перивалентос у Цариграду 68.
Петар, В. св. П.; В. Деца апостола.
Пећ, Патријаршија 59.
Пиза 67.

Пиза 34, 35, 36, CCVI, CCVII, CCX, CCXI, CCXX, CXXVIII.

Пир из лозе Јесејеве 53, 69.
Павл Петров, В. Страдање Христово.
Повратак мудраца у Вавилон 45, CXXIV, CCLXXI.
Поклоњење мудраца 45, CXXV, 60.
Постане света, В. Книга постања.
Праведна мерила, В. Терезије правде.
Правди разбојника 54, LXXXIX.
Правосери 6.
Први грех 47, 69, LXXXVIII.
Премудрост 50, 67, 68, CCLXVI.
Преображење, В. И. Христос.
Престоји 53, 55, CCLXXIII.
Принцеса непозната 21, 70, LXXX.
Приче Соломонове 50, CCLXVI.
Причење апостола 55, 69, CCLXXXII.
Прљача, хри. Уроша 13, LXXIII.
Пророци 28, CLXIX.
Протатон 68.
Протојеванђеље Јаковљево 65.
Псеудо-Бонавентура 64, 65.
Пут на Голготу, В. Страдање Христово.
Пустиняк непознат 1, CXXVII.

Равена 60.
Рагуел архангел 45, CXLV.
Радослав, краљ 3, LXXIII.
Разговор Христа и Јована 29, CLXXIV, CLXXVIII.
Разумник 62, 67.
Рајто, нгулани са Р. (14. јануар) 14.
Рај 47, 48, 54, LXXXVIII, LXXXIX, CCLXXVIII, CCLIII, CCLIV, CCLV.
Рајске реке 47, CCLIII, LXXXVIII.
Распеће, В. Страдање Христово.
Рим: црква S. Paolo fuori le mura у Р. 60.
Ровоам, цар 52, CCLXX, CCLXXI.
Рођење Христово, В. И. Христос.
Рутање Христу, В. Страдање Христово.

Сабор св. дванаест апостола (30. јун), 19.

Сабор св. 630 отаца (11. јун) 19.

Сава II, архиепископ српски 3, LXXIII; В. св. С.
Савок, предак Христов 52, CCLXXI.
Саксонија 61.
Салатија, предак Христов 52, CCLXX, CCLXXI.
Салерио 66.
Самарјанка, В. Исус Христос.
Сант Анђело ни форини 61.
Салфира, В. Деца апостола.
Света:

— Агатија (16. април) 17, CXXV.
— Агата (5. фебруар) 15.
— Агатородора (13. октобар) 9, CXI.
— Агатионика 9.
— Агрипина (23. јун) 19.
— Александар (21. април) 17.
— Ана (и Јоаким) (9. септембар) 7, CVIII; Зачеће св. А. (9. децембар) 12, CVII, CXII.
— Анастасија (22. децембар) 13, CXIV.
— Антонина (9. јун) 18.
— Варвара (4. децембар) 12, CXI.
— Евгенија (24. децембар) 13.
— Еклармија (10. октобар) 9, CX.
— Епистимија (5. новембар) 9, CXI.
— Епихарија (27. септембар) 8, CVI.
— Еуфимија (11. јун) 19; В. Јефимија.
— Еуфросина (25. септембар) 8, CVI.
— Зиновија (30. октобар) 10, CIX.
— Јелена 21, CXI; (21. мај) 17.
— Јефимија (16. децембар) 8, CV.
— Јулијана (21. децембар) 13, CXIV (4. мај); 18, CXX.
— Јулија (15. јун) 19, CXXX; 27, CCLVI.
— Јустина (2. октобар) 8.
— Катарина (24. новембар) 11, CIX.
— Катуса (3. октобар) 9, CVIII.
— Ксенија (24. јануар) 14, CXVI, CXVIII.
— Кузмина (10. мај) 16.
— Кузмина (19. јун) 20.
— Марија Египћанка 22, CXXXVI; (1. април) 16.
— Марија Магдалена 37, CXXVIII.
— Марија (17. јун) 20, CXXXI, XCVI.
— Матрона (9. новембар) 11, CVI; (27. мај) 16.
— Метродора (10. септембар) 7, CVIII.
— Мисодора (10. септембар) 7, CVIII.
— Неонилда (28. октобар) 10, CIX.
— Никифодора (10. септембар) 7, CVIII.
— Пелагија (8. октобар) 9, CIX.
— Софија и њене три кћери: Вера, Љубав и Наде (17. септембар) 8, CX.
— Татијана (25. септембар) 8, CVI.
— Текла (24. септембар) 8, LXXV.
— Теодора (11. септембар) 7.
— Теодосија (29. мај) 18, CXXVII.
— Теодотија (4. јун) 19.
— Теопистидија (20. септембар) 8, CXI.
— Тезалоникија (7. новембар) 10, CXI.
— Февронија (25. јун) 19.
— Фотија 22, CXLV.
— Хелаконида (28. мај) 18, CXXVII.

Свети:

— Авакум 51, 68, CCLXXVII; (2. децембар) 12, CXI.
— Авдија (31. мај) 16.
— Аверкије, епископ (22. октобар) 9, CVIII.
— Авниа, њакон (15. новембар) 11, CVIII.
— Александре 25, CXXXI.
— Аврамеје (28., 29. октобар) 10, CIX.
— Автоном (12. септембар) 7.
— Аганти, папа Римски (17. април) 17, CXXV.
— Агатијел 26, CXXI; (23. јануар) 14, CXVI, CXXVIII.
— Агатор 26, CCXV.

Свети:

- Агатион 25, 28, LXXXIX, CXII; (2. новембар) 10, CX.
- Агатовод (5. априла) 16.
- Агеј 52, CCLXX; (15. децембар) 12, CXIV, CXVII; (16. децембар) 13.
- Азарје, А. у зажареној пећи 50, CCLXVII; (17. децембар) 13, CXIII.
- Ајтала (3. новембар) 10, CX.
- Акакије 25, CL; 16, CXXIV.
- Акелсиа (3. новембар) 10, CX.
- Акила (14. јуна) 19.
- Акинди (2. новембар) 10, CX.
- Александар 25, 26, CLII, CLV; (9. јун) 18.
- Алимпије Столпник 26, II, CX.
- Амвросије (7. децембар) 12.
- Ампелије (3. октобар) 10, CIX.
- Афилохије 24.
- Афанасије, апостола (1. октобар) 8; (17. децембар) 13, CXIII; у зажареној пећи 50, CCLXVII.
- Агастас (22. јануар) 14, LXXVI.
- Аудреја 27; (28. новембар) 11, CX; 12, CXI; (30. новембар) 12, CXI.
- Андрија (12. октобар) 9, CXI; (17. мај) 17, 28.
- Анкије 24, 28, CCII.
- Анкита 28, CLXVII; (3. август), 20.
- Антим 28, 71, CLXVI; (3. септембар) 7, CVI.
- Антиохије (16. јуна) 19.
- Антоније 3, 20, XCV, CXXXIII.
- Аполоније (14. децембар) 12, CXIII.
- Арета 27, CLXI, CLXIII; (24. октобар) 10, CVIII.
- Аристарх (15. априла) 17, CXXV.
- Арон 28, CLXVI, CXXVIII; А. и Мојсеј служе у шатору сведочанства 51, CCLXIX.
- Арсеније српски 22, CLXVI; пустињак 23.
- Арсеније (20. октобар) 9, CVIII.
- Артемон 25, 27, CLII.
- Артије 26, CLX, CXLV.
- Архипа (20. фебруар) 15, CXIX.
- Астор (18. децембар) 13, CXIV.
- Атанасије Атонски 19, 22, CXXXVIII; Велики 24, 28, CXLIX, CCII.
- Ауктос (ос) 10. В. Даукт.
- Афионије 10.
- Ахилије (15. мај) 17, 23, 26.
- Бонифатије 28.
- Вавила 23, 28, CXLI; (4. септембар) 7, CIV.
- Вахх 28, 71, CCV; (7. октобар) 9, CIX.
- Варахисије (29. март) 16, CXXIV.
- Варлаам 1, XCL.
- Власије: Велики 2, XCV, XCVI; 24, CXXII; епископ у Херсону (7. март) 15, CXXIV; пресвјетер (22. март) 16; епископ Амасије (26. априла) 17, CXXVI.
- Василијас 26, CCXV; (3. март) 15, LXXIX.
- Викентије (11. новембар) 11.
- Виктор 26, CLVII; (11. новембар) 11.
- Власије 28, CLXVI; (6. фебруар) 15.
- Влах, В. св. Власије.
- Гаврил, архангел, 1, 27, 29, 55, XCI, CCLXXXIV.
- Галактион (5. новембар) 10, CXI.
- Гервасије 25, CXXVII; (14. октобар) 9, CVI.
- Геронтије 27, CLXIV.
- Горгониије 26.
- Гордије 28.
- Григорије: Богослов 24, 28, CXXXII, CCII, (25. јануар) 14, CXVI, CXVIII; Ниски 24, CXLIX; епископ Јерменске (30. септембар) 8, CVII; епископ Кесарински (17. новембар) 11, CVIII.
- Гурија (15. новембар) 11, CVIII.

Свети:

- Давид: пророк 23, 28, 51, CXXII, CXXIII; Солунски (26. јун) 19, CIII, CX.
- Даимат (3. август) 20.
- Давијан 22, 26, CXII, CLVI, CLIX; (1. новембар) 10, CX.
- Давид: пророк 28, 52, CLXIX, CCLXXI; Д. у лавској пећини 50, 68, CCLXVII; (17. децембар) 13, CXIII; Столпник 26, CLV.
- Даукт (7. новембар) 10, CXI. В. Ауктос.
- Динитрије 22, 25, LXXVIII, CXLIV, (26. октобар) 10; Д. одгони Кумане од Солуна 58, 70, CCLXV; у храм св. Д. уносе епарха Изирника 58, CCLXXXVI; Д. обара на земљу бутарског цара Казојана 58, 70, CCLXV; Д. наредује морнару да тера лаву у Солун 58, CCLXVII; Д. моли Бога 58, CCLXVIII; Д. подиже палу кулу Солуна града 59, CCLXXI; Д. благослови Нестора да убије Лија 59, CCC; Мартиријум Д. 58, CCLXXII; измињање мира на тега Д. 58, CCLXXII; назоу Д. да напусти Солун 58, CCLXXI; В. Изустрије.
- Дионисије 23, 24, (3. октобар); 9, CVIII.
- Диоскорид (27. мај) 18, CXXVII.
- Доимос (28. март) 16, CXXIII.
- Доримедон (19. септембар) 8, CV.
- Доротеј (6. јун) 18, CXXVII; 24, 71.
- Ђорђе, јегенла 4, 22, 25, 28, 59, LXXVIII, CXLIV; Б. пред царем Диоклецијаном 4, XCIX; мучење Б. у казну са растопљеним оловом 4; вођење Б. у тавницу 4, CI; батиније Б. 4; мучење Б. на току 4, CI; натичање жељезних ципела 4; мучење Б. у кречани 4, CI; мучење Б. зупчастим грабљама 4; ударање Б. волујским жилама 4, CII; мучење Б. запалимим буктињама 4, CII; Б. васкрсава једног умрлог 4; Б. оживљује вола Ганкеријева 4, CXXVIII; Б. обара изоле 5, XCVI, CI; трнућу Б. 5, XCVI, CI; осуда Б. на смрт 5, XCVI, CII; одсецање главе Б. 5, XCVI, CIII; (26. новембар) 11.
- Евгеније (13. децембар) 12, CXIII.
- Елграф (10. децембар) 12, CVII, CXXII.
- Евдоким 27.
- Евласије 15, В. Власије.
- Евампелије (10. октобар) 9, CX.
- Евстратије (13. децембар) 12, CXIII.
- Евтихије 28, CCII.
- Евелтерије 24; (4. август), 20.
- Елиадифор (2. новембар) 10, CX.
- Емилијан 27, CLXII; (18. јуна), 20.
- Енох 27; Тајне Е. 62.
- Епифаније 22; (12. мај), 17.
- Еразмус (1. јун) 18, CXXVII.
- Ермија (31. мај) 18, CXXVII.
- Еулос 23, 27, CLXV; (11. август) 20.
- Еусихије 28, CXXII.
- Еуситије (5. август) 20.
- Еутропије (3. март) 15, LXXIX.
- Ефросин 22, 26, CXLV, CCLXIV; 9.
- Захарија 23, 52, CXXII, CCLXX; (5. септембар) 7, CXIV; (8. фебруар) 15, CXIX; Благовести 3, 56, CCLXXX, 69.
- Зиновиије (30. октобар) 10, CIX.
- Зосим 21, CXXXVI.
- Игнатиие, Богоносца 24, 28, CLXIV, CCII; патријарх Антиохијски (29. јануар) 14, CXXVIII.
- Иларије 28, CCII.
- Иларион, В. Хизарион.
- Иазија 28, CLXIX; (20. јуна) 20; 52, CCLXX; (15. децембар) 12, CXIV, CXXVII.

Свети:

- *Илија* 28, CCII.
- *Исаија* 23, 28, CLXIX; (9. мај) 17.
- *Исакије* (30. мај) 18, CXXVII; (3. август), 20.
- *Исидор* 28, CXCII; (4. фебруар), 15.
- *Исмаел* (Исмаил) 26, CLVII.
- *Исус Навија* (1. септембар) 7.
- *Јаков* 51, CCLXX; *Лествице* J, 51, 68, CCLXV; *Сав* J, 53; *Рвање* I, са анђелом 51, CCLXVIII; *апостола* (9. октобар) 9, CX, CIX; *брат Господњи* 23, (23. октобар) 10, CVIII; *Ј. Персијанац* 26, CLX; (27. новембар) 11, CX, CXI.
- *Јевсевије* Самосатски (22. јун) 19.
- *Јевстатије* 26, CLVIII; (20. септембар) 8, CXI; *архиепископ Антиохије* 28, CLXVI; (5. јун) 18.
- *Јевтимије* 3, 23, CXV.
- *Језекија* 23, 28, 52, CXLVIII, CLXXXIII.
- *Јеласије* 52, CCLXX.
- *Јеремија* 28, CLXIX.
- *Јермоја* 24.
- *Јефрем* Сирац 2, 69; (28. јануар) 14, CXVIII.
- *Јефросин*, В. *Ефросин*.
- *Јованин* (9. септембар) 7, CVIII.
- *Јованкине* 3, CXIX; (4. новембар) 10, CX, CXI.
- *Јовасиф* 1, XCI.
- *Јован Богослов* (апостола) 28, CLXX; (26. септембар) 8, CVI. В. *Дела апостола*.
- *Јован бесребреник* (лекар) 26, CLVIII; (31. јануар) 14, CXVIII; (28. јуни) 19, CX, CXXIX.
- *Јован вртар* (6. март) 15, CXX.
- *Јован Дамаскин* 12, CXI (4. децембар).
- *Јован Златоуст* 2, 24, 28, XCV, XCVI, CII; (13. новембар) 11, CVII; (27. јануар) 14, CXXXI.
- *Јован Кукуки* (Калиник) 22, CXLI; (15. јануар) 14, CVII.
- *Јован Лествичник* (Калимакс) 3, XCIX; (30. март) 16.
- *Јован Милостивија* 24, CLXIV; (12. новембар) 11, CVII.
- *Јован Постник* (2. септембар) 7.
- *Јован Претеча* 21, 22, CXXXVIII; 55, XC, CCLXXIV, CXLVIII; (7. јануар) 14; (24. јуни) 19, CIII; (23. септембар) 8, LXXV; (25. мај) 18, CXXVI; (29. август) 20, XCVI, CXXXI; *легенда* J, 56; *Ј. говори* Фарисејима 56, 71, CCLXXXV; *Ученици* J, питају Христа 56, CCLXXXVI. В. *Страшни Суд*; В. *Давис*.
- *Јован Психавт* (23. мај) 18.
- *Јоиа* 28, 52, CLIX, CLXXXIII, CCLXXI; (19. октобар) 9, CVII, CVIII.
- *Јона* (22. септембар) 8, LXXV; 28, CLXIX.
- *Јосиф*: *пресвитер* (3. новембар) 10, CX; *архиепископ Солунски* (14. јуни) 19.
- *Јуеналис* 28, CCII.
- *Јуда* (19. јуни) 18; В. *Страдање Хрстово*.
- *Јузијан* (12. септембар) 7; (21. јуни) 19.
- *Јуст* (15. јуни) 19.
- *Јустин* 26, CLIII, CXXIV.
- *Калиник* 27, CLXIII.
- *Калистрат* 21, 26, 71, CXLI, CLX, CLXV.
- *Карп* (13. октобар) 9, CXI.
- *Кастор* 13, В. *Астор*.
- *Кварт* (Куарт) 25, 71, CCXIV.
- *Келсије* 25, CLII; (14. октобар) 9, CVI.
- *Кипријан* (2. октобар) 8, CVIII.
- *Кир*, *бесребреник* 26, CLVIII; (31. јануар) 14, CXVIII; (28. јуни) 19, CX, CXXIX.
- *Кирил*: *епископ Јерусалимски* 24, (28. октобар) 10; *отшелник* (29. септембар) 8, CVII.
- *Кирик* 27, CCLVI; (15. јуни) 19, CXXX.

Свети:

- *Кирил*: *Александријски* 18, 24, CXLIX, CLXIV; *Јерусалимски* (18. март) 16; *Јаков* 16.
- *Клеониа* (3. март) 15, LXXXIX.
- *Клемент*: *исповедник* 26, CXXI; *Римски* (25. новембар) 11, CIX; *епископ Анкијски* (23. јануар) 14, CXVI, CXVIII.
- *Кодрат* (10. март) 16.
- *Конов*, *вртар* (5. март) 15, CXX.
- *Константин цар* 21, CXI; (21. мај) 17. В. *Константин цар*.
- *Косма*, *епископ Халкидонски* (18. април) 17, CXXV. В. *Кузман*.
- *Крискент* (13. април) 17; (27. мај) 18, CXXVII.
- *Ксенофон* (26. јануар) 14, CXVI, CXVIII.
- *Кузман* 22, 26, CXLII, CLVI, CLIX, (1. новембар) 10, CX.
- *Левкиос* (14. децембар) 12, CXIII.
- *Леон* 23.
- *Леонтије* 24, (18. јуни) 18.
- *Лонгин* (16. октобар) 9, CVI. В. *Лонгин*.
- *Лот* 26, CLXXXVIII, CXXVI.
- *Лука* 28; (18. октобар) 9, CVII.
- *Лукијан* (15. октобар) 9, CVI; 18.
- *Лукијан* (3. јун) 18.
- *Лул* 27, CCLVII.
- *Максим* 1, XCI; (19. фебруар) 15, CXIX; (11., 13. август) 20.
- *Мамас* (2. септембар) 7.
- *Мануел* (Мануил) 26, CLX.
- *Мардарије* (13. децембар) 12, CXIII.
- *Мария* 26, 27, CLXII, CLXIV.
- *Маркијан* 26, 27, CLVII; (26. октобар) 10.
- *Марко*: *јеванђелист* 28; (25. април) 17, CXXVI; (18. децембар) 12, CXIV; *епископ* (28. март) 16; *отца* М. (5. март) 15.
- *Мартија* 25, 28, CLIV; *Римски* (13. април) 17; (12. новембар) 11, CVII.
- *Мартирије* 26, 27, CLVII; (25. октобар) 10.
- *Матеј*: *јеванђелист* 28, CLXX; (16. новембар) 11, CVIII; *архиепископ* 24.
- *Мемно* 23.
- *Меркурије* 26, CLVII; (26. новембар) 11, CX.
- *Методије*, *епископ Патре* 23, 24, 18.
- *Милутија*, *краљ* 21, CXXVII.
- *Мина* 26, CLIV; (11. новембар) 11; (10. децембар) 12, CVII, CXXII.
- *Мисаел* (Мисаил) у *зажареној пећи* 60, CCLXVII; (17. децембар) 13, CXIII.
- *Митрофан* 24, 28, CLXVI; (4. јуни) 18, CXXVII.
- *Михаил* *архангел* 1, XCVIII; 27, 29, 55, CCLXXXIV; *чудо* М. у *Хони* (6. септембар) 7, CVII; *сабор* М. (8. новембар) 11, CVI.
- *Михеј* *пророк* (14. август) 20.
- *Мојсеј*: 28, CLXVI, CXXVIII, CXXIX; М. и *Арон* *служе* у *шатору* *сведочанства* 51, CCLXIX; М. *избија воду* из *стене* 52, CCLXXI; *Анђео доноси* М. *таблице закона* 53.
- *Мојсеј Мурин* (28. август) 20.
- *Моклије* (11. мај) 17.
- *Назарије* 25, CXXVIII; (14. октобар) 9, CVI.
- *Наталија* (10. мај) 17. В. *Исус Христос*; В. *св. Физил*.
- *Наум*, *пророк* 51, CCLXX; (1. децембар) 12, CXI.
- *Неонил*, *епископ* (28. октобар) 10, CIX.
- *Неофит* 27, CLXIII.
- *Нестор* 25, 27, LXXVIII, CCLVII; Н. *убија* *Лија* 59, CCLV, CCCI; *Погубљење* Н. 59, CCCI; (27. октобар) 10.
- *Никита* 25, CLJ; (15. септембар) 8, CV; (3. април) 16.

Свети:

- Никифор 26, CLXIV; (9. фебруар) 15; (13. март) 16; (2. јуни) 18, CXXVII.
- Никола 20, 21, 22, 28, CXXXII, CXL, CXLVII, CCI; Легенда Н. 56; Рођење Н. 56, CCLXXXVII; Вођење у школу 57, CCLXXXVIII; Посвећење Н. за ђакова 57; Посвећење Н. за попа 57, CXXCI; Посвећење Н. за епископа 57, CCLXXXIX; Јављење Н. у сну цару Константину 57, CCLXXXIX, CCXC; Јављење Н. у сну Елавију 57, CCLXXXVII; Н. ослобођања од смрти невини осуђене 57, CCLXXXI; Н. избавља три сестре од блуда 57, CCXC; Чудо на мору 57; Н. избавља једнога човека из мора 57, CCXC; Н. обрачидоле паганске 57, CCXCII; Ослобођење војводе доноси дарове Н. 58, CCXCIII; Благодарност оца трију девојака Н. 58, CCXCIV; В. Три војводе; В. Константин цар.
- Нонос (Ном) (8. октобар) 9, CIX.
- Озбијан 25, CL.
- Описифор (9. новембар) 11, CVI.
- Орестиније 25, CXXXI; (10. новембар), 11, CVI; (13. децембар) 12, CXIII.
- Осија, пророк (17. октобар) 9, CVI.
- Павле, апостол 1, 21, CXXXIX; (29. јуни) 19, CX, CXXIX.
- Павле, архиепископ 26, CLVIII.
- Павле Атонски 3, XCIX.
- Павле, исповедник (6. новембар) 10, CXI; В. П. архиепископ.
- Павле, мученик (24. јануар) 14, CXVI, CXVIII; (4. март) 15, CXX.
- Павле Тиски 20, CXXXIV.
- Павлија 24, (јануар) 14, CXVI, CXVIII.
- Павлија (9. јуни) 19.
- Павлија (13. октобар) 9, CXI.
- Павлија (29. новембар) 12, CXI.
- Партенија 28, CLXVI.
- Патавије (8. децембар) 12.
- Патермунтије 25, CL, CLI.
- Патријарх (19. мај) 17.
- Паула (27. мај) 18, CXXVII.
- Пафнутије (27. март) 16.
- Пахомије (15. мај) 17, 21, CXXXIV.
- Петар, апостол 1, 21, 60, CXXXIX; (29. јуни) 19, CX, CXXXIX; (16. јануар) 14, CVIII, В. Дела апостолска.
- Петар Александарски 7, 23, 26, CV (25. новембар) 11, CIX.
- Пигасије (2. новембар) 10, CX.
- Пимен (27. август) 20.
- Платон 27; (18. новембар) 11, CVIII.
- Полиевкт 26, 27, CCXV.
- Поликарп 24, 28, CLXIV, CLXVI.
- Порфирије 22, 26; (9. новембар) 11, CVI.
- Пров (12. октобар) 9, CXI; (15. децембар) 12, CXIV, CXVII.
- Прокло (12. јуни) 19.
- Проклос 25, CLI; (8. јуни) 19.
- Промос (15. децембар) 12, В. Пров.
- Протасије 25, CLI; (14. новембар), CVI.
- Прохор 28, CLXX.
- Пула (15. април) 17, CXXV.
- Пудис 26.
- Роман 25, 26, 27, CL, CLI, CCX.
- Сава српски 1, 2, 21, 22, LXXIII, XCII, CXXXV, CXLVI.
- Сава Јерусалимски 3, 20, 27, XCV, CXXXIII; (5. децембар) 12, CXII.
- Сава Стратилат 27; (24. април) 17, CXXXV.

Свети:

- Саватије (19. септембар) 8, CV.
- Савет 26, CLVII.
- Самона (15. новембар) 11, CVIII.
- Савитос страноприцац (27. јуни) 19, CX, CXXXIX.
- Самуел 26, CCIV, CCXIX; С. помазује Давида 51, CCLXX.
- Саватија 26, CCX; (18. децембар) 13, CXIV.
- Селевкије 27, CLXII; В. Селевкије, Левкиос.
- Септимије 20 (30. август).
- Серапион (13. јуни) 19.
- Сергије 28, CCV; (7. октобар) 9, CIX.
- Силвестар 28, CCII.
- Силевскије (14. децембар) 12, CXIII; В. Селевкије.
- Симеон српски 21, 25, CXXXV, CLIII.
- Симеон Богопримац (3. фебруар) 15.
- Симеон, брат Господињ (18. септембар) 8, CIV; 27. април) 17.
- Симеон Столпник 23, 26; (1. септембар) 7; на дивној гори (24. мај) 18.
- Симон Зилот; В. Натанаил.
- Сисилије 26, CCXV.
- Сисоје (6. јуни) 19.
- Сит 27, CLXIII.
- Созонт (7. септембар) 7, CV.
- Созомон 26, 52, CCXV, CCLXXI.
- Софонија 28, CLXIX; (3. децембар) 12, CXI.
- Софроније (11. март) 16.
- Спиридион 24, CLXIV.
- Срп, В. Сергије.
- Стахије (31. октобар) 10, CIX.
- Стефан Дејачки 21, 23, 26, CXXXVII, CXLVII.
- Стефан Нови 3, XCVIII, CLI; (28. новембар) 11, CX, CXI.
- Стефан Промученик 2, 22, 23, 25, 26, 27, CXLVI, CLV; (27. децембар) 13, CXV, В. Дела апостолска.
- Стратоник 27.
- Тавријан (7. новембар) 10, CXI.
- Тазелеј (20. мај) 17.
- Тарасије 24, CLXIV.
- Тарах (12. октобар) 9, CXI.
- Таурковос (7. новембар) 10, CXI, В. Тавријан.
- Теодор Освећени (16. мај) 17.
- Теодор Сикот (22. април) 17.
- Теодор Стратилат 26, CLIII; (8. фебруар) 15, CXIX; (8. јуни) 18, CXXXVIII.
- Теодор Студит 27, CLXI; (12. новембар) 11, CVII.
- Теодор Тирон 25, CLIII.
- Теодосије Киновјарх 3, 20, CXXXIV.
- Теодот (19. фебруар) 15, CXIX; (7. јуни) 18, CXXXVIII; (4. јуни) 19.
- Теодотикон (24. јануар) 14, CXVI, CXVIII.
- Теодула, чтец (5. април) 16.
- Теоментос 25, 27, LXXXIX.
- Теофан, исповедник (12. март) 16, CXXII.
- Теофан, исповедник 9, CXI (11. октобар).
- Теофилакт 27, CLXIII; (8. март) 15, CXXXIV.
- Теренције 27, CLXIII; (28. октобар) 10.
- Тимотеј 23; (22. јануар) 14, LXXVI; (10. јуни) 18.
- Тирс 27, CLXII; (14. децембар) 12, CXIII.
- Тит (2. април) 16.
- Трифун (1. фебруар) 14, CXXXIII.
- Трофиј 21, CXLV; (19. септембар) 8, CV; (15. април) 17, CXXV.
- Убрус 29.
- Улајан (3. април) 16.
- Урбан (31. октобар) 10, CIX.
- Фауст (3. август) 20.
- Феликс (30. август) 20, XCVI, CXXXI.

Свети:

- *Филимон* (14. децембар) 12, CXIII; (26. март) 16, CXXIII.
- *Филип* (11. октобар) 9, CXI; (14. новембар) 11, CVII; *Ф.* врбује Натанаила 32, CXC. *В. Дела апостолака.*
- *Филумен(ос)* (29. новембар) 12, CXI.
- *Флор* (18. децембар) 13, CXIV.
- *Фока* (24. октобар) 10, CVIII.
- *Фотије* 28, CLXVII; (12. август) 20.
- *Фуртунија* (30. август) 20.
- *Харалампије* (10. фебруар) 15.
- *Харитон* 22, CXLIII; (28. септембар) 8, CVII.
- *Херма* (8. март) 15, CXXIV.
- *Хермас* (Хермोन) 22, CXLIII.
- *Хермил* 27, CCLXVII.
- *Хермоген* (10. децембар) 12, CVII, CXXII.
- *Хиакинџ* 22, 25, 71, CL, CCLXIV; (18. јули) 20.
- *Хиларије* (12. јули) 19. *В. св. Наарије.*
- *Хиларион Велики* (21. октобар) 9, CVIII; (16. децембар) 12.
- *Хипатије* 24.
- *Хиполит* 24.
- *Хисихије*, аскет 15.
- *Хрисант* 28, CXCII.
- *Хрисогов* 25, CL, 71.
- *Христин* 24, CL.
- *Христофор* 22, CCLXIV.
- *Црп* 29.

- Север*, патријарх Антиохијски 65.
- Седам отрока у Ефесу* (2. август) 20.
- Секира код корена дрвета* 56, CCLIV.
- Сеза*, жена Ламехова 48, 49.
- Сен Ден* (S. Denis) у Француској 68.
- Септембар*, В. Календар правих.
- Серафими* 53, 55, CCLXXIII.
- Сергије*, јеретик 7. *В. св. С.*
- Слажер* (Suger), опат 68.
- Силазак св. Духа на апостоле* 31, 63, CLXXXIII.
- Силазак Христов у ад* 61. *В. Васкресење.*
- Силвестар*, папа Римски 6, CIV. *В. св. С.*
- Сим; В. Ноје.*
- Симеон*, полубрат Душанов 3, LXXIII.
- Симон из Кирене* 35, CXXVII.
- Синај*, гугуани горе С. (14. јануар) 14.
- Сицилија* 61, 66.
- Сладострасница* 55, 69, CCLXXIX.
- Служба агелну* 2, XCV, XCVI.
- Смрт Богородице; В. Успеле Богородице.*
- Снагов* 68.
- Содом*, Пожар С. 52, CCLXXI.
- Соломон; В. св. С.*
- Сопотани* 68.
- Софија* 67; *В. св. С.*
- Срб*, сликар у Дечанима 70.
- Стрепсење; В. Исус Христос.*
- Стварање света:* 1. и 2. дан стварања 46, С. CCLII, CCLVII; 3., 4., 5. дан стварања 47, CCLII, CCLVI; стварање флоре 47, CCLVI; 6. дан стварања 47, CCLIII. *В. Адам; В. Ева; В. Кајин; В. Ламех; В. Ноје.*
- Стефан Дечански* 3, 21, 23, LXXIII, LXXIV, LXXV, CXXXVII, CXLVII.
- Стефан Немца* 2, LXXIII.
- Стефан*, син Вуканов 2, LXXIII.
- Стефан Провенчанца* 2, LXXIII.
- Стефанов* 61.
- Страдање Христово:* Тајна вечера 33, 63, CXCVI; Прање ногу 34, 64, CXCVI; Мољтва у Гетсиманији 34, CXCVII; Изајиди Јуда изде напред

34, CXCVIII, CXCIX; Војници Јудини нападаше на земаљу 34, СС; Изајство Јудино 34, 64, CXCIX, СС, СС, ССII; Петар сече ух Малхуеу 34, ССII; Христос пред Аном 34, 64, ССII; Христос пред Аном и Кајафом 34, 64, ССII; Одицање Петрово 34, 64, ССIV; Плач Петров 34, 64, ССV; Пилат пита, кога да пусти 35, CXCVIII, ССXII; Пилат изриче пресуду 35, ССX; Ругање Христу 35, 64, ССXII, ССXI; Пут на Гогаоту 35, 64, ССV, ССXIII; Христос говори женама 35, ССIV; Мироносице ССX; Христа воде Пилату 34, ССVI; Христос пред Пилатом 35, 64, ССVII; Пилат пере руке 35, 64, ССVII; Јуда враћа сребринке 35, ССVIII; Вешање Јудино 35, ССIX; За новац, враћен од Јуде, купује се лончарева њива 35, ССIX; Два разбојника носе крстове 35, ССVIII; Христос пије жуч 35, 65, ССIX; Христос узлази на крст 35, 65, ССIX; Распеће 35, 65, ССXVIII; Јосиф из Ариматије проси тело Христово 36, 65, ССXI; Скидање с крста 36, 65, ССXII; Олакивање тела Христово 36, 65, ССXIV; Полагање тела Христово у гроб 36, 65, ССXIV; Две Марије посматрају из далека 36, 65, ССXX; Пилат наређује утврђење гроба 36, 65, ССXX; Запечаћене гроба Христово 36, 65, ССXV; Стража на гробу Христову ССXIII, ССXII; Мироносице на гробу Христову 36, 65, ССXV, ССXIX; *Noli me tangere* 36, 65, ССXVI, ССXVIII; Мироносице јављају апостолима о васкрсењу Христову 36, 65, ССXIX; Марија Магдалена код гроба Христово 37, ССXVIII; Петар на гробу Христову 37, ССXVIII; Пут у Емаус 37, ССXVIII; Обед у Емаусу 37, ССXVIII; Христос се јавља на гори Галилејској 37, ССXVIII; Прво јављање Христа апостолима 37, ССXIX; Трогубо питање Христа Петру 37, ССXIX; Невера Томиша 37, ССXIX; Христос се јавља на мору Тивернадском 37, ССXIV. *В. Исус Христос.*

Страшни Суд 53, 68, 69, CCLIX, CCLXII, CCLXXIV, CCLXXV, CCLXXVI, CCLXXVII.

Сувице 62, (у Страшном Суду) 53, CCLXXII.

Сусрет Марије и Јелсавите 41, 44, 66.

Сучевице 68.

Тајне Епохове 62.

Теодор, јеретик 7.

Теодора, сестра Душанова 3, LXXIII.

Теодосије Велики, цар 6, CIV.

Теодосије Млади, цар 6, CV.

Терзије правде 54, 69, CCLXXVIII.

Тивернадско море 67.

Тимотеј, патријарх Антиохијски 6, CV.

Тиранија 61.

Товел, син Ламехов 48, 49. *В. Ламех.*

Торчело 60, 62.

Трговиште 68.

Трескави 59.

Три војводе у тамници 57, ССXC.

Три јеврејска кладаћа у зажареној пећи 50, 68, CCLXVII.

Три мударца води жезла 45, ССXLV; Три мударца подносе дарове Христу 45, ССXLV; Три мударца враћају се у Вавилон 45, ССXLIV, CCLXXX.

Тројица 68.

Узлазак Христов у Јерусалим; В. Исус Христос.

Урош, краљ, син Душанов 1, 3, 21, 70, LXXIII, XCIII, LXXX, CCLXIX.

Урош I, краљ 2, LXXIII.
Уроши, син краља Драгутина 3, LXXIII.
Успенје Богородице; В. Богородица.

Фарес 51, CCLXX.
Фебруар; В. Календар црквени.
Филип; В. св. Филип.
Фиренце, капела Бранкачи 59; 66, 67.

Хав; В. Ноје.
Хизандар 68.
Хилдесхајм 66.
Хузов, псалтир 62.
Ховорије („Еворије“), јеретик 7.
Хор апостола 54, CCLXXVIII, CCLIX; архијереја 54, LXXXIX, CCLIX; царев и властеле 54, CCLXXV; пустињака 54, LXXXIX, CCLIX; пророка 54, CCLIX, CCLXXVI; преподобних 54, CCLIX; мученика 54, CCLXXVI; преподобних жена 54, CCLXXVI.

Цариград, црква св. Софија у II, 60; Одавар црни 60.
Царца, кћи краља Милутина 3, LXXIII.
Целестин, папа Римски 6, CV.
Цицелус: великих празника 29, 60; смрти Богородичине 31, 63; делатности Христове и јавнога живота његова 32, 63; страдања Христовог и последњих дана Христовог живота 33, 63; чула Христових 37, 65; парабол Христових 39, 65; живота Богородичина 40, 65; дела апостолских 41, 66; акатиста Богородичиних 44, 66, 70; књиге постања 46; прича Соломонових 50, 67; књиге пророка Даниила 50, 68; сцена из Старога завета

51, 68; козе Јесејеве 51, 68; Страшнога Суда 53, 69; литургики 55, 69; легенде св. Јована Крститеља 56, 69; легенде св. Николе 56, 69; легенде св. Димитрија 58, 69.

Црви који никад не спавају 55, CCLXXX.

Часна трапеца 55, CCLI.

Четрдесет мученика (9. март) 15, CXXI.

Чуда Христова: Свадба у Канн Галилејској 37, CXXIV; Христос васкрсава сина удовичина 37, CXXV; Христос исцељује месечара 37, 65, CXXV, CXXII; Христос васкрсава кћер Јаиrowу 38, CXXV; Христос исцељује глаука и нема 38, CXXI; Христос исцељује слугу сатника 38, CXXI; Христос исцељује губавца 38, CXXI; Исцељење суманутога 38, CXXII; Христос исцељује болесне од разних болести 38, CXXIII; Исцељење тапте Петрове 38, LXXXIV; Исцељење узетога 38, LXXXV, CXXII; Исцељење слепог и глухог 38, CXXIV; Исцељење кротоичке жене 38, CXXVI; Исцељење болесног од водене болести 38, CXXV; Исцељење десет губавца 39, CXXVI; Христос исцељује двојицу са нечистим духом 39, CXXVII; Исцељење човека са сухом руком 39, CXXVIII; Христос исцељује кћер жене Хананејке 39, CXXIX; Исцељење суманутога 39, CXXX; Исцељење дечака, који бесни о новоме месecu 39, CXXXVIII; Христос исцељује слепога 39, CXXII, CXXIII; Христос утишава буру на мору 39, CXXXI.

Шатор сведокаства 51, 68, CLIX.

САДРЖАЈ

	стр.
Живопис	1
Припата	1
Наос	20
Циклуси	29
Велики празници	29
Смрт Богородичина	31
Делатност Христова и живот његов	32
Страдање Христово	33
Чула Христова	37
Параболе Христове	39
Живот Богородице	40
Дела апостолска	41
Акатисти Богородичини	44
Књига постава	46
Проче Соломонове	50
Књига пророка Данила	50
Списе на Старога Завета	51
Лова Јерејева	51
Страшпи Суда	53
Литургиски циклус	55
Легенда св. Јована Крститеља	56
Легенда св. Николе	56
Легенда св. Димитрија	58
Иконографија	59
Die Malerei	73
Narthex	73
Naos	74
Isolierte Figuren	74
Die Cyklen	75
Die ikonographische Analyse	78
Таблице	80
Регистар	89

